69693/B

Vol. 2

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

JUNCKER, J.

XIX

ROYAL MEDICAL SOCIETY OF LONDON



# TABVLA XXVI.
## DE
# OTALGIA,
## ET
# RELIQVIS AVRIVM ADFECTIBVS.

I. DEFINITIO.

Otalgia eſt dolor aurium acutiſſimus, a congeſtione humorum verſus hæc loca, & ſubſecuta ſtaſi inflammatoria vtplurimum exoriens, & per conſenſum vniuerſum caput, immo non raro totum corpus adfligens. Deriuatur ab οὖς, auris, & ἀλγέω, doleo.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Otalgia ratione *impetus* eſt vel
   1) *vera*, quæ febriculam & inflammationem habet coniunctam. Vel
   2) *notha*, quæ leniore gradu adfligit, atque a febre & inflammatione libera eſt.
2. Præter *otalgiam* ſequentes aurium adfectus adhuc occurrunt
   1) *Tinnitus*, qui ex deprauatione auditus in perceptione ſoni formatur, & cum notabili inſuper aurium ſiccitate coniunctus eſt.
   2) *Suſurrus* & *pulſatio.*
   3) *Fluxus* aurium, vbi materia plus minus vlceroſa per aures excernitur.
   4) *Grauitas*, ſeu defectus auditus & *ſurditas.*

III. *SIGNA.*

1. *Otalgiæ.*
   1) Quando ab *inflammatione* prouenit, ſentitur dolor in aure lancinans, pulſans, & in concauo auris ardens, &

fere intolerabilis, ita vt nonnumquam delirium vel pathemata ſyncoptica inducat.

2) Calor, rubor, & interdum tumor ſatis durus, externe retro aures contingit.

3) Commotiones febriles in *vera* otalgia accedunt.

4) Staſis hæc inflammatoria, quando prioribus diebus non diſcutitur, abit in ſuppurationem, a qua fluxus aurium facile initium ſumit.

5) *notha* otalgia, in qua notabilis inflammatio non adeſt, per plures hebdomades adfligere, nihilo tamen minus diſcuti poteſt.

6) Quando a ſtagnatione ſanguinis vel aliorum humorum exoritur, dolor plerumque acutus, pungens ac terebrans adfligit.

7) Reliquorum adfectuum ſigna per ſe conſtant, & ex ipſo nomine facile diluceſcunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Aurium adfectus eueniunt communiter *ſanguineis*, & *ſanguineo*-phlegmaticis.
2. Qui ad rheumata & catarrhos procliues ſunt.
3. In ſpecie quibus *coryza* vel aliæ *euacuationes* ſanguinis & ſeri circa caput familiares antea fuerunt, iam autem ex qualicunque cauſſa emanent.
4. Qui inter *aërem humido-frigidum* diutius verſantur.
5. Quibus excretiones in *febre* ob malum regimen fuere impeditæ.
6. Feminæ ſanguineo-phlegmaticæ poſt ſuppreſſionem vel circa finem menſium otalgia corripi nonnumquam obſeruantur.
7. Viri hæmorrhoidum ſuppreſſione laborantes.

V. *CAVSSAE.*

A. *Otalgiæ.*

1. Cauſſa *antecedens* eſt plethora, cum dyſcraſia humorum non raro coniuncta.
2. Cauſſa *propior* eſt congeſtio humorum verſus caput, hæmorrhagiam narium *eminus* reſpiciens.

3. Cauſ-

3. Cauſſa *proxima* eſt inflammatio internæ membranæ meatus auditorii, neruum auditorium ſimul adficiens.
4. Cauſſæ *externæ occaſionales*, & *procatarcticæ* ſunt
   1) Lapſus rerum modo ſimplicium modo acriorum, rodentium, vellicantium, vermium.
   2) Violenta capitis percuſſio & vulneratio.
   3) Seroſarum euacuationum conſuetarum ſuppreſſio.
   4) Hæmorrhagiæ naturales ſuppreſſæ, vel artificiales neglectæ.
   5) Metaſtaſis materiæ febrilis ad aures, ob minus genuinum regimen circa excretionem ſudoris in febribus acutis.

B. *Tinnitus* & *ſuſuri*.
1. Cauſſa *interna* generalis cum otalgia conſpirat.
2. Sic etiam ſpecialis congeſtio & reſtagnatio humorum verſus hæc loca contingit, vnde aër, intra tympanum incluſus, ita agitatur, & ſenſum talem moleſtum producit.
3. Cauſſæ *externæ* & *occaſionales*.
   1) Cerumen non ſatis expurgatum.
   2) Muſcæ, & alia inſecta, quæ auribus ſeſe inſinuant.
   3) Ebrietas.
   4) Ventriculi cruditates.

C. *Læſiones auditus* ac *ſurditatis*.
1. Huius cauſſæ cum præcedentibus per omnia etiam conueniunt.
2. Specialiter autem notari adhuc meretur, quod infarctus circa hæc organa ſuſpicione veniat, tranſitum ſoni remorans, & adfluxum humorum interne impediens. Dantur enim exempla, quæ capite inclinato & dimiſſo poſſunt audire, erecto autem illo ſurda ſunt.
3. Tympani flacceſcentia, vel plane *læſio*, non raro etiam peccat.
4. Quibus auris externa eſt abſciſſa.
5. Qui frequenter a fortioribus ſonitibus perturbantur.
6. Qui abundantia ceruminis indurati laborant. Hoc enim euacuato, omnis ſæpe auditus læſio eſt ſublata. Tandem

7. quibus meatus auditorius globulis, tumore vel tuberculo eſt obſtructus.

VI. *PROGNOSIS.*

1. *Otalgiæ.*

1) Otalgiæ felix diſcuſſio raro obtinetur, ſed communiter ad ſuppurationem tendit, præcipue ſi tumor ille durus externe retro aurem occurrit.

2) Rumpitur hæc ſtaſis inflammatoria communiter interius. Quod ſi vero *exterius* rumpatur, maioris eſt momenti: tumor enim ſæpius eſt pertundendus, & niſi efficacia mundificantia adhibeantur, metus eſt altioris vlcerationis.

3) Otalgia ſi neque feliciter diſcutitur, neque ad maturationem & ruptionem peruenit, cerebrum per conſenſum facile adfligit, febres inflammatorias cum phreniticis quaſi ſymptomatibus inducit, & tandem conuulſionibus accedentibus morte ſcenam terminat.

4) Nonnumquam autem hæc inflammatio per diſcuſſionem ſoluitur, atque a ſuppuratione libera manet.

5) Iuuenes periculoſius decumbunt, quam ſenes, ſæpius enim ante ſeptimum diem ſuccumbunt.

6) Otalgia grauitatem auditus non raro relinquit; præcipue quando ſuppuratio contigit.

2. *Suſurri & hebetudinis.*

1) Hi adfectus expertes quidem ſunt periculi, in tempore tamen illis occurrendum eſt, ne auditus læſiones, vel alia grauia incommoda ſuccedant. Nam

2) ſi frequentius reuertuntur, cephalalgias, vertigines & in ſenioribus apoplexiam quandoque minantur.

3) Interdum etiam auditus læſionem poſt ſe trahunt.

4) Qui vero ab *externis* cauſſis originem ducunt, illi his remotis facile tolluntur.

3. *Tinnitus.*

Vili quidem non eſt pendendus hic adfectus, præcipue ſi nimis ſæpe contingit, illas autem non inuoluit conſiderationes, quæ per vulgus de illo circumferuntur.

4. *Flu-*

4. *Fluxus aurium.*

1) Læſionem auditus facile inducit.

2) Quo magis in conſuetudinem degenerat, eo difficilius medicationi cedit, & adfectus per illum inducti ægrius remouentur.

5. *Læſiones auditus.*

1) Hæc quo magis radices egit, eo difficilius in integrum reſtituitur, in iuniore autem ætate ſpes adhuc adfulget.

2) In annoſis, quibus virium energia deeſt, vix aliquid conſtantis ſperandum eſt.

3) Multo minus, ſi læſio *tympani* vel aliorum organorum peccat.

4) Qui ſurdi nati ſunt, rariſſime curantur.

5) Surditas iuxta *Ettmullerum* in acutis cum vrina *cruda* delirium portendit: Quando autem cum vrina *cocta* adeſt, hæmorrhagiam criticam promittit.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *In paroxyſmo.*

1. *Otalgiæ.*

1) Staſeos inflammatoriæ *diſcuſſio* ante omnia eſt tentanda.

a) *Interne*: per eſſent. alexipharmac. *Stahlii* cum eſſent. ſuccini, vel ſpiritu tartari mixtam, interpoſitis nitroſis & abſorbentibus, cinnabarinis, antimonialibus fixis e. g.

Mane propinetur mixtura ex eſſent. alexipharmac. & ſuccin. ad gutt. XXX. Per diem autem pulueres nitroſo - temperantes, quibus pro moderamine doloris verſus ſomnum gr. I. M. P. de cynogloſſa immiſceatur.

b) *Externe* per camphorata, nam nihil præſentius impedit ſuppurationem, quam camphora. Conuenit autem adplicare ſpiritum vini camphoratum, mediante goſſypio in aurem immittendum, vel epithema neruinum e rad. irid. Florent. ariſtol. long. cyperi, herb. puleg. menth. flor. chamom. Roman. ſerpill. ſemin. carminatiu. cum camphora.

2) *Ad-*

2) *Adfluxus* humorum ad caput ſimul *reuellatur.*

a) *Interne* per laxationes, easque repetendas; in quem finem M. P. de ſuccino *Cratonis*, cum paucis granis reſin. ialapp. acuata, laudatur, item infuſa per epicraſin.

b) *Externe*, per pediluuia, frictiones, hirudines ad hæmorrhoidalia loca adplicatas, in iis, quibus ſuppreſſæ ſunt hæmorrhoides; vel ſi neceſſitas exigit, venæ ſectio.

3) Quam primum inflammatio & dolores paullulum *remittunt*, externe etiam locum habet adplicatio *ſalis volatilis ſicci cum caſtoreo*, mediante goſſypio inſtituenda.

4) Vbi autem *diſcuſſio* non amplius eſt ſperanda, ibi *ſuppuratio* promoueatur per emollientia & maturantia. Huc faciunt

a) *Emplaſtra* de melilot. camphor. de ſpermat. ceti, diaphoretic. *Mynſichti.*

b) *Cataplaſmata* vel *fotus* ex rad. alth. herb. malu. chamom. branc. vrſin. flor. melilot. chamom. ſemin. pſyll. fœnugræc. lini, ficubus, croco.

5) Deinde ad apoſtematis *ruptionem* adhibeantur vel emplaſtr. mellitum, vel ſuccus ceparum frixatarum cum melle ſubactus, vel manus chirurgica.

6) Denique ad apoſtematis *abſterſionem* & *mundificationem* adplicentur balſamica e. g. hæc mixtura.

Recip. eſſent. ſuccin. drachm. III.
myrrh. drachm. II.
ſpirit. terebinth. ſcrup. I. M.

Item ſuccus abſinth. cyclam. marub. alb. cum melle.

2. *Suſurri* & *fluxus aurium.*

1) Primo loco adhibeantur laxantia e gummi-reſinis, e. g. ammoniac. galban. extract. panchymagog. *Crollii*, MP. de ſuccino *Cratonis*, mercur. dulc. trochiſcor. alhandal. &c.

2) Deinde propinentur *diſcutientia ſuccinata*, e. g. eſſent. ſuccin, cum eſſent. alexipharmac. *Stahlii* remixta, ter per diem ad gutt. XXX. exhibenda.

3) Cum

3) Cum his iungantur etiam *externa*, quæ decubitum verſus caput diſcutiunt & deriuant, ac laxitatem partium roborant. Faciunt hoc

a) Mixtura balſamica, modo deſcripta, ex eſſent. ſuccin. myrrh. & ſpirit. terebinth. Loco ſpiritus terebinth. ſumi etiam poteſt oleum ſuccini, ſed paucis tantum guttulis.

b) *Foreſtus* ambram & moſchum in aurem cum effectu ingeſſit.

c) *Salia volatilia* vrinoſa cum caſtoreo vel camphora mediante goſſypio adplicata.

d) Conducunt etiam *ſuffimigia* e. g. ex ſtorace calamit. maſtich. ture, carbonibus iniiciendo, & vaporem mediante infundibulo auribus excipiendo.

e) Porro laudantur olea carminatiua, e. g. aniſi, fœnicul. chamomillæ, item etiam balſam. Indicum.

f) Pediluuia ad reuellendum.

3. *Tinnitus*.

1) Quia in *tinnitu* communiter notabilis aurium ſiccitas & calor circa caput occurrit, *humectantia* non tantum particularia, verum & quam maxime etiam vniuerſalia commendantur.

a) Pro humectatione *vniuerſali* adhibeatur ſufficiens & dilutus potus, item herba veronicæ, teucrii veri, vel alia conueniens, in forma thée vſurpanda.

b) Pro *particulari* externa humectatione laudantur: oleum amygdal. amar. ouorum, ceræ; item decocta neruina, e. g. ex florib. lauendul. ſpic. nard. &c. cum vino, vel lacte humano parata, & vaporis forma admiſſa. Denique etiam emulſiones cum camphora.

2) Hiſce humectantibus iungantur *deriuantia*.

a) *Interne*: laxantia ſuperius aliquoties iam nominata, quibus helleborus niger in ſpecie adhuc adnumeratur.

b) Externe: pediluuia, & loco laxantium, interne ſumendorum, clyſteres interdum poſſunt adplicari.

 3) Quo

3) Quo magis vrget hic adfectus, & in conſuetudinem degenerauit, eo magis venæ ſectio in pede neceſſaria eſt; quod etiam de *ſuſurro* obſeruandum.

4. *Grauitatis auditus*, ſiue *ſurditatis*.

1) Hic eadem methodus & remedia, quæ ad *ſuſurrum* ſuperius commendata ſunt, adhibeantur, & diu continuentur.

2) In ſpecie adhuc magis hic neceſſaria erit *maſſa* illa *Stahliana*, auribus adplicanda, nempe ſal quoddam volatile cum caſtoreo maritatum, e. g.

Recip. ſal. volatil. ſicc. C. C. ſcrup. I.
Caſtor. medull. electiſſ. gr. V - VI.
M. f. maſſa, de qua ciceris magnitudo mediante goſſypio verſus ſomnum auri immittatur.

3) In ſanguineo-phlegmaticis, minus ſenſibilibus, vnica guttula de oleo ſuccini addatur; quo caſu etiam hæc formula adhiberi poteſt.

Recip. eſſent. ſuccin. ſcrup. IV.
Olei chamomill. deſtillat. ſcrup. ſemis.
Olei ſuccin. gutt. I. Miſc.

4) *Cerumen*, vbi peccat, per humectantia, non vero ſpirituoſa, mediante ſyringa iniecta, prius emolliatur, & deinde euacuetur.

B. *Extra paroxyſmum*.

1. Quoniam *plethora* in hiſce adfectibus tamquam cauſſa antecedens conſideranda eſt, illius per venæ ſectionem in pede æquinoctialem imminutio ad præſeruandum quam maxime commendatur.

2. Quando malum a *ſuppreſſis* hæmorrhagiis, e. g. narium, menſium, hæmorrhoidum, originem ſumſerit, reſtitutionem horum fluxuum per methodum ſuo loco commendatam conuenit reſpicere.

3. Ad congeſtiones humorum verſus caput præoccupandas & reuellendas commendantur

1) *Interne*: lenia purgantia, quæ quarta circiter anni parte repetenda ſunt e. g. extract. panchymagog. *Crollii*,

M. P.

M. P. de ſuccino *Cratonis*, addito ſtimulo per reſin. ialapp. trochiſc. alhandal.

2) *Externe* pediluuia, & frictiones.

4. His iungantur, quæ æqualem humorum diſcuſſionem promouent, e. g. mixtura polychreſta tonico-neruina *Stahlii*, item eſſent. ſuccin. cum eſſent. pimpinell. alb. vel cum eſſent. alexipharmac. Stahlii remixta. Horum autem vſus non debet eſſe continuus, ſed laxantibus præmiſſis per octo circiter dies ſubiunctus.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Olea* deſtillata, niſi largiter diluta ſint, nimium ſuſcitant ardorem, immo in vehemente otalgia ad phreneſin aliquando diſponunt.

2. In ſpecie *oleum ſuccini* nimis feruidum eſt, hinc in copia nullo modo adhiberi debet, cum aliis autem parcius mixtum, roborandi efficaciam habet non contemnendam.

3. *Olea deſtillata graueolenta*, e. g. lauendul. maioran. fœnicul. anethi non nude, ſed cum eſſent. ſuccini conuenienter mixta, in his caſibus vſum ſuum exhibent; & quidem præ reliquis oleum chamomill. laudem meretur.

4. Eſſentia *ſuccini*, quoties in his & aliis adfectibus externe vſurpatur, non debet eſſe alcaliſata, ſed mediante ſpiritu vini rectificatiſſimo ſimpliciter præparata.

5. Si inflammatio ſuppuraſcens rumpitur, cauendum eſt, ne *olea cocta* nimium vſurpentur, quia inferre hac ratione poſſent ſurditatem. Quodſi vero infauſtus eiusmodi effectus iam inductus eſſet, ſecuriſſima & efficaciſſima eſt eſſentia *ſuccini*.

6. In *grauitate auditus*, in qua nulla organi debilitas, ſed materia tantum catarrhalis ad caput redundans reperitur, ſola ſæpius purgantia, mediocriter fortiora, negotium exhauriunt; in quo caſu helleborus niger largius cum reliquis combinandus eſt.

7. Si in *tinnitu* ardentes capitis dolores, immo eryſipelacei adfectus, vt ſæpius fit, circa hanc regionem occurrunt, vſum habet vapor decocti *ſabinæ*, auribus admiſſus; ca-

 vendo

vendo, ne in tinnitu calida neruina & exſiccantia adhibeantur.

8. *Veſicatoria* impetum doloris quidem placant, & humores reuellunt, non raro autem illorum vſum pruritus & fluxus aurium ſequitur; vnde non temere adplicanda ſunt. Quando autem, neceſſitate vrgente, in ſubſidium vocantur, diſcutientia ſtatim debent coniungi.

9. Quod de *venæſectionibus* magis præſeruando, quam curando inſtituendis, *præcedentibus tabulis* ſæpe iam monuimus, illud etiam in *otalgia* obſeruandum eſt, in reliquis autem tribus adfectibus, in quibus ſtatus paroxyzans & acutus non obſeruatur, nullam adeo inuoluit conſiderationem.

10. *Fonticuli* in læſione auditus non ita facile in auxilium vocandi ſunt; in ſtatu autem ſeniorum ſurdaſtro adplicatio illorum fere neceſſaria videtur. quia ſerum ibi abundat, & reliqua ſubſidia minus efficacia reperiuntur.

11. In grauitate auditus a *metaſtaſi* materiæ febrilis, vel alia congeſtione exorta, vulgus vtitur *vrina leporis*, calide inſtillata; item *pane cum aromatibus* noſtratibus ſubacto, & cocto, quem diſſectum & ſpiritu vini conſperſum calide adplicat.

12. In *otalgia*, quando tumor ſimul in faucibus occurrit, locum habent gargariſmata ex ſubadſtringentibus, abſtergentibus, temperantibus nitroſis & albo græco, cuius peculiaris eſt efficacia, parata. Hoc nomine conducunt. rad. biſtort. herb. auric. muris, ſaluiæ, hyſſop. (quæ vel ſola ſtaſes ſanguinis ſatis potenter reſoluit) flor. chamomill. melilot.

13. Abſint ab aurium adfectibus *cataplasmata*, licet ex diſcutientibus ſpeciebus parata, præſertim vbi tumor iam diu durauit: nam humida relaxant, & ita ſtaſin augent. Ad minimum vino cocta ſint, ſi omnino illa in vſum vocare placeat.

14. *Sulphuris* vſus in læſione auditus, cum manatione materiæ tenuioris ſtipata, ad modum prouide admittendus eſt,

eſt, corpore nempe bene mundificato, ne vlceroſum quidquam in teneris partibus ad interiora pellatur, & grauia paralytodea, aut apoplectica mala inducantur.

15. Senes, auditus grauitate laborantes, auxilium interdum impetrant a repetitis euacuationibus iuſto tempore inſtitutis, & temperatis diſcutientibus ſubiunctis.

TABVLA XXVII.

DE

# CORYZA, GRAVEDINE ET PHLEGMATORRHAGIA.

I. D*EFINITIO.*

1. *Coryza* eſt adfectus catarrhalis, qui excretione ſeroſo-mucida modo benigniore, modo acriore, per nares & ſæpius etiam per fauces ſeſe manifeſtans vt plurimum cum ſternutatione coniunctus eſt, & a compreſſoria reſtrictione humorum verſus caput maximam partem originem ducit. Deriuatur a κορυζάω, grauedine laboro.

2. *Grauedo*, ſecundum receptam diſtinctionem, eſt adfectus itidem catarrhalis, qui nulla quidem perruptione materiæ ſeroſæ, maiore autem illius congeſtione & ſtagnatione ad nares & partes vicinas manifeſtus, atque hinc maioribus etiam incommodis ſtipatus eſt.

3. *Phlegmatorrhagia* eſt verus continuus fluxus ſeu ſtillicidium limpidi phlegmatis e naribus, qui itidem a congeſtione humorum verſus caput, hæmorrhagiam narium reſpiciens, originem ducit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Catarrhorum præcipue ſpecies ſunt coryza, grauedo, phleg-

matorrhagia, raucedo, tuſſis & catarrhus ſuffocatiuus. De coryza, grauedine & phlegmatorrhagia hac, de ſpeciebus autem aliis tabulis agemus.

2. Vulgus quidem aliam adhuc ſpeciem adcuſat, nempe catarrhi lapſum in ſtomachum, es ſey ihnen ein Fluß in den Magen gefallen; eſt autem conſenſualis tantum moleſtia, a faucium catarrhali incommodo, ſeu veteribus dicto *brancho*, circa orificium æſophagi, & ductum illius vna eueniens.

3. Liceat hic paucis indicare differentiam *catarrhi* a *rheumate*, ad euitandam communem confuſionem.

a) Rheuma plus ſanguinis ſtricte dicti inuoluit, quam catarrhus, qui ſeroſo-mucidæ magis eſt craſeos.

b) Rheuma febriculam qualemcunque ſemper habet comitem, quæ tanto fortior & acrior eſt, quanto plus ſanguinea ſubſtantia altius ad partes ſeriferas diffunditur, cui congeſtioni rheumaticæ aliquando otalgia cum vel ſine parotidum dura inflatione ſuperuenit, catarrhus autem ſimplex nulla febre ſtipatus eſt, ſed tum demum eamdem habet comitem, quando ſanguineæ portiones his ſtaſibus accedunt, & corruptionis periculum minantur. *conf. tab. de febre catarrhali benigna.*

c) Rheuma ad exitum non peruenit, ſed dolore premente, tendente, immo interdum lancinante ac fremebundo percellit, in catarrho autem materia ſeroſo-mucida excernitur. *conf. etiam differentia tab. de rheumatiſmo.*

4. *Coryza* eſt vel *recens* & *tranſitoria*, vel *habitualis.*

5. Vel *vaga*, vel *periodica*, circa certa anni tempora eueniens.

6. Differentia *coryzæ*, *grauedinis* & *phlegmatorrhagiæ* ex definitionibus eluceſcit.

III. *SIGNA.*

1. *Coryzæ.*

1) Præcedunt pruritus & ſternutationes, quæ, vt hanc humiditatem immobiliorem fluidam reddant, inſeruiunt.

2) Concurrunt torpor animi, ſomnolentia ſenſuum externorum,

norum, nempe guſtus, viſus, auditus & olfactus qualiscunque hebetatio.

3) Interdum ipſa grauedo coryzæ prodromus eſt.

4) Subſequitur excretio materiæ ſeroſo-mucidæ, per nares, fauces, & ſubinde etiam per oculos.

5) Quo tenuior & acrior eſt hæc catarrhalis materia, eo magis adficit illa loca, per quæ excernitur, ita vt ſæpius leuiter illa arrodantur, & ardoris ſenſu infeſtentur.

6) Aluus ordinarie eſt clauſa, vrina pauca, & ſudor ſuppresſus.

7) Aliquando tuſſis cum raucedine coniuncta eſt, præprimis, ſi magna quantitas materiæ ſeroſæ acris ad fauces pellitur.

2. *Grauedinis.*

1) Temulenta & grauatiua capitis adflictio.

2) Dolores prementes, tendentes, frementes, immo pungentes & vrentes, a ſummitate quaſi capitis, quam occupant, ad occiput, & in primis ad ipſos vsque proceſſus maſtoideos ſe ſe extendentes.

3) Vaſa notabiliter turgent.

4) Concurrit ſitis cum oris ſiccitate.

5) Somnus eſt inquietus.

6) Pectus etiam in conſenſum trahitur, & oppletione quadam grauatiua occupatur.

7) Grauedo, quæ diutius durat, non ſolum ſenſibus externis, quod familiare eſt, verum etiam adpetitui incommoda quædam infert.

8) Non nulli, ſi intenſior eſt adfectus, modo horrores, modo æſtus vagos, præſertim aëre frigido-humido perſentiſcunt.

3. *Phlegmatorrhagiæ.*

1) Præcedunt moleſtiæ capitis congeſtoriæ, oppletoriæ, grauatiuæ & prementes.

2) Succedit ſtillicidium limpidi phlegmatis per nares, quod poſt effluxum plurium guttularum ſponte ſua iterum ceſſat.

3) Coniunctus eſt ſenſus grauatiuus circa oculos & radicem naſi.

IV. *SVB-*

IV. *SVBIECTA.*

1. Ætas infantilis, præcipue ſi tranſpiratio ſuppreſſa, vel, ſecundum *Riuerii* obſeruationem, vrinæ excretio in illis non ſuccedit.
2. Puerilis ætas, multa lympha ſaliuali abundans.
3. Præcipue etiam *prouectior* ætas, quæ, ob ſanguinem inertiorem, ſinceris hæmorrhagiis non magis par eſt.
4. Temperamentum in primis phlegmaticum, vel ſanguineo-phlegmaticum, plethorici.
5. Sexus ſequior præ virili.
6. Homines otioſi, lautæ diætæ dediti, ſomnolenti.
7. Qui frequentiori eiusmodi euacuationi adſueti ſunt; præcipue ex *interna* diſpoſitione. Hanc enim magis hic reſpicere conuenit, quam accidentales & externas occaſiones, ex intemperie aëris humido-frigidi dependentes.
8. Adulti etiam & viri, qui congeſtionibus verſus caput ſine ſuccedente hæmorrhagia adhuc obnoxii ſunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Quæ ſcena in hæmorrhagia narium, illa etiam in coryza luditur: huius enim cauſſa primaria etiam eſt congeſtio ſanguinis verſus caput, hæmorrhagiæ narium deſtinata.
2. Huic adſerto non repugnat, quod coryza per aliquot dies duret: nam hæmorrhagia narium ſatis eſt familiare, vt non vnica ſemper eruptione abſoluatur, ſed per aliquot ſæpe dies repetitis ſucceſſibus eiusmodi eruptiones continuet.
3. Hinc coryza pro *accidentali* tantum euentu hæmorrhagiæ, cui proprie deſtinata fuit congeſtio, habenda eſt. Quoniam enim in talibus ſubiectis ſanguis, ſtricte dictus, cum tenui abundante ſero ſufficienter non ſubactus eſt, atque ob hanc cauſſam craſſa rubicunda portio vlterius progredi non valet, euenit, vt tenuior ſolum pars excernatur, & quidem ſatis ſubinde copioſe; de qua re notabile exemplum apud *Salmuthum* reperitur.
4. A *reſtagnatione paſſiua*, nempe detentione humorum ſeroſo-lymphalium intra & circa glandulas, tamquam illorum colatoria, aliquando quidem coryzam prouenire poſſe, non negatur, ſed hoc rariſſime.

5. Cauſ-

4. Cauſſæ *externæ* & *occaſionales*.

1) Euacuationes catharticæ conſuetæ naturales ſuppreſſæ.

2) Artificiales, circa æquinoctia celebrari ſolitæ, neglectæ.

3) Aër humido - frigidus, immo etiam humido - calidus, cum repentina refrigeratione permutatus.

4) Crebriores crapulæ, ſecundum prouerbium: Süſſe machen Flüſſe.

5) Vſus herbæ nicotianæ, antea frequens, iam ſimul & ſemel abrogatus, & abuſus pulueris ſternutatorii.

6) Omne illud, quod transpirationem naturalem impedire ſolet.

7) Suppreſſio vrinæ ſecundum *Riuerium*.

8) Qui veneris abuſu vigore ſanguinis ſpoliati ſunt.

5. Tandem de *ſternutationis* cauſſa non nulla adiicienda ſunt.

1) *Hippocrates* & *Ariſtoteles* ſtatuerunt, non tantum aërem, ſed & ſerum illud viſcidum, quod ſternutando excutitur, prouenire ex *cerebro* per oſſis ethmoidei poros ad nares. Quum vero ob viarum anguſtiam ſponte ſua id fieri non poſſe animaduerterent, a *cerebri contractione* impetum hunc deriuabant.

2) Recentiores hunc errorem detexerunt, & ſternutationem pro actione *thoracis* ex principiis anatomicis & mechanicis iuſtius declararunt. Eo autem redit ſententia, quod aër, qui per inſpirationem ad pulmonum cellulas transmiſſus eſt, & ordinarie *blande* iterum emittitur, hic per violentum *thoracis* & in primis *diaphragmatis* motum vno actu impetuoſe explodatur, & ab hac forti exploſione aëris, ex amplo pulmonum ſpatio in anguſtam tracheam & narium foramina protruſi & repercuſſi, *ſonus* ille & *ſtrepitus* importunus proueniat.

3) Hæc de cauſſis *inſtrumentalibus* bene quidem iudicant; quando autem de cauſſa *efficiente* huius impetuoſi motus dicunt, ſolas materias acres, quæ fibras narium nerueo - membranaceas vellicent, adcuſant. Sed vti manca eſt hæc pathologia, ita motum hunc rationalem pincipio cuidam rationali omni iure tribuimus,

quod *propter* materiam, ſiue *acrimonia*, ſiue *ſpiſſitudine* ſua, ſiue alia ratione moleſtam, vehementiſſimum hunc laborem reſolutorium, diſcuſſorium & expulſorium ſuſcipit.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Simplex tam coryza quam grauedo, parum in receſſu habent periculi, & quando certis temporibus, in primis circa æquinoctia, recurrunt, ſalutares ſunt, & a multis feroſis capitis adfectibus præſeruant.

2. Immo ipſa etiam habitualis horum adfectuum innidulatio, ætate & reliqua conſtitutione adhuc vegeta, directum periculum non infert. Interea tamen *chronica* hæc coryza *olfactum* facile lædit.

3. In *annoſioribus* autem & *effœtis* aliter ſe res habet, in illis enim perpetuus hic copioſus adpulſus ad caput & fauces vertiginoſa, apoplectica, hemiplectica, paralytica conſectaria tandem inducit, vel adfectus aſthmatici, catarrhi ſuffocatiui oriuntur, ſi decubitus huius materiæ acris ad pulmones contingit; quo intuitu etiam in *iunioribus* phthiſica exulceratio induci poteſt.

4. Coryzæ nonnumquam ſuperuenit febris catarrhalis quæ infantibus periculoſior eſſe obſeruatur. *Conſ. tab. de febre catarrhali benigna.*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Rariſſime quidem contingit, vt patientes, coryza, grauedine aut phlegmatorrhagia laborantes, Medici conſilium quærant; quod ſi tamen omnino hoc fieret, ſequente modo incedendum eſt.

1. Iuſta & neceſſaria *euacuatio* in *grauedine* promoueatur.

2. Euacuationi per hæc loca *alia* conuenientior ſubſtituatur, & hac ratione coryza auertatur & intercipiatur.

3. *Primum* quod attinet, adhibeantur in grauedine vel lenia *ptarmico-errhina* e. g. herb. maioran. betonic. thym. ſerpill. flor. lauendul. lilior. conuall. &c. vel odor *ſalivm volatilium* vrinoſorum naribus excipiatur: ita enim facile reſoluitur, vel ad minimum ad fluxilitatem reducitur mucida illa ſubſtantia, quæ tenſionem & infarctum pepererat.

4 Se

4. *Secundæ* indicationi vt ſatis fiat, præſcribantur circa æquinoctia laxantia, venæ ſectiones in pede, & pro re nata ſcarificationes.

5. Subiungantur lenia diaphoretica & diuretica. Hic præcipue laudem merentur tinct. antimonii cum eſſ. ſuccini & alexipharm. *Stahlii* mixta, coniuncto moderato regimine.

6. Medicatio *curatiua* non quidem requiritur, conueniunt autem lenes laxationes & lenia catarrhalia, ex quibus nominamus M. P. de ſuccino *Cratonis*, extract. helleb. nigr. mercur. dulc. eſſent. alexiph. ſuccini, quorum vſus cum leni diaphoreſi coniunctus eſſe debet.

7. In *nimis copioſo* autem effluxu catarrhali, præmiſſis laxantibus & diapnoicis, vna vel altera exigua doſis M. P. de cynogl. cum puluere quodam tonico & cinnabarino mixta, exhibeatur. Pro ſcopo tonico conducit præcipue puluis & eſſent. caſcarillæ.

8. In coryza *acriore*, in primis illa, quæ cum ſenſibili dolore capitis iuncta eſt, vſus camphoræ externus e. g. mixtura ex ſpiritu vini camph. ſalis armoniac. lilior. conuall. roſar. & eſſent. croc. vertici & fronti adplicata, multum levaminis adfert.

9. Denique *præſeruatiue* adhuc commendantur:

1) Mixtura tonico-neruina *Stahlii*, quæ egregiæ hic eſt efficaciæ.

2) Venæ ſectiones & ſcarificationes verſus æquinoctia, præſertim in plethoricis & adſuetis, inſtituendasque, ſuperius iam nominauimus.

3) Alui debitus ſucceſſus.

4) Modeſtus vſus pediluuiorum.

## VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Deckerus* in notis ad praxin *Barbette* inſignem efficaciam *vapori turis*, *aceti* & ſimilium adſcribit; ſed cauendum eſt, ne ad retropellendum potius, aut mucum illum reſtagnantem altius incarcerandum, talia remedia inſeruiant, & hoc caſu periculoſa pathemata inducantur.

 2. Mi-

2. Minime omnium nudæ tales retropulſiones in *grauedine habituali*, ſæpius recurrente, tolerantur.
3. In hac parum etiam efficiunt ipſa *volatilia* & *ptarmico-errhina*; immo frequens & quotidianus ptarmico-errhinorum vſus adfluxum tanto magis inuitat, & homines habitualibus eius modi catarrhis obnoxios reddit.
4. Idem præſtat *fumus tabaci* multum vſurpatus. Qui vero horum vtrorumque vſui adſueuerunt, non poſſunt, quin eumdem, ſed intra limites ſubſiſtendo, reaſſumant.
5. Sic etiam *ſalia volatilia vrinoſa* in coryza acriore & tenuiore adfluxum augent, vel ad minimum rubefactoriam pruriginoſam paſſionem circa radicem narium intendunt, & grauedinoſum valde moleſtum ſenſum ibidem gignunt; cui potius *nitroſis collutionibus*, modeſte vſurpandis, ſuccurritur. In coryza autem *mucoſa* & *grauedinoſa* externe non reiicienda ſunt volatilia vrinoſa. Nimium autem vſurpata caput & memoriam debilitant.
6. A remediis externis *ſubacidis* & *adſtringentibus* in coryza abſtinendum eſt.
7. In *coryza* præcipue *acriore*, & in ſpecie *contagioſa*, præmiſſa leni laxatione, vſus alexipharmacorum temperatorum & nitroſorum egregie conuenit; in *ſimpliciore* vero, præſertim ad habitum iam propendente, eximii vſus eſt eſſ. ſuccini, ſiue ſola, ſiue cum eſſent. lignorum, & in ſpecie eſſent. ligni ſaſſafras, combinata.
8. *Adpenſio ſuccini*, cui vmquam vere profuerit non conſtat; licet enim globuli pellucidi, ab eius modi catarrhoſis geſtati, obſcuritatem, quem ad modum corallia pallorem aliquando inducant, hoc tamen ſine vlla patientis ſubleuatione vtrimque euenire obſeruatur.
9. *Fonticuli* & *ſetacea* poſſunt quidem fluxus tales catarrhales interdum intercipere, præſertim in iunioribus, plura autem incommoda hoc tentamen premunt.
   1) Sæpius ſine vllo effectu adhibentur.
   2) Raro diu iuuant, licet fonticuli continuentur & ſetacea repetantur.

3) Non

3) Non continuata antiquum incommodum grauius reuocant, immo grauiora alia pathemata introducunt.

4) Ætati iuniori debilitationes & eneruationes fonticuli plerumque conciliant.

5) Quibus penſitatis eluceſcet, quod remedium grauius & moleſtius ſit ipſo morbo.

10. *Thermarum* vſus, prægreſſis debitis euacuationibus, & proportionate inſtitutus, non quidem inefficax eſt, magis autem in præſens quam pro vniuerſo malo conſtanter auferendo conducit, niſi vitæ genus otioſum in laborioſum mox mutetur.

11. *Venæ ſectio* tempeſtiua & proportionata eximium vſum præſtat. Hinc non audiendi ſunt, qui per illam vires exhauriri, & ſanguinem magis vappidum, mucidum, vel antiquorum vocabulo, frigidum reddi, ex erroneo ſpirituum principio ſtatuunt; cui commento innumerabilia exempla, hiſce ventilationibus adſueta, quantumcunque ſeniora, alacriter contradicunt. Quibus autem ſanguinis craſis in genere mucida & phlegmatica eſt, iis venæ ſectio non æque conducit.

12. *Eſſentia ſuccini*, præmiſſa methodo euacuante, in adfectibus catarrhalibus, non adeo *acribus*, eximiæ eſt efficaciæ, & id præſtat, quod ab aliis fruſtra exſpectatur: modo *ſine alcali* parata ſit.

13. *Lignum ſaſſafras* in decocto aliquem habet vſum, eſſentia autem eius nimis calida eſt.

14. *Maſſa pilularum de Succino Cratonis* reuocat quidem decubitum excretionis mucidæ a capite ad inteſtina, tamquam debita excretoria, corrigenda autem eſt eo modo, vt minus aloës & plus ſuccini eamdem ingrediatur.

15. *Extract. panchymagogum Crollii* ſatis bene & leniter purgat, quando conueniente doſi propinatur.

16. *Eſſentia hellebori nigri*, bene ſaturata & cum tinct. ialappæ mixta, egregium etiam præſtat effectum, in primis quando circa æquinoctia & tempus adpropinquantis catarrhi exhibetur.

17. *Radix ari* ad euacuandam colluuiem ſeroſam in nodulis ſeu infuſis numquam contemnenda eſt.

18. *Motus corporis ſufficiens* magis commendari meretur, quam vlla alia remedia. Per hunc enim abundantia ſeri diſſipatur, & ſtatus humidus in ſiccum mutatur; cauendum autem eſt, ne calefactum corpus refrigeretur.

19. In phlegmaticis largus vſus *zingiberis* in cibis egregie conducit.

20. *Puluis ſternutatorius* ad grauedinem expediendam ſi non ſufficit, grana VI. *euphorbii* pulueriſati cum vna vel altera vncia vini coquantur, & modicum huius decocti in nares trahatur, ita ſatis potenter ſtimulat nares, & humores diſcutit; quod *vitriolum album* in aqua maioranæ ſolutum etiam efficit.

21. *Cortex mezerei* aliquo modo lenius operatur. Inter ea hæc remedia non ſtatim, ſed poſt alia conuenientiora adhiberi debent.

22. *Cucuphæ*, quas catarrhoſis ex herbis aromaticis parare ſolent, vſum quidem aliquem in pure phlegmaticis exhibent, in ſanguineis autem cauendum eſt, ne vertiginoſi adfectus inde ſequantur.

23. *Balſama apoplectica* & *cephalica* ſubiectis talibus magis nocent, quam conueniunt: quia caput valde grauant.

24. In *coryzo acriore*, præmiſſis per tres circiter dies nitroſis & temperantibus, *MP. de cynogloſſa* vſum habet. Præter ea in omnibus coryzæ ſpeciebus, *cinnabaris* conuenit, præcipue in hac ſpecie acriore, in qua etiam eſſent. alexiph. plus, quam eſſent. ſuccini præſtat.

25. Multi catarrhoſi, quando aliquid cibi adſumſerunt, inſolitam ad *vomitum* habent procliuitatem; cuius ſymptomatis tractatio a reliqua methodo non differt, in primis ſi hæc emeſis catarrhoſam & cum coryza complicatam capitis oppletionem ſequatur.

26. Veteres per *trageas* huic rei mederi voluerunt, e rad. helen. ari galang. zedoar. coſt. ver. cinnamom &c. quæ vero, licet contemni non mereantur, effectum tamen non ita promptum edere ſolent.

27. *Co-*

27. *Coſtus verus* tantum commaſticatus, leuiores ſtaſes catarrhales ſatis cito diſcutit.
28. Melioris adhuc energiæ eſt *rad. pimp. alb.* vel per ſe, vel in forma eſſentiæ adhibita.
29. Radix *vincetoxici* in adfectibus ſeroſis præ reliquis laudabilis eſt: *radix bardanæ* eidem intentioni optime inſeruit, item *radix petaſitidis*, magis tamen in phlegmaticis ſubiectis.
30. Ex hiſce radicibus extracta eſſentia *ſine vehiculo* debet propinari, ita vt 6 - 8 - 10. guttulæ per ſe deglutiantur, & vſus illius per aliquot dies repetatur. Hac ratione vomitui tali optime conſulitur, & fauces a ſeroſa oppletione liberantur.
31. Conuenit etiam cochleare vnum vel alterum ſpiritus communis ardentis, bonæ notæ, poſt adſumtos cibos, & ſub vſu eſſentiæ in primis pimpinellæ albæ, adſumere.

## TABVLA XXVIII.

# DE BRANCHO ET RAVCEDINE.

I. DEFINITIO.

*Branchus* eſt materiæ ſeroſo-mucoſæ intra fauces & aſperam arteriam ſeceſſio, a congeſtione humorum verſus has partes originem trahens.

*Raucedo* eſt tunicæ glanduloſæ & partium glanduloſarum, circa ſuperiora aſperæ arteriæ ſitarum, conſtrictio, qua debitus prouentus lymphæ, aſperam arteriam humectantis, intercipitur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Branchus* ordinarie, ſed minus accurate cum raucedine ſolet confundi. Qua de cauſſa ſequentes attendendæ ſunt differentiæ:

1) In

1) In *brancho* ſub initium adſunt molimina hæmoptyica. Quando autem euacuatio ſanguinis locum non invenit, decubitus ſeu ſeceſſio fit humorum ſeroſo-mucidorum; in raucedine autem hæc omnia deſunt, e contra lympha, ad irrigationem neceſſaria, eſt intercepta.

2) Hinc in *brancho* toni relaxatio, in *raucedine* autem conſtrictio adeſt.

3) *Branchus* excipit ordinarie coryzam & grauedinem, *raucedo* autem ſine his occurrit.

4) *Raucedo vera* chronice & per multos interdum annos adfligit, branchus breuioris eſt periodi.

2. Vterque adfectus eſt vel *lenior*, quæ a cauſſis externis inducitur, vel *pertinacior*, quæ a cauſſis internis originem ducit.

3. Præter ea, ſecundum reliquas diuerſas cauſſas, diuerſo modo adhuc differunt, vti inferius ſub *cauſſis* dicetur.

III. *SIGNA.*

1. Coryza, & humida vel ſicca tuſſis vtplurimum præcedunt, vel ad minimum accedunt *branchum.*

2. Quo acrior eſt decubitus, eo certius aſpera arteria interne excoriata ſentitur.

3. Superuenit difficilis reſpiratio, vox rauca & reliqua ſymptomata coryzam concomitantia.

4. Quando *lenior* eſt hic adfectus, tuſſis vel coniuncta obſeruatur, vel eumdem ſequitur.

5. Cum *grauiore* vero facile conſpirant adfectus catarrhales, ſcorbutici, immo ſubinde venerei.

6. *Raucedo* per ſe ſatis dignoſcenda & non raro cum adfectibus phthiſicis ſtipata eſt.

7. Hinc loco aſperæ, profundæ & raucæ vocis, quæ in *brancho* adeſt, in *raucedine* potius vox ſuppreſſa ſeu aphonia obſeruatur.

V. *SVBIECTA.*

Branchus euenit

1. Iuuenili & conſiſtenti ætati, vbi adhuc vigent congeſtiones verſus pectus.

2. In-

2. Interdum quoque infantibus.
3. Phlegmaticis in primis ſenibus, & cauſſis infra nominatis expoſitis.
4. Raucedo euenit
1) Tuſſi ſiccæ adfectis.
2) Phthiſicis.
3) Feminis obſtructione menſium laborantibus.
4) Diu multumque clamitantibus.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *proxima branchi* eſt congeſtio ſanguinis ad fauces, ſub qua in partes glanduloſas materia ſeroſo-mucida ſecedit.
2. Cauſſa vero *proxima interna raucedinis* eſt interceptio lymphæ, quæ arteriam aſperam humectat.
3. Cauſſa *concomitans*, quæ lymphæ prouentum impedit, eſt vtplurimum conſtrictio partium glanduloſarum, circa ſuperiora arteriæ aſperæ.
4. In cauſſa vero ſcorbutica & venerea eroſio epiglottidis præſto eſt.
5. *Cauſſæ externæ* & *occaſionales.*
1) Decubitns rei alicuius extrinſecus delatæ, e. g. particularum puluerulentarum.
2) Tuſſis vehemens.
3) Frequens diuturna ſermocinatio & vociferatio.
4) Cibi nimium pingues.
5) Humores acres biliosi, circa hæc loca ſtagnantes.

VI. *PROGNOSIS.*

1. *Branchus ſimplex* parum periculi portendit.
2. Quando autem iam *habitualis* factus eſt, nonnumquam, præſertim in ſenibus, in catarrhum ſuffocatiuum abit; iunioribus vero plerumque tuſſim, vel aſthma relinquit.
3. *Raucedo*, a cauſſis *externis* producta, leuioris eſt conſiderationis.
4. Quæ a cauſſis *internis* dependet, non, niſi his ſublatis, tollitur.
5. Quo grauiores ſunt morbi complicati, eo difficilius raucedo

cedo tollitur: hinc in cauſſa venerea & ſcorbutica ſatis pertinax obſeruatur.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *In brancho.*

1. In *brancho* ad humorum adfluxum a pectore deriuandum, præmiſſis lenioribus laxantibus, propinentur nitroſa, abſorbentia cum cinnabarinis mixta.
2. Ad mucoſitatem incidendam & reſoluendam conducit aqua veronicæ viniof. eſſent. alexipharmac. *Stahlii*, eſſent. ſuccini.
3. Paucis: vti cum hac mucida ſtaſi coryza & tuſſis concurrunt, ita & eadem medicatio locum habet, quæ tabulis de coryza & tuſſi indicata eſt.

B. In *raucedine.*

1. Ad ſtricturam partium glanduloſarum relaxandam & acrimoniam obtundendam, exhibeantur lubricantia, e. g. oleum amygdal. dulc. ſyrup. liquirit. de eryſimo *Lobelii*, capilli veneris, violar. iuſcula mucilaginoſa raparum, auenæ, hordei, decocta ex herbis veronic. hyſſopi, ſalviæ, hederæ terreſtr. ſemin. aniſi, fœniculi.
2. Quo magis humores acriores bilioſæ in hoc adfectu peccant, eo melius conducunt abſorbentia cum nitro & antimoniato quodam fixo combinata, coniuncto leni regimine diapnoico.
3. In cauſſa ſcorbutica, venerea vel phthiſica, primarii adfectus reſpiciendi ſunt.
4. Aluus ſubinde per lenia laxantia ſoluenda eſt.

## VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. In vtroque caſu fugienda ſunt *expectorantia.*
2. *Relaxatio* arteriæ aſperæ in raucedine communiter quidem ſolet adcuſari, & hac ratione branchus cum raucedine confundi; qui vero omnes circumſtantias in vera raucedine occurrentes, & in ſpecie etiam relaxantia remedia, quæ ipſi ſalutariter opponuntur, penitius conſiderat, ille potius *conſtrictionem* ſubeſſe obſervabit.

3. *Hel-*

3. *Heluigius* bene obſeruauit, quod raucedo in ſexu feminino contingens, menſium obſtructionem interdum pro fundamento habeat, quo intuitu venæ ſectionem commendat.

4. Notum eſt tale exemplum, vbi virgini duo de viginti annorum, menſium ſuppreſſione & raucedine laboranti, ſuaſu quorundam *Batauiæ* Medicorum breui tempore vena ſepties ſecabatur: eo ipſo dum ſanguis fluebat, virgo voce ſonora naturali eloquebatur; quam primum autem ſanguis, vena compreſſa, profluere ceſſabat, mox aderat vox ægerrime perceptibilis, aphonia magis quam ſimplex raucedo dicenda. Menſes poſt ea per remedia conuenientia aliquo modo reuocabantur, manebat autem aphonia. Tandem ſub vſu decocti *veronicæ* naturalis loquela cum conſtantia redibat.

## TABVLA XXIX.

### DE

# ANGINA.

I. **D**EFINITIO.

Angina eſt ſtaſis ſanguinis inflammatoria circa fauces & vicinas illarum partes collecta, a tumultuaria humorum congeſtione medium quaſi locum inter caput & pectus occupante, & hinc modo hæmorrhagiam narium, modo hæmoptyſin reſpiciente, originem ducens. Deriuatur vel a Græcorum ἄγχω, præfoco, ſtrangulo, vel a Latinorum ango.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Variæ & ſollicitæ tam veterum quam recentiorum anginæ diuiſiones vix vllam in praxi habent vtilitatem, quoniam tamen ad formandam *prognoſin* quodam modo inſeruiunt, breuiter illas tangemus.

2. Angina eſt vel *vera*, vel *ſpuria* ſeu *notha*.

1) *Vera* dicitur, quando tumor inflammatorius magis *interne* obſeruatur, nempe in larynge, pharynge & partibus vicinis, inſuper etiam cum febre acuta ſtipata eſt.

2) *Notha* autem vocatur, vbi tumor *externe* magis ſe ſe manifeſtat, videlicet circa tonſillas & glandulas poſt aures ſitas, ſine concurſu febris acutæ.

3. Angina a veteribus ratione partis adfectæ diuidebatur in cynanchen, paracynanchen, ſynanchen & paraſynanchen.

1) *Cynanche* dicitur, quando muſculi laryngis *interni* inflammati ſunt, & tamen neque intus neque extus tumor adparet, & febris exquiſita coniuncta eſt.

2) *Paracynanche* vocatur, quando tumor inflammatorius in muſculis laryngis *externis* occurrit.

3) *Synanche* eſt, quæ inflammationem muſculorum *pharyngis internorum* format, & maiorem deglutiendi, minorem vero reſpirandi difficultatem coniunctam habet, & cuius tumor magis *extrorſum* vergit.

4) *Paraſynanche* inflammationem muſculorum *pharyngis externorum*, cum febre coniunctam, veteribus denotat.

4. Sunt, qui quintam ſpeciem his adiiciunt, quam *prunellam* vocant, quando *lingua* intumeſcit, & in ſuperficie *fiſſuras* dolorificas concipit, ac cum glutinoſa viſciditate oblinitur. Quum vero vt plurimum ſymptoma febrium malignarum ſit, inſuper etiam confinia faucium ſimul adficiat, non eſt, quod ab angina ſymptomatica eam ſeparemus. Eſt enim

5. Angina vel

1) *Idiopathica*, quæ per ſe & ſponte ſua exoritur, & a ſola plethora dependet; vel

2) *Symptomatica*, quæ febribus acutis, præcipue circa ſtatum, vel aliis morbis accedit. Vide *ſubiecta* & *cauſſas*.

6. Hæc

6. Hæc omnia differunt *gradu*; in aliis enim *mitior* eſt, in aliis autem cum tali impetu angina inuadit, vt paucis momentis omnia inualeſcant.

7. Diuiſio anginæ in *ſangaineam* & *mucoſam* non differentiam cauſſarum, ſed temperamentorum inuoluit; illa magis ad *veram*, hæc autem ad *notham* referenda eſt.

III. *SIGNA.*

1. Manifeſtat ſe ſub initium *aliqua* deglutiendi difficultas.
2. Quæ communiter cum tumore & ſenſu doloris pulſantis & pungentis, modo in alterutro latere, modo in vtroque ad ceruicem vsque ſe extendens, coniuncta eſt.
3. His accedit notabilis ardor in faucibus, & inflammatio.
4. Paucis horis hæc ita increbeſcunt, vt vix deglutire quidquam valeant patientes, immo ſæpe deglutita, in primis potulenta per nares reddant.
5. Lingua ſenſibiliſſime tumeſcit, & venæ quaſi nigricantes *ſub* illa adparent.
6. Facies turget & rubicunda exſiſtit.
7. Vaſa circa tempora intumeſcunt.
8. Vaſcula in oculis ſanguine ita repleta comparent, vt ipſi oculi e capite quaſi prominentes, vt in ſtrangulatis, conſpiciantur.
9. Reſpiratio fit difficillima, & malo vlterius procedente orthopnœa ſequitur, ita vt patientes periculum ſuffocationis incurrant.
10. Vox clangoſa & rauca, cum loquendi difficultate.
11. Animus valde anxius.
12. Manus ſunt pallidæ, & ad tactum frigidæ.
13. Patiens ipſe modo horrore leuiore, modo æſtu volatico percellitur.
14. Pulſus vt plurimum frequens, durus & inæqualis.
15. Vrina variat: *Symptomatica* enim angina talem exhibet, qualem febres acutæ; *idiopathica* autem præcipue notha, qualem adfectus congeſtorio-inflammatorii exhibent.
16. Hæc vero omnia in angina notha multo mitiora deprehenduntur.

IV. *SVBIECTA.*

1. Angina *idiopathica* communiter euenit *iuuenibus*, vix tamen aliis quam inſigniter plethoricis.
2. Quibus præcedentibus annis hæmorrhagiæ narium familiares fuerunt.
3. Qui ad hæmoptyſin proni ſunt.
4. Qui diæta calida aromatica & vinoſa vtuntur.
5. *Symptomatica* vero angina, quæ acutis & aliis morbis accedit, reliquæ etiam ætati obtingere ſolet præcipue ſanguineo-cholericis.

V. *CAVSSAE.*

1. *Idiopathicæ.*
   1) Cauſſa *materialis remota* eſt turgeſcentia ſanguinis abvndantis.
   2) Cauſſa *propior* eſt tumultuaria humorum verſus hæc loca congeſtio.
   3) Cauſſa *proxima*, ſeu *continens*, eſt ſtaſis inflammatoria circa caput laryngis aut pharyngis collecta.
   4) Cauſſa *efficiens* eſt naturæ intentio ad ſanguinem exonerandum, fluctuans tamen & hæſitans, num per nares vel per pulmones excretio inſtituenda ſit: hinc medio quaſi loco humores detinentur.
   5) Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt
      a) Hæmorrhagia narium per ætatis rationem ſuppreſſa.
      b) Hæmorrhoidum tam in feminis quam in viris repentinæ cohibitiones.
      c) Venæ ſectiones & ſcarificationes conſuetæ neglectæ.
      d) Fluxus dyſentericus male tractatus, aut cito ſuppreſſus.
      e) Senſibiles faucium ſtimulationes & arroſiones per remedia valde acria, adſtringentia, vehementiora vomitoria &c.
      f) Refrigeratio corporis repentina poſt æſtum.
      g) Ebrietas.
      h) Abuſus pulueris ſternutatorii acrioris ad fauces delabentis.

i) Cla-

i) Clamores & vociferationes.
k) Luxationes colli.

2. *Symptomaticæ.*

1) Incompleta ſanguinis verſus hæc loca congeſtio:
a) in febribus acutis præcipue epidemicis.
b) in adfectibus vagis arthriticis, &c.

2) Cauſſæ *occaſionales* in acutis ſæpiſſime ſunt
a) vel incongrua venæ ſectio, quæ vt plurimum circa dies criticos anginam prouocat. Vel
b) quando patientes conſiliis non obtemperant, ſed impatientia & inquietudine reſiſtunt. Vel
c) Quando per incongrua artificia & regimina calida, aut etiam refrigerantia peruerſæ & anotericæ humorum commotiones excitantur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Angina, quo maiore impetu inuadit, eo maius periculum minatur.
2. Angina *notha* mitior eſt quam *vera*.
3. Species mitiſſima eſt *paracynanche.*
4. *Cynanche* autem omnium eſt periculoſiſſima; conf. *Hippocrat. Sect.* IV. *aphor.* 34. 35.
5. Quando *orthopnœa* accedit, vt patientes non amplius decumbere poſſint, ſed erecti hiante ore, canum inſtar, aërem petant, ſæpius eodem, vel ſecundo aut tertio die ſuffocantur.
6. Qui *cynanche* pereunt, & quidem ita, vt ſpumas ante os agant, illi conuulſionibus magis, quam ſuffocatione moriuntur: magnum enim periculum ſphaceloſæ corruptionis ibi proſtat, quod naturam in tales motus tremulos coniicit.
7. Angina *idiopathica* quando ſubiecta adultiora corripit, periculoſior obſeruatur quam in iunioribus.
8. Angina in febribus *acutis* circa dies *criticos* contingens, eſt pernicioſa. Nam per eiusmodi tumultuariam humorum congeſtionem intra fauces reliquus febrilis decurſus peruertitur, dum ad febrem pertinentes neceſſarias

excre-

excretiones turbat, & ad ſecundariam magisque accidentalem ſanguinis euacuationem collineat.

9. Angina luxationem vertebrarum colli ſecuta, lethalis. *Conf. tab. chirg. de luxatione colli.*

10. Quando angina *ſubito* euaneſcit, recurſum ad interiora denotat.

11. Quibus ex angina liberatis ad pulmonem fit conuerſio, ii intra dies ſeptem moriuntur, ſi vero hos euaſerint, purulenti exſiſtunt. *Hippocrat. Sect. V. aphor.* 10.

12. Staſeos diſcuſſio, quando non obtinetur, ſuppuratio contingit, & tum anceps valde eſt euentus.

13. Anginam interdum per narium hæmorrhagiam, interdum per hæmorrhoidum aut menſium fluxum ſolui, experientia teſtatur.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

### A. *In paroxyſmo.*

1. Ante omnia *clysma* adplicetur, & quidem ex temporaneum, ob periculum in mora: in hunc finem conducit vrina calida, vel aqua calida ſalina. Si tempus concedat, ſtimuli loco *pulpa* colocynthid. in petia ligata & cocta, addatur, vel electuar. hier. picr.

2. Deinde in caſu valde *vrgente*, larga venæ ſectio in brachio, vel adhuc melius in pede, inſtituatur, & ſi poſt aliquot horas mali vehementia non remittat *raninæ* etiam ſecentur.

3. In *mitiore* autem adfectu venæ ſectio in paroxyſmo non æque neceſſaria eſt, ſed ſufficiunt communiter remedia, quæ impetum ſanguinis mitigant, e. g. nitroſa, abſorbentia, leniter diapnoica, cum gr. ſemis, vel ad ſummum I. M. P. de cynogloſſ. combinata, & ſæpius adhibita; qui pulueres in malo etiam *vrgente*, immo per vniuerſum morbi decurſum ſalutares eſſent, ſi modo deglutiendi difficultas non obſtaret.

4. Facta ſanguinis ſiue ſola *contemperatione*, ſiue ſimul ipſius quantitatis per venæ ſectionem *imminutione*, locum habent *gargariſmata*. Remedia ad illa paranda triplicis ſunt generis.

1) Re-

1) *Reſoluentia & neruino-diſcutientia.* e. g.

a) *Radices*: irid. Flor. ſigill. Salom. vincetox. caryophyllat. bryon. ariſtoloch. vtriusque, helen.

b) *Herbæ*: hyſſop. chærefol. ſalu. origan. centaur. min. comæ abrotan. ſcabioſæ, licet inſipidæ.

c) *Flores*: chamomill. melilot. bellid.

d) *Semina*: aniſi, carui, dauci fœnugræci.

2) *Lenientia* & *demulcentia* ad ardorem & æſtum, plus minus inflammatorium, contemperandum. In hunc finem laudantur.

a) *Mucilaginoſa*: e. g. ſemen cydonii, pſyllii, lini, malua & althæa.

b) *Aqua* roſar. rubr. cum ſemine cydonii.

c) *Syrupi*: rub. idæi, dianuc. & adhuc magis diamor.

d) *Specifica*: album græcum, & quadantenus fungus ſambuci.

e) Quorum omnium princeps eſt *nitrum*.

3) *Adſtringentia*. Huc pertinent

a) *Herbæ traumaticæ*: pyrolæ, prunell. ſanicul. auricul. muris, ab *Heurnio* commendata.

b) *Radices*: biſtortæ, tormentill. ſymphyt. maior. pſeudo acori.

c) *Cort.* & fol. mali punici.

d) *Validiora*: tinct. terræ catechu, gallæ, alumen crudum.

5. Sub initium adplicentur aliquoties *gargaryſmata* ſine adſtringentibus, vel leniſſimis tantum, parata, deinde *leniora* ex illis, & de hora in horam fortiora addantur. Vid. *cautel.*

6. Eodem tempore, quo gargariſmata in vſum trahuntur, neceſſarium etiam eſt, extrinſecus adplicare *emplaſtra* diſcutientia & emollientia, e. g.

1) Emplaſtr. de melilot. camphor.

2) Emplaſtr. diachylon ſimplex abſente inflammatione.

3) Emplaſtr. diachyl. cum gummatibus, ſi ardor & inflammationes ſubeſſe adparet.

4) Si inſignis calor & ardor æſtuoſus vrget, loco empla-

ſtri ſpiritus vini camphorat. crocat. cum linteis multiplicatis adplicetur.

7. Quando autem ſtaſis inflammatoria hanc methodum diſcuſſoriam adſpernatur, & propria ſua pertinacia ad ſuppurationem tendit, ruptio *ſpontanea* exſpectanda eſt. Vid. *cautel.*

8. Ruptione vero facta, ſponte quaſi reſtituitur patiens, ſine peculiari concurſu medicamentorum. Poteſt tamen ad mundificationem loco gargariſmatis adhiberi *vinum* calidum cum pauco *melle*, ſiue ſimplice, ſiue roſaceo. Item aliquid myrrhæ, ſaluiæ & prunellæ pro conſolidatione.

9. Aluus ſemper aperta ſeruetur, ſiue per clyſteres, ſiue per moderata laxantia.

10. Vbi ſuffocationis metus impendet, *bronchotomia* vltimum eſt refugium.

B. *Extra paroxyſmum.*

1. Plethora imminuatur

1) Siue per euacuationes ſanguinis *naturales*, iuſta methodo reuocandas.

2) Siue per *artificiales*, nempe venæ ſectiones æquinoctiales, in pede inſtituendas, & non facile prætermittendas.

2. Motus verſus hæc loca congeſtorius præoccupetur

1) per laxationes ſubinde inſtituendas.

2) per eſſentiam alexipharmacam Stahlii cum mixtura tonico-neruina combinatam, & anniuerſaria periodo recurrente exhibitam, cum regimine leniter diapnoico, per motum corporis voluntarium facilitando.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. In angina *notha* & magis *mucoſa* adhiberi poſſunt reſolventia *penetrantiora*, e. g. rad. ari, helen. pimpinell. alb. bardan. vincetox. Herbæ nonnihil aromaticæ, lign. ſaſſafr. guaiac. gummi galban. ſagapen. myrrh.

Aluus autem in illa mucoſa conſtitione non tam aperta ſeruanda, quam potius *purganda* eſt, e. g.

Recip.

Recip. M. P. de ſuccin. Craton. ſcrup. I.
Reſin. ialapp. gr. V - VI.
Extract. trochiſc. alhandal. gr. II. III.
M. f. pilulæ.
Mercur. dulc. quoque locum habet.

3. Rob *diamicum* in mucoſa angina, in ſanguinea autem magis rob *diamoron*; in vtroque caſu fungus ſambuci convenit.

4. *Venæ ſectio particularis*, ſub lingua nempe inſtituta, ſi vniverſali nondum præmiſſa adminiſtratur, duo grauia incommoda inuoluit.

1) Vel enim, quod ſæpe contingit, ſanguis ſufficiente quantitate non emittitur, ob vaſa minus capacia, & ſic adfluxum vehementiorem cauſſatur, omniaque deteriora eueniunt.

2) Vel fluxus ſi ſatis procedit, vix vllo remedio poteſt ſedari, qua ratione patiens viribus exhauritur, & febres facile lenteſcentes ſubſequuntur.

5. *Venæ ſectionem generalem* in pede inſtituere, ad reuulſionem quidem maioris efficaciæ deprehenditur, quam illa, quæ in brachio adminiſtratur; ob tenacem autem aliorum conſuetudinem nonnumquam conniuendum eſt.

6. Venæ ſectionem quando *inquietudo* iectigabunda excipit, *frictiones* fortiores in pedibus & *pediluuia* conueniunt.

7. Ne error in *gargariſmatibus* committatur, duo ſimul coqui poſſunt: vnum e diſcutientibus & demulcentibus; alterum e ſolis adſtringentibus paratum. Hac enim ratione ſub initium vel nulla, vel tantum exigua portio decocti adſtringentis alteri immiſceri, ſenſim vero ſenſimque augeri poteſt, e. g.

Recip. rad. irid. Florent. drachm. III.
helen.
caryophyllat.
althææ ana vnc. ſemis.
herb. ſaluiæ.
bellid. min.
hyſſop.

flor. chamomill. ana man. ſemis
caricar. pingu. num. IV.
Coq. in aqua ſimplice q. s. colaturæ add.
Rob diamoron.
Alb. græc. ana drachm. III.
Nitri cryſtalliſat. vnc. ſemis.

Item

Recip. Rad. biſtort.
tormentill. ana vnc. ſemis
herb. prunell.
pyrol. ana manip. I.
gallar. drachm. I.
coq. in aqua communi & collaturæ addatur pro re nata minus plus aluminis crudi.

8. Ratione *adplicationis* ſequentia obſeruanda ſunt.

1) Caueatur ne patiens ſub iniectione ſupinus iaceat, ſed antrorſum quodam modo caput inclinet, vt infuſum cito poſſit refluere.

2) Chirurgi monendi ſunt, ne gargariſmata cum tali impetu, vt moris eſt, iniiciant, alias pruritum & ardorem patientibus inferunt. Modeſte adhibita æque bene penetrant.

9. *Nitrum* ſenſum ardoris egregie demulcet, ſaliuam in conſiſtentiam ſubmucidam coagulat, & ſic ſubitaneam illius ſiccitatem impedit, inſuper leni ſua acrimonia abſtergendi ſimul efficaciam præſtat.

10. *Sal commune* ad adfectus faucium etiam conducit, nam acrimonia ſua inſigni, in ore detenta, adfluxum ſaliuæ prouocat, & ſic humectationem oris inducit.

11. *Album græcum* ad ardorem demulcendum ſpecifica & egregia ſane virtute præditum eſt. Hinc non ſolum in hoc adfectu præſtat, quod communia gargariſmata præſtare non poſſunt, ſed etiam in internis ardoribus inteſtinorum, & inde inducto *ileo*, egregiam mitigationem adfert.

12. *Terra catechu* in repentino anginæ caſu, vbi ad coctionem, qua pleraque vegetabilia indigent, tempus non con-

conceditur, ſenſibilem exhibet effectum adſtringentem, aqua ſoluta & adplicata.

13. Sic etiam *radix biſtortæ* ad repentinas ſtaſes diſſipandas egregiam habet efficaciam.

14. *Galenus* refert de quodam per inſomnium edocto, vt in angina pertinaci vteretur ſucco *lactucæ*, & quod illo vſurpato reconualuerit.

15. *Puluerulenta*, niſi tenerrima, & lactis inſtar liquoribus innatent, non habent locum: faucibus enim adhærent, & titillando irritant.

16. Ob hanc faucium ſenſibilitatem abſtinendum etiam eſt ab omnibus iſtis, quæ eas magis adfligere poſſunt: quo pertinent omnia acria, acida valde adſtringentia, eſſentiæ ſpirituoſæ, reſinoſa & exotica balſamica, ſaturnina, terræ bolares, item cortex caſcarillæ, quæ ob acredinem ſuam adflictas fauces magis adficit.

17. Ad motus congeſtorio-dolorificos aliquo modo mitigandos remedia *ſedatiua* omnino, ſed parca doſi & cum aliis ſecuris remediis adhibere licet, v. g. M. P. de cynogloſſa ſub pulueribus temperantibus; ſemen papaueris, ſemen cardui mariæ ſub emulſionibus; ſyrupus papaueris rhæados & diacodyum *Montani* ſub formulis lenientibus exhiberi poſſunt: *opiata* vero in tali caſu plane excludenda ſunt.

18. Ab *emollientibus pure* adhibendis, abſtinendum quoque eſt, ſtrangulationem enim, ſecundum *Foreſti* obſeruationem, inducere valent, maiorem adfluxum inuitando. Hinc in gargariſmatibus cum neruino-diſcutientibus hic combinari debent.

19. In *epithematibus*, extorſum adplicatis, maiorem vſum præſtant, relaxando poros, vt humores introrſum congeſti, reuocentur.

20. *Salia vrinoſa*, e. g. ſpiritus ſalis ammoniaci, exiguam hic adferunt operam: *maiore* enim copia adhibita, irritantem edunt effectum; *minore* autem doſi nihil notabile præſtant.

21. *Suppuratio*, (quæ in angina *notha* frequentius contingit quam in *vera*) quo magis impediri poteſt, eo melior ſucceſſus ſperandus: illa enim ingentes inuoluit dolores, & tumorem ita auget, vt intra 4-5. dies ne potulenta quidem deglutire queant; quo tempore patientes ineffabili ſiti anguntur, quam tamen ob deglutiendi impotentiam, reſtinguere non poſſunt.

22. Si ſtaſeos diſcuſſio poſt quartum ad ſummum diem non contingit, & hinc illius reſolutio non magis exſpectanda eſt, tum adſtringentia e gargariſmatibus ſunt ſegreganda, & lenientibus tantum ac emollientibus vtendum eſt.

23. Ad ruptionem apoſtematis promouendam nihil tentandum eſt: per ſe enim intra 4-6. dies, cum effuſione materiæ albicantis, ſubſequitur. Cauendum proinde eſt ab ambiguo, immo ſubinde temerario illo conſilio, quod per *vomitoria* ruptionem promouere commendat. Immiſſio candelæ cereæ, quam nonnulli commendant, eſt quidem tolerabilior, non caret tamen difficultate.

24. In angina febribus acutis ſuperueniente non negligenda eſt genuina febrium methodus, vbi ſimul pulueribus antifebrilibus *camphora* immiſceri poteſt ad gr. III. pro doſi, quæ inter deglutiendum aliquid opis adfert partibus inflammatis.

25. Præcipue videndum eſt, ne diaphoreſis deficiat, alia enim ratione humores per impetuoſam congeſtionem ad fauces copioſius feruntur. Hinc decocta dilutiora, reſolſoluentia & diureſin adiiuuantia ordinari poſſunt ex rad. cichor. ſcorzoner. leuiſt. herb. veron. ſcord. chærefol. flor. ſambuc. raſur. C. C. & hordeo excorticat.

26. Cauendum autem eſt a capitali illo errore, hunc adfectum ſymptomaticum in febribus cum *ſudoriferis* tractare.

27. *Bufo* in vino aduſto ad putreſcentiam vsque maceratus, &, euaporato ſpiritu, reſiduum aqueum magma cum linteo vertici calide adplicatum, in angina febribus petechialibus accedente, leuamen præſentaneum adferre dicitur.

28. In

28. In *Holſatia* bufonem *viuum* in ore detinent, qui ibidem moritur, & patiens conualeſcit.

29. Quæ circa *bronchotomiam* obſeruanda ſint, ex tabula chirurgica de operationibus in collo ediſci poſſunt.

30. Denique cura *præſeruatoria*, ſub *methodo* commendata, quam maxime obſeruetur: familiare enim huic adfectui eſt, vt vel anno reuertente, vel alia occaſione, facile recrudeſcat.

# TABVLA XXX.

## DE TVSSI.

I. D*EFINITIO.*

*Tuſſis* eſt exſpiratio vehemens & ſonora, cum partium muſculoſarum exſpirationi potiſſimum deſtinatarum, thoracis, laryngis, lumbarium & abdominis motu ſpaſtico facta, quo motu diſcuſſorio & eliſorio principium vitale materiam aliquam moleſtam euacuare intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Tuſſis eſt vel *humida* vel *ſicca*.
2. Vtraque vel vere *pectoralis* exſiſtit, vel per *conſenſum* tantum pectus adficit; illa *idiopathica*, hæc autem *ſymptomatica* ſeu *conſenſualis* dici meretur.
3. *Conſenſualis* hæc ipſi tandem pectori innidulari ſolet, vt *complicatus* denique adfectus inde oriatur.
4. Tuſſis *ſymptomatica*, ſeu *conſenſualis*, eſt
   1) vel *catarrhalis*, quæ coryzam habet ſociam, ſtrictiore ſenſu, grauedinem, maxime *branchum*, aliquando etiam tonſillarum tumores. In hac tuſſis ſpecie nulla fit inſignis euacuatio, præter ea ad modum vehemens ſeu *ferina* eſt, & ſalſum infert ſaporem, iunctæ ſunt ſternutationes, horripilationes; & non raro febris catarrha-

tarrhalis accedit. Sentitur titillatio in larynge, & deſcenſus materiæ cuiusdam in fauces: tempore nocturno vtplurimum exacerbatur: Guſtus læditur & adpetitus proſternitur.

2) Vel *hypochondriaca*, quæ exoritur

a) Aliquando a *ſtomachi* vitiis: vnde tuſſis *ſtomachalis ſicca* vocatur, quæ tamen *humida* euadit, quando duratione ſua pulmones in conſenſum trahit.

b) Aliquando ab *hepatis* ſcirrhoſitate, vnde tam hecticis quam hydropicis familiariter euenit.

5. Tuſſis ab *internis* cauſſis pendens, bene diſtinguenda eſt ab illa, quæ ab *externis* concitatur. *vid. cauſſæ.*

6. Tuſſis *humida* & *ſicca* differunt

1) Subiectorum & cauſſarum diuerſitate. *conf. ſubiecta & cauſſæ.*

2) *Sicca* diuturnior, & coniuncta eſt cum dolore capitis, pectoris & dorſi. Præter ea facilius quam humida recurrit.

3) Nulla humiditate conſpicua eſt, niſi vel incaleſcentia febrilis, vel ſanioſa materia, vel aëris conſtitutio catarrhalis concurrat.

7. Tuſſis *ſtomachalis* per conſenſum orta, dignoſcitur e copioſo lento ſputo, poſt paſtum ſeſe exſerente, & vomitionem prouocante, dolore, vel ad minimum titillatione, in ſcrobiculo cordis. Hæc ſtomachalis *humida* differt a ſtomachali *ſicca*, de qua ſuperius dictum eſt.

8. Tuſſis reliqua *hypochondriaca* ab aliis diſcernitur

1) ſiccitate effera & vehemente, vocem ſatis illibatam relinquente, vel ad ſummum ſicca quadam raucedine adficiente.

2) Augmento illius poſt paſtum & motum, præcipue adſcenſorium, item poſt potum largiorem vel frigidum.

3) Maiore tolerantia aëris frigidi, per quem ita non exacerbatur, vti tuſſis *pectoralis.*

4) Senſu concuſſionis hypochondriorum ſub tuſſi vehemente, & dolore grauatiuo in regione iliaca.

9. Tuſſis

9. Tuſſis *habitualis* a *phthiſica ſicca* dignoſcitur
   1) ex inſigni humiditate.
   2) Ex materia non ſanioſa, nec ſanguineis ſtriis mixta, ſed pulpoſa, virideſcente, & per plures interdum dies prodeunte. Præter ea
   3) In *habituali* nulla tabida conſumtio occurrit;
   4) Neque tam inſignis exacerbatio ab opiatis, phthiſicæ tuſſi inimiciſſimis, ſentitur.
   5) *Habitualis* notabile leuamen a mediocriter purgantibus nanciſcitur, phthiſica nullo modo.
10. Denique tuſſis plurimum etiam differt ratione *ætatis* & *temperamenti*.

III. *SIGNA.*

1. Signa tuſſis generaliora ſatis ſunt manifeſta.
2. Iungitur plerumque raucedo, & occurrit vel cum vel ſine copioſa muci excretione.
3. Signa ſpecialia diagnoſtica ſub *differentia* iam indicata ſunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Tuſſis non cuilibet ætati & ſubiecto communis, ſed infrequentior & rarior eſt quam prima perpenſione iudicamus. Ex multis enim, qui eisdem iniuriis aëris expoſiti ſunt, pauciſſimi tuſſientes obſeruantur. Huic accedit, quod non ita pauci reperiantur, qui tuſſim re vera per totam vitam numquam experiuntur.
2. Tuſſis *ſimplex idiopathica*, ab *internis* & quaſi domeſticis cauſſis exorta, non ſolum *humida*, ſed etiam *ſicca*, nec non *ferina*, ætati iuuenili, & conſtitutioni plethoricæ propria eſt.
3. Tuſſis *catarrhalis ſymptomatica*, & ab *externis* occaſionalibus cauſſis orta, omnibus fere ætatibus, maxime tamen ſenili, impendit.
4. In ſpecie tuſſi *ſiccæ* ſuccumbunt:
   1) Iuuenes floridæ conſtitutionis, habitus corporis ſiccioris & ſtrictæ texturæ.
   2) Ætas virilis & ſenilis e prægreſſa adſuefacta diſpoſiti-

 one,

one, item ex hæmorrhoidum vel menſium regeſtione & ventilationum ſanguinis adſuetarum neglectu.

3) Male conformati, gibboſi, ſcrofuloſi.

4) Calculis bronchialibus vel nodis pulmonum ſcirrhoſis obſeſſi.

5) Quibus ſcabies repulſa vel variolæ male tractatæ fuerunt.

5. *Humidæ* autem tuſſi magis obnoxii ſunt homines phlegmatici, ſanguinei, qui

1) Habitus corporis ſucculenti, catarrhoſi.

2) Otioſi præcipue, & ſenſibiles delicatuli, qui ab aëre humido-frigido autumnali refrigerationem colli & pectoris incurrunt,

3) Qui conſuetas venæ ſectiones vel ſcarificationes neglexerunt,

4) Qui ſpiritu vini vel acidis abutuntur,

5) *infantes* maxime quidem obnoxii ſunt tuſſi *ſtomachali humidæ*, quando autem dentitionis labor diu continuat, tuſſis *ſicca* ipſis familiarior eſt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa tuſſis *pectoralis idiopathicæ* eſt ſtagnatoria congeſtio humorum circa pectus, modo hæmoptyicam excretionem reſpiciens, modo ſcirrhoſis collectionibus veſtigia legens: prior ſpecies, quia ſanguis ad exitum non peruenit, ſimplici oppletione anguſtiam inducit, & per vices patientes exercet; poſterior magis continuo adfligit, infarctum enim, intra veſiculas pulmonales collectum, reſoluere & diſcutere intendit.

2. Nonnumquam ſub hac congeſtione, in primis in tusſi *ferina, tenuis* & *acris* portio humorum arripit teneras pulmonum membranas & neruos, eoque ipſo vehementiorem tusſim prouocat.

3. Cauſſæ *concurrentes externæ*, quæ in deſcriptione *ſubiectorum* nominatæ ſunt, ſymbolum ſuum etiam contribuvnt, & partim lapſu irritante vlteriorem adpulſum verſus pectus prouocant, partim ſpaſmodica ſtrictura, quam vicinis partibus inferunt, refluxum ſanguinis impedivnt,

vnt, & hoc modo ſeceſſionem materiæ mucidæ promovent, e. g. acida, potus frigidus, pectoris & capitis refrigeratio.

4. His concurrentibus cauſſis omni iure etiam adcenſentur remedia *expectorantia*, præcipue *iuiubæ* & *ſebeſten*, quæ humores verſus pectus inclinant.

5. Cauſſa tusſis *hypochondriacæ* eſt vel ſcirrhoſitas hepatis vel vitium ſtomachi.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Tusſis *idiopathica* pectoralis, quando adhuc *recens* eſt, frequentisſime ſine medicamentis, ſolo motu diſcuſſorio, vel ventilationibus ſanguinis, perite inſtitutis, profligatur.

2. Quando autem iam *habitualis* facta eſt, pertinacisſime ſe gerit: Licet enim imperitum ſit, illam pro phthiſica ſtatim tusſi pronunciare, periculum tamen ſubeſt, ne tandem eroſionem pulmonum inducat.

3. Tusſis ſicca iuuenum diuturna merito ſuſpecta eſt, fomenta enim hæmoptyſeos & phthiſeos inuoluit, & in hæc etiam non raro transmigrat.

4. Abit interdum ſicca hæc in tusſim *ferinam*, qua vix ad ſe redire, vel ſpiritum recipere poſſunt patientes.

5. Tusſis vernalis mitior eſt, & facilius etiam tollitur, quam autumnalis.

6. Tusſis *periodica*, quæ ſtatis temporum mutationibus repullulare conſueuit, quando iam emanet, nec alia euacuatio ſiue a natura, ſiue ab arte ſubſtituitur, varios incommodos habet ſucceſſores e. g. adpetitus & digeſtionis vitia, catarrhos ſuffocatiuos, paralyticos adfectus.

7. Tusſis antea humida, quando in ſiccam repente commutatur, nihil boni portendit.

8. Tusſis *hypochondriaca ſicca* vehemens, frequenter cedens & recurrens, aut noctu exacerbari ſolita, merito ſuſpectam reddit ſcirrhoſam, in primis in hepate, ſicceſcentem conſtitutionem; & quo magis certis horis ſeſe exſerit, eo certius obfirmatam viſceris alicuius obſtructionem

onem indicat. Hinc prognoſis ipſius non eſt diſſimulanda.

9. Hoc periculum augetur, ſi viſcerum abdominalium labi ſuperuenit vitium pulmonum, & ita morbus fit complicatus.

10. Tuſſis ſtomachalis, grauis & diuturna infantum, atrophiam vel præſentem vel futuram indicat.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Tuſſis pectoralis.*

1. *Humidæ.*

1) Ad humorum adfluxum a pectore deriuandum exhibeatur purgans aliquod, ſatis quidem ſenſibile, a vehementia tamen alienum; in hunc finem laudantur M. P. de ſuccino *Cratonis*, de ammoniaco *Quercetani*, extractum panchymagog. *Crollii*, mercur. dulcis, reſina ialappæ, trochiſci alhandal.

2) Deinde materia catarrhalis ad euacuationem præparetur.

a) Quando *ſimpliciter* eſt *mucoſa*, tum exhibeantur reſolventia & diſcutientia catarrhalia, e. g.

α) *Radices* vincetox. pimpinell. alb. helen. ari, irid. Florentin. ariſtoloch. vtriusque gentian. rubr.

β) *Herbæ*, hyſſop. marrub. alb. centaur. min. capill. vener. epithym. cuſcut. tuſſilag. ſcabios. roris ſolis, veronicæ.

γ) *Gummi-reſinæ* e. g. ammoniac. galban, ſagapen. benz.

δ) *Semina* aniſi, fœniculi, cumin.

ε) Ex *compoſitis* huc faciunt eſſent alexipharmaca *Stahlii* eſſent. lign. ſaſſafras, ſyrup. de eryſimo *Lobelii*, de praſio, capilli veneris, tincturæ alcalinæ e. g. antim. tartari.

b) Quando autem *viſcida tenacitate* peccat, incraſſetur potius, & in pulpoſam volubilem conſiſtentiam redigatur; id quod præſtant rad. liquiritiæ & illius ſuccus, gumm. Arabic. tragacanth. ceraſor. paſſulæ, ficus, a-

mylum,

mylum, flor. ſulphur. balſam. ſulphur. cum oleo amygd. dulc. parat.

c) Si vero materia *tenuis* & *acrimonia* irritante prædita eſt, obtundentia vſu veniant, e. g. emulſiones, decocta hordei, auenæ, cum rad. polypod. vel althææ parata. Item mucilag. ſemin. pſyllii, cydoniorum, gelatinæ, pinguia & oleoſa, oleum amygdalar. dulc. ſperma ceti, abſorbentia marina.

3) Vſui horum reſoluentium & præparantium *laxantia* ſubinde interponantur, vel, in tuſſi præcipue habituali, iisdem coniungantur.

4) *Motus conſuetudinis* ſi, ſublata materia, cedere recuſat, ſopiatur anodynis correctis, præcipue M. P. de cynogloſſa.

5) Denique, ad tonum in pulmonibus reſtaurandum, propinetur mixtura tonico-neruina *Stahlii*: conducit etiam eſſent. ſuccini, & ſpecifice aqua veronicæ vinoſa.

2. *Siccæ.*

1) Hic leniſſimæ tantum laxationes, præcipue rhabarbarinæ, præmittantur.

2) Deinde, ad ſanguinem ſtagnantem a pectore diſcutiendum, propinentur infuſa ſeu decocta ex herbis veronic. tuſſilag. heder. terreſtr. ſcabioſ. ſuccis betonic. capill. vener. conſolid. ſaracen.

3) Sub horum internorum vſu *pediluuia* ſubinde adhibeantur.

4) Denique mixtura tonico-neruina *Stahlii*, & aqua veronicæ vinoſa continuata egregium vſum præſtant.

5) Si ſuppreſſio menſium vel hæmorrhoidum in cauſſa eſt, iuſta methodo in ordinem redigantur.

6) Si ſcirrhus pulmonum, vel ipſorum cum pleura concretio, hanc tuſſim ſiccam prouocat, confert ſolum methodus priuatiua.

3. Tuſſis *phthiſica* quomodo tractanda ſit, videatur tabula de *phthiſi*.

B. *Tuſſis hypochondriacæ.*

1. Quando vitium *hepatis* ſubeſt, niſi illi conſulatur, tuſſis numquam tollitur. Hinc adfectum primarium, non vero adeo ſymptomaticum, reſpicere conuenit: Methodum & remedia exhibet *tabula de infarctu hepatis*, qua ſimul difficultates, quæ hoc negotium circumſtant, adnotatæ ſunt.

2. Si vero tuſſis hypochondriaca a vitio *ventriculi* dependet, conſideretur, num ſicca vel humida exſiſtat.

 1) *Sicca* quando adparet, non tam in ventriculo, quam circa eumdem vitium hæret, & hinc motus ſanguinis congeſtorii in vena portæ reſpiciantur, & conveniente methodo tractentur. *Conf. tabul. de malo hypochondriaco.*

 2) Stomachalis *humida* pectus per conſenſum adficit, & hinc *ſtomachico-pectoralis* dici meretur: mucoſitas enim, quæ in faucibus hæret, & ſcreatu magis quam tuſſi per diem excutitur, ſecundum veri ſimilitudinem ex ipſo œſophago adſcendit, & leuem talem tuſſim ſuſcitat; nocturno autem tempore, quo hæc excretio ceſſat, facile aliquid in aſperam arteriam defluit, quod mane iterum eliditur. Hæc ſequente methodo tractetur.

 a) Laxationes leniores cum rhabarbaro, ſale Anglicano, magneſia alba præmittantur, & interponantur.

 b) Deinde adhibeantur remedia, quæ viſcoſitates a prima coctione pullulantes reſoluunt; quo intuitu egregie ſe gerit eſſent. pimpinellæ albæ, gentianæ rubr. vel in phlegmaticis eſſent. helenii, item coſtus verus parua quantitate maſticatus & deglutitus: in cibis conducunt piper, zingiber, ſinapi, coriandrum, armoracia, hauſtus ſpiritus vini, cubitum eundo, *vid. cautel.*

 c) Miteſcente notabiliter adfectu eſſentia ſuccini, vel in feminis liquor. C. C. ſuccinatus propinetur. Commodum etiam effectum exſerit mixtura polychreſta *Stahlii.*

VIII. *CAV-*

## VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Venæ ſectiones* in plethorica corporis conſtitutione, quando tempeſtiue inſtituuntur, impetum morbi magnopere frangunt; immo ipſam phthiſin arcere, & corruptorium illius vlceroſum effectum diu ſane retardare valent: Largius autem inſtituendæ ſunt, ne parcior emiſſio, in primis in brachio celebrata, maiorem ſanguinis adpulſum & oppreſſionem pectoris inuitet.
2. Magis autem neceſſaria eſt venæ ſectio in tuſſi *ſicca* quam *humida*; niſi hanc ſuppreſſiones hæmorrhagiarum naturalium vel artificialium præceſſerint.
3. Tanto certius requiruntur in tuſſi venæ ſectiones, quando recurſus poſt aliqualem remiſſionem cum impetu quodam pectus & pulmones obruit.
4. *Scarificationes* antea adſuefactæ, poſtea autem neglectæ, readſumantur.
5. *Purgantia*, vti in tuſſi *humida* præſentioris ſunt effectus, ita in *ſicca* minus tuto adhibentur: talis enim materia, quæ *fortiter* educenda eſſet, in illa non reperitur; ſufficiunt lenes laxationes.
6. *Sudationes* & *regimina ſudorifera* in tuſſi nullum habent vſum, niſi vltimo loco, ſublata nempe materia & placato motu, quo temporis puncto, ad humores per vniuerſum corpus æqualiter diſtribuendos, & materiæ ſeroſæ ventilationem, adhiberi poſſunt.
7. In *ſimpliciore tuſſi* paucis medicamentis opus eſt: incidentia enim & materiam ad euacuationem præparantia cum laxantibus, vniuerſum ſæpe negotium abſoluunt.
8. Neque conuenit commotiones tuſſis humidæ, non adeo vehementes, ſopire, quia non ſunt periculoſæ: Quando autem motus tales contumaces ſunt, & adfluxus vel nimius, vel paucior *acris* adeſt, ſopientia, præmiſſis præmittendis, locum habent, e. g. M. P. de cynogloſſa, diacodium Montani recte præparatum, quod vehementius eſt, quam M. P. de cynogloſſa.
9. Ad diſcuſſionem expediendam minime conueniunt elixiria calida, olea deſtillata, balſam. ſulphur. aniſat. ſalia volatilia

latilia oleoſa, tincturæ bezoardicæ, infuſum *Ioëlis* e zedoar. ſale ammoniac. flor. ſulphuris, croco, &c.

10. In chronicis pectoris adfectibus *ſimplicia abſorbentia* & terrea tenacem mucum magis augent quam reſoluunt; *marina* autem, cum *acido* ſaturata, vſum præſtant.

11. *Squilla* prudenter & modeſte vſurpata, in chronicis mucoſis adfectibus humores ad euacuationem egregie præparat. *conf. Stahlii diſſert. de pectoris adfectibus.*

12. *Expectorantia* vulgato abuſui obnoxia, adfluxum humorum ad locum adfectum augent, congeſtionem ſeu decubitum maiorem reddunt, & potius *per* pectus, quam *ex* pectore (non ſecus ac purgantia per inteſtina) euacuant. Hinc in tuſſi humida, præcipue habituali, niſi vſus illorum breui abrumpatur, & reſoluentia vel interponantur, vel ſtatim ſubiungantur, phthiſeos periculum faciunt, in *ſicca* autem tuſſi certius & citius eamdem inducunt. De *glycyrrhiza* in ſpecie notandum, quod ſpiſſitudinem non tenacem, ſed mollem & pulpoſam faciat, & hinc præ aliis dulcibus expectorantibus eligenda ſit, abſtinendum autem a nimio & diuturno illius vſu, alias materia augetur: in præſens tantum vſurpanda, & tunc discuſſio iuuanda eſt.

13. *Nitri* moderatus vſus ad expectorationem illius portionis, quæ in pulmonibus iam hæret, plus ſane valet, quam vulgus crediderit. Vnde ſalutariter ad modum iunioribus calidis, in primis tuſſi ſicca laborantibus, ad eumdem ſcopum & orgaſmum ſanguinis contemperandum, exhibetur.

14. *Febricula* quando tuſſi accedit, vel qualiscunque inquietudo, & adpetitus proſtratio, tum abſorbentia cum acido ſubtili ſaturata & nitro remixta vſum habent.

15. Quando tuſſis a *ſcabie retropulſa* dependet, interne ſulphur & mercurius dulcis moderato vſu laudari merentur.

16. *Aqua veronicæ vinoſa*, quæ poſt digeſtionem per 8 - 10 - 12 dies deſtillando ita parata eſt, vt ſpiritum vini dilutiſſimum exhibeat, egregiam habet efficaciam diſcutientem, & in

& in recentiori tum hectica, hypochondriaca, tum pectorali phthiſica tuſſi, mirificas ſubinde virtutes exſerit, ſi mane & verſus ſomnum ad vncias II. ſumitur, & vſus illius per aliquod tempus continuatur.

17. Ad irritationes complacandas *opium* merito damnatur: *cortex* autem *caſcarillæ* vt egregium pectorale diſcutiens pariter ac ſedatiuum ſe commendant, ſi reliquis iuſto tempore ſubordinatur. *Conf. num. 8.*

18. *Extractum tabaci*, per diuturnam coctionem præparatum, tuſſim pectoralem, non æque autem hypochondriacam, citius ſæpe, quam expedit, ſedat. Hinc circumſpecte exhibendum eſt: materiam enim circa pulmones hærentem reſoluit quidem, & motum corrigit, adfluxum autem humorum non cohibet, vnde periculum ſuffocationis in vehemente pectoris infarctu adfert; dextre autem propinatum, vnica ſæpe doſis ad grana tria vel quatuor exhibita, admirandum edit effectum, & ipſam adeo *chronicam* tuſſim profligat.

19. *Sulphuris* vſus in adfectibus pectoris catarrhalibus, præmiſſis præmittendis, non reiiciendus eſt: interne ſatis efficaciter exhibetur in forma pulueris, florum, aut in oleo amygdalarum dulcium ſolutum; in forma autem balſami dicti, cum quocunque oleo deſtillato, ambiguus eſt effectus. *Vid. num. 9.*

20. *Externe vapor florum ſulphuris* halitu attrahi ſolet, ſed longe commodior, & ſatis euidente efficacia huic par eſt *fumus antimonii* in crucibulo, ſufficiente ignis impetu, fuſi; cuius effectus in cohibenda non ſolum ſimpliciore, verum etiam ſuſpecta, vlceroſa pectoris tuſſi, plus ſemel confirmatus eſt.

21. *Humidæ* tuſſes non promiſcue & æqualiter totos pulmones occupant, ſed ſatis frequenter & ſenſibiliter ex vno ſaltem latere adſcendunt: in tali tuſſi intemperantia conatus excuſſorii ab ipſis patientibus ſæpius fouetur, & hac ratione tuſſis magis introducitur: hinc a voluntaria tali intemperante tuſſi ſerio dehortandi ſunt.

22. Tuſſis *ſtomachalis*, immo *ſtomachico-pectoralis humida*, licet vehemens ſit, non raro tamen feliciter intra aliquot dies profligata eſt per vſum ſpiritus vini, propinando verſus ſomnum 2-3. cochlearia: tanto certior autem eſt effectus, ſi homines tales potui ſpirituum ardentium non ſunt addicti, & tuſſis pure ſtomachica exſiſtit.

23. *Oleum aniſi*, licet ad pectoris adfectus multis elogiis commendetur, referendum tamen eſt ad calida illa, quorum *num.* 9. mentio facta eſt. Hinc, niſi ſumma circumſpectione adhibeatur, phthiſicis, hecticis, febrilibus accidentibus viam ſternere poteſt.

24. *Incraſſantium* vſus in hiſce adfectibus ſemper ſit moderatus & rationalis: ante omnia diſtinguatur incraſſatio *volubilis*, *pulpoſa* ab altera *tenaci mucoſa*, hæc mucoſitatem auget & excretionem impedit, qualem effectum edunt *ſaccharata*, immo etiam *mellita*; illa autem mobiliorem conſiſtentiam conciliat, & interdum neceſſario requiritur; remedia quæ hoc præſtant præcipue ſunt *emulſiones* ſufficienter ſaccharatæ, & præ omnibus aliis *glycyrrhiza*, cui *ficus* ſubiungere conuenit. *Conf. num.* 12. *& methodus*.

25. *Eſſentia alexipharmaca Stahlii* ſucceſſum expectorationis admodum præſentem communiſſime exhibet; quam proinde & *nitrum*, pro optimis & ſecuris expectorantibus habemus. *Vid. num.* 12. *&* 13.

26. Pectus externe cum *vnguinoſis* illinere, non omni quidem caret efficacia, præcipue in teneris & ſucculentis; quando autem febrile quid concurrit, minus ſecure peragitur, ob pororum obſtructionem, & inflammatorio-ſuppuratorias congeſtiones hinc metuendas.

27. In tuſſi *habituali* minime omnium expectorantia conducunt: In hac enim ſana ratio dictitat, quod tantum materiæ, quantum quotidie excernitur, diu in pulmonibus hærere non potuerit: conuenit potius ventilationes ſanguinis iuſto tempore inſtituere, euacuationes ſeroſo-mucidas catharticas tolerabili quantitate & motu adminiſtrare, & pro circumſtantiarum ratione repetere; tandem

dem vero alexipharmaca, diaphoretico-diuretica ſubiungere, & de reliquo tempus aliquod reſpirandi naturæ ſubinde concedere, ne medicationibus adſueſcat.

28. Ante omnia ex vſu erit, in eiusmodi caſibus habitualibus patientem admonere, vt notabili ſubleuatione contentus ſit, nec plenam reſtitutionem impatienter adfectet.

29. Tuſſes etiam *infantum* & *puerorum* euacuantibus catharticis expugnare, non ſine fundamento *Sydenham* commendauit; melius autem eſt aliquoties tantum euacuationes inſtituere, quam in crebris purgationibus *curationis neruum* collocare.

30. *Traumatica* licet modice tantum adſtringant, viſcera & in ſpecie pulmones ſtringunt, materiam profundius infarciunt, & hinc malum notabiliter augent.

31. *Frigida* & *potus frigidus* materiam inſpiſſant & illius excretionem opprimunt: potus vero calidus ad materiæ reſolutionem & diſcuſſionem commode adhibetur.

32. *Cibi* condiantur antiſcorbuticis e. g. armoracia, naſturtio, ſinapi; *acidi* fugiantur, & in pectoris adfectibus catus ſit *ſalium* vſus, tam medicus quam diæteticus.

33. Senſibiles ſedulo ſibi caueant a *refrigeratione* capitis, pectoris, & pedum; item a ſubita permutatione aëris calidi & frigidi, & denique ab *alui obſtructione.*

# TABVLA XXXI.

## DE ASTHMATE.

I. DEFINITIO.

Aſthma eſt liberæ reſpirationis præcluſio, modo ab atonia partium, modo ab humorum tenacium aut ſcirrhoſitatis pulmonalis concurſu, modo a ſpaſtica, rigida & acti-

va contentione originem ducens. Deriuatur ab ἀσθμάζω, anhelo.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Aſthma eſt

1) vel *defectiuum*, quod a neruorum labefactationibus dependet, & multum cognationis habet cum adfectu illo catarrhali ſeniorum, qui circa caput & fauces obtingit, cumque raucedine ac difficili reſpiratione coniunctus & in habitum deductus eſt.

2) Vel *actiuum* ſeu *ſpaſticum*, hodie *conuulſiuum* dictum, vbi rigida, & ſpaſtica contentione libera reſpiratio impeditur.

3) De aſthmate *defectiuo* hac tabula, de *actiuo* infra agemus.

2. Aſthma *defectiuum* eſt

1) vel *humidum*, quod cum humorum tenacium, in primis bronchiis inhærentium, notabili concurſu ſeſe manifeſtat.

2) vel *ſiccum*, vbi nulla excretio mucoſa contingit.

3. Aſthma in genere non eſt adfectus ſoli *pectori* proprius, ſed etiam aliquando in *hypochondriis* ſedem ſuam habet, & *dyſpnœa hypochondriaca* vocari ſolet, quæ modo ante, modo poſt paſtum, poſt motum corporis & nocturno tempore augetur; effectus tamen ipſe in partes pectoris redundat, ob neruorum *recurrentium* cum negotio reſpirationis connexionem, de qua re notabile eſt *Galeni* de cane, his neruis interceptis, aſthmatico facto, experimentum per *Lowerum* in actis Anglicanis repetitum.

4. Aſthma raro *idiopathicum*, ſed plerumque *ſymptomaticum*, nempe tuſſi valde humidæ, ſcirrhoſis collectionibus & pulmonum læſioni accedens, reperitur.

5. Differt tamen aſthma a *tuſſi*: datur enim aſthmatica adfectio ſine notabili tusſi, præcipue in ſtatu *ſicco*.

6. Aſthma ratione recurſus paroxyſmorum eſt

1) vel *periodicum*, quo certo per interualla tempore e. g. circa æquinoctia,

2) vel

2) vel *vagum*, quod incerto tempore,
3) vel *diurnum*, quod de die,
4) vel *nocturnum*, quod noctu,
5) vel *continuum*, quod abſque intermiſſione adfligit.

7. Aſthma differt etiam *gradu*: quo reſpectu id, quod mitius eſt aſthma, vocatur *dyſpnœa*; ſummus autem gradus, quo patientes non niſi in lecto erecti decumbere poſſunt, *orthopnœa* adpellatur.

8. De aſthmate *ſpaſtico* ſeu *conuulſiuo* adhuc notandum eſt, quod quidem ſymptoma interdum reperiatur aſthmatis *defectiui*, ab hoc autem differat
1) repentina inuaſione,
2) frequente paroxyzante recurſu,
3) exitu breuiore, ſæpius funeſto.

III. *SIGNA.*

1. *Humidi.*
1) Sibilus vehementior & ſonus ſpumidæ quaſi ebullitionis.
2) Laborioſa, difficilis & breuis reſpiratio.
3) Anxietas præcordiorum, vt, quo ſe vertant adflicti, ſæpius neſciant.
4) Inſignis raucedo, vel ad minimum aſperitas vocis.
5) Concurrit vtplurimum tusſis, quæ aliquid muci quidem excutit, ſed ſine leuamine, niſi aſthma plane temporarium & ipſius tuſſis ſymptoma exſiſtat, aut ab hac originem ducat.
6) Tempore autumnali frigido & pluuioſo hæc reſpirandi difficultas augetur.
7) Aluus magis magisque exſiccatur.

2. *Sicci.*
1) Humidus ſcreatus abeſt.
2) Reſpiratio eſt quidem difficilis, ſed non breuis, aërem enim hauſtum diutius communiter retinent.
3) Sibilus & ſonus acutus, quando inſpirant, auditur.
4) Tuſſis non iugiter coniuncta eſt, bene vero in adfectu inueterato & quando ſcirrhi pulmonum ad exulcerationem tendunt, aut vera corruptio iam adeſt.

5) Matutino & veſpertino tempore magis adfligit.

6) Ab alterationibus aëris frigidi & a vaporibus acribus facile irritatur.

IV. *SVBIECTA.*

1. *Humidi.*

1) Phlegmatici, otioſi & obeſi facile hunc adfectum incurrunt.

2) Senili ætati, præcipue quando aliæ congeſtionum ſpecies incommode ceſſarunt, plus quam omnibus aliis obtingere ſolet.

3) Iuniori ad modum ætati minus familiare eſt, niſi ab extraneis cauſſis inducatur, e. g. vaporum, puluerum corroſiuorum, aëris frigidi, humidi &c. admiſſione, ſcabiei, in primis ſiccæ, ferinæ vel aliorum capitis impetiginoſorum inquinamentorum retropulſione, a variolarum aut morbillorum reliquiis in veram phthiſin abeuntibus: item a cauſſis violentis externis, vitio hæreditario, morbo venereo, male curato, &c.

4) Qui conſuetas ſanguinis emiſſiones neglexerunt.

2. *Sicci.*

1) Homines ſtrictioris habitus magis, quam quibus is poroſus eſt, hoc malo corripiuntur. In primis

2) Iuuenes floridæ & plethoricæ conſtitutionis, qui ordinarie quidem otioſi ſunt, nonnumquam autem vehementes corporis motus ſubeunt.

3) Hypochondriaci ſiniſtre curati & ſcirrho viſcerum aliaque labe laborantes.

4) Qui metallicæ rei manus admouent.

5) Præcipue, qui ab euacuationum ſanguinis conſuetarum intermiſſione prægrauati ſunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſæ aſthmatis *defectiui* cum tuſſis cauſſa plurimum conueniunt & ex iis, quæ ſub *differentia* diximus, illuſtrantur.

2. Nempe aſthmatis cauſſa *continens* eſt materia mucidoviſcida circa pectus copioſius collecta.

3. Cauſſa *antecedens* & *concomitans* eſt flacciditas texturæ pulmona-

monalis membranaceæ ex prægreſſis pectoris congeſtionibus, & neruulorum, non tam intercoſtalium, quam pulmonalium: vnde paucis momentis talis humorum adfluxus contingit; quod fieri non poſſit, ſi nerui illi in debito tono ſeruarentur.

4. In grauiore autem & inſolito aſthmate nerui etiam intercoſtales, pulmonibus propinquiores in conſenſum trahuntur.

5. Cum his omnibus in aſthmate præcipue *ſicco*, tanquam cauſſa *primaria* conſpirat vtplurimum actiua humorum verſus pectus congeſtio, euacuationi hæmoptyicæ deſtinata.

6. Cauſſæ *occaſionales* & *aduentitiæ* ſunt:

1) Euacuationes ſanguinis naturales ſuppreſſæ, vel artificiales neglectæ.
2) Tuſſis humida deprauata.
3) Flatulentia anoterica.
4) Mutatio vitæ generis laborioſi in otioſum.
5) Mala pectoris conformatio & gibboſitas.
6) Concretio pulmonum cum pleura.
7) Puluerulenta per reſpirationem intra pulmones hauſta, a quibus collectio ſcirrhoſa, immo tophacea induci poteſt.
8) Halitus mercuriales, arſenicales, ſaturnini & ſubtiles orgaſtici.
9) Diuturnæ refrigerationes.
10) Oedemata retropulſa.
11) Abuſus opiatorum in tuſſi præmature conſopita.
12) Abuſus ſpirituoſorum.
13) Hydrops aſcites.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Aſthma in genere eſt adfectus valde pertinax, præcipue in annoſis, gibboſis & polypoſis, vbi immedicabilem ſæpe contumaciam induit.

2. Inualeſcens iunioribus minatur ſcirrhos, ſuffocationes pectorales, immo ſi materia in bronchiis hærens acrimoniam concipit, pulmonum exulcerationem & phthiſin indu-

inducit; quo caſu ne ſeniores quidem a phthiſica hac exulceratione liberi ſunt.

3. Aſthma in corpore ſtricto peripneumoniam, in laxo & humido facile cachexiam aut hydropem inducit.

4. Mitigatum aſthma ob diætæ errores facile recrudeſcit.

5. Difficilius curatur aſthma abſente, quam concurrente tuſſi: hæc enim quando non adeo enormis eſt, excretionem materiæ aliquo modo promouet.

6. Hæmorrhoides aſthmati ſuperuenientes malum notabiliter ſæpius mitigant; id quod eo certius contingit, ſi adfectus ab earum ſuppreſſione ortum traxit.

7. Vbi materia valde tenax & pauca exſiſtit, ibi pertinaciſſimum eſt aſthma cum concurrente phthiſi.

8. Iuniores aſthmatici, qui vel a retropulſione ſcabiei & impetiginis, vel a variolarum reliquiis in hoc malum coniecti ſunt, certo tandem in phthiſin transmigrant.

9. Aſthma *ſiccum* inueteratum raro funditus tollitur, ſi autem in tuſſim ſiccam mutatur, ſpes melior curationis adfulget.

10. Aſthmati *ſicco* diuturno cachexia, œdemata & hydrops ſuccedunt, in primis quando aſthma hocce nocturno potiſſimum tempore adfligit.

11. Scirrhus hepatis, vel etiam alia viſcerum labes quando cum aſthmate coniunctum eſt, malum vel incurabile, vel curatu difficillimum reddit.

12. Aſthma hæreditarium numquam fere curatur.

13. Aſthmaticus ſtatus, febribus acutis ſuperueniens, omnino ſuſpectus eſt.

14. Orthopnœa quando accedit, vtplurimum breui tempore funeſta fit.

15. Aſthma venereum non niſi ſublato morbo primario, curationem admittit.

16. Qui gibboſi ex aſthmate aut tuſſi fiunt, ante pubertatem pereunt.

17. Quo magis attollitur pectus cum ſcapulis in aſthmaticis, eo periculoſior eſt ſtatus.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Humidi.*

1. Huius medicatio partim coincidit cum tuſſi humida, partim ab illa differt.

1) Coincidit

a) cum materia copioſa vappida, hic etiam præſente;

b) cum reſolutione materiæ.

c) cum diſcuſſione materiæ, ſeu potius motus illius, ne decubitus ad locum adfectum perpetuo contingat.

2) Differt aliquo modo *euacuatione:* materia enim non ſolum reſoluenda, ſed & euacuanda atque excutienda eſt.

2. Hinc, præmiſſa laxatione, ad infarctus mucoſi reſolutionem exhibeantur remedia illa reſoluentia, quæ præcedente tabula indicata ſunt.

3. His per aliquod tempus continuatis, ad materiæ præparatæ euacuationem reſpiciatur.

1) In robuſtis ac bene diſpoſitis natura ipſa huic excuſſioni ſufficit.

2) In aliis puluis nitroſus, verſus ſomnum exhibitus tusſim vehementem excitat, mediante qua materia ſoluta intra aliquod dies feliciter euacuatur, quo facto tuſſis ſponte iterum euaneſcit.

3) In aliis materia reſoluta per laxantia commodius eliminatur. *Conf. vbique methodus tab. præced.*

4. Denique miteſcente adfectu, *tonica* propinentur & congruum regimen præſeruans præſcribatur.

1) Scopo tonico inſeruiunt mixtura ex ſpiritu C. C. & tinctura antimonii tartariſata, eſſ. ſuccin. & lign. ſaſſafr. decoct. ex rad. gent. rubr. & herb. veron. heder. terreſt. hepat. nob. ſcord ſem. fœnic. cort. citr. & cinnam. It. ſucci harum herb. cum tantillo balſam. Peruu. aut de Copaiua &c.

2) Diæta ſit moderata, animus quietus, motus corporis ſufficiens. In primis reſpiciatur cauſſa illa, ex qua aſthma natum eſt, e. g. ſuppreſſiones hæmorrhag a-

rum naturalium, vel omiſſiones artificialium. Aër frigidus & humidus fugiatur.

B. *Sicci.*

1. Huius tractatio cum tuſſis ſiccæ methodo in genere prorſus conuenit, modo per plures dies medicatio continuetur, & venæ ſectio æquinoctialis inſtituatur. In ſpecie ſequentia notentur.

2. Quando aſthma ſiccum a retropulſis ſuperficialibus inquinamentis aut tumoribus dependet,

1) Lenia laxantia ex mercurio dulci., extr. panchym. *Crollii* & MP. de ſuccin. *Cratonis* ordinanda ſunt.

2) Materia retropulſa *corrigitur* per abſorbentia ſiue ſimplicia ſiue acidulata. *Expellitur* per decoct. ex rad. chin. ſarſaparill. ſcorzoneræ, vincetox. herb. ſcord. fumar. lign. ſaſſafr. aut eſſ. alexiph. in ſpecie per modeſtum ſulphuris vſum, cuius aliquot grana, abſorbenti cuidam mixta, & ter per diem repetita, bene ſe gerunt.

3. Aſthma ſiccum ex *flatulentia* ortum per clyſteres & temperata ſtomachica tractatur.

4. Quando autem ſcirrhi hepatis vel lienis hoc malum ſuſtentant, methodo, in tab. horum adfectuum propoſita, incedendum eſt.

5. Si atonia pectoris in aſthmate ſicco potiſſimum peccat, decocta ex ſpeciebus roborantibus proſunt.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quæ cautelæ *præcedente* tabula traditæ ſunt, illæ etiam in adfectibus aſthmaticis obſeruandæ commendantur.

2. In ſpecie *expectorantia* in aſthmate, tanto magis *ſicco*, quouis modo fugiantur, quia adpulſus humorum, qui per illa ad pectus inuitatur, nihil certius, quam vlceroſo-ſanioſam corruptionem eiusmodi ſcirrhoſis collectionibus inducit.

3. *Vomitoria* non promiſcue, ſed tantum in aſthmate ſtomachali præmiſſis incidentibus & reſoluentibus ſunt vſurpanda.

4. Ab *adſtringentibus*, *acribus* & vulgaribus *opiatis* abſtinendum eſt.

5. Quo

5. Quo magis adfectus eſt *chronicus*, eo magis potentiora reſoluentia requiruntur. e. g.
 1) *Rad.* imperat. angelicæ, petaſit. ariſtol. vtriusque, zedoar. leuiſt. bardan. apii, dracunc. præcipue commendari meretur in aſthmate humido rad. ari, in maiori etiam doſi & repetitis vicibus exhibita,
 2) *Herb.* antiſcorb. trifol. fibr. fumar. naſturt. beccabung.
 3) *Ligna* antiuenerea, quaiaci, ſaſſafr. iuniper.
 4) *Sem.* ammeos, dauci.
 5) *Baccæ* iuniperi.
 6) *Gummata* penetrantiora, in ſpecie gummi *ammoniac.* quod non ſolum reſoluit, ſed etiam per pulmones & aluum materiæ euacuationem quodam modo promouet.
 7) Ex *compoſ.* ſpir. ſal. ammoniac. vrinoſ. liqu. c. c. ſucc. in phlegmaticis, potiuncula *Brunneri* e gumm. ammoniac. vnc. ſemis, in acet. ſquillit. vnc. I. ſolut. add. aquæ veronic. vnc. II. ol. tart. per deliqu. gt. X - XII. ſacch. vnc. ſemis.
6. Extra paroxysmum optima medicatio; ſi autem ſuffocationis periculum vrget, blanda incidentia & expectorantia, imprimis vero ſperma ceti in iuſculo calido ægrotis exhiberi poſſunt.
7. *Venæ ſectio* in aſthmate *ſicco*, niſi ſtatim in principio paroxysmi inſtituatur, vel poſt octo dies *ſecunda* ſubiungatur, nil iuuat.
8. In aſthmate ſenili & flacciditate præſertim paralytode, atque aliis humidis pectoris conſtitutionibus chronicis egregie conuenit diuturnior vſus *aquæ veronicæ vinoſæ* deſtillatæ, it. *aquæ hyſſopi*; porro diæta vinoſa, leniter aromatiſata reſoluentibus & balſamicis iungenda.
9. *Cinnabaris* antimonii, in aqua quadam aſthmatica propinata, ab *Oswaldo Kremſio* ad modum extollitur, & mediante illa patientem talem intra menſis ſpatium reſtitutum eſſe adſeuerat.
10. In ſubiectis humidis, *aſthmate humido* laborantibus, adfluxus diſcutitur & pectus quodam modo roboratur per

modeſtam inſpirationem *fumi* ex *antimonio* fuſo adſcendentis.

11. *Bagliuius* particulas *nitroſas* inter *arandum* reſpiratione attrahendas, aſthmaticis commendat; quod remedium politicum, ad placidum & continuum motum corporis impetrandum, non reiiciendum eſt.

12. Dantur exempla aſthmatica, in quibus conſtrictio humorum non ſolum verſus pulmones, ſed totum etiam caput contingit, vbi *tabaci vſus* mediocris, & quidem mane ieiuno ſtomacho adhibitus, ſubleuationem adfert.

13. *Segmenta pinea*, fornaci calefactæ impoſita, fundunt reſinam, cuius vapor, naribus attractus, in adfectibus aſthmaticis tuſſiculoſis ſenſibile leuamen aliquando attulit.

14. *Vrtica vrens* ſpecifice ſolet laudari, ita quidem vt vel in forma decocti vel quod melius, in ſubſtantia nempe radix, herba & ſemen ad ſcrup. I. luna decreſcente ſumatur. Solum ſemen eſt D. *Michaëlis* ſpecificum.

15. *Fonticuli* & *veſicatoria*, ſuris adplicata, num aliquod levamen aſthmaticis adferant, vlteriori experientiæ relinquimus.

16. Conferatur *Horlacheri* ſcriptum germanicum de catarrhis, quo fabulis anilibus contradicit, ac ſi in aſthmaticis talibus catarrhis aliquid *ex capite in cauitatem arteriæ aſperæ defluat*.

17. Quo magis *aſthma ſiccum* exſiſtit, eo conſultius curæ initium cum *venæ ſectione* in pede faciendum eſt.

18. *Scarificationes* & *hirudines*, locis hæmorrhoidalibus adplicatæ, etiam commendari merentur.

19. Vltimo loco adiicimus *caſum notabiliſſimum* in puero quodam 14. annorum, qui, quum aſthmate per integrum annum adfectus fuiſſet, inſigni hæmoptyſi tandem corripiebatur. Hæc ſanguinis reiectio, quæ fruſta coagulata continebat, per aliquot hebdomadum interualla aliquoties & tanto quidem impetu repetebatur, vt mortem ſingulis horis exſpectaremus, præcipue quum vniverſum corpus ſumme extenuatum eſſet, & facies *Hippocra-*

*pocratica* conſpiceretur. Verum enim vero mox ſurgebat hic patiens, edebat, dormiebat & intra menſis circiter ſpatium, vniuerſi corporis incrementa, non turgida, ſed ſolida & genuina capiebat. Quum vero exiguo hoc tempore corpus vere ſaginatum recuperaſſet, atque, præter aſthmatis conſueta incommoda non haberet, de qua re conquereretur, ſubito incipiebat lugere, atque ab omni cibo abſtinere, donec ſeptimo die exſpiraret. Facta cadaueris ſectione ne minima quidem pulmonum veſtigia reperiebantur, vaſa autem ſanguinea, in congeriem quaſi ſurculorum colligata, cum pleura concreta erant, & cor in ſuſpenſo tenebant.

## TABVLA XXXII.

# DE PALPITATIONE CORDIS.

I. D*EFINITIO.*

Palpitatio cordis eſt ſpaſtica cordis contractio, per interualla inſultans: quo vehemente, licet erroneo motu principium vitale vel abundantiam ſanguinis per ſinceram euacuationem imminuere, & ſimul craſin illius corrigere, vel collectionem ſcirrhoſam aut concretionem polypoſam abſtergere & remouere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Palpitatio cordis eſt
   1) vel *idiopathica*, quæ rarius occurrit,
   2) vel *ſymptomatica*, quæ aliis morboſis adfectibus ſuperuenit.
2. Palpitatio cordis *vera* diſtingui debet a nudis fortioribus cordis commotionibus & ſanguinis orgaſmo; quæ incommoda ab improuiſo terrore & ira, vel a vehementibus

buſ prægreſſis motibus corporis oriuntur & ſubito plerumque tranſeunt.

III. *SIGNA.*

1. Vehemens pulſatio cordis ad partes ſolidas thoracis, ita vt a circumſtantibus ſæpe videri, immo audiri poſſit.
2. Arteriarum quoque, præcipue carotidum in collo, fortior conſpicitur pulſatio.
3. Præcedunt nonnumquam vel coniuncta ſunt
   1) Anxietas præcordiorum ad ſudorem vsque.
   2) Languor artuum.
   3) Pallor faciei.
   4) Reſpiratio anxia, cardialgica, cum intercepto libero vocis vſu.
   5) Lipothymia.
4. Adſtrictio alui familiariter complicata eſt
5. Flatulentia itidem in abdomine detenta.
6. Quando remiſit palpitatio, multum animi & corporis languorem atque virium defectum poſt ſe relinquit.

IV. *SVBIECTA.*

1. Hic adfectus familiariter euenit plethoricis, ſpeculabundis & vitæ ſedentariæ deditis.
2. Specialiter hypochondriacis, ſcorbuticis & hyſtericis, vitio menſium laborantibus.
3. Plerumque obtingit iuuentuti, & ex hac in adultiorem ætatem tranſcendere ſolet.
4. Spontaneis euacuationibus ſanguinis adſuetis, quæ vero iterum ceſſarunt.
5. Qui adſuetas ſanguinis ventilationes ſtatis temporibus non continuarunt.
6. Qui animi pathematibus, iisque ſupprimendis, facile mouentur, in ſpecie qui terrore conturbantur: vnde nonnumquam *idiopathicus* adfectus induci obſeruatur; de qua re notabile exemplum ſub *cautelis* legendum eſt.
7. Qui diutius ſub cœlo frigido quieſcunt.
8. Temperamentum melancholicum præ aliis huic adfectui obnoxium deprehenditur.
9. Præcipue virgines pallidæ chloroticæ iuniores, quarum men-

menſes vel nondum eruperunt, vel ſuppreſſi ſunt, & tamen laborioſa molimina ad eorum productionem conſpirant.

10. Qui febres acutas vel intermittentes parturiunt.

11. Plethorici quidam nonnumquam ſub ſomno palpitationibus cordis corripiuntur, & quando terrore alicuius inſomni excitantur, palpitationem talem vigiles aliquamdiu adhuc perſentiſcunt.

12. Qui polypos cordis habent, palpitatione hac cum difficili continua reſpiratione corripiuntur.

13. Deprehenditur etiam ſuperuenire ſubiectis hæmoptyicis, & quando in pulmonibus ſcirrhoſa quædam labes eſt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* eſt
   1) vel plethora & ſpiſſitudo ſanguinis.
   2) vel polypus cordis aut ſcirrhus pulmonum.

2. Hæc natura tamquam cauſſa *formalis* & *efficiens* imminuere, corrigere & abſtergere intendit, ac proinde, licet erronee, humores verſus pectus copioſius reſtringit. Falſa itaque eſt illa pathologia, quæ hunc motum auctiorem a ſtimulatione & irritatione cordis deriuare vult.

3. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt:
   1) Animi pathemata, e. g. improuiſus terror, timor, tacita & ſuppreſſa indignatio; quibus omnibus reſtrictio humorum verſus interiora contingit: licet enim palpitationes cordis, ab hiſce animi pathematibus dependentes, rariores ſint, quam quæ a materialibus cauſſis oriuntur, vix vllum tamen exemplum contingit, in cuius palpitatione non aliqua animi anxietas conſpiret.
   2) Euacuationum, præcipue ſanguinearum, adſuetarum ſuppreſſio vel neglectio, e. g. obſtructio menſium, hæmorrhoidum, neglectæ venæ ſectiones, purgationes, obſtructio alui &c.
   3) Diæta lauta.
   4) Vitæ genus ſedentarium, ſpeculabundum.

5) Pal-

5) Palpitationes cordis in adoleſcentibus, & puellis menſes nondum expertis, non raro a *vermibus* fouentur.

6) Reliquæ cauſſæ occaſionales præcedente membro indicatæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Initium huius adfectus non adeo ſonticum eſt; quo magis autem inualeſcit, & in conſuetudinem degenerat, eo maioris fit periculi.

2. Quo plures cauſſæ concurrentes conſpirant, eo maior eſt metus, & familiarior palpitatio recidiua, cum primis quia leui etiam occaſione hic adfectus ſolet recrudeſcere.

3. Varia deinde mala pectoris emergere poſſunt, nempe inflammationes, hæmoptyſes in iunioribus, polypi cordis, infarctus viſcerum.

4. Frequentius febres poſt ſe relinquit, quæ periculo non vacant, tranſeunt enim facile in ſtatariam, diuturnam, peſſimam ſanguinis commotionem.

5. Immo morbi conuulſiui, vel aliquando deſertiones tonicæ & adfectus paralytici inde prouenire ſolent.

6. Qui polypos in corde gerunt, ex improuiſo ſæpe moriuntur.

7. In hypochondriacis & hyſtericis plerumque ſine periculo occurrit.

8. Si in his hæmorrhoides & menſes ordinem ſuum inueniunt, malum mitigatur, quandoque etiam tollitur.

9. Palpitatio cordis, quando a *nudo* terrore exoritur, quod tamen raro contingit, malum curatu eſt difficillimum.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Præmittatur *euacuatio* primarum viarum per rhabarbarina, ſennata, melanagoga.

2. Deinde, ad *plethoram* imminuendam, venæ ſectio in pede inſtituatur, ſed ſufficiente quantitate & magna inciſione, alias directe ad palpitationem cordis nulla datur medicatio.

3. Poſt venæ ſectionem, ad *orgaſmum* ſanguinis contemperandum, exhibeantur temperantia, nitroſa, cinnabarina, acidulata, e. g. nitrum depuratum, conch. præparat.

rat. ocul. cancr. mat. perlar. cinnab. antimon. tinctur. bellid.

4. His per duos vel tres dies continuatis, *ſpiſſa* ſanguinis *craſis* reſpiciatur. Hanc corrigunt

1) Præ omnibus aliis motus corporis *placidus* & *diuturnus*, cum potu ſufficiente ac diluto.

2) Alexipharmaco - diuretica, e. g. eſſent. alexipharm. *Stahlii.*

3) Antiſcorbutica temperatiora, nempe naſturtium, beccabung. cochlear. trifolium fibrinum.

4) Anticatarrhalia.

5. Denique ad motum erroneum ſedandum, & æqualem ſanguinis diſtributionem promouendam ſubiungantur

1) *Interne.*

a) Mixtura tonico - neruina *Stahlii*, ex ſpiritu quodam volatili vrinoſo & tinctura alcalina acri parata; item eſſent. ſuccin. crocus exigua doſi exhibitus.

b) Gemmata analeptica: tinctura coralliorum, confect. de hyacinth. alkermes, vinum rubi idæi, condit. citr. &c.

c) Anodyna correcta: M. P. de cynogloſſa, pilulæ *Wildeganſii* genuinæ.

2) *Externe*

a) clyſteres reuulſorii.

b) Pediluuia.

c) Adpenſio camphoræ.

d) Epithema cordiale ex aqua carbunculi, Anhaltina, eſſentia croci, caſtorei, balſam. vitæ.

e) Epithema *Foreſti* ex herb. meliſſ. borrag. cum aceto & aqua roſarum.

## VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Venæ ſectio* in hoc adfectu numquam prætermittatur, abſque enim illa omnis medicatio minus efficax erit.

2. Extra paroxyſmum inſtituta efficacior quidem deprehenditur, præcipue ſi adſuefacta fuerit neglecta, ſed circumſtantiæ hanc moram non ſemper tolerant: hinc eo tantum reſpiciatur, vt ſub paroxyſmo, non adeo exacerba-

to, adminiſtretur, ne commotiones febriles exorian-
tur.

3. *Malum hypochondriacum* quo magis conſpirat, eo magis ſalia media digeſtiua cum pulueribus nitroſo-tempe-
rantibus remiſcenda ſunt.

4. In *chlorotica virginum* conſtitutione pilulæ *Stahlianæ, Becherianæ*, vel amara cum laxantibus & martialibus per 8 - - 14. dies præſcribantur.

5. Quando *menſium* vel *hæmorrhoidum* adſuetus fluxus ſuppreſſus eſt, tum extra paroxysmum conueniente methodo reuocetur.

6. Quando alii adfectus, vt vitia pulmonum, polypus cordis &c. ad palpitationem cordis anſam præbent, eorum cura eſt reſpicienda.

7. Vbi *vermes* ſuſpicione veniunt, ibi anthelmintica propinentur.

8. Concurrente *ſcorbuto* antiſcorbutica, ſub methodo commendata, cum alexipharmaco-diureticis combinentur.

9. Communis ordinatio cordialium acriorum neruinorum & ſpiritibus dicatorum, nihil ad hunc adfectum confert.

10. Cauendum a ſanguinis, in mobilitate ſua alterati, emendatione: item a remediis valde calefacientibus.

11. Vomitoria & purgantia fortiora exſulent, adfectum enim peiorem reddunt.

12. Numquam ad *motus ſopitionem* properetur, niſi cauſſa materialis, nempe plethora & ſpiſſitudo ſanguinis, prius remota ſit: exceptis illis rarioribus caſibus, vbi *ſola* animi pathemata, e. g. mœrores, terrores, anxietates, metus in culpa ſunt, in quibus gemmata cum M. P. de cynogloſſa ſufficiunt.

13. Præ aliis gemmatis laudatur *hyacinthus vera*, quæ ſane, placando trepidantem naturam, ad pauidos tales adfectus notabilem efficaciam præſtat.

14. Deinde etiam *ſmaragdus vera*, exiguis doſibus, nempe gr. I - II. exhibenda.

15. Hæc

15. Hæc gemmata, tonica analeptica cum nitroſis, cinnabarinis, longo intervallo poſt ſe relinquunt *opiata*, quæ recidiuas inducere obſeruantur.

16. *Martialia* & *ſalia volatilia*, præmature exhibita, malum in grauius mutant.

17. *Pediluuia*, præmiſſis generalioribus, cum effectu verſus ſomnum vſurpantur, præſertim ſi palpitatio cordis magis nocturno, quam diurno tempore exacerbetur.

18. *Thermarum* & *acidularum* vſus ad ſpiſſitudinem ſanguinis reſoluendam, non penitus eſt reprobandus; vti balnea *domeſtica*, cum moderamine vſurpata, proficiunt.

19. Methodus *præſeruatoria*, per venæ ſectiones æquinoctiales & pulueres nitroſo-temperantes, numquam omittatur, vtpote quæ interdum plus facit, quam curatoria.

20. Diæta conueniens, & cauſſas occaſionales excludens, vbique iniungatur.

21. Præcipue animus modeſte & tolerabiliter exhilaretur; quod vinum modice & medice vſurpatum, præ aliis præſtat, niſi ſcorbutus vel orgasmus ſanguinis, in primis autem febres acutæ, ardentes, immo intermittentes, contra indicent.

22. Mutatio vitæ otioſæ, ſpeculabundæ, ſedentariæ, in mobilem & laborioſam plus ſane ad ſanguinem attenuandum confert, quam vniuerſus medicamentorum adparatus.

23. Coronidis loco ſubnectere placet eminens exemplum, quod egregie confirmat, in palpitatione cordis *quantitatem* ſanguinis, & illius *ſpiſſitudinem*, plus eſſe reſpiciendã, quam fictam acrimoniam ſcorbuticam. Vir quidam ad annos quinquaginta natus, plethoricus & vitæ ſedentariæ magis quam laborioſæ deditus, temperamenti ſanguinei, leuiter cholerici, animi commotionibus, in primis terrori, facile obnoxius, quum annum ageret triceſimum tertium, arceſſebatur, vt coniuges quosdam, contentionibus diſtractos, in priſtinam reduceret concordiam. Gemebundus citato pede aduolabat, quumque ſcalam veloci

hoc curſu adſcenderet, vehementiſſima cordis palpitatione cum præcluſo ſermonis vſu corripiebatur, & totam horam inter ſummas præcordiorum anguſtationes abſumebat. Poſt ea hic adfectus innumeros fere habuit recurſus, atque per multos annos & Patientem & Medicos multum vexauit. Simul ac enim, commotiones animi acceſſerunt, vel corpus celeri curſu, ſcanſione montium, ſcalarum &c. vehementer commotum, aut caput verſus terram præceps incuruatum fuit, malum hoc cum tanta vehementia Patientem infeſtauit, vt non adſtantes ſolum, ſed & alii in altero hypocauſto horrendos illos pulſus, qui per quinque interdum horas durarunt, audirent. Huic adflictioni multi Medici multa quidem remedia oppoſuerunt, quoniam autem, vt plerumque moris eſt, plethoram & ſpiſſitudinem ſanguinis non reſpiciebant, ſed acrimoniam tantum illius corrigere intendebant, radicem huius mali exſtirpare non potuerunt. Tandem patiens, quoniam leuamen ægritudinis ſuæ in hominibus hactenus viderat nullum, animum erigebat, atque ſupremi Numinis auxilium precibus quærebat. Poſt preces ſomno placido vtebatur, atque per inſomnium videbat *lanceolam*, qua venam in brachio ſecare, & ter multum ſanguinis emittere cohortabatur: er ſolte die Ader dreymahl ſein hoch ſpringen laſſen, ſo würde er geſund werden. Experrectus nouum Medicum vocabat, atque huic, quid ea nocte in ſomno ſibi eueniſſet, enarrabat: quumque & Medicus & Patiens hoc inſomnium non a luſu phantaſiæ, ſed ab altiori principio deriuarent, venæ ſectionem inſtituendam decernebant. Hac peracta Patiens intra quatuor hebdomades a malo ſuo, quod per ſedecim annos durauerat, ita reſtitutus eſt, vt grato in Deum animo hæc verba ſæpius repeteret: *ex periculo ereptus ſum.*

TAB.

# TABVLA XXXIII. DE PHTHISI.

I. DEFINITIO.

Phthiſis eſt vlceroſus pulmonum adfectus, a ſtaſi ſanguinis ibidem collecta, & in corruptionem deducta, originem ſumens, atque ſucceſſiua corporis extenuatione maxime conſpicuus. Deriuatur a φθίνω, conſumor, tabeſco.

II. DIFFERENTIA.

1. Phthiſis differt *gradu:* in læſione enim pulmonum eſt vel vlceroſa tantum diſpoſitio, vel vera iam & conſummata vlceratio.

1) *Vlceroſa diſpoſitio* nihil aliud eſt, quam collectio & infarctus ſcirrhoſus materiæ tenacis & viſcoſæ, ſeu etiam mucidæ portionis ſanguinis; quæ materia lenteſcens, diſcuſſis repente partibus fluidis, in duritiem, & calcaream conſiſtentiam abit, atque *nodos* ſeu *tophos* format, & hinc in actum corruptionis non ita promte diducitur. Hæc eſt ratio, quod patientes in hoc ſtatu per plures annos viuere poſſint, & vix aliqua phthiſeos ſuſpicio in plures cadat.

2) *Vera exulceratio* dicitur, quando vlceroſa hactenus, ad corruptionem diſpoſita, ſcirrhoſa collectio altiores radices egit, & vlcus iam erumpens vel plane conſummatum conſtituit; ſub qua conſtitutione febris *hectica* cum reliquis ſymptomatibus exacerbatur, & æger intra breue tempus conſumitur.

2. Cum hoc tophaceo & vlceroſo ſtatu nonnumquam etiam coniuncta eſt *concretio pulmonum cum pleura;* quamquam nonnulli recentiorum ex obſeruationibus anatomicis adſtruere volunt, hanc concretionem in plurimis ſubiectis reperiri, & ita ad ſtatum naturalem pertinere.

3. Phthiſeos differentiam ab *hectica abdominali* anxie quærere, vix vllam in praxi habet vtilitatem. Sicut enim remedia placide reſoluentia & diſcutientia, ac, ſine omni acredine, balſamica phthiſicorum vnica ſunt ſolatia, ſic etiam iisdem, & eadem quidem methodo, hecticis ſtricte dictis ſubuenitur. Sequentes tamen obſeruationes hanc differentiam & diagnoſin præcipue docent.

1) Hectica abdominalis ſemper inuoluit febrem, phthiſis autem aliquando ſine febre, ad minimum notabili, obſeruatur.

2) Si a profunda aëris attractione tuſſis augetur, & anguſtia ſeu reniſus in pectore ſentitur, tum eſt læſio *pulmonum*.

3) *Tuſſis* pulmonalis, niſi grauiſſimæ commotiones ſuppuraſcentes iam adſint, cedit extracto *tabaci*, abdominalis non item.

4. Sic etiam phthiſis ab *atrophia* infantum non niſi *loco* & *ætate* differt; nempe atrophia eſt læſio glandularum meſenterii, pancreatis, vel ipſius quoque hepatis, infantili ætati communis; phthiſis autem læſionem pulmonum inuoluit, & iuuenili ætati familiaris eſt. De reliquo quoad cauſſam *continentem* prorſus conueniunt.

5. Differt etiam phthiſis a *maraſmo* ſenili, ſeu illa corporis extenuatione, quæ annoſioribus e quacunque cauſſa obtingit

6. Phthiſis differt quam maxime a *vomica pulmonum*, nam

1) in *phthiſi* eſt *vlcus* ſtricte dictum, in *vomica* autem *abſceſſus* ſeu *apoſtema*. Falſum enim eſt axioma; *vbi pus, ibi vlcus*, nam in *puris* efformatione tota differentia apoſtematis ab vlcere fundatur.

2) Vlcus phthiſeos in partibus *exſanguibus*, humidis tamen & mollibus, reſidet, apoſtema autem in *ſanguiferis* reperitur.

3) Hinc *vomica*, tam breuioris & præcipitis eſt ſucceſſus, vlcus autem phthiſicum longioris periodi.

4) Phthiſis licet ex *vomica*, non lethaliter rupta, ortum ſumere poſſit, euidens tamen manet differentia rei *ſuccedentis* a *præcedente*.

5) Im-

4.

5) Immo licet viciſſim ex vlceroſa pulmonum conſtitutione vomica tandem erumpere poſſit, per accidens tamen hoc tantum contingit, nempe quando vaſa eroduntur, & præceps inflammatio vlceri *ſegniori* phthiſico ſuperuenit; rara autem huius ſucceſſionis vomicæ ſunt exempla.

III. *SIGNA.*

1. Phthiſis *lenius* incipiens vix vlla habet ſigna, nam eo tempore exigua ſolum *tuſſis* ſeſe manifeſtat.

2. Tuſſiunt autem omnes fere phthiſici, plerique *acrius.*
   1) Alii cum multa *excretione*,
   2) Alii cum pauca,
   3) Alii cum nulla, & hoc quidem vel ſub initium, vel in fine. *Conferatur Hippocrat. aphor.* 16. *Sect. III.*

3. Tuſſim autem quamcunque, etiam diuturnam & notabili excretione conſpicuam, pro certo phthiſeos ſigno declarare, error eſt ſatis communis: nam vitia primæ concoctionis tuſſim prouocant, phthiſica interdum maiorem.

4. Hinc in phthiſeos diagnoſi ſigna *ſocia* ſemper ſunt coniungenda, nempe
   1) Ætas infra ſub *ſubiectis* adnotata.
   2) Tuſſis diuturnitas, & illius exacerbatio ab aëre frigido, halitibus acribus, acidis adſumtis, & profunda reſpiratione.
   3) Materia profundius excuſſa, ſanguineis ſtriis infecta, odorata, ſanioſa aut puris æmula, ſæpius etiam coloris cineritii & ſubnigri.
   4) Pectoris anguſtia cum ſenſu rei cuiusdam illud comprimentis.
   5) Virium lapſus.
   6) Deiectio adpetitus, vel frigidorum tantum cupido.
   7) Somnus non reficiens ſed magis delaſſans.
   8) Siccitas oris & ſaliuæ glutinoſitas.
   9) Calor hecticus poſt prandium in partibus exterioribus, in primis vero in manuum volis ſe exſerens.
   10) Facies rubicunda & turgida, præcipue creſcente hectico calore.

11) Pul-

11) Pulſus pro gradus præcipue diuerſitate variat: modo enim paruus & debilis, modo febrilis, modo ſerratus ac inæqualis deprehenditur.
12) Senſibilitas & impatientia *animi* ſubiracundi.
13) Senſibilitas etiam *corporis*, præcipue circa mutationem aëris.

5. Si his ſignis accedant prægreſſæ violationes pulmonum, & diſpoſitio hæreditaria, tum certitudinem phthiſeos fere indubiam reddunt. Tales violationes pulmonum contingunt
1) in hæmoptyſi.
2) in peripneumonia.
3) per violentas externas contuſiones & vulnerationes.
4) per diuturniorem inter corroſiuos minerales, ſulphureos vapores obuerſationem.

6. Quando autem his omnibus conſpicua extenuatio totius corporis, & vltimo etiam faciei, quæ *Hippocratica* adpellari ſolet, cum notabili *febre hectica* acceſſit, de phthiſi *confirmata* non magis eſt dubitandum.

7. Sputum *purulentum* eſt quidem phthiſeos *conſummatæ* certiſſimum ſignum, ſed non vnicum: datur enim phthiſis ad ἀκμὴν deducta, ſine tali ſputo; nempe in iis, quibus vlcus bronchiorum, aut membranaceæ pulmonis portionis, citra ſanguinis concurſum adhuc perſtitit.

8. Pro ſputo autem purulento non debet reputari materia illa craſſa, pultacea, e flauo videſcens, quæ in tuſſi quoque ſimplice innoxia ſolet excerni.

9. Vrinæ phthiſicorum ſanis frequenter ſunt ſimillimæ, niſi quod ſpumam diutius ſeruent: hoc tamen in ſimplice etiam tuſſi, & habitu phlegmatico contingit.

10. Interdum vero etiam intenſe rubræ, interdum colorem vrinæ febrium intermittentium æmulantes & ſedimentum farinaceum album, aliquando etiam ſubrubrum deponentes.

11. Si *vomica* pulmonum phthiſi ſuperuenit, febris, alias lenteſcens, acutam indolem induit, & tuſſis antea dolore ob-

obtuſo incommoda, iam interlancinante adſligit, & reſpiratio maiore difficultate laborat.

12. *Diarrhœæ* & *ſudores colliquatiui* defluuium capillorum & aphthæ, quando proueniunt de malo *conſummato* teſtantur.

13. *Tophi* pulmonum admodum latent, & vix aliqua ſigna diagnoſtica manifeſta præbent, niſi quod

1) Tuſſis ſicca cum reſpirandi difficultate & ſenſu doloris in pectore interdum eos prodat.

2) In quibusdam poſt motum aut tuſſim fortiorem eiusmodi globuli, pus vel materiam viſcidam continentes, excernuntur.

14. Neque etiam *concretio pulmonum cum pleura* in viuis ex certis & indubiis ſignis cognoſci poteſt, niſi quod in quibusdam inſolita pectoris anguſtia occurrat.

IV. *SVBIECTA.*

1. Phthiſis in pauciora ſubiecta cadit, nempe communiter in iuuenes ab anno XVIII. ad XXXV. *Conf. Hippocr. aphor. 29. ſect. III. aphor. 7. ſect. VIII.*

2. Ex his autem homines plethorici, ſani, floridi, otioſi, cholerico-ſanguinei, magis in phthiſin prolabuntur, quam mucoſi, ſcorbutici, phlegmatici, laborioſi.

3. Seu, quod idem eſt, longe maiore numero phthiſici fiunt, qui hæmorrhagiis frequentioribus, capitis doloribus æſtuoſis & lancinantibus, hemicraniis acutis, reſpirationis difficultati a motu corporis citatiore, & veræ hæmoptyſi expoſiti fuerunt, quam qui obnoxii ſunt catarrhalibus defluxionibus, coryzæ, tuſſi ſimplici, diarrhœis, ſcabiei ſeroſiori & vlceribus externis.

4. Sexus femininus phthiſi magis expoſitus eſt, quam virilis; quod ſequente fundamento innititur: euacuationes ſanguinis *ſuppreſſæ* vtrumque ſexum diſponunt ad phthiſin, & quoniam *pauciores* in virili ſexu hæmorrhagiarii ſunt, in feminino autem ordinarie *omnes*, fit inde, vt numero longe maiore ſuppreſſio ſanguinis, & hinc etiam phthiſis, ſexui ſequiori, quam virili, obtingat.

5. Quum autem alii de hac ſententia in partes contrarias abeant, & infrequentiam phthiſeos in ſexu ſequiore præ virili ex ipſo beneficio negotii menſtrui deriuare volunt, pauca ad ſententiam noſtram roborandam adponemus:

1) Si in eius modi loco, vbi magna iuuentutis cohors tam in ſcholis quam in academia reperitur, obſeruationes practicas inſtituimus, plures phthiſicos in ſexu maſculino quam feminino deprehendemus. Si quis autem alibi, vbi vterque ſexus in æquali fere numero, & a ſtudiis litterarum remotus viuit, in praxi conſtitutus eſt, is ſi paullo attentius rem obſeruabit, deprehendet, quod ſexus femininus phthiſi & hæmoptyſi ob menſium turbas & anomalias magis obnoxius ſit quam virilis.

2) Phthiſis differt gradu: alia eſt incipiens, alia confirmata; illa facilius poteſt curari hæc autem non. Hinc negari non poteſt, quod in ſexu ſequiore natura ſibi magis proſpicere & phthiſin completam auertere poſſit quam in virili. vid. *prognoſis*.

6. *Seniores* non facile fiunt phthiſici, niſi a manifeſtis cauſſis externis: neque *pueri*, exceptis illis, quibus hæmorrhagia narium largior familiaris fuit, & repente ſuppreſſa eſt.

V. *CAVSSAE*.

1. Cauſſa phthiſeos antecedens *remota* eſt ſtatus plethoricus.

2. Cauſſa *propior* eſt ſpecialis congeſtio ſanguinis ad pectus, præcipue floridioris, ſeroſi rarius.

3. Congeſtio floridi ſanguinis deſtinata eſt ad euacuationem hæmoptyicam, ſeroſioris autem ad *becchicam*.

4. *Hæmoptyica*, ſi propter difficultatem non perrumpit, vel poſt perruptionem portio mucida relinquitur, ſtaſin & hinc corruptionem, ſiue vlceroſam ſiue ſuppuraſcentem cauſſatur.

5. *Becchica* euacuatio quando non ſuccedit, materia illa tenax, mucoſa, ſeroſa, affatim congeſta, corruptionem ſalſo-acrem ſubit, & hinc etiam vel abſceſſum vel vlcus producit. Eiusdem indolis eſt materia illa acris, quæ in cory:

coryza per nares excernenda fuiſſet, ſi ad pulmones defluit.

6. Cauſſæ *externæ*, *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt:
1) Lapſus aut ictus violentus in pectoris regionem factus.
2) Nimis vehemens tuſſis.
3) Aër autumnalis, qui tabidis in primis noxius eſt; *conf. Hippocr. aphor.* 10. *Sect.* III,
4) Fumi corroſiui.
5) Scabies retropulſa, vlcera antiqua manantia imprudenter conſolidata.
6) Potus frigidus corpore inſigniter æſtuante.
7) Quando pulmones a pleuritide, peripneumonia, tophis, vomica, aut etiam a miasmate poſt variolas vel morbillos relicto, exulcerati ſunt.
8) Abuſus veneris & potuum ſpirituoſorum.
9) Suppreſſio hæmorrhoidum & menſium.
10) Mala artificia, e. g. expectorantia, quibus non modo copioſior ſanguinis adfluxus inuitatur, ſed etiam pulmonum oppletio augetur, & ordinaria tenſio relaxatur.
11) Peruerſa curatio morborum prægreſſorum, in primis febrium & hæmorrhagiarum per adſtringentia ſuppreſſarum.
12) Diſpoſitio hæreditaria ad phthiſin plurimum etiam confert.

7. Cauſſa *tuſſis* eſt intentio naturæ ſtaſin diſcutiendi, vel ſubnatam ex illius corruptione materiam acrem excernendi.

8. *Tophi pulmonum* oriuntur vel
1) ex congeſtione ſanguinis ad pectus, nulla ſubſecuta cruoris excretione aut eiusdem plenaria diſcuſſione. Vel
2) a tuſſi humida laborioſa, vbi pars materiæ illius tenacis in pulmonibus remanſit. Vel
3) ab impulſu humorum intra pulmones, per qualemcumque pectoris motum concitato, quo pertinent canta-

tiones, intentiores clamores, nec non qualiacumque exercitia, pectoris motum requirentia.

9. Concretio pulmonum cum pleura vel ad vitia formationis in vtero materno referenda eſt, vel etiam per accidens & ob certas cauſſas occaſionales contingere poteſt, e. g. quando infantes tenelluli ſemper in vno eodemque latere portantur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Frequentia phthiſeos tanta non eſt, vti quidem præſumitur vel metuitur: quoniam frequenter tuſſis humida pectoralis & expectoratio materiæ mucidæ, quoad colorem non ſatis ingenuæ, cum vera phthiſi confunditur.

2. Corruptio, quæ in pulmonibus adeſt, non ita præceps exſiſtit, hinc natura corpus ſuum tam diu conſeruare adlaborat, quam diu fieri poteſt; inter ea tamen illud nutrire ceſſat, quia periculum læſionis auertere & vlceri præſenti proſpicere, ne citius ſe expandat, intendit; & hoc modo corpus ſub vitalium motuum continuatione conſumitur & ſucceſſiue emarceſcit.

3. Corruptio autem illa, quæ pulmones obruit, eſt vlceroſa, non vero ſphaceloſa, tum ſanguis continuo per pulmonum texturam refluit.

4. *Incipiens* phthiſis ancipitis eſt prognoſeos, *conſummata* lethalis.

5. Ratio hæc eſt: nullum vlcus curatur, niſi tota eius ſuperficies abſterſa ſit, aut abſceſſerit, (daß die Wunde friſchen Grund bekomme,) ſed hæc *mundificatio* in partibus internis vix habet locum; inſuper *conſolidatio* vulneris in pulmonibus ægre ſuccedit, quia perpetuo aëris concurſui, motui & vehementi tuſſis concuſſioni obnoxii ſunt.

6. Proſtant tamen exempla phthiſeos incipientis curatæ, in quibus veſtigia autocraticæ reſtitutionis & cicatriſationis detecta ſunt.

7. Subiecta ſicciora longe citius humidis, agiliora languidis, iuniora ſenilibus conſumuntur.

8. Se-

8. Sexus femininus, ſicut, ob faciles menſium turbas, præ virili phthiſi magis expoſitus eſt, ita etiam facilius ab illa liberatur, quia fluxus ſanguinis ſuppreſſus iuſta methodo poteſt reuocari, negotium autem ſanguinis in viris non ita feliciter ſuccedit.

9. Phthiſis non accelerat mortem, ſed febris hectica, phthiſi ſuperueniens: hinc quo frequentius hecticæ tales exacerbationes recurrunt, eo celerius æger opprimitur; & quo magis phthiſis ſine febre hectica ſibi quaſi ſola conſtat, (quod in ſubiectis non ita ſenſibilibus & incuriis obſeruare licet) eo diutius patiens viuere poteſt.

10. Sputum vere purulentum, diarrhœæ & ſudores colliquatiui prognoſin funeſtam non fallunt.

11. Tumores tam præcordiorum quam pedum œdematoſi, quando phthiſi ſuperueniunt, lethale ſignum eſt.

12. A phthiſeos periculo liberati facile iterum eidem ob leuiſſimas etiam cauſſas ſubiiciuntur.

13. Ceterum quidquid vulgo de phthiſi *curata* circumfertur, his communiter innititur fundamentis.

1) Vel ſola fuit tuſſis catarrhalis in habitum deducta, & inprimis craſſum, pulpoſum, viridem mucum proferens.

2) Vel febris lenta cum largis ſudoribus & repentina corporis extenuatione coniuncta.

3) Vel recens hectica, ex febre lenta propullulans.

4) Vel aſthmatica ſolum pectoris adfectio.

5) Vel æger euaſit cum ancipiti periculo, tum vegeta ſuppuratio, ſeu vomica, ſcirrho alicui minori ſupervenit.

6) Vel hæmoptyſis pro phthiſi venditata eſt.

7) Vel plane ſingulare robur naturæ cum ſpecialibus circumſtantiis, a milleſimo vix exſpectandis, concurrit.

14. Tophi, ex ſanguine nati, peioris ſemper ſunt euentus, quam qui ex pituita generantur, nam facile in ſuppurationem abeunt, & vomicam pulmonum ac phthiſin vtplurimum poſt ſe trahunt.

15. Quando autem hi nodi peculiari folliculo incluſi ſunt, vita, adcurata obſeruata diæta & prudenti medicamentorum vſu, diu protrahi poteſt: valetudinarii tamen ſunt, & facile in febrem putridam incidunt tales ægrotantes.

16. Ex tuberculi ruptione vomitus & animi deliquium fit.

17. Tuberculum, ſi quam citiſſime maturuerit, & eruperit, & pus totum exſpuatur, & cauitas, in quo delituerat, contrahatur & reſiccetur, penitus ſanus euadet.

18. Si vero penitus reſiccari non poterit, & ipſum tuberculum a ſe ipſo pus produxerit, & pituita a reliquo corpore ad tuberculum defluens putreſcit, & pus exſpuitur, accedente ventre fluente, opprimitur.

19. Quod ſi multo tempore rumpi non poſſit, neque ſua ſponte neque a medicamentis, conſumitur debilitatus a doloribus vehementibus, tuſſi & febribus, & vt plurimum perimitur. *conferatur Hippocr. lib. I. de morbis XIV.* 5. 6. 7. 8. 9. 10.

20. Si pus per vomitum eiectum fuerit album, & fibræ in ipſo ſubcruentæ, effugit, ſi vero liuidum & cum virore pallidum ac graueolens, moritur. *Hippocrat. l. II.* de morbis LV. 20. 21. 22.

21. Phthiſis hæreditaria & a mala pectoris conformatione ortum trahens, incurabilis & funeſta eſt.

22. Concretio pulmonum cum pleura non exiguum incommodum liberiori pulmonum motui & reſpirationi adfert.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Adfluxus ſanguinis ad pectus copioſior deriuandus eſt per venæ ſectiones, ſcarificationes, pediluuia, laxantia lenia.

2. Materia vlceroſa eſt reſoluenda, abſtergenda, diſcutienda.

3. Facta vlceris mundificatione conſolidatio ipſius reſpicienda.

4. Ana-

4. Analepſis neceſſaria præſtanda.
5. Tonica roboratio perficienda.
6. Symptomata febris, tuſſis &c. decente ratione mitiganda ſunt.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. *Tempore exacerbationis*

1) Curæ initium fiat per leniſſimam *laxationem.* Conveniunt hic blandiora laxantia, e. g. rhabarb. elect. paſſulæ minores, manna, tamarindi.

In ſubiectis cacochymicis conducit etiam ſenna, agaricus, reſina ialappæ, mercurius dulcis, ſed hic raro adhibeatur, ne ſaliuationem particularem pulmonibus inducat.

2) Deinde per aliquot dies, immo ſeptimanas, propinentur reſoluentia, abſtergentia & diſcutientia. In hunc finem laudantur:

a) *Radices:* pimpinell. alb. vincetox. helen. irid. Florent. ariſtoloch. vtriusque, maxime ari. &c.

b) *Herbæ:* capill. veneris, cuſcut. epithym. marrub. alb. hyſſop. bellid. min. &c.

c) *Gummi-reſinæ:* ammoniac. ſagapen. galban.

d) *Abſtergentia ſalina*, & *abſorbentia* cum acido tartari vel citri ſaturata, e. g.

Recip. tartar. vitriolat.
Ocul. cancr. acido citr. ſaturat. ana vnc. ſemis.
aquæ ſcord.
ſcabios.
chærefol. ana vnc. III.
M. dos. cochl. I. bis per diem, interpoſito ſubinde *nitro* ad æſtum febrilem mitigandum.

e) Formulæ nonnumquam mutentur, quia æger medicamina diu debet continuare. Hinc aliquando vſus decocti alicuius ex ante dictis reſoluentibus & diſcutientibus ſubſtituatur, e. g.

Re-

Recip. rad. ari.
pimpinell. alb. ana vnc. ſemis.
herb. veronic. tuſſilag. chærefol.
bellid. ana man. I.
capill. veneris, pyrol. ſanicul. ana manip. ſemis.
Fiat decoctum cum pauco melle dulcificandum.

f) Aqua veronicæ vinoſa, bis de die ad cochl. III. ſumta, etiam laudatur.

3) Poſt ea ad *conſolidationem* ex balſamicis temperatiora ſunt eligenda, e. g. terebinthina cocta, maſtix, olibanum, balſam. Peruuian. de Copaiua, *Locatelli*, rubinus ſulphuris, e. g.

a) Recip. balſam. Peruuian. ſcrup. I.
gumm. iuniper. ſubtiliſſ. pulueriſat. maſtich. elect. ana drachm. I.
amygdal. excorticat. num. XXX.
Contuſis adde aquæ ſcord. hyſſop. ſcabios. tuſſilag. ana vnc. II.
Miſc. edulcorentur ſaccharo q. ſ. ad gratum ſaporem. Doſ. cochl. I. ſingulis binis horis repetenda.

b) Puluis ſympatheticus, ſputo purulento iniectus, & leni calori impoſitus, bonum ſæpius effectum edidit, & hinc, vbi ſputum purulentum adeſt, poteſt probari.

c) Quid valeat encheireſis a *Weisbachio* pag. 116. edit. nou. commendata, ad balſamica immediate pulmonibus adplicanda, vlterius inquirendum eſt.

4) Semper coniungatur moderata nutritio ex emulſionibus amygdalatis & gelatinis cum conſerua roſarum.

5) Paroxyſmo denique remittente, propinetur mixtura tonico-neruina *Stahlii*.

6) Denique adfluxus & tuſſis, ſi non remittunt, cohibeantur per M. P. de cynogloſſa vel extractum tabaci, e. g.

Recip. Ocul. cancr. acido citri ſaturat. drachm. I.
M. P. de cynogloſſa gr. VI.

M. d.

M. d. in 4. partes.

Vel.

Recip. extract. tabac. gr. III. IV.

Soluantur aqua cichor. vel alia conueniente, mane in lecto propinentur, & quando nauſea ſuccedit vomibunda, hauſtus vini calidi cum ſaccharo & cinnamomo dulcificati ſumatur.

2. *Tempore remiſſionis.*

1) Circa æquinoctia venæ ſectio largior in pede inſtituatur, & pediluuia ſubiungantur.

2) Vel ſuppreſſæ ſanguinis euacuationes, iuſta methodo reuocentur, e. g. hæmorrhoidum, menſium.

3) Si ætas & reliqua indicent, *hirudines* ad hæmorrhoidalia loca poſſunt adplicari.

4) Ceterum non opus eſt tempore cuſtodias medicamentis obruere patientem: ſufficit aluum ſeruare laxam, & eſſentiam alexipharmacam *Stahlii* cum eſſentia ſuccini maritatam ſubinde vſurpare.

5) Diæta ſit mollis & euchyla, & motus corporis placidus. *Vid. cautel. & tab. de hectica.*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Phthiſis cum non ſolum in genere, quoad cauſſam continentem, & pleraque ſymptomata, cum hectica aliarum partium nobiliorum conueniat, verum etiam viſcus tenerioris texturæ occupet, tanto magis ſollicite omnia ſunt obſeruanda, quæ tabula de *febre hectica* monuimus.

2. Sic *adſtringentia* vulneraria & balſamica acriora vulneratis pulmonibus deſtinare, nemo ſanæ mentis iudicabit, quia aliorum viſcerum conſtrictionem, neceſſariæ ſecretionis ſuppreſſionem, reſpirationis maiorem anguſtiam, materiæ vlceroſæ concluſionem, inflammationis & febris augmentum, certiſſime cauſſantur; quod adeo verum eſt, vt etiam in externis vlceribus, tali incongruo modo tractatis, hoc obſeruare liceat.

3. Balſami *Locatelli*, &, qui correctior eſt, *Meibomii* pectoralis quantulacunque efficacia, *ceræ* imputanda eſſet; quid reliqua ingredientia valeant, notum eſt.

4. *Martem* pectori in ſpecie inimicum eſſe, vel eius patroni inficiari non audent.

5. Hinc *tinctura antiphthiſica Grammanni* multa damna infert, quia nihil aliud eſt, quam ſolutio quædam vitrioli martis; & ſi quid forte de ſaccharo ſaturni in ea remanſerit, etiam huius vſum nemo peritus adprobare ſuſtinebit.

6. Non minore damno adhibetur famoſum illud *antihecticum Poterii. vid. tab. de febre hectica.*

7. Abſorbentia *terrea* concoctionem debilitant, excretiones retardant & ſupprimunt.

8. Hinc etiam *antimonium diaphoreticum* nihil prærogatiui ad hunc adfectum habet, licet a *Syluio* ad vlcerationes internas admodum commendetur.

9. Omnia *expectorantia* dulcia motum congeſtorium adhuc magis verſus pectus inuitant, & craſſos humores non tam *ex pectore*, quam potius *per pectus* cum maiore exacerbatione expurgant. Hinc caute in phthiſi vſurpanda.

10. *Nitrum*, quando *vera* exulceratio in ſuſpectu eſt, non ita larga manu, adſidue & perenniter exhibendum; ſi vero *ſcirrhoſa* tantum conſtitutio, & impendens collectio maturatoria ſeu apoſtematodes præſto eſſe iudicatur, tum nitrum omni modo locum habet.

11. Si poſt copioſam *nitri* propinationem tuſſis augeſcit, cum multa materiæ expectoratione, tum vera vlceratio adeſt; ſin minus expectoratur, & tuſſis potius miteſcit, de vlceroſa tantum collectione teſtatur, & ita cum nitro pergendum eſt.

12. Immo etiam in ipſa exulceratione, vrgente febre hectica, non *plane* a nitro abſtrahendum eſt, ſed intrepide illud interponere licet.

13. *Sulphur* nullum vlcus, immo ne puſtulam vllam de fœcunda ſcabie curat, ſed motum tantum humorum alterat, & hoc præſentiſſime, pauca etiam doſi; craſin vel plane non, vel languide demum corrigit. Non quadrat itaque eius adplicatio ad vlcus phthiſicum, tanto minus, quia æqualitatem liberæ excretionis turbat.

14. Plus

14. Plus autem ſperandum de ſulphure, flammam non adepto, florum exhalantium forma extrinſecus per inſpirationem attracto, pro tuſſi nempe ſedanda. Hinc *ſulphuris & antimonii fumus* ſecurior erit, quam realgaris ſeu ſandaracæ Græcorum ſecundum Riuerium.

15. *Rubinus ſulphuris* nihil aliud eſt quam ſulphur ſubtiliatum, tenax, amarum & nauſeabundum, hinc modo adlegatur, non autem admodum extollitur.

16. *Paracelſus*, licet in aliis morbis promtus fuerit, medicamenta ſpecialiſſimæ efficaciæ promittere in phthiſi tamen ad modum temperans obſeruatur. *Murem* quidem *campeſtrem* laudat, ſed modeſte.

17. Adſeclæ autem illius tanto audacius hoc fecerunt, & medicamina commendarunt, quæ pulmones, hepar, renes &c. *regenerent*, etiam ſi iam ad iuglandis magnitudinem abſumta ſit, nempe vt tantum *ſeminium* adhuc reſtitet.

18. Ceterum optandum eſſet, vt *traditio Paracelſi* de vlcerum expurgatione & mundificatione ſpontanea *ab intra*, per circumſpectam experientiam melius tentata eſſet; ſi enim in vlla, certe in hac adhuc aliquid ſolidi ſubſidii pro phthiſico vlcere ſupereſt. *Conf. illius tractat.* von Spital-Kranckheiten.

19. Reliqua *ſpecifica*, quæ hinc inde commendantur, obiter attingere placet:

1) De *numularia* circumfertur quod vlcerationibus pulmonum in *hominibus* ſalutaris ſit, in *ouibus* autem vlcerationem iisdem inducat.

2) De radice *trifolii fibrini* prædicant, illam hominibus phthiſicis & ouibus eſſe ſalutarem.

3) *Bonetus* refert phthiſicum per *naſturtii aquatici* adſiduum vſum eſſe reſtitutum. *Vid. lib. II. Sect. VII. c. 23.*

4) *Pulmones vulpis* & aliorum animalium, *ranæ* pulmones & hepar, *ſperniola Crollii* & alia magnam haud dubie fiduciam in Medico & patiente ſupponunt, pro laudato effectu obtinendo.

20. De *equitationis* efficacia in phthiſi, quam indubiam fere facit *Sydenham*, ipſe legi poteſt. Conf. etiam *Programm. D. D. Stahlii* de hac materia. Qui placidum & continuum corporis motum poterit inſtituere, ille his ſumtibus facile ſuperſedebit, & eamdem vtilitatem, immo maiorem, experietur.

21. *Acidularum* vſum nemo phthiſicis, quocumque etiam gradu conſtitutis, facile ſuadebit.

22. De *thermis* diſſident practici: alii omnes, alii peculiares tantum commendant; alii internum vſum reiiciunt, alii moderatum laudant. Feruidiores improbantur, temperatæ poſt venæ ſectionem facilius tolerabuntur, ad ſummam autem rei nihil faciunt.

23. Decantata *lactis* cura nihil aliud eſt, quam modice viuere, & negotium naturæ commendare. Laudatur tamen ideo in *diæta*, quod continuationem eius per multos menſes æger non facile faſtidiat. Certum enim eſt, vlcus phthiſicum breuem & ſinceram ſanationem non recipere.

24. *Venæ ſectio* tempeſtiua quam ſalutariter phthiſicis ſuccedit, tam certo noxia eſt, ſi in exacerbatione febrili inſtituatur.

25. Omnia *ſalſa* & *acida* nocent; inter quæ acida mineralia, maxime *ſalis communis*, immanem tuſſim cum doloribus & morbi exacerbationibus prouocant.

26 In emulſionibus exſulent ſemina *frigida*, e. g. cucum. melon. quia ventriculum refrigerant, & cardialgias flatulentas inducunt.

27. Nec *amygdalæ* per ſe adhibeantur in emulſione, quia facile in auſteram aceſcentiam degenerant. Semper aliquid de ſale digeſtiuo adiiciatur.

28. Ceterum *emulſiones* omni modo commendantur, temperant enim ſalſam ſeri acrimoniam, & præoccupant omnem aſperitatem, quæ tuſſim ſolet exacerbare.

29. *Bellis minor* non reiicula eſt in hoc adfectu, leniter enim adſtringit & diſcutit.

30. Nec

30. Nec *chærefolium*, præſertim recens adhibitum, eſt contemnendum.

31. Plantæ, quæ colliquationem promouent, egregie hic conducunt, e. g. *ſanicula*, &, ſi ardor maior concurrat, *pyrola*, quales herbæ in formula mellita, ſeu cum glycyrrhiza vſurpatæ, effectum ſæpe edunt ſpe maiorem.

32. Radix *ari* in primis commendatur, nam reſoluendo & abſtergendo omnibus palmam præripit.

33. Moderato harum radicum vſui addi poteſt herba *capilli veneris*, quæ ad reſoluendas ſtaſes materiæ mucidæ & catarrhalis egregium vſum præſtat.

34. Specialem ad modum efficaciam aperiendo & abſtergendo in materia reſoluenda attribuit *Foreſtus marrubio albo*, cum primis in hepatis adfectibus. Etiam in pectore vim eius laudat, ſed monet, ne patiens in renibus vitivm habeat; quod ſi adſit, notabiliter damnum augeat. Vnde conuenientia inter renum & pulmonum læſiones adparet, quæ viſcera inuicem ſibi prodeſſe & nocere poſſunt.

35. In recentibus apoſtematibus pectoris, peritus *mellis* vſus non contemnendus eſt ad mundificandum & conſolidandum, cauendo, ne imperito vſu latentes adhuc diſpoſitiones apoſtematodes exacerbentur. Plura vide *tabula de vomica pulmonum.*

36. *Tuſſis* quoniam vel ſtaſi diſcutiendæ, vel, ſi hoc non magis integrum fuerit, vlceroſæ materiæ abſtergendæ & excernendæ a natura deſtinata eſt, caueatur ne per intempeſtiua *anodyna opiata* ſopiatur, ob grauia detrimenta, quæ hac ratione inducuntur.

# TABVLA XXXIV.
## DE
# VOMICA PVLMONVM.

I. DEFINITIO.

*Vomica* eſt collectio ſanioſa, ſeu apoſtema quoddam in pulmonibus, propria ſua tunica incluſum, modo in ſuperficie, modo in meditullio huius vel illius lobi, occurrens, &, facta ruptione, purulentæ materiæ reiectionem exhibens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differentiam vomicæ pulmonum a *phthiſi*, præcedente tabula ſatis indicauimus.
2. Vomica differt ab *empyemate*, in hoc enim materia purulenta in cauitatem thoracis effuſa eſt, & hinc *paracenteſin* requirit, in illa autem abſceſſus intra tunicam ſuam adhuc incluſus eſt. Quando autem *vomica in ſuperficie* pulmonum rumpit, & materia illa corrupta in cauitatem thoracis effunditur, tum *empyematis* nomine venit.
3. Ex eodem fundamento vomica etiam differt a *ſuppuratione ſtaſeos* inflammatoriæ, quæ in pleuritide & peripneumonia nonnumquam contingit.
4. Porro vomica pulmonum a *tophis*, qui ſæpius in pulmonibus reperiuntur, vt conſequens ab antecedente diſtinguenda eſt. *Conf. tab. de phthiſi.*

III. *SIGNA.*

1. Vomica pulmonum non facile prius dignoſcitur, quam occaſionali cauſſa rumpit.
2. Sub initium, æque ac in phthiſi, communiter paruus tantum ſcirrhoſus nodus in veſcula quadam pulmonum exoritur, qui deinde creſcendo veſiculam illam expandit, & denique ſi ad maturitatem deductus eſt, perrumpit.
3. Nonnumquam, ſed rarius, vomica a ſtaſi impetuoſa & repentina collatione exoritur.

4. Fe-

4. Febris hectica eſt comes indiuidua, cum tuſſi ſicca, ſed tolerabili, quæ poſtea fit humida.

5. Cui vel ſtatim, vel ſucceſſu temporis ſequitur difficultas reſpirandi.

6. Patientes dolorem obtuſum, & interdum lancinantem in certo pectoris loco adcuſant.

7. Facies inæqualiter rubet.

8. Per reliquum autem corpus languor, magis magisque creſcens, ſentitur; & motus tonici ſtrictura cum pallore in peripheria occurrunt.

9. Adpetitus inconſtans reperitur.

10. Patiens variis anxietatibus corripitur.

11. Sudoribus copioſis alii, alii lipothymiis corripiuntur.

12. Tandem ſub febre ſatis aucta concluſum apoſtema rumpit, & ingens puris quantitas cum periculo ſuffocationis reiicitur.

IV. *SVBIECTA.*

Perículoſiſſimi morbi vti omnium ſunt rariſſimi; ita etiam *vomica* pulmonum ſatis infrequens eſt, & in pauciora cadit ſubiecta.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa antecedens *remota* eſt plethora, quæ cum cacochymia interdum coniuncta reperitur.

2. Cauſſa *propior* eſt congeſtio ſiue *ſanguinea* ſiue *becchica* ad pectus.

3. Cauſſa *proxima immediata* & *continens* eſt ſtaſis intra veſiculas pulmonum facta, quæ pro circumſtantiarum ratione tardius vel celerius abit in corruptionem.

4. Cauſſæ *externæ occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt:

1) ſuppreſſæ euacuationes ſanguinis naturales, præcipue per adſtringentia.

2) Neglectio euacuationum artificialium adſuetarum.

3) Lapſus, ictus, aut alia violenta pectoris vulneratio.

4) Celerior curſus ad reſpirationis fere interceptionem.

5) Refrigeratio thoracis corpore calente.

5. Cauſſæ *rupturam* vomicæ promouentes ſunt.

1) Subcuſatio corporis valida.

2) Ve-

2) Vehemens riſus & clamor.
3) Tuſſis ad modum enormis.
4) Sternutatio impetuoſa.
5) Illapſus materiæ, licet non ſemper acris, in aſperam arteriam.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Vomica quo lenius incipit, eo diutius ante latitare poteſt, quam erumpit: materia enim in peculiari folliculo clauſa detinetur, qui cum reliqua pulmonum ſubſtantia non multum commercii habet, vnde corrupta licet materia, vlterius rodendo ſerpere non poteſt.
2. Quæ autem cum *ſtaſi impetuoſa* & *repentina collectione* contingit, illa breuioris eſt periodi.
3. Quando vomica in *ſuperficie* pulmonum hæret, minore quidem periculo in *præſens* ruptio ſuccedit, quam ſi profundam ſedem in iisdem habuerit.
4. In *futurum* tamen euentus valde anceps eſt: materia enim purulenta in concauum thoracis effunditur; & ſic *empyema* conſtituit; quod malum æque calamitoſum eſt, niſi per tempeſtiuam paracenteſin illi occurratur.
5. Quo magis autem vomica in *profundo* pulmonum latitat, eo grauiore periculo ruptura illius contingit.
6. Vel enim patiens ſub ipſa eruptione ſuffocatur, præcipue ſi febris acuta hectica ſuppurationem præceſſerit.
7. Vel breui poſt iugulatur, ſi ipſa ſuppuratio copioſior fuerit.
8. Vel ſi absque vitæ periculo vomica rupta eſt, degeneratur communiter in *vlcus*, (omnibus apoſtematibus, recedente inflammatione, familiare,) quod eſt initium phthiſeos pulmonalis. In genere ſequentia adhuc notanda ſunt.
9. Quando ſub ruptura *pus tantum* euacuatur, & quidem in quantitate non ita enormi, tum promptior reſtauratio ſperanda; vbi autem copioſa quantitas eiicitur, ibi conſolidatio maiorem inuoluit difficultatem, quia in tali caſu inſignis ſinus in pulmonibus excauatus eſt.

10. Sta-

10. Status antecedens ſemper reſpiciendus eſt: in corporibus enim vbi ſegniter talia procedunt, id eſt, vbi adfluxus ſanguinis vel plane excluſus eſt, vel tamen parcius concurrit, ibi difficulter fit reſtauratio.

11. Vbi autem copioſior ſanguinis adfluxus & inflammatio reperitur, ibi promptior eſt reparatio; nam ſulphureæ ſanguinis particulæ ſicceſcentiam parti conciliant, ad conſolidationem neceſſariam.

12. Ex hoc fundamento in vomica reparatio eſt facilior, quam in alio vlcere ſegniore ſalſo-ſeroſo.

13. Item: quo magis temperamentum ſanguineum præſto eſt, eo facilius reparatio contingit. Contrarium eſt in temperamento phlegmatico.

14. Quando poſt ruptionem vomicæ febris cum reſpirationi difficili continuat, & corpus magis magisque extenuatur, coniuncta virium proſtatione, præſagium eſt funeſtum.

15. Sic etiam vomica diu in pectore ſine ruptione perſiſtens, & ſudore frigido, frigore extremorum ac lipothymiis coniuncta, lethalis eſt.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

### A. *Methodus generalis.*

Eadem hic fere, quæ in phthiſi, valet medicatio, ſed alio ordine collocanda, nempe

1. Apoſtema abſtergendum & mundificandum eſt; quod obtinetur per ſic dicta *expectorantia* cum *diſcutientibus* combinata.

   1) *Expectorantia* ſunt: paſſul. maior. & minor. ſebeſten, iuiub. ficus, rad. liquirit. mellita, & ſirupi varii officinales.

   2) *Diſcutientia*, præter ea, quæ præcedente tabula indicata ſunt, in ſpecie adhuc laudantur:

      a) *Aquæ* diſcutientes diapnoicæ, e. g. ſcabios. card. benedict. plantag. hyſſop. ſcord chærefol. bellid. min.

      b) *Semina*: hyperic. ſophiæ chirurgorum, in primis card. mariæ, quod pectoris inflammationibus & ſuppurationibus efficaciter ſuccurrit.

 2. So-

2. Solutio continui eſt conſolidanda. Faciunt hoc

1) *Balſamica* temperatiora, e. g. terebinth. cocta, maſtix, olibanum, balſam. Peruuian. de Copaiua, galban. ſarcocolla & in ſpecie myrrha, quæ autem, quia humores inſigniter commouet, tum quidem locum non habet, quando metus eſt ſanguinis eruptionis.

2) *Traumatica* leniora, e. g. ſymphyt. hyperic. plantag.

a) *Etmullerus* commendat in ſpecie heder. terreſtr.

b) Alii veronicam.

c) Sed efficacior eſt, in hoc genere, virga aurea *Geſneri.*

d) Item: conſolida Saracenica.

e) Conyza communis vulneraria ſatis etiam efficax eſt.

f) Specialiter adhuc ad vulnera pectoris commendantur: pyrola, ſanicula, alchimilla, auricula muris maior. rad. petaſitidis.

3. Metuenda ſymptomata præoccupanda ſunt.

1) *Affluxus* humorum auertitur per venæ ſectionem in pede.

2) *Commotiones febriles* occupantur per pulueres e nitro, antimon. diaphoret. ocul. cancr. oſteocoll. item per eſſent. alexipharm. *Stahlii* cum multa ſcordii portione parata, quæ effectum habet diſcutientem, balſamicum, leniter diureticum, & hinc acrimoniam e ſanguine per vias vrinarias eliminantem.

3) Ferociam *tuſſis* ſedat MP. de cynogloſſa pulueribus abſorbentibus & nitroſis admixta & veſperi adhibita.

4) *Sitis*, quæ communiter cum febre hectica coniuncta eſt, mitigatur, præter nitroſa, ſuccis acidulis, in primis ſucco citri, qui præ ceteris pectori amicus eſt.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. *Aluus* primum aperienda & per totam curam expedita ſeruanda eſt.

1) Siue per clyſteres carminatiuo-emollientes.

2) Siue per lenia laxantia e. g.

Recip. herb. veronic.
hyſſop. ana f. decoctum.

recip.

Recip. huius decocti vnc. III.
mannæ calabrin. vnc. I. & ſemis.
ſirup. violar. vnc. I. m. d. pro doſi.

2. Quando notabilis *plethora* præſto eſt, ſubiungatur venæ ſectio reuulſoria in pede.

3. Deinde adhibeantur ad mundificationem expectorantia cum diſcutientibus maritata e.g.

Recip. rad. ari, petaſitid. pimpinell. alb. vincetox. ana drachmas III.
herb. capill. vener. cuſcut. hyſſop. bellid. min. ana manip. I.
ſemin. aniſi, card. mariæ, ſophiæ chirurgorum ana drachm. II.
liquirit. vnc. ſemis.

Inciſ. coq. cum q. s. aquæ ſimpl. vt circiter duo pondera remaneant. His adde ſirup. de althæa vnc. I. & ter de die vitrum propinetur. Vel præparentur emulſiones ex aquis card. bened. plantag. hyſſop. ſcordii, cum ſeminibus card. mariæ, ſophiæ chirurg. &c.

4. His ſubiungantur vel ſtatim coniungantur balſamica temperata, & leniter traumatica, ad conſolidationem promouendam. *Vid. method. ſpecial. tabul. præcedentis.*

5. Denique, ad ſymptomata febrilia præoccupanda, & mitiganda, aliquoties per diem pulueres nitroſo-temperantes cum antimonio diaphoretico combinati; mane autem eſſent. alexipharm. *Stahlii* ad gutt. XXX. propinentur.

6. *Tuſſis* quando nimium adfligit, addatur his pulueribus M. P. de cynogloſſ. gr. I. pro doſi.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In vomica pulmonum præcipue cauendum eſt, ne patientes, qui iam per ſe in magno periculo verſantur, incongrua & tumultuaria cura in maiora damna præcipitentur.

2. Hinc abſtinendum eſt, tam a fortioribus *purgantibus*, quam a reliquis *commouentibus* & præ primis *volatilibus*.

3. *Foreſtus* obſeruauit, quod iuuenis, vomica pulmonum laborans, per tuſſim reiecerit particulam quamdam, quaſi veſiculam pure repletam, & deinde hæmoptyicus factus ſit.

4. *Practici*, & in primis Chirurgi, in febribus vulnerariis, ad quas vomica referenda, ita neceſſariam iudicant venæ ſectionem, vt *Schelhammerus* ſtatuerit, illam ſine læſione conſcientiæ prætermitti non poſſe.

5. In primis *alui* legitimus ſucceſſus per totum morbum maxime neceſſarius eſt: hac enim ratione bilioſæ partes, ex quibus alias maiora incommoda prouenire poſſent, excernuntur.

6. Sic etiam reliquæ excretiones bene reſpondeant, præcipue *vrina* & *tranſpiratio* naturalis, ad quas promouendas egregium habet vſum eſſent. alexipharm. *Stahlii*, quæ præter effectum, quem edit, diaphoretico-diuretıcum, pectorali & balſamica virtute, ad conſolidationem promouendam, prædita eſt.

7. Quando *nimius adfluxus* mucidorum humorum ad pectus vrget, & moderata anodynorum interpoſitio neceſſaria iudicatur, tum *diacodium Montani* locum etiam habet. Veteres vtebantur electuariis opiatis, e. g. *Philonio Romano*. Conſerua roſarum, in primis antiqua ſeu ſaccharum roſarum, aliis interpoſitum, etiam præſtat effectum.

8. A *terris ſigillatis* & *hæmatite* abſtinendum eſt.

9. *Nitrum* quidem egregie æſtum febrilem temperat, ſed dum tuſſim auget, prudenter & paruis doſibus eſt vſurpandum. *Conf. tab. de phthiſi & hectica.*

10. Expectorantium dulcium abuſus vitandus eſt, quia corruptionem & adfluxum ad pectus auget.

11. *Alchimilla* externo vſu egregium quidem & potens eſt balſamicum, interne autem motum ſanguinis inteſtinum cauſſatur, & inflammationem cum febre exacerbat; quod etiam de *myrrha* obſeruandum eſt.

12. Ad diætam ſufficiens tenuis potus commendatur, cum animi tranquillitate.

TAB.

# TABVLA XXXV.

## DE
# EMPYEMATE.

I. D*EFINITIO.*

Empyema eſt effuſio materiæ purulentæ in concauum thoracis, cum variis incommodis circa diaphragma, mediaſtinum, pleuram, & pulmones coniunctum. Deriuatur ab ἐν, intus, & πύον, pus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Empyema* in quantum differat a *vomica* pulmonum, præcedente tabula demonſtratum eſt.
2. Differt ab *hydrope thoracis*, quæ quidem etiam paracenteſin admittere ſolet, empyematis autem nomine venire nequit, quia nullo *pure* ſed ſola *aqua* conſpicua eſt.
3. Differt porro empyema ratione *originis*; de qua re ſub *cauſſis* mentionem faciemus.
4. Differt denique ab *vlcere pulmonum*. Hoc enim materiam ſuam ichoroſo-ſanioſam vel in aſperam arteriam infundit, vel ſi in cauitatem pectoris hiat, empyema demum producit, atque hoc poſteriore euentu vti antecedens a conſequente differt.

III. *SIGNA.*

1. Repentina ceſſatio doloris, qui antea in pectore erat continuus.
2. Senſus ponderis alicuius in diaphragmate, & materiæ fluctuantis, paſſim verſantis & non raro etiam tantum ſonum excitantis, vt ab adſtantibus audiri poſſit.
3. Tranſitus febris acutæ in hecticam, verſus noctem ſe ſe exacerbantem.
4. Tuſſis ſicca continua, moleſta.
5. Reſpiratio ſumme difficilis, ob impotentiam expanſionis pulmonum.

6. In illo latere, in quod effuſio apoſtematis facta eſt, commodius adhuc iacere poteſt patiens, quam in latere opſito. In hoc enim ſi recumbit, materia purulenta mediaſtino incumbit & incommoda cauſſatur.

7. Quo magis calor hecticus augetur, eo magis corpus extenuatur & vires labuntur.

8. Euenit nonnullis, vt declinato corpore ſuffocationis periculum incurrant; quod vero mutato hoc ſitu euaneſcit.

9. Sputum in nonnullis purulentum obſeruatur.

10. Accedunt anxietates, palpitationes cordis, & lipothymiæ.

11. Interdum adcuſant ægroti ſenſum vaporis calidi, e pectoris cauitate ad os adſcendentis.

12. Alii in malo grauiore percipiunt ſaporem putridum in ore.

13. Sudores nocturni copioſi corpus extenuant & vires proſternunt.

14. Facies rubet inprimis eo in latere, in quo abſceſſus ruptus fuit, nonnumquam vero phlogoſes tantum adſunt.

15. Tandem facies *Hippocratica* accedit, & oculi fiunt concaui.

16. Pulſus, in primis in latere adfecto, eſt celer, ſed ſæpius intermittens.

17. Nonnumquam vngues curui, & puſtulæ in thorace adparent.

18. Sæpius, obſeruante Hippocrate, pedes fiunt tumidi, & in pectoris latere adfecto obſeruatur cutis inflatio ac tumor.

IV. *SVBIECTA.*

Empyema æque ac vomica pulmonum, in pauciora ſubiecta cadit, nempe in illa tantum, quæ cauſſis ſpecialibus, mox adlegandis, ſubiacent.

V. *CAVSSAE.*

Empyema originem ſumit.

1. Vel a *vomica* in ſuperficie pulmonum rupta.
2. Vel a ſuppuratione ſtaſeos inflammatoriæ in *pleuritide & peripneumonia.*

3. Vel

3. Vel nonnumquam a ſuppuratione ſtaſeos in *angina*, quando nempe inflammatio ad arteriam vsque aſperam ſe extendit, & hæmoptyicam quaſi excretionem molitur: vnde patientes, niſi ſeptimo die moriantur, empyici euadunt. *Conf. Hippocrat. Aphor. X. Sect. V.*

4. Vel a *violentis cauſſis* e. g. a vulnere thoracis, quando ſanguis extrauaſatus, mediante inflammatione, in ſuppurationem tranſit.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Pauciſſimi empyici a morte liberantur, cum primis ſi tempeſtiua paracenteſis neglecta fuit.

2. Paracenteſi peracta, ſi *magna puris* quantitas, ſubcruenti tetri coloris & fœtoris, emittitur, febris continuat, & materia purulenta, pallida, ſpumeſcens, liuida, viridis exſpuitur, & vires labuntur, res eſt conclamata.

3. Quando autem *exigua* puris quantitas, albi coloris, & minoris fœtoris excernitur, febris & ſitis mox ceſſant, adpetitus redit, excrementa aluina compacta excernuntur, vires etiam aliquo modo ſibi conſtant, tum ſpes eſt reſtitutionis.

4. Si materia poſt ſeptem circiter hebdomades nondum ſieceſcit, ſed fluxus adhuc continuat, tum facile exoritur fiſtula, quæ deinde per longum tempus Chirurgi patientiam exercet.

5. Suppuratio periculoſior eſt, quæ vtramque thoracis partem, quam quæ vnicam, occupat.

6. Suppurationes, quas *pulmonum* morbi excitarunt facilius *ſenes*, reliquorum autem viſcerum frequentius iuuenes trucidant.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Materia purulenta* in cauitatem thoracis effuſa, quantocyus euacuanda eſt; id quod optime fit per *paracenteſin*, ſeu ſectionem thoracis, mediante certo inſtrumento, ad hanc operationem adaptato, intra quintam & ſextam coſtam inſtitutam. *Conf. cautel.*

2. *Vlcus*

2. *Vlcus* reſiduum abſtergendum & conſolidandum eſt. Faciunt hoc decocta ex reſoluentibus vulnerariis & balſamicis parata, & per ſyringam iniecta. *Vid. tabul. de Phthiſi, item de febre hectica.*

3. *Symptomata* vel præſentia, vel in futurum metuenda, ſunt reſpicienda.

1) *Æſtum* febrilem mitigant pulueres ex antimonio diaphoretico & abſorbente quodam parati.

2) *Vires* reficiunt analeptica & alexipharmaca e. g. emulſiones amygdalatæ, ſed non ſaccharatæ, eſſent. alexipharmac. *Stahlii.*

3) *Aluum* adſtrictam ſoluunt clyſteres.

4) Adfluxus quo modo per tempeſtiuam venæ ſectionem præoccupandus ſit, *vid. ſub cautelis.*

5) *Externe* adplicatio ſpiritus vini camphorati leniter crocati, aut ſacculorum, ex neruinis & diſcutientibus paratorum, vſum habere poteſt, vt humorum adfluxus & ſtagnationes auertantur, ne aliqua ſuſpecta ſtagnatio remaneat.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Facta per Chirurgum inciſione, materia non ſimultanee, ſed ſucceſſiue euacuetur, ne deliquioſa naturæ eneruatio, vel partium ſphacelatio ſuccedat.

2. Deinde decoctum aliquod vinoſum, ex balſamicis & traumaticis paratum, per ſyringam bis de die iniiciatur e. g.

Recip. rad. ſymphyt.
angelic. ana vnc. j.
Herb. ſcordii
hyperici.
agrimon.
ſanicul. ana manip. j.
Myrrhæ drachm. ij.
Mellis roſat. vnc. j.
Fiat cum vino decoctum.

3. *Interne* exhibeantur

1) ante meridiem ſemel vel bis gtt. XXV - XXX. de eſſent. alexipharm. *Stahlii.*

2) Poſt

3) Poſt meridiem autem duæ doſes ſequentis pulueris propinentur.

Recip. Ocul. cancr. acido citri ſaturat.
Antimon. diaphoret. ana drach. II.
M. doſ. ſcrup. I.

4. Emulſio analeptica ſubinde interponatur.

5. Toto curationis tempore aluus aperta ſeruetur per clyſteres emollientes.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Venæ ſectio*, quando vrgentibus ante eruptionem ſymptomatibus, vel etiam ſtatim poſt eruptionem inſtituitur, vſu ſuo non caret, ſed tunc diſcutientia & repellentia debent ſubiungi.

2. Abſint ab hoc adfectu *anodyna* præmature adhibenda, quia ſphacelum, vel ad minimum vlcus peſſimi moris inducunt.

3. Decoctis traumaticis addatur *myrrha*, ouo ſoluta, ſeu, vt vocatur, oleum myrrhæ per deliquium.

4. Conducit etiam *nitrum* ſed non ſæpius repetendum, quia ſalſa in vlcerationibus adhibita, maiorem vellicationem & pruritum cauſſantur.

5. *Nitri* autem *internus* vſus, vrgente febre hectica, non eſt reformidandus, ſed audacter pulueri, ſupra deſcripto, ſubinde miſcendus.

6. *Bontius libro de medicina Indorum* refert, quod empyema per paracenteſin feliciter ſublatum ſit.

7. *Petrus Dionis* non numerat coſtas, ſed quatuor digitis ab angulo ſcapulæ, & totidem e latere ſpinæ dorſi inciſionem facere docet. Ceterum adnotat, in ſuppuratione pleuritidis naturam ipſam ſæpius indicare locum incidendum, videlicet per tuberculum aliquod, in ea regione proueniens, in qua apoſtema ſedem habuerit. *Conf. tab. chirurg. de paracenteſi.*

8. *Externe* ſuperimponi poteſt vulneri vel ſpiritus camph. vel ſacculus ſub methodo indicatus, vel emplaſtrum de ſperm. ranarum camphoratum.

9. *Ægyptii*, teſte *Alpino*, non ſecant, ſed inurunt locum, per quem materia purulenta euacuari debet.

10. Sub vſu eſſentiæ alexipharm. *Stahlii* obſeruari poteſt, num veſtigium aliquod inueniri queat illius adſerti, quod materia empyematis per vrinam poſſit euacuari. Neque modus, neque etiam viæ patent, quo modo pus e pectore ad illa loca produci queat, ſed potius renum vel veſicæ læſio adcuſatur, ſi pus cum vrina excernitur. Inter ea tamen multi probati auctores ex hoc fundamento diuretica in empyemate præſcribunt.

11. *Aër* frigidus in hoc adfectu ſemper noxius eſt, ſiue per aſperam arteriam in pulmones, ſiue per apertum pectus, in eius cauitatem ingrediatur.

12. Fugienda quoque ſunt in diæta omnia calida & animi pathemata grauiora, quæ febrem, aliaque ſymptomata exacerbant.

# TABVLA XXXVI.
## DE
# MALO HYPOCHONDRIACO-HYSTERICO.

I. DEFINITIO.

Malum hypochondriaco-hyſtericum eſt complexus moliminum ſpaſticorum circa venam portæ & viſcera huic adnexa, ad imminutionem ſanguinis *abundantis*, & reſolutionem *ſpiſſioris* collineantium: quo motuum concurſu tam poſitiuæ *actiones*, nimirum ſpaſticæ tractiones, preſſiones, congeſtiones, quam *paſſiones* oppletoriæ, inflatoriæ, diſtenſoriæ, reſtagnatoriæ obſeruantur.

II. *DIFFERENTIA*.

1. Quod malum hypochondriacum cum *ſcorbuto* non ſit confundendum, tabula de *ſcorbuto* monuimus.

2. *Malum hypochondriacum* a *paſſione hyſterica* non differre, ab au-

auctoribus, quorum primus fuit *Highmorus*, ſatis iam confirmatum eſt.

Conueniunt enim

1) ratione *locorum*, quæ adficiuntur. Sunt hæc hypochondria, præcordia, inteſtina, meditullium meſenterii, & reliqua viſcera cum vena portæ connexa. Immo non raro partes remotæ pectoris & capitis.

2) ratione *cauſſarum* generaliorum: vbique enim plethora & ſpiſſitudo ſanguinis peccant.

Differunt autem quodam modo

1) ratione *graduum*: Sicut enim feminæ in genere a morbis frequentius & grauius exercentur, quam viri, ſic etiam malum hyſtericum illas acerbius adfligit, quam viros malum hypochondriacum.

2) ratione cauſſarum & intentionum *ſpecialiorum*: in feminis enim ad negotium menſium, in viris autem ad hæmorrhoides reſpicitur.

3. Ceterum ipſum malum hyſtericum, ſecundum quorumdam auctorum diſtinctionem eſt

1) vel *late* ſumtum, quod vniuerſum adparatum motuum in hoc morbo occurrentium complectitur.

2) Vel *ſtricte* dictum, quo *exacerbationem* huius mali deſignant.

III. *SIGNA.*

1. *Mali hypochondriaci.*

1) Dolores tendentes, prementes, anguſtantes, angentes ſub coſtis, maxime in latere ſiniſtro.

2) Qui interdum exacerbantur, vt pungentes, ardentes, & interlancinantes euadant.

3) Familiare ſymptoma eſt *inflatio* ſiniſtri hypochondrii; quæ interdum ſtataria fit, vt figuram oblongam & faſtigiatam, *cotis* inſtar exhibeat: hunc adfectum *Hippocrates magnorum lienum* nomine indicaſſe videtur.

4) Si in *dextro* hypochondrio hæc pathemata magis ſentiuntur, accedunt communiter adfectus colici, ardores volatici, præcipue in capite, cum fugitiuo faciei rubore.

5) Moleſtiæ circa *ſcrobiculum* cordis cardialgicæ.

6) Aliquando enim *ieiuno* ventriculo, præſertim in edacioribus, aliquando *ſub paſtu*, vt repentina ſatietas oriatur, aliquando vna vel altera hora *poſt cibum* anguſtia occurrit.

7) *Adpetitus* de cetero ſatis bonus, immo auidus, nonnumquam autem vagus eſt: frigida magis quam calida deſiderant, & parcius bibunt.

8) *Ructibus* expoſiti ſunt anxiis, in primis ſub paſtu, aut ſero poſt eumdem; multo frequentius autem *flatibus* ſtricte dictis.

9) Ante autem, quam ructus erumpunt, infeſtant communiter præcordia anguſtando, tendendo, premendo, murmurando; poſt eruptionem autem ſenſibiliter melius ſe habent.

10) *Palpitatio cordis* eſſentiale hic eſt ſymptoma, & in nonnullis, præcipue feminis, tam euidente gradu excedit, vt motus hic tremulus in circumſtantium oculos incurrat. *Conf. tab. de palpitatione cordis.*

11) *Adſtrictio alui* huic adfectui familiariſſima, & ita ſæpe pertinax eſt, vt purgantibus ſtimulantibus non obediat. Aluus autem laxa hypochondriacis non eſt propria, exceptis illis, qui, cibis durioribus antea adſueti, iam molliores elegerunt, a quibus inteſtinorum laxitatem experiuntur, & ſenſim ad hypochondriacum malum accedunt.

12) Hypochondriaci ſunt *ſputatores*, alii magis ieiuno, alii repleto ventriculo.

13) *Nares* communiter habent ſicciores.

14) Satis profunde dormiunt, & ſi quid a ſomno illis detrahitur, ſtatim incommode habent.

15) *Vrina* in malo exacerbato eſt limpida, ob maiorem in illa regione ſtricturam; miteſcente vero impetu nihil peculiare offert; cryſtalli enim tartareæ, quæ lateribus vaſorum adfiguntur, in ſtatu etiam ſano non raro obſeruantur.

16) *Dolores capitis* ſi concurrunt, ſunt illi prementes, tendentes,

dentes,

dentes, contuſorii, grauatiui & vertiginoſi, rarius pungentes & lancinantes.

17) Exacerbatio horum pathematum non raro ad *animi* vsque perturbationes progreditur: ſunt enim patientes anxii, ſolliciti, mœſti, ſuſpicaces, ſolitudinis amantes, ſuſpirioſi, immo nonnumquam ipſa melancholia hypochondriaca accedit.

2. *Paſſionis hyſtericæ.*

1) Hic eadem quidem pathemata, modo recenſita, ſed *acerbiora* obſeruantur, occurrunt enim

2) Circa *præcordia* vehementiſſimæ anxietates, oppreſſiones, ſuffocationes, conatus vomendi pertinaces, cum perpetua fere inadpetentia, immo nauſea, aut adpetitu vago, frequenter abſurdo.

3) *Medio ventre* contingunt repentinæ & violentæ compreſſiones, quaſi duabus manibus illa regio corripiatur; vbi præcipue *vmbilici* profunda retractio obſeruanda venit.

4) In *inteſtinis* flatulentia vel ſtataria vel oberrans ſentitur, es wältzet ſich, wie eine Kugel im Leibe herum.

5) In pectore inſignis difficultas reſpirationis contingit cum vehementibus ſæpe cordis palpitationibus.

6) Nonnumquam ſpaſticæ motus tonici exacerbationes in conuulſiones, quas vulgo *epilepſiam vterinam* vocant, excurrunt.

7) In *faucibus* vitia deglutiendi, & tam vehementem ſenſum non raro percipiunt, ac ſi nucleus, vel res dura œſophago incluſa eſſet; ac tum quidem præcedunt vtplurimum pandiculationes, oſcitationes & reſpirationis temporaria interceptio, aut ſtrangulatio ac ſi laqueus collo iniectus eſſet, quem ſenſum nonnumquam inſignis ſuffocatio excipit, ita vt per longum aliquando tempus ſine pulſu & reſpiratione inſtar mortuarum iaceant.

8) In *capite* dolores adfligunt velut immanes, magis tamen hemicranici, quam vniuerſum caput occupantes. *conf. tab. de clauo hyſterico, ſub ſignis.*

9) In emiſſione *vrinæ* ſenſibiliſſimi dolores ſub exacerbatione huius mali interdum ſeſe manifeſtant, & adnotante *Sydenhamo calculum mentiuntur*; quod ſymptoma multis medicis imponit, vt verum ſubeſſe adfectum calculoſum iudicent.

10) *Mentis* adfectiones *grauiores*, quam in viris, obſervantur.

IV. *SVBIECTA.*

Huic malo quam maxime expoſiti ſunt homines

1. Vix vnquam alii, quam inſigniter plethorici.
2. Vitæ ſedentariæ & otioſæ addicti; atque huc ante omnia litterati referendi ſunt.
3. Qui adpetitui largiter indulgent, ſicciores dapes eligunt, & parum bibere ſolent.
4. Temperamentum melancholicum, ob craſin ſanguinis ſpiſſiorem, præcipue hoc malum incurrit.
5. Sanguineum autem temperamentum quando illi obnoxivm fit, ratio in vitio diætæ & abuſu rerum non-naturalium quærenda eſt.
6. Ludit hic adfectus tragœdiam ſuam in terminis *iuuentutis* ab anno circiter XVIII. ad XXX.
7. *Ætas* autem *puerilis* quam minime ab hoc malo corripitur.
8. Nec etiam adeo frequenter ætas *annoſior* ſexus *virilis*, niſi vel continuationem priſtini mali vel palindromen ſentiant, vel lautiori admodum diætæ & vitæ otioſæ dediti, vel ſuppreſſionem hæmorrhoidum experti ſint.
9. In feminis autem hoc malum magis occurrit ætate iuuenili *prouectiore*, nempe ab anno circiter XXX ad XL & L. Immo ceſſatio menſium proprium quaſi tempus eſt, quo ſexus hic potiſſimum huic adfectui exponitur.
10. Familiarius etiam malum hypochondriacum in ſexu hoc ſequiore, quam in virili obſeruatur: quam primum enim vitia vterina, e. g. menſium, lochiorum, molarum incurrunt, ſtatim ab hoc malo infeſtantur.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis antecedens* eſt plethora cum ſpiſſitudine coniuncta.
2. Cauſſa *proxima* eſt impeditus ſanguinis progreſſus circa venam portæ & viſcera illi adnexa.
3. Cauſſa *formalis* horum motuum in intentione naturæ quærenda eſt, quæ hic plethoram imminuere, & impeditum ſanguinis progreſſum ſubleuare adlaborat.
4. Cauſſæ in hunc finem *inſtrumentales* ſunt motus illi ſpaſtici, tenſorii & preſſorii; immo ipſa adeo profunda ſuſpiria hypochondriacorum eo collineant.
5. Cauſſæ *occaſionales*, *procatarcticæ* & *aduentitiæ* permultæ ſunt:
   1) Suppreſſæ euacuationes ſanguinis, præcipue menſium & hæmorrhoidum.
   2) Diæta plena & lauta; potus autem parcus.
   3) Vitæ genus ſedentarium.
   4) Abdominis inconueniens compreſſio.
   5) Excretionum quarumlibet, præcipue alui, ſuppreſſio.
   6) Conſuetudo horum motuum & hæreditaria diſpoſitio.
   7) Flatulenta inteſtinorum atonia.
   8) Animi pathemata, e. g. ira, terror, concupiſcentia.
   9) Speciatim vero nauſea & ſenſibilitas; quo pertinet odor moſchi, ambræ, zibethi, roſarum &c.
   10) Peculiaris ſtructura venæ portæ omni iure ad numerum cauſſarum refertur, quæ præ omnibus aliis in corpore humano partibus apta eſt, ad hoc malum fouendum.
   11) *Diſtenſio* vaſorum oppletorum tamquam cauſſa *coniuncta*, *prouocans* & *acerbans* conſideranda eſt.
6. Exſulent itaque cauſſæ *pure paſſiuæ obſtructionum*, *venenoſi halitus ſanguinis menſtrui retenti*, *ſalium ſtimulantium &c.* vnica enim animi commotio plus hic valet, quam *ſexcenti Hippocratis ſaporis.*
7. Exſulent etiam craſſæ illæ vulgi opiniones de *vteri locali translatione*, *adſcenſione*, *volutatione.*

VI. *PRO-*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Malum hypochondriacum *ſibi relictum*, nec præpoſteris medicationibus tractatum, plus incommodi quam periculi portendit.
2. Quando autem quocunque modo turbatur, grauiora mala inducuntur:
   1) Scirrhoſæ indurationes.
   2) Tumores vel œdematoſi, vel rubro-liuidi in pedibus.
   3) Melancholia hypochondriaca, timida, taciturna, ſpeculabunda, anxia, deſperabunda.
   4) Vomitus cruentus, mictus cruentus, nephritis.
   5) Febres intermittentes, lentæ, hecticæ, vel acutæ inflammatoriæ.
   6) Vniuerſa ſcena adfectuum arthriticorum.
   7) Icterus ſimplex in iunioribus, niger in annoſis.
   8) Catarrhus ſuffocatiuus.
   9) Vertigo, paralyſis, apoplexia.
3. Quo magis motus circa præcordia & lienem vrgent, eo magis ad vomitum cruentum reſpiciunt; qui tamen in viris non ita facile, quam in feminis metuendus eſt.
4. Vbi vero motus ad inferiora tendunt, ibi fluxus hæmorrhoidalis prouocationem reſpiciunt.
5. Hæmorrhoides quando proueniunt, & legitime continuant, malum hypochondriacum ſoluunt.
6. Quando autem per illarum ſuppreſſionem hoc malum inductum eſt, contumaciſſime ſe gerit.
7. Malum hoc ſicut annoſos rarius infeſtat, quam iuniores, ita grauius illos adfligit, & ægrius in iiſdem profligatur.
8. Iuniores autem ſucceſſu annorum ſponte ſæpius ab his pathematibus liberantur, ſi vitæ genus mediocriter tantum mutetur.
9. Sicut hæmorrhoidum fluxus hypochondriacos inſigniter ſubleuat, ita menſium fluxus ordinatus ad hyſtericum malum imminuendum, multum contribuit.
10. Quo magis in ſequiori ſexu circa lienis confinia pathemata vrgent, eo maior de vomitus cruenti eruptione ſuſpicio habenda eſt.

11. Quan-

11. Quando vero in inferioribus abdominis partibus incommoda magis ſentiuntur, negotium pro ſexus diuerſitate vel ad hæmorrhoidum vel ad menſium promotionem tendit.

12. Vomitus *vacuus* maiorem metum eruptionis ſanguinis incutit, quam *repletus*.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Quantitas* ſanguinis eſt imminuenda
   1) per *venæ ſectionem*, ſed non aliam quam in *pede*, circa æquinoctia, & quidem luna decreſcente, quo tempore natura ad dimittendos humores magis inclinat: magna inciſione, vt ſpiſſior ſanguis breui tempore ſufficienter effluere poſſit.
   2) per *hirudines* ad hæmorrhoidalia loca adplicatas. *Vid. diſſertat. Stahlii de ſanguiſugarum vtilitate, & tab. chirurg. de hirudinum adplicatione.*
   3) per reuocationem menſium ſuppreſſarum. *Conf. tab. de ſuppreſſione menſium.*
2. *Craſis* ſpiſſior eſt corrigenda & attenuanda
   1) per conuenientem potiſſimum *diætam*, nempe per duo illa adminicula, ſatis efficacia, *motum* & *potum*. Potus diluit, & motus ſubagitat diluens cum diluendo.
   2) Per medicamenta ſanguinem incidentia & attenuantia, quæ autem ad efficaciam commendatæ iam diætæ non accedunt. Laudantur in hunc finem
      a) *Radices*: ari, vincetoxici, helen. pimpin. alb. cichor. tarax. caryophyllat. rub. tinctor. dictamn. &c.
      b) *Herbæ*: ſcord. fumar. ſcolopendr. capill. vener. cent. min. card. bened. cuſcut. epithym.
      c) *Salia digeſtiua*: tartarus vitriolatus, tartar. tartariſat. arcan. duplicat. nitr. antimoniat. liquor terræ foliat. tartari, ſal tartari.
      d) *Gummi-reſinæ*: ammoniac. galban. ſagapen. it. gum. heder. iuniper.
      e) *Antiſcorbutica* quantum hoc loco valeant, illuceſcet ex num. 23. *cautelar.*

f) *Laxantia* cum reſoluentibus dictis combinata, e. g. hellebor. nigr. polypod. rhabarbar. fol. ſennæ &c.

g) *Compoſita*; ex his vſum habere poſſunt pilul. *Becche-ri*, *Stahlii*, ſal Anglicanum, tinct. ſalis tart. antimon. eſſent. alexipharm.

3. *Commotiones* ſpaſticæ exacerbatæ, ſunt mitigandæ. Præſtant hoc

1) Nitroſa cum ſale quodam digeſtiuo, & cinnabari ſociata, quibus etiam abſorbens aliquod exigua doſi addendum eſt.

2) Vbi valde anomalæ commotiones circa venam portæ occurrunt, ibi conducunt

a) Decoct. *millefol.* vel eius eſſentia cum ſpiritu C. C. moderate interdum maritanda.

b) Vel eſſent. *adianthi albi*, quæ herba eumdem effectum ac millefolium in turbis circa venam portæ habere dicitur.

c) *Cortex caſcarillæ* eximium etiam præſtat vſum, ad commotiones tales impetuoſas mitigandas.

4. *Excretiones* ordinariæ ſunt promouendæ.

1) *Aluum* adſtrictam ſoluunt

a) *Diluentia*: e. g. potus calidus, coffée, qui plus valet aluo expediendæ, quam thée, hic enim valde ſaturatus ſubadſtringit.

b) Solutio *nitri* per potum ordinarium.

c) *Rhabarbarina* cum ſpeciebus reſoluentibus combinata, & forma infuſi vſurpata.

d) *Extracta* reſoluentia & abſtergentia cum gummatibus & moderatiſſime aloëticis coniuncta.

e) *Clyſteres* emollientes eximiam hic ſemper habent vtilitatem.

2) *Tranſpirationem* naturalem & lenem *diureſin* promouet eſſent. alexipharm. *Stahlii*, ſub placido corporis motu vſurpata.

5. Tonus partium nimis diſtentarum eſt roborandus. Faciunt hoc

1) *Martialia*, legitimo tempore adhibenda e. g. crocus mar-

martis antimoniat. aperitiuus *Stahlii*, tinctur. martis aperitiu. *Ludouici*, & eiusdem crocus martis ſulphuratus, &c.

2) *Salia volatilia* cum tincturis alcalicis mixta, e. g. tinctura tonico-neruina *Stahlii*.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. *In paroxyſmo.*

1) Ante omnia *aluus* aperiatur, & ſemper aperta ſeruetur, per clyſteres emollientes, & ſpaſticos rigores demulcentes; eius modi ſunt bene pingues, ex oleo amygdal. dulc. oliuar. recent. chamomill. aneth. ſeſam. parati.

2) Deinde temperantia nitroſa, & incidentia ſalina cum cinnabarinis exhibeantur, & ter per diem repetantur. e. g. nitrum depurat. nitrum antimoniat. cinnabar. antimon. ocul. canc. cum acido tartari ſaturat.

3) Impetus ſi hiſce cedere recuſat, eſſentia vel decoctum millefolii parce & moderate propinetur, vel alia ſuperius adlegata adhibeantur.

2. *Extra paroxyſmum.*

1) Remittente impetu ſanguis imminuatur per venæ ſectionem, circa æquinoctia repetendam.

2) Et tum ad ſanguinem diluendum & attenuandum, ſuperius commendata remedia, præcipue diætetica, adplicentur.

3) Menſium etiam & hæmorrhoïdum ratio habeatur, per methodum ſuo loco commendatam.

4) Denique ad tonum reſtituendum martialia, vel volatilia ſalia cum alcalicis tincturis mixta, propinentur; vel crocus martis antimoniat. cum M. P. *Stahlii* combinatus.

## VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Si vmquam, certe in decantato hoc adfectu, cautelis opus eſt; vbi multæ quidem deprædicationes variorum remediorum, ſed exigua communiter auxilia reperiuntur.

2. Sufficiens labor & humectatio corporis plus valent, quam

vniuerſus medicationis adparatus, optima licet methodo inſtitutus.

3. Quam diu ſanguis abundat, omnia reſoluentia, & tonum roborantia, ſunt fruſtanea.

4. Si cura inſuper *impetuoſe* in talibus circumſtantiis inſtituitur, facile hæmoptyſis, aſthma conuulſiuum, catarrhus ſuffocatiuus, adfectus arthritico-rheumatici, ſiue vagi, ſiue fixi, inducuntur.

5. Item repentinæ anxietates præcordiorum, infarctus viſcerum, vel febres inflammatoriæ. *Vid. prognoſis.*

6. Non imminuta ſanguinis quantitate *ſymptomata* ſtatim adgredi multo adhuc periculoſius eſt tentamen.

7. *Venæ ſectio* curatiue, aut in brachio, inſtituta, magis nocet quam prodeſt: facile enim pathemata ad ſuperiores partes prouocat, & contumaciora reddit; iuſto autem tempore & loco adminiſtrata, durabilem ſæpe ſubleuationem adfert, & reliquæ medicationi viam ſternit. Si preſſiones magis *in dextro* latere ſentiuntur, & nullum vitium in pectore vel diſpoſitio vertiginoſa ſubeſt, tum in brachio etiam locum habet.

8. *Scarificatio* vix talem effectum infert, qualis huic adfectui conducit.

9. *Hirudines* vagabunde & ſine diſcretione temporis, adplicatæ, maioribus anomaliis anſam præbent; dextre autem adhibitæ ad molimina hæmorrhoidalia mitiganda, & motus congeſtorios a ſuperioribus viſceribus reuocandos, vſum habent eximium, tanto magis, ſi venæ ſectio præmiſſa eſt. *Vid. tab. de ſuppreſſione hæmorrhoidum.*

10. *Emetica* hypochondriaco-hyſtericis, iuxta hodiernos mores, præſcribere, infelix eſt tentamen: pathemata exacerbantur, in habitum obfirmantur, & facile vomitus cruentus, præcipue in feminis, metuendus eſt.

11. Vbi autem malum adhuc recens, & conſpicuum diætæ vitium ſubeſt, ſubiectum inſuper euemetum & robuſtum, ibi *moderatum emeticum* conceditur.

12. *Purgantia fortiora*, frequentius adhibita, hypochondriacis etiam non conueniunt: motus ſpaſticos magis augent

&

& ſanguinem adhuc ſpiſſiorem reddunt: vnde a frequentibus purgantibus malum hypochondriacum nonnumquam inducitur.

13. Præſuppoſita enim *ſaburra* in primis viis hypochondriacorum, ad quam eliminandam vomitoria & purgantia primario præſcribuntur, vtplurimum nulla eſt.

14. Fruſtraneus etiam eſt metus, quaſi *acida pungentia*, malum hypochondriacum fouentia, in primis viis generentur; quæ proinde expurganda eſſent.

15. De *polypodio* in ſpecie adhuc dubitandum, num hoc loco tantos effectus præſtet, quanti per meram ſæpe credulitatem de illo prædicantur.

16. *Mercurialia* non poſſunt admitti, nedum deteſtanda hic *ſaliuatio*; quæ contracturas, paralyſes, apoplexiam, aſthmata conuulſiua, immo mortem inducere valet.

17. *Diaphoretica* calida etiam nocent, ſanguinem enim vel in orgaſmum deducunt, vel humiditatem ei ſubtrahunt: abſint itaque alexipharmaca calida, carminatiua, olea deſtillata, myrrhata, camphorata, ſalia oleoſa empirica, & omnia ſulphurea acria, quæ infarctibus & phlogoſibus occaſionem præbent.

18. Methodus, quæ per *alterantia*, edulcorantia, acrimoniam corrigentia, ſalibus ſuſpectis ſubuenire docet, ſalutaris non deprehenditur; inducit potius adfectus aſthmaticos, ſcirrhoſos, œdematoſos, ictericos, aſciticos, colicos, iliacos, podagricos, vertiginoſos, inflammatorios, paralyticos, apoplecticos.

19. Næniæ illæ, de efficacia *martialium abſorbente*, *fundente* & *colliquante*, experientiæ practicæ non reſpondent, neque etiam chymiæ experimentali; conſpicuus potius effectus adſtringens, ſolo gradu differens, in omnibus *martialibus* deprehenditur.

20. Hinc *martialia*, in *vigore* paroxyſmi vſurpata, maiores anxietates, infarctus viſcerum & adſtrictiones alui cauſſantur; *remittente* autem impetu & præmiſſa venæ ſectione adhibita & continuata, leni adſtrictione venarum diſtentarum iuſtum tonum reſtituunt; & hoc tanto

to efficacius, ſi cum eſſentia millefolii miſcentur. Ceterum a crudo marte abſtrahendum eſt.

21. *Salia volatilia*, mirifice quidem hodie extolluntur, & virtus illorum reſoluens & attenuans ad nauſeam deprædicatur, ſed pauca grana, quæ pro doſi adhibentur, ſatis demonſtant, quod non in *humores*, ſed in *vias* agant, iisque ſtimulum ad conſtrictionem organorum incutiant; quæ ſtrictura, quando ſanguis minus mobilis, & viæ nimium repletæ ſunt, male cedit. Hinc intempeſtiuus & liberalis illorum vſus cum martialibus eadem damna inducit.

22. Neque *abſorbentia* ad ſummam curæ peculiare quid conferunt, licet communiter credatur: largius enim & frequentius vſurpata, humores magis inſpiſſant, & tenaciores reddunt, in primis etiam viis turbas & moleſtias procreant.

23. *Antiſcorbutica*, plenis buccis commendata, fundamentum huius mali non attingunt, *acriora* potius illud exaſperant; præmiſſa tamen venæ ſectione, *temperata* cum reliquis incidentibus, ſuperius commendatis, posſunt coniungi.

24. Idem de *antiuenereis* ſentiendum eſt.

25. Vſus *acidularum* aſylum hypochondriacorum vulgo reputatur, ſed propter exiguum re vera effectum, & propter iacturam temporis ac ſumtuum cenſemus, quod *remedium grauius ſit morbo ipſo.* Præter ea, vbi ſufficiens motus, ſiue per virium defectum, ſiue per ſumtuum ad vecturam deſtitutionem, obtineri non poteſt, ab vſu illarum prorſus abſtinendum eſt. *Conf. diſſert. Stahlii de fontium ſalutarium vſu & abuſu.*

26. *Nitrum*, in adfectibus hypochondriacis prudenter adhibitum, egregium præſtat effectum: ſpaſticam enim partium fibroſarum ſtricturam relaxat, & qualemcumque ardoris ſenſum in viſceribus obtundit.

27. *Nitrum* cum ſale digeſtiuo & pauca abſorbentis cuiusdam quantitate combinatum, flatulentiam hypochondriacam, poſt

poſt cibos præcipue emergentem, promptius ſubigit, quam vllum aliud medicamentum.

28. *Aloëticorum* vſus in malo hypochondriaco cautiſſimus & parciſſimus eſſe debet: quando enim hic adfectus eo iam peruenit, vt euacuationes reſpiciat, tum incongruus illorum vſus grauiſſimas exacerbationes inducit, quia aloë ſanguinem quidem commouet, ſed non ad exitum perducit.

29. Vſus *clyſterum* emollientium, vti in genere huic malo efficaciter occurrit, ita in *feminis* in ſpecie laudatur. Parantur ex herbis emollientibus, lubricantibus, mucilaginoſis, oleoſis & temperatiſſimis carminatiuis.

30. *Veronica* cocta, &, adiecto oleo ac ſale, in clyſtere adhibita, ad hypochondriaco-hyſtericos, lumbares & iſchiadicos ſpasmos, egregium præſtat effectum.

31. *Laxantia*, licet mitiſſima ſint, ad commodum tamen clyſterum vſum non accedunt: ipſa *rhabarbarina* relinquunt aliquam adſtrictionem, & hinc ſui repetitionem efflagitant.

32. *Manna* & folia *ſennæ* flatulentiam excitant & naturam ſenſim in conſuetudinem deducunt, vt nihil deponat, niſi adhibitis hisce ſtimulis: vſus itaque eorum ſit moderatus.

33. *Pruna Damaſcena* ad expediendam aluum vtiliter adhibentur in iis, qui a dulcibus alias non læduntur; modo non ſtatim bibatur cereuiſia fermenteſcens, ſed hauſtus vini, vel alius conueniens ſpirituoſus.

34. Exſulent in hyſtericis tot decantata *vterina*, e. g. elixiria, eſſentiæ, tincturæ, aquæ deſtillatæ aromaticæ, die hitzige Mutter-Waſſer.

35. Speciatim reiicitur *caſtoreum*, licet tot laudibus exaltatum; internus enim illius vſus ad pauca quidem momenta leuamen adfert, deinde autem grauiora incommoda inducit, præcipue vero caput obnubilat, & anguſtias præcordiorum auget. Ante omnia ab illo abſtinendum eſt, quando pathemata hypochondriaco-hyſterica nauſeabunda & vomibunda occurrunt.

36. *Mil-*

36. *Millefolii* vſus debet eſſe prouidus, præcipue in viris; in feminis maiori ſecuritate adhibetur; vbi eſſentia, cum croco mixta, impetum commotionum & anxia molimina, ad menſes tendentia, egregie mitigat. In viris quando adhibetur, eſſent. millefol. p. I. cum eſſent. pimpinell. alb. p. III. & ſpirit. ſalis ammoniac. p. ſemis miſceatur.

37. Vſus *marinorum animalium*, e. g. dent. hippopot. lap. manat. priap. cet. prorſus improbatur: licet enim motus per illa in præſens ſupprimantur, in futurum tamen vel maiore impetu reuertuntur, vel infarctus & ſcirrhi viſcerum, aut plane hydrops ſuccedunt.

38. Quid de *cucuphis*, quæ in capitis doloribus hyſtericarum communiter adhibentur, cenſendum ſit, tabula de *cephalalgia*, & altera de *clauo hyſterico* indicauimus.

39. Quibus locis etiam cautelæ de *duplicis generis odoramentis*, in ſuffocatione hyſterica admodum vſualibus, adiectæ ſunt.

40. Occurrunt nonnumquam hyſtericæ, quæ nullum plane odorem ſub tali conſtitutione perſentiſcunt: in his præſtat ab odoramentis plane abſtinere, quam grauius damnum inferre.

41. *Camphoræ* vſus in capitis doloribus hyſtericarum citatis locis euoluatur, vbi ſimul conſilium datur, qua ratione etiam in illis feminis vtiliter adhiberi poſſit, quæ alias illius odorem faſtidiunt.

42. Vſus *carnis lupinæ*, de collo ſuſpenſæ, in malo præcipue feminarum, loco ſecreti a quibusdam habetur; id quod experientiæ relinquendum eſt.

43. *Narcotica* ſedant quidem promtius exacerbationes hypochondriaco-hyſtericas, ſed vehementius illæ recrudeſcunt; & deinde etiam hæc remedia a natura adſpernantur.

44. Denique *diæta*, non quidem ſcrupuloſa, conueniens tamen, commendatur; cauendo a cibis acidis, craſſioribus, frixatis, placentis butyraceis. Qui ſegnitie alui labo-

laborant, certo tempore huic negotio indulgeant, & paullo ante cibum exiguum panem largo butyro illitum præmittant.

# TABVLA XXXVII.
## DE
# INFARCTV LIENIS.

I. D*EFINITIO.*

*Infarctus* lienis eſt inflatio viſceris huius laxi & celluloſi, a reſtrictione ſanguinis verſus ramum ſplenicum originem ducens, & eruptionem per vaſa breuia reſpiciens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Infarctus lienis a recentioribus pathologis *obſtructionis* nomine venit; ſed hæc, vi vocis, plenariam ſanguinis interceptionem deſignat, & multas confuſiones inducit; de qua materia legi meretur *diſſertat. Stahlii de obſtructione vaſorum ſanguiferorum.*
2. Infarctus lienis in genere quidem non differt a *malo hypochondriaco*, ſpecialem autem ſanguinis directionem & determinationem verſus viſcus lienis inuoluit.
3. Non confundendus eſt lienis infarctus cum *doloribus nephriticis*, verſus ſiniſtrum latus ſe ſe extendentibus, & *profundius* adfligentibus. *Conf. ſigna nephritidis.*

III. *SIGNA.*

1. Inflatio in latere ſiniſtro ſub coſtis ſpuriis.
2. Cum doloribus prementibus & tendentibus, raro autem interlancinantibus.
3. Durant hæc incommoda per vnum vel alterum diem, & tunc ſenſibiliter iterum remittunt.
4. Sub adflictione laborant difficultate reſpirationis.

5. Anxietate etiam præcordiorum & animi mœrore adficiuntur.
6. Concurrit tuſſis ſicca periodica.
7. Ingens proſtratio virium; torpor ad actiones & moroſitas.
8. Adpetitus vtplurimum eſt proſtratus.
9. Manifeſtat ſeſe ventriculi inflatio, quæ a ructibus magis, quam a flatibus ſtricte ſic dictis tollitur.
10. Palpitatio cordis, & ſæpius etiam motus palpitatorius in ipſo liene obſeuari ſolet.

IV. *SVBIECTA.*

Huic adfectui familiariter obnoxii ſunt homines

1. Mediæ & conſiſtentis ætatis, ſexus feminini præ virili.
2. Temperamenti præcipue melancholici, vel ſanguineo-melancholici.
3. Qui pathemata generaliora hypochondriaca, præcipue autem ſuppreſſiones hæmorrhagiarum diu perpeſſi, & ſub his incongrue, in primis adſtringentibus tractati ſunt.
4. Qui vitæ ſedentariæ, ſpeculabundæ, variis curis & ſollicitudinibus obnoxii exſiſtunt.
5. Verbo: omnia fere illa ſubiecta, quæ præcedente tabula deſcripta ſunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *antecedens* eſt plethora cum ſpiſſitudine coniuncta.
2. Cauſſa *formalis* eſt reſtrictio ſanguinis verſus ramum ſplenicum, eruptionem per vaſa breuia reſpiciens.
3. Cauſſa *proxima* huius infarctus eſt impeditus ſanguinis progreſſus & reſtagnatio.
4. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt:
   1) otioſum vitæ genus.
   2) Cibi craſſiores & parcior potus.
   3) Neglectio adſuetarum euacuationum ſanguinis.
   4) Incongrua medicatio in febribus *intermittentibus* per adſtringentia, & in *acutis* per refrigerantia.
   5) Neglectio alui expediendæ.
   6) Refrigerationes partium corporis extremarum.
   7) Diſpoſitio hæreditaria & animi pathemata.

VI. *PRO-*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Infarctus lienis non eſt præſentis periculi, & quo recentior adfectus, eo facilius adhuc cedit congruæ medicationi.
2. Quando ſibi relinquitur per aliquot annos ſine vitæ iactura durare poteſt.
3. Progrediente autem tempore, & accedente in primis medicatione improuida, facile in febrem quartanam transmigrat.
4. Vel in ſcirrhum abit, quem tamen per plures etiam annos geſtare poſſunt patientes. *Conf. tab. ſequens de ſcirrho lienis.*
5. Tandem febres lentæ, hecticodes.
6. Vel œdematoſi, cachectici, aſcitici adfectus hanc ſcenam claudunt.
7. In feminis vomitus cruentus, in viris autem hæmorrhoides hoc malum nonnumquam ſoluere ſolent.
8. Nonnumquam ſtaſis inflammatoria ſuppuraſcens, ſed rariſſime, exoritur, & materia purulenta coloris teterrimi, per vomitum vel aluum reiicitur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Quantitas* ſanguinis eſt imminuenda; id quod obtinetur
   1) per venæ ſectionem in dextro pede circa æquinoctia inſtituendam & numquam omittendam.
   2) per reuocationem hæmorrhagiarum ſuppreſſarum.
   3) per hirudines in negotio hæmorrhoidali.
2. *Qualitas* ſanguinis ſpiſſior eſt corrigenda. In hunc finem commendantur
   1) *Radices:* cichorii, tarax. helen. vincetox. pimpinell. alb. ari, bardan. apii, petroſelini, graminis.
   2) *Herbæ:* abſinth. card. bened. centaur. min. fumar. hyſſop.
   3) *Antiſcorbutica temperata:* naſturt. beccabung. cochlear. acetoſell.
   4) *Salia enixa:* tartar. vitriolat. arcan. duplicat. nitrum antimoniat. in primis tartarus tartariſat.

5) *Gummi-reſinæ*: ammoniac. ſagapen. ſarcocoll. galban. bedell. myrrh. ſuccin.

6) *Diluentia* per ſufficientem potum cum labore corporis coniunctum.

7) *Laxantia* cum reſoluentibus modo commendatis, combinata, e. g. hellebor. nigr. ſenn. rhabarbar.

8) *Compoſita*: pilul. *Beccherianæ*, *Stahlianæ*, tartareæ *Bontii*, extract. panchymagog. *Crollii*, magnes. alb. ſal. Anglican. eſſent. alexipharm. *Stahlii*, eſſent. abſinthii compoſita.

9) *Externa reſoluentia & roborantia*: emplaſtr. de ammoniac. ſaponat. *Barbette*, diaphoret. *Mynſichti*, de ſpermat. ceti, de cicuta. Item *emollientia*: emplaſtr. diachylon, de meliloto, *linimenta* ex vnguent. de althæa, ol. cappar. chamomill. irin. camphor. alternatim regioni lienis adplicata.

3. *Motus* tonicus in liene relaxatus eſt roborandus, ad congeſtoriam ſanguinis reſtagnationem diſcutiendam, & nouum infarctum præoccupandum. Huic indicationi ſatis faciunt

1) *Martialia teneriora*: croc. martis antimoniat. *Stahlii*, eſſent. vitrioli martis *Zwelferi*, vel *Ludouici*.

2) *Salia volatilia* cum tincturis alcalinis maritata, e. g. M. R. tonico neruina *Stahlii*.

3) *Specifica antiſplenetica*, qualia creduntur eſſe

a) Rad. rub. tinctor. caryophyll. capparum.

b) Herb. cuſcut. epith. ſcolopend. ceterach. millefol. adianth. nigr. præcipue vero *alb.*

c) Cortex & lignum fraxini, circa ſolſtitia cæſum, item cort. & lign. tamariſci.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Ante omnia *aluus* aperiatur, & aperta ſeruetur, ſiue

1) per *clyſteres* neruino carminatiuos, reuulſioni & roborationi diſcuſſoriæ aptos, e. g.

a) *Radices*: maluæ, althææ.

b) *Flores*: chamomill. verbaſc. melilot. ſtœchad. citrin. ſumit. origani.

c) *St-*

c) *ſemina:* aniſi, fœnicul. fœnugræci; ſiue
2) per blandiora *laxantia*, e.g.
a) Infuſa helleborina.
b) Pilul. *Becc heri*, *Stahlii.*
2. His laxantibus ſubiungantur reſoluentia, diluentia, & ſanguinem ſpiſſum attenuantia, ſuperius commendata.
3. Et quando ſymptomata febrilia vrgent, pulueres nitroſo-temperantes ſimul adhibeantur. *Vid. cautel.*
4. Poſt paroxyſmum obſeruetur iuſtum tempus *venæ ſectionis* circa æquinoctia repetendæ; coniunctis iterum reſoluentibus & leniter laxantibus.
5. Menſium vel hæmorrhoidum ſpecialis ratio habeatur.
6. Denique tonica martialia legitime propinentur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Obſeruationes, quas præcedente tabula de malo hypochondriaco commendauimus, etiam in hoc adfectu notandæ ſunt.
2. *Venæ ſectio* præſente paroxyſmo non neceſſaria eſt, quia per aliquot tantum dies impetus durat, & medicatione commendata profligari poteſt. Præſeruando itaque inſtituatur.
3. Febrium intermittentium incongrua tractatio, quando huic adfectui anſam dedit, & ſuppreſſæ illæ febres ſub vſu medicamentorum reuocantur, tum methodus iis conueniens adhibenda, & eo facilior huius mali eradicatio ſperanda eſt.
4. *Martialia* prius non concedantur, quam ſufficiens obtenta eſt reſeratio; quæ ex vrina largiore & craſſa (non tamen aurantii coloris, hecticam indicantis) cognoſcenda eſt.
5. Quando autem *martialia* cum *aliis* coniuncta propinantur, tum methodus ſatis ſecura eſt, e. g. ſi mane reſoluentia, & veſperi *laxantia* leniora adhibentur, *martialia* verſus meridiem ſunt concedenda; quo caſu hæc MR. commendari poteſt.

Rec. tinct. aperitiu. *Ludouici* vnc. I.
eſſent. adianth. alb. vnc. ſemis.
M. doſ. XL. guttæ, verſus tempus prandii ſumendæ.

6. Si vero hecticæ vera indicia iam adſunt, tum *martialia* locum non habent, ſed methodus tabula *de hectica* commendata.

7. Auctores obſeruarunt, quod lienis infarctus reſoluti indicium ſit, ſi ſuperueniat febris acuta, cum pethechiis complicata, & excretio ſanguinis coagulati nigri & fœtentis per aluum.

8. Quid de radice *polypodii*, quæ in ſplenetico adfectu præ aliis effertur, ſentiendum ſit, præcedente tabula ſub *cautelis* indicatum eſt.

9. Alii laudant radicem *aſari*; quod experientiæ relinquitur.

10. *Opiata*, ad dolores placandos adhibita, infarctum augent, & aluum adſtringunt.

11. Quod lignum *fraxini* lienem conſumere debeat, fabula eſt.

12. Neque reſoluentia *acriora*, e. g. rad. bryoniæ, teneris & ſanguineis improuide præſcribenda ſunt, quia metum exulcerationis inferunt.

13. *Lumbrici* terreſtres, reſoluente & diuretico effectu præditi, quid in hoc morbo præſtent, experientia quemuis docebit.

14. Semper iniungenda eſt ægris continuatio vſus remediorum ad minimum per aliquot hebdomades, præcipue, quando effectus diu iam perſtitit & inualuit, alias irrita ſunt omnia, etiam ſi optima fuerint remedia; nullæ enim viſcerum obſtipationes præcipitem curationem admittunt. Abſit itaque omnis *heroica* medicatio, tum *euacuans*, tum *alterans*, effectus enim funeſtos accelerat.

15. *Nuda* vero *inflatio* lienis, quæ vel in feminis a menſium regeſtione, vel in febribus intermittentibus contingit, facilius & citius profligatur per methodum & remedia, ſuperius commendata.

16. Infarctus lienis quando in *vlcerationem* tranſit, (id quod reiectio purulentæ & fœtidæ materiæ per vomitum vel alvum manifeſtat,) tum conſolidatio promouenda eſt. In hunc finem laudantur

1) Cortex *fraxini* in decocto vel cum melle exhibitus.

2) Conſerua *roſarum*.

3) Te-

3) Terebinthina cocta, cum ouo ſorbili vel cereuiſia calida propinata.

4) Balſamum Peruuianum cum emulſione amygdalarum vſurpatum.

5) Interpoſitis pilulis laxantibus ex gummi ammoniaco, ſagapen. extract. panchymagog. *Crollii*, mercur. dulci, aloë &c.

17. *Succi* recenter expreſſi ex radicibus & herbis, ſub methodo generali commendatis, e. g. ex radice cichorii, taraxici, herbis antiſcorbuticis, efficaciores deprehenduntur, quam ſi hæc remedia ſub alia forma exhibentur.

18. *Acidulæ* minorem adhuc locum hic habent, quam in malo hypochondriaco, in quo materia peccans ad ſpecialia loca nondum determinata eſt: augent enim obſtipationes, inducunt cachexiam, hydropem, vel hecticam, immo mortem patientibus maturius promouent.

19. *Thermæ*, niſi venæ ſectio, leniora reſoluentia & euacuantia præmittantur, faciliori lienis exulcerationi anſam præbent.

20. Diæta mollis, lubrica, potulenta, curam egregie promovet, ſed tanto efficacior eſt, quo magis corporis motus, primo placidus, & deinde ſubcuſſatorius coniungitur.

21. Cibi moderate aromatiſati & vinum bonum, modice ſumtum, vti ſalutaria ſunt remedia, ita immodicus eorum vſus, quam maxime nocet.

22. In ſpecie laudantur cibi capparibus conditi; num vero potus ſpecialem efficaciam adquirat, quando ex *poculis ligni tamariſci* hauritur, experientiæ relinquendum eſt.

23. Animi pathemata, vti ad concitandum hunc adfectum præſentis ſunt efficaciæ, ita & mentis tranquillitas multum tribuit ad malum felicius profligandum.

24. Ceterum notari meretur, quod *Ettmüllerus* hunc adfectum non lieni, ſed inteſtino *colo*, a flatibus vel induratis ſcybalis diſtento, adſcripſerit; quam autem opinionem tres præcipue circumſtantiæ refutant;

1) Infarctus lienis *periodice* recurrit.

2) Per aliquot dies *conſtanter* durat.

3) Cly-

3) Clyſteribus emollientibus confeſtim non cedit; quorum omnium in adfectibus flatulentis contrarium obſeruatur.

# TABVLA XXXVIII.
## DE
# SCIRRHO LIENIS.

I. DEFINITIO.

Scirrhus lienis eſt tumor huius viſceris induratus a reſtagnatione humorum ſenſim ſpiſſeſcentium, &, exhalantibus tenuiſſimis portionibus, ſicceſcentium, originem ducens. Deriuatur a σκιῤῥόω, induro.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Scirrhi ſunt vel *ſeroſo-gelatinoſæ*, vel *ſanguineæ* indolis.
2. Scirrhoſa lienis conſtitutio differt a ſimplice illius *infarctu*; Hic enim facilius adhuc felicem conſequitur diſcuſſionem; Scirrhus autem vix vmquam. *Vid. prognoſis.*
3. Scirrhus lienis differt *gradu*; in aliis enim lien in *totum*, in aliis in *tantum* induratum eſt.

III. *SIGNA.*

1. Senſibilis & palpabilis durities ſub coſtis verſus latus ſiniſtrum & lumbos retrorſum, cum ſenſu ponderis cuiusdam, huic lateri incumbentis, & hinc decubitum in latus dextrum moleſtum reddentis.
2. Color faciei, immo reliqui corporis, luridus, ad fuſcum nigricantem ſubuiridem tendens.
3. Cum oculorum altiore quaſi retroceſſione, & circa orbitam liuente ambitu.
4. Anguſtia pectoris eſt fere perpetua, cum difficultate reſpirandi, & tuſſi ſicca pertinaci coniuncta.
5. Adpetitus familiariter auidus eſt, interdum tamen ſine cauſſa manifeſta fit nauſeabundus.

6. Re-

6. Repletio, aut potius inflatio ventriculi poſt ſumtos cibos & ſenſus preſſionis.
7. Aluus eſt valde ſegnis, vel tamen inconſtans.
8. Vrina tenuis, parca, ſubliuida, virideſcens, immo dilute nigricans.
9. Quando inueteratus eſt ſcirrhus, in pede *ſiniſtro* intumeſcentia liuida & dura occurrit, donec tandem tumor vlterius ſe extendat.
10. Languor corporis inſignis.
11. Animus exhibet torporem, tædioſam moroſitatem, taciturnitatem, anxietatem, & hæc omnia ſine cauſſis manifeſtis.

IV. *SVBIECTA.*

1. Vterque ſexus obnoxius quidem eſt huic affectui, ſed non ita frequenter occurrit.
2. *Viri*, qui diu hypochondriaci fuerunt, & *feminæ* a malo hyſterico frequentius vexatæ.
3. Ætas ordinarie conſiſtens.
4. Perſonæ, quæ in febribus intermittentibus, præcipue in quartana, adſtringentibus, vel in acutis inconueniente ratione tractatæ ſunt *Conf. cauſ.*
5. Otioſæ, ſedentariæ, & ſpeculabundæ.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *antecedens* eſt congeſtio ſanguinis reſtagnatoria in ramo ſplenico.
2. Cauſſa *proxima* eſt repentina diſſipatio partium fluidarum, & *tenuiorum*, relictis ſolis *ſpiſſioribus*, in talem duritiem abeuntibus.
3. Cauſſæ *occaſionales*, *procatarcticæ & aduentitiæ* ſunt:
   1) Peruerſæ medicationes, quæ præ aliis ſcirrhos inducere valent, e. g. adſtringentia in febribus intermittentibus, refrigerantia & ſalia volatilia in acutis, topicorum frigidorum adplicationes in ſimplice adhuc *infarctu*; vulgo kühlend Pflaſter auf die Milß legen.
   2) Vehementes contuſiones & vellicationes.

Vv 3) Diæ-

3) Diæta craſſa, mucida, lenteſcens, e. g. nimius vſus piſcium, carnis infumatæ, lacticiniorum.

4) Inſignia animi pathemata.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Diſcuſſio ſcirrhi *veri*, vel plane nulla exſpectari poteſt, vel certe difficillimi, & ſumme ancipitis euentus eſt; id quod contra vanas pollicitationes, in hoc paſſu familiares, probe tenendum.

2. In ſcirrho quidem *recentiore* aliqualis diſcuſſionis ſpes adhuc adfulget. Sic nonnumquam per vomitum cruentum in feminis ſoluitur.

3. Econtra quando ſcirrhum ſymptomata hectica & aſcitica ſequuntur, peſſimum eſt malum.

4. Scirrhus *ſibi relictus*, per multos annos ſine corruptione & vitæ periculo durare poteſt.

5. Quando autem ſola *emollientia* adhibentur, quæ cum *maturantibus* inſeparabilem nexum habent, euentus præceps & periculoſus acceleratur: laudabilis enim huius ſtaſeos ſuppuratio vix vmquam ſperanda eſt.

6. Habet ſcirrhus perpetuam diſpoſitionem ad corruptionem, ſed magis ſphaceloſam, quam inflammatorio-ſuppuratoriam, aut vlceroſam.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Scirrhus lienis *incipiens* in genere tractatur, vti infarctus. *Vid. methodus tabulæ præcedentis.*

2. In ſpecie autem adhuc notandum, quod *reſoluentia* paullulum *fortiora*, hic magis locum habeant, quam in lienis infarctu, e. gr. rad. gentian. bryon. ari, ſquillæ, radices quinque aperientes, item rad. chinæ, ſarſaparillæ, herb. capillares, antiſcorbuticæ, & gummi-reſinoſa: bdell. ſagapen. laudan. galban. ammoniac.

3. Item: quod venæ ſectio ſtatim poſt abſterſionem primarum viarum poſſit inſtitui.

4. *Externe* eadem emplaſtra, ſub infarctu commendata, adhibeantur, quibus *emolliens* aliquod linimentum per vices ſubſtituatur, e. g. vnguent alth. cum medulla crur. vitulin. & camphora mixtum.

5. Vbi

5. Vbi autem ſcirrhus iam obfirmatus eſt, in primis quando plus de ſanguinea ſubſtantia participat, ibi præſtat artis inopiam profiteri, quam vanis pollicitationibus patientem adgrauare.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quem ad modum iam *Hippocrates* conſilium dedit, vt *cancer occultus*, qui nihil aliud eſt, quam *ſcirrhus ſanguineus*, intactus relinquatur; ſic etiam præſtat, in veriore ſcirrho manum detrahere, quam per emollientium continuum vſum ſtaſin hanc ad maturationem perducere.
2. Sectio venæ *ſaluatellæ* (inter annularem & minimum digitum) quam veteres in hoc adfectu commendant, ad ſummam quidem rei nihil facit, præmiſſa tamen venæ ſectione generaliore, ſpecialior hæc, cuiuscumque demum efficaciæ, poteſt ſubiungi.
3. In genere firmum manet, quod in vitiis viſcerum *ſcirrhoſis* æque ac *vlceroſis*, neque autocratia naturæ, neque artis miniſterium aliquid proficiant.

TABVLA XXXIX.

DE

# INFARCTV HEPATIS.

I. DEFINITIO.

Infarctus hepatis eſt ſtagnatoria ſanguinis in hoc viſcere congeſtio, ſiue a ſpaſtica hepatis contractione, ſiue a nimia motus tonici remiſſione, originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Quo modo *infarctus* a *ſcirrho* hepatis differat, ſequente tabula indicatum eſt.
2. Vitium hepatis in hoc adfectu duplici modo conſiderandum eſt:

 1) Vel

1) Vel enim hepar mediante motu ſpaſtico nimium *contractum* eſt; id quod ordinarie in adultioribus contingit.

2) Vel nimium *expanſum*, & hoc quidem communiter in iunioribus reperitur; qui vterque ſtatus motum ſanguinis per hoc viſcus liberiorem impedit, & infarctum cauſſatur. De hac materia legi meretur *diſſertatio Stahlii de hydrope.*

III. *SIGNA.*

1. Anguſtia præcordiorum, in ſpecie circa hypochondrium dextrum, cum reſpiratione difficili.
2. Dolor grauans & obtuſus, interdum etiam pulſui reſpondens.
3. Æſtus volaticus, & phlogoſes repentinæ, cum rubore faciei, & calore inſigni in volis manuum.
4. Sitis vaga.
5. Oris ſiccitas & amaritudo.
6. Saliua glutinoſa.
7. Tuſſis ſicca hypochondriaca.
8. Proſtratio adpetitus.
9. Cardialgia inſignis.
10. Laſſitudo & grauitas artuum.
11. Somnus inquietus & iectigabundus.
12. Habitus corporis flaccidus, immo, ob inſufficientem lymphæ ſeparationem, contabeſcens.
13. Vrinæ ſub initium ſunt tenuiores; quo magis autem hectica accedit, eo magis ſaturati aurantii coloris exſiſtunt, & deinde rubicundum ſedimentum exhibent.
14. Augmentum doloris, quando hypochondrium digitis tangitur.
15. In ſtatu nimiæ hepatis expanſionis, tumor dextri hypochondrii notabilior viſu & tactu diſcernendus ſentitur.
16. Aluus communiter adſtricta, & reliquarum actionum tardior ſucceſſus obſeruatur.

IV. *SVBIECTA.*

1. Sunt hic in genere eadem, quæ tabula de infarctu lienis indicata ſunt.

2. In

2. In ſpecie tamen temperamentum melancholico-choleri-cum huic adfectui magis ſubiacet.
3. Hypochondriaci & hyſtericæ, congeſtione verſus venam portæ laborantes.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *antecedens remota* eſt plethora cum ſpiſſitudine ſanguinis coniuncta.
2. Cauſſa *antecedens propior* eſt vniuerſus motuum hypochondriacorum adparatus.
3. Cauſſa *immediata* & *proxima* eſt vel
   1) ſpaſtica hepatis contractio, vel
   2) motus illius tonicus remiſſior.
4. Cauſſæ *occaſionales*, *procatarcticæ* & *aduentitiæ* ſunt:
   1) Suppreſſio hæmorrhagiarum in primis hæmorrhoidum & menſium.
   2) Neglectio artificialium adſuetarum.
   3) Impeditus ſanguinis progreſſus per hypochondria.
   4) Peruerſa febrium medicatio, intermittentium quidem per adſtringentia, acutarum autem per ſalia volatilia vel refrigerantia topica.
   5) Peruerſi vſus vomitoriorum, maxime in plethoricis paullulum adultis & ſpontaneis ſanguinis euacuationibus adſuetis.
   6) Iracundia, præcipue inter cibum, vel ſtatim poſt eundem.
   7) Diæta craſſa & potus parcior.
   8) Frequentiſſime hauſtus frigidus, corpore calente.
   9) Abuſus acidulorum adſtringentium in morbis chronicis.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Infarctus hepatis legitime tractatus, admittit quidem curationem, præſertim in ſtatu recente; ſi autem incongruis medicaminibus tractatur, inflammatio cum febre acuta, immo ſuſpecti vomitus & alui fluxus accedunt.
2. Quando mature non tollitur, facile tranſit in ſcirrhum, & denique in hydropem, cachexiam ictericam, hecticam.

3. Infarctus hepatis cum *expanſione* viſceris conſpicuus, facilius tollitur, quam qui cum nimia hepatis *conſtrictione* coniunctus eſt; cuius etiam veſtigia hectica familiarius legit.

4. Hæmorrhoides vel menſes quando hepatis infarctui, a ſanguine congeſto oriundo, ſuperueniunt, ſæpius malum ſoluunt.

5. Ira, vti morbum grauiorem, ita etiam curam difficiliorem reddit.

6. Infarctus *hepatis* maioris eſt momenti, quam infarctus *lienis*, tam ratione periculi, quam curæ difficultatis.

7. Rarius infarctus hepatis ſubit corruptionem.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Methodus differt ſecundum cauſſas.

1. In ſpaſtica *contractione*, ſequente modo procedendum eſt:

1) Primæ viæ abſtergendæ & euacuandæ ſunt per lenia laxantia, ſennata, rhabarbarina &c.

2) Deinde, ad cauſſam antecedentem auferendam, inſtituatur venæ ſectio in pede, in hæmorrhoidibus vero ſuppreſſis, hirudinum ad anum adplicatio.

3) Poſtea materia, in hepar impacta, incidatur, reſoluatur & abſtergatur. In hunc finem præ aliis commendantur:

a) *Radices:* cichorii, taraxaci, graminis, vincetoxici, pimpinellæ albæ, ononid. apii, polypod. ſquillæ, quæ autem modeſte adhibenda eſt.

b) *Herbæ:* hepat. nobil. capill. veneris, cuſcutæ, acetos.

c) *Flores:* bellid. min. borrag. bugloſſ.

d) *Semina:* aniſi, fœniculi, carui, baccæ lauri & iuniperi.

e) *Cortices:* winteran. citr. cinnamom. aurantior.

f) *Gummata:* ex quibus præcipue ammoniacum ab *Ettmüllero* laudatur. *Vid. cautel.*

g) *Salia digeſtiua*: nitrum antimoniat. tartar. vitriolat. arcan. duplicatum, ſal Anglican. mirabile *Glauberi*,

qui-

quibus nitrum & modicum abſorbentis adiiciendum eſt.

h) *Compoſita*: pilulæ *Stahlii*, *Beccheri*, quæ tanto magis commendantur, quia febres ſuppreſſas facile reuocant, & hinc curam reddunt faciliorem.

i) *Laxantia cum epicraſi*; vbi reſoluentia, iam commendata, cum lenioribus euacuantibus, præcipue cholagogis maritanda ſunt.

4) Ad relaxandam hepatis *ſtricturam* conducunt

a) *Interne*: laxantia modo indicata.

b) *Externe*: Emplaſtra emollientia, non continuo, ſed per vices regioni hepatis imponenda, ne ſuppurationem inducant, & cum tonico-neruinis alternanda e. g. imponatur emplaſtr. emolliens, ſiue ſit diachyl. cum vel ſine gummitibus, ſiue de meliloto, & poſt 24. horas emplaſtr. tonico-neruinum ſubſtituatur, v. g. diaphoret. *Mynſichti*, de ſpermat. ceti eiusdem.

2. In nimia hepatis *relaxatione* ea ipſa methodus adhibenda eſt, quam *tabula de infarctu lienis* commendauimus.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Cautelæ, quæ tab. de infarctu lienis, traditæ ſunt, etiam hic obſeruari debent.

2. *Gummi ammoniacum* egregiam ſane reſoluendi habet efficaciam, quando autem, ſecundum *Ettmüllerum*, vel in vino, vel in aqua deſtillata ſoluitur, & in tali fluida forma propinatur, ad modum nauſeoſum exhibet ſaporem. Commodius itaque in forma pilularum ſumitur, e. g.

Recip. Gum. ammoniac. depurat. drachm. I.
Extract. panchymag. *Crollii* drachm. II.
centaur. minor.
card. benedict. ana drachm. ſemis.
M. f. pilulæ doſ. ſcrup. I.

3. Quo magis *volaticus æſtus* vrget, eo ſæpius nitroſa cum abſorbentibus & ſalibus digeſtiuis maritata, propinanda ſunt.

4. *Cichorium* in hoc adfectu ſpecifice laudatur, a cuius radicis con-

conditæ ſolo vſu patientem eius modi reſtitutum eſſe, *Stablius* meminit.

5. *Millepedes* in obſtipationibus glandularum a plerisque quidem commendantur, ſed quia fortius reſoluunt, partivm autem veræ obſtipationes præcipitem medicationem ægre tolerant, caute hinc adhibeantur.

6. *Tuſſis*, ſi non adeo vrget, ſpeciali non indiget medicatione; quando autem exaſperatur, tractanda eſt, vti tabula de tuſſi indicauimus.

7. Si *commotiones febriles* hiſce adfectibus ſuperueniunt, nitroſa & abſorbentia, cum acidis ſaturata, proſunt.

8. *Potus* ſufficiens, humectans, iniungendus eſt, non ſolum ſub cura, verum etiam poſt eamdem. Item *motus* corporis placide ſuccuſſatorius, abſtinendo a venere, diæta calida, aromatica, vinoſa.

9. *Cauſſæ occaſionales* in genere quidem omnes euitandæ ſunt, ſpecialiſſime autem peruerſæ *febrium intermittentium ſuppreſſiones*: nam infarctus hepatis & lienis tam certe inde proueniunt, vt etiam vulgus cauſſam horum infarctuum per denominationem Fieber=Kuchen manifeſte deſignet.

10. *Venæ ſectiones* in ſuperioribus corporis partibus adminiſtratæ, non ſolum nullum vſum, ſed & ſæpius damnum adferunt.

11. Ad *alui obſtructiones* & incommoda flatulenta conducunt clyſteres emollientes, roborantes; cauendo, ne ſtimulantia addantur: aluo enim adſtricta reliqua remedia parum proſunt.

12. *Diſcutientia acriora* & *volatilia* hepatis ſtricturam augent.

13. *Purgantia acriora* noxia exſiſtunt.

14. Ex *ſedatiuis*, ſecura virtute prædita ſunt, cinnabaris, & cortex caſcarillæ.

15. *Specifice* ad ſpaſmos hypochondriacos coërcendos conducit *millefolium*.

16. Abſorbentia terrea, acida & alia incraſſantia ſunt euitanda.

TAB.

# TABVLA XL.
## DE
# SCIRRHO HEPATIS.

I. D*EFINITIO.*

Scirrhus hepatis eſt tumor huius viſceris induratus, a reſtagnatione humorum, ſenſim ſpiſſeſcentium, &, exhalantibus tenuiſſimis ſanguinis portionibus, ſicceſcentium, originem ducens. Deriuatur a σκιῤῥόω, induro.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Scirrhus hepatis differt *gradu:* alius enim eſt *totalis*, alius vero *partialis.*
2. Differt ab *infarctu* eiusdem viſceris non ſolum gradu *læſionis*, ſed & *ſymptomatum:* ſcirrhus enim ſemper adfectus œdematoſo-hydropicos, vel hecticam pro comite habet.
3. A *ſcirrho lienis* hic ſcirrhus hepatis differt ratione *loci* & *ſymptomatum.*

III. *SIGNA.*

1. Tumor & durities in hypochondrio dextro, ceu regione hepatis; quæ pathemata conſtanter & durabiliter ſentienda, immo tactu ſæpe externo percipienda ſunt.
2. Dolores obtuſi, tendentes & grauantes.
3. Iunguntur familiariſſime tuſſis & adfectio aſthmatica, vtraque ſicca.
4. Decubitus incommodus in latere oppoſito.
5. Adpetitus ad modum proſtratus eſt, & poſt ſumtos in minore quantitate cibos ſubitanea ſatietas, cum preſſione circa ventriculum, & difficultate reſpirationis, accedit.
6. Concurrit ſenſibilis hectica, quæ tabem in partibus ſuperioribus, in inferioribus vero tumorem pedum, primum leuiorem, deinde vero aſciticum contumacem comites habet.

7. Vrina coloris eſt aurantii, & conſiſtentiæ craſſæ; pauca prodit cum ſedimento ſubmucido, interdum graui & ſpiſſo, roſei coloris.
8. Adſpectus eſt pallidus, cachecticus, ictericus.

IV. *SVBIECTA.*

1. Subiecta in *genere* conueniunt cum illis, quæ præcedentibus tabulis indicata ſunt.
2. In *ſpecie* autem huic malo ſubiiciuntur perſonæ, quæ in febribus *intermittentibus*, præcipue quartanis cum *china chinæ*, in *acutis* cum *ſalibus volatilibus*, *refrigerantibus* topicis in regione hepatis, in *lentis* & *hecticodeis* cum *decoctis vulnerariis* & *tincturis antiphthiſicis* vulgaribus tractatæ ſunt.
3. Item, quibus in hæmorrhagiis poſitiue ſiſtentia adhibita ſunt, vel in *chronicis* adfectibus inconſideratus acidularum vſus vſui fuit.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *antecedens* eſt congeſtio ſanguinis reſtagnatoria in hepate.
2. Cauſſa *proxima* eſt repentina partium fluidarum & tenuiorum diſſipatio, relictis ſolis ſpiſſioribus, in talem duritiem abeuntibus.
3. Cauſſæ *occaſionales*, *procatarcticæ* & *aduentitiæ* ſunt:
   1) ſuppreſſiones euacuationum ſanguinis naturalium.
   2) Neglectiones artificialium adſuetarum.
   3) Peruerſæ medicationes, e. g.
      a) Febrium intermittentium, per adſtringentia.
      b) Febrium acutarum, per refrigerantia & ſalia volatilia.
      c) Infarctus adhuc ſimplicis, per topica frigida.
      d) Hæmorrhagiarum, per poſitiue ſiſtentia &c. *Vid. ſubiecta.*
   4) Vehementes contuſiones & vellicationes.
   5) Inſignes animi commotiones.
   6) Diæta craſſa, mucida, lenteſcens.

VI. *PRO-*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quæ de ſcirrho *lienis* ſub *prognoſi* dicta ſunt, illa valent etiam de ſcirrho hepatis, nempe
2. In caſu recentiore aliqua adhuc diſcuſſionis ſpes eſt.
3. De reliquo euentus ſalutaris vel plane nullus, vel certe difficillimus, & ſumme anceps, obtinetur.
4. Scirrhus perpetuam habet diſpoſitionem ad corruptionem ſubeundam, ſiue inflammatorio - ſuppuratoriam, ſiue ſphaceloſam.
5. Neutra harum corruptionum ſalutariter euenit: ſphaceloſa enim paucis horis mortem, ſuppuratoria autem exvlcerationes & hecticam lethalem inducit.
6. Induratio hepatis quando in ſubiectis cholericis aut ſiccis contingit, hecticam, in humidioribus vero hydropem inducit.
7. Quo magis ſucceſſiue generatur ſcirrhus, eo magis medicationem eludit.
8. Scirrhus hepatis, vti ſequitur, ſic etiam ſæpe præcedit icterum, præſertim nigrum, interdum hydropicos & aſciticos tumores. Comitatur nonnumquam cachexiam, maxime icteroidem, febres lentas, ex iracundia natas, quartanas ſuppreſſas.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In ſcirrho hepatis adhuc *incipiente*, diſcuſſio ſequente methodo tentetur.
   1) Aluus aperiatur per clyſterem neruino - carminatiuum, reuulſionem & roborationem diſcuſſoriam promouentem. In hunc finem laudantur rad. alth. maluæ, flor. millefol. chamomill. verbaſc. aniſ. fœnicul. &c.
   2) Deinde venæ ſectio in pede inſtituatur, cum adplicatione hirudinum ad anum, in primis in ſubiectis hæmorrhoidariis; coniunctis pulueribus nitroſo - temperantibus.
   3) Poſt ea reſoluentia & diſcutientia cum laxantibus ſubiungantur. e. g.

Recip. rad. gentian. rubr.
bryon. ana drachm. II.
pimpinell. alb.
ari ana vnc. ſemis.
herb. centaur. min.
card. benedict.
fumar. ana manip. I.
hyſſop.
capill. vener. ana manip. ſemis.
lign. ſaſſafr. drachm. III.
fol. ſenn. vnc. I.
fibr. hellebor. nigr. vnc. ſemis.
rhabarbar. drachm. III.
cremor. tartar. drachm. II.
Inciſ. contuſ. M. f. nodulus, vino immergendus,
doſ. Ein Wein-Gläßgen morgens nüchtern.

4) *Externe* emplaſtra reſoluentia & roborantia regioni hepatis imponantur. *Conf. methodus* præcedentium tabularum & *cautelæ* ſequentes.

5) Tonica martialia non prius, quam facta diſcuſſione propinentur.

2. In ſcirrho hepatis *obfirmato* irritus eſt omnis conatus, ne tamen nihil agere videamur, dicto modo medicatio inſtituatur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quæ tabula XXXVII, XXXVIII & XXXIX ſub *cautelis* dicta ſunt, omnia hic obſeruanda commendantur.

2. *Mercurius dulcis* in adfectibus ſcirrhoſis non reiiciendus eſt, egregie enim reſoluit, e. g.

Recip. tartar. vitriolat.
ocul. cancr. acido citri ſaturat. ana drachm. I.
mercur. dulc. gr. XII. m. f. puluis,
diuid. in ſex partes æquales, & verſus veſperam vna doſis ſumatur.

3. Topi-

3. *Topica* alternis diebus permutentur, e. g. ſi hodie emplaſtrum de ammoniaco, aut de cicuta *Foreſti* adplicatum fuerit, cras emplaſtrum diachylon vel de melilot. imponatur, vel emplaſtrum emolliens cum reſoluente coniungatur, & ſic quotidie continuetur.

4. Quod ſi vero exacerbationes hecticæ frequenter & acriter his ſcirrhoſis conſtitutionibus ſuperueniant, aut in *ſpongioſis*, præcipue eneruatis aut annoſis, ſtaſes hydropicæ accedant, & impetus talis typum ſeruet æquinoctialem aut ſolſtitialem, tum prognoſin magis lethalem formare, quam therapia ſollicita ægrum defatigare præſtat: reuertente enim æquinoctio vel ſolſtitio periodus clauditur.

# TABVLA XLI.

## DE

# ATROPHIA.

I. DEFINITIO.

Atrophia eſt defectus debitæ corporis nutritionis, a chylo, qui ob varia primarum regionum vitia, præcipue autem ob infarctum glandularum meſeraicarum, ad maſſam ſanguineam ſufficiente quantitate non poteſt deferri, originem ducens, & ſucceſſiua partium externarum conſumtione potiſſimum ſeſe manifeſtans. Deriuatur ab α priuat. & τρέφω, nutrio.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Atrophiæ* differentiam ab *infarctibus lienis* & *hepatis*, collatio præcedentium tabularum docet.

2. Differt atrophia, *ſtricte* ſumta, a tabida *hectica* conſumtione

1) ratione *cauſſarum*: in atrophia enim *infarctus* tantum, vel ad ſummum *ſcirrhoſitas* glandularum meſeraicarum, in *hectica* autem vera plerumque exulceratio cum febre aliisque ſymptomatibus ſubeſt.

 2) Gra-

2) Gradu *ſymptomatum*: in *hectica* enim omnia ſunt acerbiora, quod ex *ſignis* inter ſe collatis, illuceſcit.
3) Ratione *ætatis*: *hectica vera* potiſſimum pubertatem ſupergreſſos, *atrophia* vero iuniores magis adfligit.

3. A *phthiſi*, quod ex adfecta parte ipſisque cauſſis, pulmone ſcilicet & exulceratione eiusdem patet.
4. Ab *aridura partium*, quæ aliqua tantum membra infeſtat, atrophia autem vniuerſum corpus occupat.
5. A *macie*, vbi tantum pinguedo conſumitur: in atrophia autem ipſæ quoque partes muſculoſæ contabeſcunt.
6. A *rhachitide*, quæ conſectarium potius ac productum eſt atrophiæ.
7. Differentia tandem ipſius atrophiæ ex infra dictis *ſignis* atque *cauſſis* patebit.

III. *SIGNA.*

A. In atrophia ex obſtructione *glandularum meſenterii* proueniente, ſequentia ſigna adparent:

1. Languor totius *corporis* ac flacciditas, in dies inualeſcens.
2. Remiſſio *animi*, faſtidium omnium rerum, & ſumma ſenſibilitas.
3. Color *faciei* deprauatus cum aliquali eiusdem inflatione & labiorum pallore.
4. *Oculi* fulgore priſtino deſtituti ſunt, palpebræ interdum poſt ſomnum tument, & reliquæ corporis partes externæ contabeſcunt.
5. Somnus eſt leuis & inconſtans.
6. Adpetitus vagus, frigida magis deſiderans.
7. Anguſtia & maior moleſtia poſt cibum.
8. Calores interni cum ſiti multa ac ſiccitate oris.
9. Abdomen turgidum, durum, & in progreſſione huius mali flacceſcente nonnihil abdominis tenſione, nodis tactu ſentiendis obſeſſum deprehenditur. *Conf. obſeruat. Ludouici in A. N. C. dec. I. an. III. pag. 453.*
10. Aluus plerumque iuſto ſiccior eſt & adſtricta.
11. Vrina craſſa, interdum plane chyloſa adparet.
12. Corpus ſucceſſiue extenuatur, concurrente febricula & ſiticuloſitate, per noctem potiſſimum adfligente.

13 Quæ

13. Quæ ſymptomata nonnumquam ita exacerbantur, vt æſtum fere hecticum cum virium notabili proſtratione patientes certo tempore incurrant.

B. Quando autem, ſecundum quorumdam auctorum obſeruationes, ab *obſtructione tunicæ villoſæ* inteſtinorum atrophia ortum trahit, ſequentia præcipue ſigna ſeſe manifeſtant.

1. Nulli nodi ſunt ſentiendi.
2. Aluus quæ alias ſiccior, quam maxime eſt fluxilis cum reiectione ciborum ſemidigeſtorum.
3. Febris quando occurrit, longe lenior obſeruatur.

C. A *vermibus* tandem atrophia dependens, in adultis ſigna ad modum habet dubia, in iunioribus vero ſatis manifeſta, nempe

1. Conqueruntur de variis abdominis doloribus *ſpaſticis*, & maxime *morſicantibus* circa vmbilicum.
2. Experiuntur varia *tormina* teneſmodea, vt ſæpius deſidere conentur, in primis ieiuno ſtomacho.
3. Vexantur crebrioribus *vomendi* conatibus, ſub quibus copioſus liquor in os effunditur; id quod *lumbrico* ſic dicto *cordiali*, dem Hertz-Wurm, vulgus adſcribit.
4. Nares perpetua mucoſitate, immo excoriatione adfectæ ſunt, ob perpetuam titillationem ac frictionem.
5. Fœtor oris, vt & fæcum aluinarum eſt teterrimus.
6. Quibus omnibus frequentiſſimæ ſternutationes interdum iunguntur. *Conf. tabul. de vermibus.*

D. Malo diutius in *teneris* perſiſtenti, non raro ſuccedit *rhachitis*, vulgo die Engliſche Kranckheit, cum tumoribus & ſuperadcretionibus artuum, mit gedoppelten Gliedern, vel incuruatione tibiarum, ſpinæ dorſi, gibboſitate, coxis excreſcentibus, daß die Hüfte auswachſen; quæ atrophiam quidem ſoluunt, ſed triſti ſpectaculo ſæpe per ætatem corpus deturpant.

IV. *SVBIECTA.*

1. Atrophia eſt morbus *potiſſimum infantilis*, quem tenera hæc ætas facile incurrit poſt diapnoën ſubito repreſſam, item poſt præmaturam exhibitionem cibi nimii craſſioris & cereuiſiæ fæculentæ, acidæ, lac coagulantis, in primis ſi

potus

potus frigidus noctu, ſudante corpore, exhibetur, vel ſpontaneæ diarrhoeæ adſtringentibus ſupprimuntur.

2. Non raro etiam *pueri* & *adoleſcentes* ad modum voraces, diæta cruda, obſtruente, vel ſpiritu vini abutentes, vermibus infeſtati, vel in febribus male tractati, ab hoc malo infeſtantur.

3. Hunc quoque morbum incurrunt homines, qui grauibus morbis, reliquias in viſceribus relinquentibus, exhauſti, vel nimiis hæmorrhagiis debilitati ſunt.

4. Qui ſcrofulis vel glandularum externarum infarctibus obſeſſi ſunt, communiter etiam glandulas meſenterii habent obſtipatas.

5. Item inſignibus internarum partium concretionibus laborantes.

6. Tandem etiam effaſcinati, vel incantati, in quibus vitale negotium naturæ perturbatur, & ſic actus etiam nutritionis confunditur.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *antecedens* eſt communiter infarctus glandularum meſeraicarum, quibus chylus retardatur.

2. Obſeruarunt etiam nonnulli auctores, quod *obſtructio tunicæ villoſæ* huic malo anſam præbere poſſit: quando enim *oſcula vaſorum lacteorum*, in tunicam nerueam & cruſtam ſic dictam villoſam inteſtinorum hiantium, obſtructa ſunt & obdurata, aliter fieri non poteſt, quin chylo aditus ad maſſam ſanguinis præcludatur.

3. *Vermes* quoque non raro hunc adfectum inuitant.

4. Cauſſa *continens* eſt impeditus vel chyli vel lymphæ motus, a dictis cauſſis antecedentibus inductus. Vnde tumor abdominis dependet. *Conf. cauſſæ tab. de hydrope.*

5. Cauſſæ *occaſionales*, procatarcticæ & aduentitiæ in ſubiectis modo indicatæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quem ad modum atrophia in adultis & annoſioribus raro prius dignoſcitur, quam aſciticos vel hecticos effectus iam

iam attraxerit, ita præſagium, horum malorum genio conſonum, exinde redundat.

2. *Recentior* atrophia non difficulter tollitur, præcipue, quæ ab vſu mucidorum, viſcidorum, glutinoſorum ortum traxit, & obſtructionem tunicæ villoſæ inteſtinorum effecit.

3. Quando vero ab *infarctu glandularum* orta eſt, difficilis ad modum eſt curatio. Nam

1) altas facile agit radices.

2) Febris accedens illa remedia, quæ ad reſolutionem ſcirrhi efficacia ſunt, non permittit.

3) Huic difficultati adnumeranda eſt infantum pertinacia, quæ vſum remediorum chronicum communiter reſpuit.

4. *Dolor* quando adhuc adeſt in ſcirrho, bene ſperare iubet, teſtatur enim, quod materia infarcta aliquo modo adhuc mobilis, & facilius reſolutioni obſecundatura ſit.

5. *Inueterata* contumax quidem eſt, longe autem felicioris curationis, & mitioris euentus obſeruatur, quam *hectica*.

6. Quo magis vero hæc complicatur, eo periculoſior & intractabilior atrophia exſiſtit; id quod fere fit in adultioribus.

7. Atrophia, quæ a morbis prægreſſis, e. g. nimiis hæmorrhagiis, febribus male tractatis, originem duxit, longe difficilius perſanatur, quam quæ ex diætæ vitiis exorta eſt.

8. Quo magis vrget *diarrhœa* in atrophia, eo citius ſuccumbunt patientes.

9. Vrina quando flammea redditur & rubicunda, cum frequente æſtu ac phlogoſibus poſt cibum, præſentiam hecticæ indicat.

10. Atrophia inueterata interdum degenerat in *rhachitidem*, quæ vtplurimum omnem reſpuit curationem.

11. Eiusdem quoque ſortis eſt atrophia illa, quæ ab incantationibus prouenit.

12. Quæ vero inducta eſt a vermibus, his enecatis & ſublatis, atrophia, non nimium inueterata, ordinarie feliciter tollitur.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Ante omnia ratio habenda eſt cauſſarum, quæ atrophiam produxerunt. Sic

1. Quando *glandulæ meſeraicæ* obſtructæ ſunt, vel *tunica villoſa* inteſtinorum in cauſſis eſt, primo loco ſordes primarum viarum educendæ ſunt per lenia *laxantia* & *abſtergentia*. Huc faciunt: mercur. dulc. legitime præparatus, ſal cathart. amar. arcan. duplicat. ſal polychreſt. vel ſyrupus de cichorio cum rhabarb. item ſal Anglican. manna, ſyrupus de ſpina cerui, domeſticus dictus. Hæc laxantia in progreſſione curæ aliquoties repetenda, vel ſequentibus ſubinde interponenda ſunt.

2. Deinde ad infarctum glandularum meſeraicarum quantocyus expediendum, & debitum chyli ac lymphæ progreſſum reſtituendum, exhibenda ſunt incidentia, reſoluentia & attenuantia, cum tonicis martialibus combinata. In hunc finem laudantur

   1) *Radices*: ari, vincetox. pimpin. alb. zedoar. leuiſt. imperat. galang. petaſit.

   2) Ex *herbis* hedera terr. ſtr. in ſucco & iuſculis.

   3) *Salia enixa digeſtiua*: tart. vitriolat. arcan. duplicat. ſal abſinth. centaur. min. card. bened.

   4) *Compoſita*: tinct. antimon. tartariſat. tinct. ſalis tartar. eſſent. ſuccin. eſſent. alexipharmac. *Stahlii*.

   5) *Tonica martialia* huc facientia ſunt: crocus martis antimoniat. aperitiuus *Stahlii*, tinct. vitriol. mart. *Ludovici* e. g.

   Recip. tartar. vitriolat. drachm. I.
   croci mart. antimoniat. ſubtiliſſ. ſcrup. I.

   Miſc. doſis pro ætatis ratione differt, a gr. 6. 8. 10. 20. qui puluis bis quotidie ſumendus, & per duas vel tres hebdomades, ſubiuncto poſt octauum circiter diem aliquo ſemper laxante, continuandus eſt.

3. Si quid *febrilis*, vti communiter fit, concurrit, pulueri modo deſcripto antimon. diaphoreticum, &, vrgente æſtu, nitrum immiſceri poteſt in infantibus, in pueris inſuper

per eſſent. alexipharmac. multa eſſent. ſcordii ſaturata propinetur; infantibus autem adhuc *ſugentibus* talia non æque conueniunt, ſed nutricibus potius exhibenda ſunt.

4. Cum hiſce internis coniungantur ſimul *externa*. Laudantur præ aliis

1) *Emplaſtrum* ſaponat. *Barbette*, quod abdomini late impoſitum probe reſoluit & aluum relaxat, vnde nonnullis das Purgier-Pflaſter audit. Item emplaſtr. de ammoniac.

2) *Linimenta*, quæ procedentibus tabulis ad infarctus viſcerum commendata ſunt, e. g. ex oleo laurin. lumbricor. terreſtr. vnguent. de althæa & oleo ceræ.

3) *Balnea* ex aqua dulci parata, *vid. cautel.*

4) Contactus *manus* illius hominis, qui *tabe mortuus* eſt. Hoc enim remedium quoniam ſcrofulas diſcutit, multo magis infarctus reſtituere ab illis creditur, qui ad propriam experientiam prouocant.

5. Quando autem adfectus a *vermibus* originem ducit, illæ necandæ ſunt ac eliminandæ. *Confer. tabul. de vermibus, & infra cautel. 2.*

6. Remotis impedimentis *nutrientia*, & alimenta, laudabilem chylum largientia, porrigantur, v. g. iuſcula hordeacea, lacticinia, emulſiones, gelatinæ cum amygdalis &c.

7. De cura ſpecialioribus cauſſis deſtinata ſub cautelis dicemus.

## VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quum morbos curare, ſit cauſſas eorum tollere; hinc in hoc atrophiæ adfectu ſemper ad cauſſas ſpecialiores, huic malo anſam præbentes, reſpicere, easque conuenienti modo remouere decet Medicum.

2. Quando itaque *vermes* hoc malum induxerunt, non cedet atrophia, niſi colluuies iſta anthelminticis amaris, e. g. myrrha, ſem. ſantoni cum pane mellito, vel inſipidis, v. g. corallina, C. C. vſto, mercurialibus, enecetur, & extra corporis fines proſcribatur. *Confer. tab. de vermibus.*

3. Si a nimia *ſanguinis profuſione* nata ſit atrophia, gelatinis nutrientibus vires reficiantur.

4. Quod ſi vero magicas *incantationes* ſubeſſe certum ſit, res eſt calamitoſa. Commendantur autem in tali caſu *balnea* ex antimagicis parata, e. g. ſideritide, conyza flore violaceo, ſtœchad. citrin. antirrhin. aruenſ. hyperico, abrotano &c. cum formicis.

5. *Balnea* in omni tabe, tanto magis in infantibus, egregie conueniunt, non opus autem eſt, peculiaria additamenta herbarum adhibere, niſi incantationis ſuſpicio præſto ſit, ſed aqua dulcis ſola ſufficere poteſt.

6. Vſus *acidularum* internus, cum vſu *thermarum* externo effectum ſæpius haud contemnendum edit in infarctu nondum inueterato.

7. *Senſibilitas* ſubiectorum vbique attendenda eſt, ne per vehementiora remedia, vel maiores doſes iuniores & tenellos patientes exagitemus & obruamus.

8. Adultioribus & non adeo ſenſibilibus *gummata* proſunt. Gummi *ammoniacum* ſane temperatiſſimum, *galbanum* autem iam nimis acre obſeruatur.

9. *Mercurius dulcis* non repetitis & magnis doſibus propinandus eſt, vomitus enim in ſenſibilioribus excitat, qui quidem non adeo reformidandi ſunt, reſpiciendum autem eſt, ne plus iuſto contingant.

10. Remedia *volatilia* vt & *martialia*, absque præmiſſa conueniente reſolutione & euacuatione adhibita, materiam profundius in glandulas impellunt, & febrem augent, vt adeo facilius hectici fiant.

11. Circa vſum *topicorum* euitetur partim *nimia emollitio*, partim *nimia tonica roboratio*; priora enim *abſceſſum*, poſteria vero maiorem *indurationem* inducunt.

12. A multis *lacticiniis* pueris & infantibus cauendum eſt; quando autem adhuc ſugunt, nutricibus ad lac corrigendum exhibeantur remedia abſorbentia, ſalina digeſtiua, diuretica, immo anticatarrhalia e. g. oculi cancri, arcan. duplic. eſſent. ſuccin. pimpin. alb.

13. In *rhachitide* ſuccedente eadem tractatio tutiſſima eſt, maxime

xime per tincturam antimon. acrem, & martialia cum radice ari, & ſalibus digeſtiuis. *Externe* linimenta, vel ſpiritus neruini, item balnea ex neruinis coronariis, in primis ſerpillo, frictiones, varia machinamenta, ad partes corporis in debitam molem, ſitum & ordinem reducendas, ſimul in auxilium trahantur.

14. Intermittentes ſuppreſſæ, reuocandæ & curandæ ſunt per laxantia & digeſtiua, *conf. tab. de febre tertiana:* reuocatæ enim febres vtilem atrophicis exhibent medicinam.

15. In diæta euitentur refrigerium, ſpiritus vini, potus noctu & ieiuno ventriculo conceſſus, fæculentus, cibi crudi, azymi, acidi: eligantur ex aduerſo iuſcula aromatiſata, decoct. C. C. paſſulatum, vel cum radic. polypodii, decoct. hordei, cum aniſo, fœniculo, aliisque leniter reſolventibus, quæ felicem curæ ſucceſſum non parum promouent.

# TABVLA XLII.

## DE NEPHRITIDE.

I. *DEFINITIO.*

Nephritis eſt adfectus renum inflammatorio-eryſipelaceus, a congeſtione ſanguinis ſtagnatoria, hæmorrhoides externas eminus reſpiciente, originem ducens. Deriuatur a νεφρός, ren.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Nephritis *ſimplex*, ſeu *pura*, differt a *calculoſa* ſequente ratione.

1) Nephritis *ſimplex* per longum tempus ſine vllo calculo, & *calculus* ex aduerſo ſine vlla vera nephritide patientem poteſt adfligere.

2) In nephritide *ſimplice* occurrit dolor & ardor lumbo-

rum profundus, premens & tendens; in *calculoſa* autem dolor acutiſſimus adfligit; *conf. ſigna* ſubſequentia.

3) In *ſimplice*, vrina poſt ſui demum refrigerationem, vti in omnibus arthriticis adfectibus, cryſtallos pellucidas & rubicundas lateribus vitri adfigit; in *calculoſa* vero ſabulum non adeo rubrum ſtatim poſt emiſſionem, vel pauciore mora, in fundo ſubſidet.

4) *Simplex* placido corporis motu, præcipue ambulatorio, ſubleuatur; *calculoſa* autem per illam exaſperatur, & quieta continentia potius miteſcit.

5) Tandem *calculoſa* vix vmquam curatur, *ſimplex* autem quando tempeſtiue & legitime ei ſuccurritur, omnino curari poteſt & ſolet.

2. Nephritis *vera* differt a *nephritide ſpuria*, quæ dolore ſpaſtico, tenſiuo & lancinante, in externis potiſſimum dorſi & lumborum muſculorum partibus ſe ſe manifeſtat.

3. Differt quidem *profundus nephriticus* dolor a doloribus *iſchiadicis*, qui magis externas muſculoſas partes adficiunt, ob conſpirationem autem cauſſarum & vaſorum, quam nephritis cum malo iſchiadico fouet, hi dolores ita interdum colludunt, vt anceps ſit, num magis rheumatico-iſchiadici, an vero nephritici habendi ſint.

4) Differentiam doloris *colici* in regione lumbari a nephritico docent diuerſitates ſubiectorum & antecedentium cauſſarum.

III. *SIGNA.*

1. Dolores in regione lumborum, non ita frequenter *vtrumque*, ſed potius *alterutrum*, præcipue vero *ſiniſtrum* latus occupantes.

2. Sunt illi ſub initium magis tendentes & prementes;

3. Senſim autem fiunt acutiores, lancinantes & inflammatoriæ acerbitatis, cum anxia inquietudine.

4. Occupat hic dolor patientes ſæpe numero cum commotionibus febrilibus, horrore nempe, vel ad minimum cum horridula vaga percurſatione;

5. Cui

5. Cui ſuccedit calor acri ardore moleſtiſſimus.
6. Conqueruntur patientes de proſtratione adpetitus, virium ſumma deiectione & ſiticuloſitate.
7. Somnus vel plane nullus, vel tamen ad modum inquietus eſt.
8. Concurrit capitis dolor obtuſus, aut ad minimum perturbatio & vertiginoſa debilitas.
9. Interdum moleſtiæ circa primas vias, nempe tormina inteſtinorum colica, & vomitoriæ ventriculi ſubuerſiones, ſiue concurrunt, ſiue nouum inſultum præcedunt.
10. Nonnumquam dolor per totum femur excurrit, vel tamen illud ſtupore & rigore adficitur.
11. Impetus non per multos dies patientem adfligit, ſed per paroxyſmos illum exercet, interpoſitis longis, præcipue ægro cautius viuente, interuallis.
12. Sub impetu aluus potiſſimum adſtricta obſeruatur.
13. Adeſt conatus mingendi crebrior, vrina parcior, communiter tenuis, vel, ſi obtuſi ſolum dolores adſint, craſſior, & cum filamentis quaſi mucidis imbuta procedit.
14. Nonnumquam vaſa ſpermatica, quæ ad teſtes procedunt, tumore & dolore ſimul adficiuntur; de qua re legi meretur *theoria Stahlii pag. 1126. ſeqq.*

IV. *SVBIECTA.*

Nephritidi præ aliis obnoxii ſunt homines

1. Temperamenti *ſanguinei*, aut dominante ſanguineo præditi, qui ſunt habitus corporis laxi, ſpongioſi, ſucculenti.
2. *Hippocrates* nephritidem non niſi *ſenioribus* familiarem obſeruauit, ſed in noſtris *regionibus* & *moribus* etiam *conſiſtenti* ætati euenit.
3. Iunior autem & infantilis ætas ab hoc adfectu non corripitur, niſi hæreditaria diſpoſitio, vel violentæ cauſſæ externæ concurrant.
4. Sexus virilis longe frequentius a nephritide exercetur quam femininus, vtpote a motibus hæmorrhoidalibus magis immunis exſiſtens.

5. Qui

5. Qui poſt adſuetæ ſanguinis euacuationis neglectum motibus corporis concuſſoriis fortioribus ſe exponunt.
6. Vel cauſſis occaſionalibus ſubſequentibus ſubiacent.
7. Podagrici & iſchiadici vtplurimum ſunt nephritici, ob connexionem cauſſarum & vaſorum.
8. Nephritidi *ſpuriæ* præcipue ſubiacent, illi, qui hæmorrhoidum fluxum vel iam ſunt experti, vel ad eumdem procliues.
9. Itidem qui a vita agili ad otioſum tranſeunt, & diæta calida, venere & fortioribus motibus ſuccuſſoriis gaudent.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa antecedens *remota* eſt ſtatus plethoricus.
2. Cauſſa antecedens *propinqua* eſt rheumatica congeſtio ſanguinis verſus renes, hæmorrhoides *eminus* reſpiciens.
3. Cauſſa *immediata* & *proxima* eſt ſtaſis ſanguinis congeſti in renibus, propter quam motus inflammatorius accedit.
4. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt:
   1) Euacuationes ſanguinis naturales neglectæ.
   2) Artificiales adſuetæ prætermiſſæ.
   3) Abuſus diureticorum calidorum & acrium e. g. oleorum deſtillat. terebinthin. iuniper. ſuccini, balſam. ſulphur. ſpirit. acris empyreumat. tartari &c.
   4) Abuſus veneris & aphrodiſiacorum, e. g. ſtinct. marin.
   5) Violentæ corporis & animi commotiones per vecturam, equitationem & iracundiam.
   6) Violentæ læſiones per ictum, lapſum &c. in regionem lumbarem.
   7) Diæta calida, aromatica, vinoſa.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Nephritis *ſimplex*, ſi mature & recte illi conſulitur, poteſt curari, *calculoſa* autem vix vmquam.
2. Licet enim quæuis internæ inflammationes grauioris momenti æſtimandæ ſint, nephritis tamen omnibus aliis levior habetur, ob perpetuam abſterſionem, & corruptionis inhibitionem per vrinam præterlabentem.

3. In-

3. Inter ea metum facit ſubſecuturæ exulcerationis, quæ immediata eſt diſpoſitio ad calculum generandum & hecticam renalem inuitandam.
4. Quo frequentius & acrius paroxyſmi redeunt, eo maius periculum minantur, & eo grauius exulceratio præualeſcit.
5. Rariſſime fit, vt ren vterque corrumpatur, ſed plerumque tantum ſiniſter.
6. Quo maior turgeſcentia ſanguinis adeſt, eo peior eſt ſtaſis inflammatoria. Hinc in iunioribus longe vehementius nephritis exacerbatur, & difficilius tollitur, quam in ſenioribus, vbi minor orgaſmus occurrit.
7. Quo copioſius calidiora diuretica in vſum trahuntur, eo pertinacius adfectus perſiſtit, & eo certius calculus renalis & hectica ſeſe adſociant.
8. *Hippocrates* aphor. XI. ſect. VI. iam obſeruauit, quod hæmorrhoides, nephriticis ſuperuenientes, pathemata huius adfectus ſoluant.
9. Aluus adſtricta dolores exacerbat.
10. Nephritis *ſpuria* non raro in ſenibus *maraſmum* poſt ſe trahit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *In paroxyſmo.*

1. Ante omnia *aluus* expediatur per clyſterem, non ſtimulantem, ſed emollientem, cum lacte vel iure carnium parandum. *Simon Pauli*, experientia duce, commendat herbam *veronicæ* coctam, & cum oleo quodam atque pauciſſimo ſale adplicatam.
2. Deinde ad *orgaſmum* ſanguinis & ardorem contemperandum, exhibeantur
   1) Pulueres nitroſi, cum ſale quodam digeſtiuo & cinnabari optima coniuncti, ac intra tertiæ horæ ſpatium repetendi; immo nitroſa ipſa in potu.
   2) His pulueribus verſus veſperam antimon. diaphoreticum cum abſorbente quodam immiſceatur e.g. antimonii diaphoret. gr. VIII. ocul. cancr. gr. IV. pro doſi.

 3) Huic

3) Huic indicationi etiam fauent *emulſiones*, cum aquis diapnoicis & temperantibus, e. g.

Recip. ſemin. card. Mariæ drachm. III.
papau. alb. drachm. II. contuſ. adfund.
Aquæ ſcord. veronic. ſcabioſ. card. bened. ſambuc. chærefol. ana vnc. I. aquæ roſarum, cinnamom. ana vnc. ſemis fiat s. a. emulſio, cui adiiciantur antimon. diaphoret. drachm. I. ocul. cancr. ſcrup. II. & edulcoretur cum ſaccharo.

4) It. ſerum lactis, decoct. ex ſcorzoner. hordeo, C. C. ebore, gelatina C. C. ol. amygdal. dulc. cum ſpermate ceti vel manna, decoct. *Foreſti* ex ſemin. althææ, malu. cicer. rub. IV. frigid. maior. hord. caric. pingu. ſebeſt. rad. liquirit.

3. His temperantibus interponatur ſemel vel bis ante meridiem eſſent. alexipharmaca acidulata, ſed ſine regimine, ad æqualem tantum diſtributionem humorum obtinendam.

4. *Externe* conducunt ad *diſcuſſionem*

1) ſacculi ſicci ex floribus chamomill. melilot. ſemin. fœnugræc. &c. lumbis imponendi.

2) Spiritus ſerpilli abſtractitius, dolenti regioni adplicandus, item ſpiritus formicarum.

3) Emplaſtrum ſaponat. *Barbette*, quod tamen non vltra 10 12. horas in lumbis relinquendum, alias facile euenit, quod ſub *ſignis* num. 12. indicatum eſt; vel loco dolenti adplicetur vnguentum Comitiſſæ, aut refrigerans *Galeni*, it dialth. ceruſſæ.

5. Ad *reuulſionem* autem congeſtionis inflammatoriæ, præter clyſteres ſuperius commendatos, aliquid etiam contribuunt

1) *Frictiones* & *ligaturæ* partium oppoſitarum.

2) Quando nimium increbeſcit, adplicatio *hirudinum*; quæ omnia quoque *iſchuriæ* accedenti ſubueniunt.

6. Remittente autem inſultu, vſum laudabilem præſtat MR. polychreſta *Stahlii*, ad tonum in renibus reſtaurandum.

7. To-

7. Toto medicationis tempore ſufficiens humectatio neceſſaria eſt, in quem finem potus tepidus, dilutus, leuiter acidulatus & potus thée laudatur.

B. *Extra paroxyſmum.*

1. *Venæ ſectio* æquinoctialis in pede numquam negligatur, vel *ſcarificatio* menſtrua.
2. *Dyſcraſia* humorum interdum per lenia *laxantia*, e. g. rhabarb. ſennam, paſſulas educatur.
3. Negotium hæmorrhoidale prudenter reſpiciatur.
4. Alui ſiccitas, huic adfectui familiaris, corrigatur diæta molli, lubrica, temperata & diluente: vitando diætam calidam, vinoſam, aromaticam, venerem & iracundiam.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Nephritis *ſimplex* a *calculoſa* diſtinguenda quidem eſt, ad *prognoſin* tanto certius formandam, ad vſum autem *practicum* hæc diſtinctio non adeo inſignis eſt vtilitatis: vniformis enim horum adfectuum tractatio tutiſſima cenſenda.
2. *Sanguinis ventilationes*, vti ſemper ad præſeruandum maioris efficaciæ ſunt, quam ad curandum, ita etiam præſtat, in paroxyſmo nephritidis ab illis abſtinere.
3. Vbi autem inſignis *plethora* concurrit, ibi *venæ ſectio in pede* vix poterit omitti; quæ in vrgente tali caſu ſtatim poſt clyſteris adplicationem inſtituenda eſt.
4. *Extra paroxyſmum* tempeſtiuæ *venæ ſectiones* & *hirudines* non ſolum multum leuaminis adferunt, ſed etiam futuræ medicationi viam præparant, vt longe veriorem efficaciam exhibeat.
5. A medicatione *calida* & *acriore*, ſanguinem feruidius commouente, quam maxime in hoc adfectu cauendum eſt.
6. In ſpecie peſſimi ſunt effectus vſitata hodie *diuretica*, præcipue oleoſa, e. g. ol. deſtillat. terebinth. iuniper. ſuccin. pic. ſpiritus acris empyreumat. tartari, ſpiritus nitri ſimplex & clyſſiformis, immo, largiore vſu, etiam dulcificatus; millepedes, raphanus ruſticanus, baccæ alkekeng. arill. cynosbat. amygdalæ rancidæ & amaræ; in

ſenſibilioribus etiam aqua fragorum, petroſelini &c. quæ, aucta vlceratione, calculum citius progenerant.

7. Ipſa *ſalia volatilia*, tanto magis *oleoſa*, in genere ſanguinis orgaſmum, & in ſpecie congeſtionem ad renes augent: Vnde hæc quidem nullius, illa autem, declinante paroxyſmo, alicuius adhuc vſus ſunt.

8. Externe *fotus* calidus egregium doloribus adfert ſolamen.

9. Nimia *refrigerantia* inflammatoriam ſtaſin magis coagulant, *leniora* autem, antea laudata, eamdem mitigant.

10. *Sacculi* ex ſpeciebus paregoricis, ſiue *ſicci*, ſiue cum *vino* cocti, inter diſcutientia fere ceteris ſunt præferendi.

11. *Thermæ* externe aliquam vtilitatem præſtant. *Acidularum* temperatarum vſus internus non eſſet contemnendus, niſi labis internæ ſuſpicio dehortaretur.

12. *Emplaſtica* obſtruunt poros, & ſic diſcuſſionem ſtaſeos remorantur; emplaſtrum autem *Barbette*, cum prædicta cautione vſurpatum, egregii & præſentis eſt effectus.

13. *Camphora*, licet alias externo vſu ſatis potenter ſuccurrat inflammationibus, in nephritide tamen cautius adhibenda eſt, ob diureticam, quam efficit, ſtimulationem: vnde vel plane omitti, vel cum refrigerantibus mixta adplicari debet.

14. *Millefolii* vſus in hoc adfectu haud ſincerus eſt & probatus.

15. Nephritici ab oneratione *primarum viarum* ad modum ſibi caueant: ob ſingularem enim conſenſum huius mali cum ventriculo & inteſtinis omnia edulia flatulenta, leguminoſa, concoctu difficilia e. g. carnes fumo induratæ, piſces duriores, oleracea nimia, caſeus macrior &c. nephritidem præſentiſſime exacerbare ſentiuntur.

16. *Purgantibus* autem *acrioribus* ſordes primarum viarum eliminare velle, infelix eſt tentamen: *blandiora* conceduntur.

17. Excretionem *vrinæ* legitimam conuenit reſpicere, quam, vti diuretica acriora diſturbant, ita pulueres, ſub methodo commendati, placide promouent.

18. Diu-

18. Diuretica *culinaria*, e. g. petroſelin. aſparag. apium, ciceres rubri, cepæ, allium, raphanacea &c. nephriticis non concedantur.

19. In refractaria alui obſtructione clyſteribus commode M. P. *Beccheri* vel *Stahlii* miſceri poteſt, e. g. drach. ſemis ad drachm. j.

20. *Vinum*, licet adſuetum, parciſſime tamen ſumendum: tantum eius proderit, quantum cibis parandis admiſceri poteſt.

21. Mutatio potus ſpirituoſi in aqueum calidum, optime nephriticos ſolatur.

22. Quæcumque in *pectoris* vitiis ſolamen adferre ſolent, ea *renalibus* quoque læſionibus commode ſubueniunt. *Conf. tab. de phthiſi caut.*

23. Quam ob cauſſam & vulneraria, pectus conſolidantia, renum vlceribus & calculorum prouentui, maxime nephriticis recurſibus, obuiam eunt, e. g. conſolid. Saracen. heder. terreſtr. in forma thée vſurpata.

## TABVLA XLIII.

DE

# CALCVLO RENVM ET VESICAE.

I. **D**EFINITIO.

1. Calculus *renum* eſt concrementum quoddam mucido-ſalinum, a congeſtoria ſanguinis ſtaſi, & hinc ſubnata huius viſceris corruptione, ſiue vlceroſa, ſiue apoſtematode ortum ſumens.

2. Calculus *veſicæ*, qua talis, eſt concrementum mucido-ſalinum, ex hæreditaria parentum labe familiariter originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Calculus *renum* a calculo *veſicæ* differt ſequentibus.

 1) *Magnitudine: renalis* enim piſi menſuram raro excedit, *veſicalis* autem ita ſæpe excreſcit, vt ab oui columbini mole vsque ad anatini magnitudinem accedat.

 2) *Textura: renalis* communiſſime aſperitatem in ſuperficie exhibet, *veſicalis* autem glaber & læuigatus quaſi adparet, inſuper ex pluribus lamellis, ceparum ſimilitudine ſibi inuicem ſuperinductis, ac ætatem circiter huius concrementi deſignantibus, conſtat, in medicullio autem ſui ſubſtantiam communiter ſabuloſam fouet.

 3) *Firmitate: renalis* ante, quam ſiccior euadit, fragilis, immo friabilis, *veſicalis* autem durus eſt.

 4) *Numero:* in renibus multi ordinarie calculi reperiuntur, in veſica autem pauci, immo communiſſime vnicus tantum deprehenditur.

 5) *Colore:* renalis ordinarie rufeſcit.

 6) *Calculus renum* frequentius occurrit, quam calculus veſicæ.

 7) *Reliquam differentiam ſigna, ſubiecta* & *cauſſæ* docebunt.

2. Calculi *renalis* differentiam *a nephritide*, & conuenientiam pariter cum illa, præcedente tabula exhibuimus.

3. Calculus *renum* non confundendus eſt cum *tartarea* illa *concretione*, quæ in vrinis arthritico-rheumaticorum communiter obſeruatur, & vulgo hominibus pro ſabulo imponit: nam verum ſabulum, & calculi, ſtatim poſt vrinæ miſſionem in conſiſtentia ſolida fundum petunt, concrementum autem tartareum arthriticorum poſt refrigerium demum vrinæ coaleſcit.

4. Calculus *veſicæ* eſt vel

 1) *indigena*, qui in ipſa veſica natus, aut educatus eſt; vel

 2) *aduena*, qui ex renibus per vreteres in veſicam prolabitur, & vlterius dehinc promouetur.

5. *Motus* calculoſi ab ipſa calculi præſentia bene ſunt diſtinguendi: ſæpe enim ingentes ſpaſtico-dolorifici motus adſunt

adſunt, vbi tamen vel nullus, vel tantum exiguus calculus præſto eſt; ex contrario grandis frequenter calculus, præcipue in veſica a patiente geſtatur, ſine inſignibus doloribus & vitiis vrinæ.

6. Diuiſio calculi *in dolentem & non-dolentem* fundata potiſſimum eſt *in ſubiectis:* Phlegmatici enim, ob laxiorem partium texturam tam exquiſitos dolores & cruciatus numquam incurrunt, quos ſanguinei experiuntur. *Conf. ſigna calculi renalis.*

7. Ceterum in aliis quoque corporis partibus, e. g. hepate, pulmonibus, concrementa eius modi occurrunt, quæ cum adfectu noſtro, qui καθ' ἐξοχὴν calculus dicitur, quod ad cauſſas præcipuas attinet, conueniunt.

III. *SIGNA.*

1. Calculi *renalis.*

1) Dolor in lumbis vel vtrimque vel in alterutro tantum latere.

2) Isque profundus, conſtrictorius, tenſiuus, preſſorius & talem ſenſum exhibens, ac ſi palus ibidem infixus eſſet; ad minimum a ſuſpicione ſuppurationis aut vlcerationis non alienus eſt.

3) In *pure* ſanguineis hic dolor ad ſenſibiliſſimos cruciatus, & inflammatorios ardores excedit.

4) In phlegmaticis autem ſtupor ſolum, languor & flatulentia obſeruatur.

5) Quieto corpore dolor notabiliter miteſcit, a leui autem occaſione paroxyſmus denuo prouocatur.

6) Tempore huius exacerbationis patientes, præcipue ſanguinei, multa & diuturna horripilatione, vel refrigeſcentia plane percelluntur, cum phlogoſibus intercurrentibus, & tonici motus alterationibus, donec tandem calculi excretio ſubſequatur.

7) In paroxyſmo autem curuati incedere coguntur patientes.

8) Ipſi motus conuulſiui in grauiori paroxyſmo patientes interdum occupant.

9) Al-

9) Aluus ordinarie adſtringitur.

10) Interdum dolor quidam in glande penis ſentitur, & paruuli calculi ſeu granula quædam *faſtigiata*, quæ faciem cryſtallorum ſalinarum repræſentant, in illa reperiuntur.

11) Quando calculus per vreterem deſcenſum tentat, ad regionem oſſis *ilii* vsque dolor excurrit.

12) Qui in vno magis latere calculum gerunt, illi tempore exacerbationis ſtuporem femoris & reſtrictionem teſticuli in illo latere perſentiſcunt.

13) Vomitus, tormina colica & defectus adpetitus ſæpe paroxyſmum antecedunt, ſicuti *mictus cruentus* ipſius calculi geneſin.

14) Vrinæ vitia frequenter concurrunt: modo enim iſchuria, modo dyſuria, modo, & ſæpiſſime quidem adfectus ex his duobus mixtus, nempe ſtranguria, adfligit.

15) Præter ea interdum ſabulo, interdum paruulis calculis, interdum muco viſcido, ab ordinario veſicæ muco diſtinguendo, vrina imbuta eſt.

16) Renes calculoſi, facta ſectione, ordinarie flaccidi, ſemi conſumti, cum purulentis & fiſtuloſis tractibus reperiuntur.

2. Calculi *veſicalis*.

1) Calculus *veſicæ* magis ad quietem compoſitus eſt, quam *renalis*, cuius elidendi conatus incoërcibiles fere exſiſtunt.

2) Quando autem concrementum illud in veſica commouetur, tum atrociſſimi dolores inducuntur.

3) Hic vitia vrinæ æque ac in renum calculo occurrunt, nempe frequens ſtranguria aut plenaria huius excretionis ſuppreſſio.

4) Quando patientes deſident, ſenſum alicuius ponderis in perinæo obſeruant.

5) Qui ſenſus poſt vrinæ miſſionem facile exacerbatur.

6) Vrina, quando omnino procedit, furfuraceum quaſi mucum exhibet, interdum etiam aliquid avenæ.

7) Spe-

7) Speciale ſignum eſt, quod hi patientes varia ſpaſt a incommoda circa anum & genitalia perſentiſcant.

8) Specialiſſimum & omnium certiſſimum ſumitur a contactu calculi per cateterem.

IV. *SVBIECTA.*

1. Calculi *renalis.*

1) Eadem fere ſubiecta, quæ a nephritide corripiuntur, calculo etiam obnoxia euadunt, nempe

2) Homines temperamenti *ſanguinei* dominantis, habitus corporis laxi, poroſi, & ſpongioſi in quem ſanguis altius penetrare poteſt.

3) *Graciliores* rariſſime a calculo infeſtantur, niſi vel hæreditaria diſpoſitio vel cauſſa violenta, externa, vel peruerſa, empyrica aliorum adfectuum tractatio, vel euacuationum ſanguinis adſuetarum ſuppreſſio, aut neglectio, accedat.

4) Ætas iuuenilis, frequentius autem virilis, & ſæpe etiam ſenilis huic malo ordinarie expoſita eſt.

5) Hæmorrhoidarii, ſi hunc fluxum ſæpe, diu & copioſe habuerint, poſt ea autem illius ſuppreſſionem incurrant, valde præcipites ſunt in mictum cruentum, nephritidem & calculum renalem.

6) Vel quibus hæmorrhoides parce & impedite ſuccedunt.

7) *Podagrici*, multum & grauiter a ſuo malo vexati, communiſſime etiam a calculo adfliguntur.

8) *Sexus virilis* longe magis calculo *renum* expoſitus eſt, quam *femininus.*

2. Calculi *veſicalis.*

Calculus veſicæ euenit

1) Ætati puerili, immo infantili, ſi vel parentes, vel proximi agnati, calculoſi aut arthritici fuerunt; ad quod negotium falſa *nutricum* diæta multum etiam contribuere poteſt.

2) Ætati autem adultiori & ſenili, quando calculus euenit, is ordinarie *natales* ſuos renibus, & *incrementum* tantum veſicæ debet.

V. *CAVSSAE.*

1. Calculi *renalis.*

1) Cauſſa *antecedens remota* eſt congeſtio ſeu reſtrictio ſanguinis verſus renes.

2) Cauſſa *antecedens propinqua* eſt inflammatoria ſtaſis, & deinde corruptio, ſiue purulenta, ſiue ſalſo-vlceroſa

3) Cauſſa *proxima* & *continens* eſt lympha γλισχρὰ ſeu glutinoſa, quæ ex vlcere renali exſudat, & accedente *ſalſugine* vrinæ, primum in lenteſcentiam mucidam, mox in tophaceam cruſtam, & ſucceſſiue in duritiem conuertitur, quod concrementum tam diu augetur, donec aliqua occaſione auulſum conſtrictione peluis atque vreterum, in veſicam detruditur.

4) Calculum enim non conſtare ex ſola materia lapidea & terrea, adparet primo exinde, quod neque totus, neque breui in menſtruis ſalinis ſoluatur, deinde, ſi excretus libero aëri exponitur, pondere notabiliter imminuatur, tertio igni commiſſus non ita parum ſalis volatilis, olei empyreumatici & humiditatis exſpiret, & quarto, recens eiectus friabilis ſit.

5) Cauſſæ *procatarcticæ* ſunt vel phyſicæ, e. g.

a) Concuſſio corporis per nimiam equitationem aut vecturam.

b) Lapſus aut ictus in lumbos.

c) Abuſus vini & veneris.

d) Abuſus diureticorum calidorum; vel

6) *morales*, eæque omnium efficaciſſimæ e. g.

a) Iracundia.

b) Terror etiam, licet ἀνομαλῶς.

c) Quibus hæreditaria diſpoſitio omni iure adnumeratur.

2. Calculi *veſicalis.*

Huius cauſſæ eruendæ diu exercuerunt Medicos, quorum alii fundamentum in exſiccatione muci per exhalationem quæſiuerunt, alii autem certos ſpiritus *petrificos* & entia *lapidifica* finxerunt; ſed genuina ratio calculi

culi *veſicæ* non multum diſpar eſt a ratione calculi *renum*, nempe

1) Cauſſa *formalis* conſiſtit in erroribus motuum excretoriorum, per hæreditatem communicatis.

2) Cauſſa *materialis* eſt materia mucido-ſalina, quæ per motum talem erroneum nimis copioſe in hac ætate ad vias vrinarias propellitur.

3) Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt

a) diæta craſſa in tenera ætate.

b) Potus fæculenti & acidi.

c) Vehementes abdominis concuſſiones.

d) Situs infantum in vtero etiam aliquid ad hunc cenſum poteſt contribuere.

VI. *PROGNOSIS.*

1. In *genere*.

1) Verus calculus eiusmodi malum eſt, quod rariſſime exſtirpatur, adeo, vt iactatæ huius morbi heroicæ curationes omni iure in dubium vocandæ ſint: ſæpiſſime enim in talibus caſibus error ſubeſt diagnoſeos, & tartarus vrinæ cryſtalinus pro ſabulo vero diiudicatur.

2) Calculoſi pereunt communiſſime hecticis conſumtionibus; quando autem *grandior* calculus præſto eſt, præcipue in veſicam prolapſus, tum exacerbationibus, immo conuulſionibus, febris facile *acuta* ſuperuenit, & mortem accelerat.

2. Calculi *renalis* in *ſpecie*.

1) Conſtans perſanatio non ſperanda eſt, ſed

a) vel fruſtra tantum, & quidem ad breue tempus, palliatur;

b) Vel in hæmorrhoides aut podagram fit tranſitus; quo tamen caſu vix vmquam impetus aut ſolidus proventus calculi tollitur.

c) Vel tranſit denique in *magnam* vlcerationem renum, quam non inepte *phthiſin renalem* quidam adpellant.

2) Non deſunt quidem exempla, quæ ſemel iterumue calculo renum laborarunt, & liberata ſunt, ſed id boni-

tate magis vegetæ naturæ, quam medicamentis factum eſt.

3) In ſubiectis autem annoſis, & præſente virium iactura, nihil integrum eſt ſperare.

4) Conſtitutionem autem vlceroſo-calculoſam in renibus æque ac in phthiſi pulmonali, per plures annos ab euentu lethali defendi poſſe, experientia docet.

5) Nonnulli calculoſi cum quotidie materiam vlceroſo-ichoroſam emiſerint, a calculis poſt ea immunes vixerunt.

6) Mictus cruentus, vt calculum renalem ſæpe antecedit, *vid. ſigna*, ſic etiam eidem frequenter ſuperuenit, rariſſime tamen illis qui magnorum calculorum vel multorum tenuiorum, prouentu laborant. Hinc quo copioſius in talibus conſtitutionibus calculoſis ſanguis per mictum cruentum excernitur, tanto minor vel dolor vel calculi prouentus, aut concurſus deprehenditur.

7) Calculus maioris molis minores & perraras excernendi moleſtias patientibus faceſſit.

8) Quo magis autem aſper eſt, eo acutiores infert dolores.

3. Calculi *veſicalis* in *ſpecie*.

1) Veſicæ calculus, præcipue maior, toti pharmaciæ hucusque non obedit, ſed chirurgica plerumque ſubſidia efflagitat.

2) Licet autem chirurgica operatione ſemel ſublatus ſit calculus veſicæ, nouæ tamen concretionis periculum ſemper impendet.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Calculus renum & veſicæ vna eademque pharmaceutica methodo commode tractantur.

1. *In paroxyſmo.*

1) Præ omnibus aluus per clyſteres expediatur, & ſi etiam aperta ſit, aliquoties tamen adhibeantur: hi enim anxietates ſyncopticas, & tormina colica, eximie leuare ſolent, præcipue ex veronica parati.

2) His

2) His protinus iungantur pulueres nitroſo-temperantes cum ſale digeſtiuo & cinnabari combinati, e. g.

Rec. Nitr. depurat.
tartar. vitriolat. ana drach. II.
ocul. cancr. acido citri ſaturat.
ſang. hirci præparat. ana drach. I.
cinabar. opt. ſcrup. II. M. doſ. ſcrup. I.
Singulis binis horis repetatur, donec dolores miteſcant.

3) Loco huius pulueris *ſenibus*, ſalia minus tolerantibus, exhiberi poſſunt diluentia, lubricantia & emulſiua. Huc pertinent

a) Diluentia calida ex infuſis thée, coffée, decoctis aperitiuis ex cichor. aſparag. &c.

b) Lubricantia pinguia & emollientia, e. g. oleum amygdalar. dulc. emulſiones dultiores, & ſufficienter ſaccharatæ, ne vel in mucorem, vel in acerbam auſteritatem degenerent, mucilago hordei, avenæ, infuſ. lini.

c) Pectoralia fere omnia.

d) Decoctum nephriticum *Foreſti*.

e) Conſerua roſarum.

f) Decoctum & ſuccus rad. altheæ, glycyrrhizæ.

4) In dolorum nimia exacerbatione anodynorum refractæ doſes interponantur. Huc pertinent

a) Theriaca cœleſtis.

b) Maſſa pilularum de cynogloſſa.

c) Pilulæ *Wildeganſii* genuinæ.

d) Tinctura opii *Langelotti*.

e) Cum hiſce anodynis alexipharmaca coniungantur.

5) *Externe*, præter clyſteres ſuperius commendatos, ſimul in auxilium vocentur relaxantia.

a) Balnea ex furſuribus cum ſemine lini, fœnugræci, &c.

b) *Fotus* aut calidi ſacculi ex herbis & radicibus emollientibus, e. g. rad. altheæ, maluæ, herb. violar. parietar.

chamomill, melilot. branc. vrſin. adiectis ſeminibus modo dictis.

c) *Vnguenta* emollientia ex pinguedine human. medull. ceruin. in calculo *veſicæ*.

d) *Olea* in eadem calculi ſpecie, e. g. ol. lumbric. terreſtr. camphoræ.

6) Vbi minorum calculorum præſentia ſatis conſtat, ibi pro ſubiectorum conditione *pellentia* ſubiungere, vel potius cum vſu relaxantium coniungere conſultum eſt. Huc pertinent *diuretica* & ſic dicta *lithontriptica* temperata, e. g.

a) Fraga, præcipue infuſum illorum, cum ſpiritu vini.

b) Fructus alkekengi.

c) Fructus cynosbati.

d) Nuclei perſicorum.

e) Rad. & herb. petroſelini.

f) Semen milii ſolis, violarum, vrticæ, dauci.

g) Ciceres rubri in decocto.

h) Succus raphani, qui egregie pellit, & tamen æſtum non auget.

i) Præ ceteris amygdalæ amaræ, quotidie 6 - 8. commeſtæ.

k) Item ſemen bardanæ ad ſcrup. I.

l) In infantibus aquæ fragor. petroſelin. vrticæ minoris.

m) Tincturæ alcalinæ. e. g. tinct. antimon. tartariſat. tinct. ſalis tartari.

n) Diureſin etiam promouet puluis ille ſalinus num. 2) deſcriptus.

7) Et quoniam febriles commotiones ordinarie accedere ſolent, opponi illis ſtatim poſſunt alexipharmaca & æqualem humorum diſtributionem promouentia. Huc pertinent

a) Eſſ. alexipharmaca *Stahlii*, mane exhibita.

b) Antimon. diaphoret. pulueri ſub num. 2) immiſcendum.

c) Diluentia calida, e. g. potus theé, coffeé.

d) Regi-

d) regimen leniter diapnoicum.

8) Tandem remittente exacerbatione neruino-ſtomachica adhibeantur.

9) Calculus *renalis* quando in veſicam demiſſus eſt, conducit infuſum quoddam, in primis ſem. lini, in loco ſubfrigido ad impletionem veſicæ hauſtum, quo multa demum vrina eiiciatur.

2. *Extra paroxyſmum.*

1) Quantitas ſanguinis imminuatur

a) vel per reuocationem euacuationum naturalium, e. g. hæmorrhoidum, menſium,

b) Vel per ſubſtitutionem artificialium, e. g. venæ ſect. æquinoctial. ſcarificat. quæ maxime repetendæ ſunt, ſi forte patiens eas neglexerit.

2) Laxationes quater per annum inſtituantur per rhabarbar. fol. ſenn. cum cinnamom. aniſ. tartar. ſolub. in vin. infuſ.

3) Mundificatio & conſolidatio tentetur per balſamica & traumatica, ex quibus primum locum hic habere creduntur

a) Virga aurea *Geſneri*, & reliquæ conſolidarum ſpecies.

b) Chærefolium.

c) Heder. terreſtr. pyrol. ſanicul. auricul. muris, in ſucco, vel melius cum melle in decocto, aut electuario, exhibita.

d) Conſerua roſarum.

e) Succinata temperatiora reliqua videantur ſub *cautelis.*

3. Diæta cruda, flatulenta, venus, corporis & animi inſignes commotiones euitentur. Potus ſit aqueus, calidus, ex infuſ. thée, veronic. heder. terreſtr. virg. aur. emulſiuus cum pectoralibus; cereuiſia bene defæcata, vel, more Anglicano, cum ſucco betulæ, vel ſemine dauci fermentata.

VIII. *CAV-*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. In adfectibus *calculoſis* per ancipitem prognoſin fama artis ſemper tuenda eſt; præcipue in ſtatu iam inueterato.
2. In calculo *veſicæ grandiore*, viarum proportionem excedente, pharmacia moderamen tantum ad aliquod tempus præſtare, ſolidum autem auxilium adferre non poteſt. Magnitudo vero calculi explorari poteſt in viris per digitum inteſtino recto immiſſum.
3. Confugiendum ergo erit in vegetioribus ad chirurgica præſidia, extractionem nempe, vel exſectionem; niſi intolerandos fere dolores interdum experiri, perpetuo cateteris vſu iſchuriam ſoluere, maiorem calculi epigeneſin, conuulſiones, & tabem corporis, præſtolari malint.
4. *Extractio* calculi magis locum habet in feminis, ob breuiorem & ampliorem vrethram, quam apud viros; quamquam Ægyptii in his quoque extractionem, & quidem hac encheireſi tentare ſoleant, vt flatu immiſſo vrethram dilatent, & ſic egreſſum calculi commodiorem promoueant.
5. *Exſectio* ſeu *lithotomia* noſtro tempore vnicum & vltimum fere eſt conſilium.
6. Quamuis autem calculus vel pharmacia, vel chirurgica manu, excluſus fuerit, reſtat tamen periculum *noui* illius prouentus; cum iteratam geneſin intercipere non ſemper ſit in Medici poteſtate.
7. *Lithontriptica*, ſeu calculum reſoluentia & comminuentia per *tria regna* a Practicis decantata, veritatis vix vmquam teſtimonium merentur: calculus enim non eſt indolis pure terreæ, ſoluentibus menſtruis auſcultantis; vti quidem multi fingunt, & hinc modo *ſpiritum tartari* ex ſymboliſmo ad concretiones tartareas diſſoluendas, modo *ſpiritum nitri*, quod nitrum lapides in pollinem reducere videatur &c. laudant. Multa talia vel præbent materiam, vt ſabuloſa vrina mox excernatur, vel ad minimum adfluxum materiæ in corpore iam hærentis, ad renes augent, cuius cenſus etiam ſunt *lapis iudaicus*, lyncis, & ſimilia.

8. Effica-

8. Efficaciæ *aſellorum* præparatorum nemo peritus ſubſcribet, licet a *Dygbæo* valde extollatur.

9. Neque efficacia *gryllorum*, in actis N. C. adlegata, experientia ſatis confirmata eſt.

10. Idem ſentiendum eſt de experimento illo, quod eodem loco de *veſica leporis* combuſta enarratur, ac ſi calculus per eamdem in limum ſit reſolutus.

11. Sic etiam *ſtupenda* efficacia *virgæ aureæ Geſneri*, ad reſoluendum calculum, nondum innotuit, licet a multis commendetur.

12. *Petroſelinum, fraga baccæ alkekengi* ſatis quidem efficaciter vrinam & calculum pellunt, ſed non reſoluunt.

13. Quidquid in hoc genere ſperare integrum eſt, magis in iniectione per *ſyringam*, quam adſumtione per os quærendum, licet de menſtruis acrioribus, hodie præſentibus, non immerito metuendum ſit, quod veſicam citius quam calculum arrodant.

14. Dictorum omnium manifeſtiſſima *proba* obtinetur, ſi remedium tale lithontripticum, etiam optimum, ſufficiente ſatis quantitate, immediate calculo cuidam humano adiiciatur, & ex effectu deinde conſideretur, quid in corpore humano exiguæ illæ guttulæ effecturæ ſint, de quibus, quantum ad locum adfectum pertingat, non eſt manifeſtum.

15. *Pellentia* cautiſſime adhibenda ſunt; præcipue ſi vel maiores ſint calculi, vel acutiores: nam expulſio requirit ſpaſmodicam conſtrictionem renum & vreteris, vnde tranſitus calculi potius impeditur, dolores exacerbantur, viæ læduntur, adfluxus augetur, & inflammatio, præcipue in ſanguineis, prouocatur.

16. Ante igitur, quam ad talia pellentia progrediamur, probe inquirendum eſt, num ſpaſmi dolorifici remiſſerint, & moles calculorum viarum amplitudini reſpondeat; præterea, ad ſpaſticam conſtrictionem mitigandam, pellentibus hiſce ſemper emollientia externa, ſub *methodo* commendata, coniungenda ſunt.

17. Quæ *tabula de nephritide* monuimus ratione *calidorum oleo-*

 *rum*

*rum* & aliorum acrium pellentium, ea hoc etiam loco repetenda ſunt. Abſint itaque inter pellentia *olea deſtillata* & *diuretica acria*, cuius cenſus ſunt raphanacea, de allio, cepis, ſalia acria alcalina, ſpiritus nitri dulcis, ſpiritus ſalis armoniaci, ſalis communis &c. quæ humorum ad renes maiorem decubitum cauſſantur, & vlcerationem augent.

18. *Herbæ vulnerariæ* a Practicis contra calculum variæ quidem commendantur, ſed ſi quantumcunque adſtringentes fuerint, notabilem exacerbationem inferunt, præcipue ſi calculus iam increbuerit, & manifeſtior adſit vlceratio, cum continuis dorſi doloribus.

19. Speciatim *millefolium* & *marrubium album* in calculo renum nimium irritare, & exulcerationem augere obſeruantur. *Conf. tabula de phthiſi.*

20. Pro ſcopo *balſamico* non conueniunt aloëtica, myrrhata, ol. terebinth. balſam. ſulphuris, & alia acriora balſamica, quæ turgeſcentiam ſanguinis promouent. Hinc ne balſamum quidem Peruuianum aut copaiuæ citra ſenſibilem ardorem, calorem, ſitim & ſiccitatem oris propinatur.

21. Mitigatio inſultuum minus commode per *opiata* tentatur. Quod ſi vero pro obnubilando dolore aliquid opiati adhibere placeat, MP. de cynogloſſa hoc nomine erit tutiſſima: modo ſollicite coniungantur alexipharmaca, & regimen mediocriter diaphoreticum. Sin ſecus, per abuſum opiatorum mors acceleratur, vel ad minimum chronici periculoſi adfectus inducuntur.

22. *Puluis Volckammeri* calculum quidem ipſum non tollit, quoniam autem ab omni narcoſi alienus, & ob gemmarum ingredientia antiſpaſticam habet efficaciam, ad placandas commotiones, calculum comitantes, egregium edit effectum.

23. *Balnea* non omnibus proficua ſunt: in nonnullis enim adfectus aſthmatici vel febres ſynochæ per illa prouocantur.

24. *Acidulæ* temperant quidem diluendo generaliores nephri-

ticos

ticos orgaſmos, ſed quia motum humorum ad renes magis augent, impediunt conſolidationem.

25\. Quæcunque in *pectoris* vitiis ſolamen adferunt, illa in *renum* quoque læſionibus cum effectu adhibentur. *Conſ. tabula de phthiſi.*

26\. Quem ad modum ſal digeſtiuum *Syluii*, & alia ex ſale communi præparata, cuiuis vlcerationi inimica reperiuntur, ita mucidis præcipue phlegmaticis non interdicendus eſt vſus ciborum modice ſalitorum, ex quibus multi potius leuamen, quam damnum ceperunt. Prima vero laus ſali marino, de nitro participanti, competit.

## TABVLA XLIV.

### DE

# SPASMIS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

1\. Spaſmus eſt rigida tenſio & attractio vnius vel plurium muſculorum, in vno aut altero corporis membro, præcipue vero in artubus: vnde non ſolum particularia illa membra, quibus mouendis muſculi tales inſeruiunt, in ſitu rigido detinentur, ſed etiam in muſculo, immediate adfecto, rigida durities percipitur: ita vt membra non ſint in poteſtate patientis, donec illa rigida & ſenſibilis tenſio remittat. Deriuatur a σπᾷν trahere.

2\. Vel breuius: Spaſinus eſt exacerbatio motus tonici, in partibus præcipue muſculoſis, ad talem ſenſibilem gradum, vt patientes acribus plerumque doloribus exerceantur, & pars, immediate adfecta, rumpere quaſi videatur.

II. *DIFFERENTIA*.

1\. Spaſmus eſt

1) vel *vniuerſalis*, qui latius per totum corpus ſe diffundi & rarior eſt;

2) vel *particularis*, qui ſingulares partes, a capite fere ad calcem, occupat, & frequenter occurrit.

2. Ad ſpasmum *vniuerſalem* ſequentes ſpecies pertinent.

1) *Tetanus*, qui vniuerſum corpus obrigeſcit, vt in ſitu recto immotum iaceat.

2) *Emproſthotonus* antrorſum incuruat corpus, vt genua capiti adducantur.

3) *Opiſthotonus* retrorſum inclinat corpus, daß man unter dem Rücken hinkriechen könte.

4) *Catalepſis* vniuerſum corpus repente in tali ſitu, quo illud prehendit, firmiſſime obrigeſcit, vt geſtus oris, oculorum ac membrorum, plane eosdem ſeruet: rariſſimus eſt adfectus.

3. Ad ſpasmos *particulares* pertinent ſequentes ſpecies in variis corporis locis occurrentes.

1) In *capite*:

a) *Spasmus cynicus*, qui eſt torſio & tractio quædam oris, inſtar canis ringentis, formata & per plures horas continuans, cum euentu communiter lethali; ſiquidem vel in apoplecticos vel conuulſiuos exitus, vel vtrosque coniunctim hic rictus terminatur.

b) *Riſus ſardonius*, qui a *ſpaſmo cynico* non differt, niſi quod abſolute veluti *cum delirio* coniungatur; quale quid in *ſpaſmo cynico* obſeruare non contingit.

2) In *occipite* notandus eſt *ſpaſticus* ille adfectus, qui *femmino* præcipue ſexui vſitatior, cum aliis *rheumaticis* atque *hemicranico - arthriticis* pathematibus, infimum *occiput*, nempe *muſculos* illos, qui capitis erectioni, & in vtrumque latus *conuerſioni* ſuccurrunt, prehendit; cum tanta ſubinde vehementia, vt non ſolum *rigidam*, *ſpaſticam*, caput circumflectendi impotentiam inde experiantur, ſed etiam *contentionem* illam *ſpaſticam* tenſam atque rigidam, ita ſecundum ſitum horum muſculorum exquiſite perſentiſcant; vt ex illis partim verſus vtrumque *latus* ceruicis, partim ſecundum *longitudinem* eius

ſitis

ſitis muſculis, tamquam *animalculi* cuiusdam, *muris*, ideam ſibi concipiant, & veluti expanſis atque defixis eius *pedibus*, ita caput, ſeu potius ceruicem, correptam detineri pronuncient.

3) In *collo* adfectus ille tenſiuus ex incommodo ſitu aut decubitu inter dormiendum, ad ſpaſmos etiam numerandus eſt, & vulgo ſenſum hunc ita exprimunt: ſie haben übel gelegen, es ſey ihnen der Hals davon gantz ſteiff, daß ſie ſich nicht wohl umſehen können.

4) In *œſophago* æque ac *ventriculo* occurrunt ſpaſtici velut *rigores*; qui *deglutitionem* partim impediunt, partim id, quod ægre adſumtum eſt, nauſeabunda contentione ferunt, & vehementes anxietates ægrotantibus cauſſantur. vt magnis querimoniis deteſtentur, es ſeye nicht anders, als wolte es ihnen das Hertze abdrücken.

5) In *inteſtinis* ſpaſticæ atque rigidæ tenſiones, ſub adfectu, qui *colica flatulenta* audit, ſæpiſſime contingunt, per quas inteſtinum colon præcipue adficitur, vt patientes non tantum conſtringentem & tendentem illum ſenſum exquiſite percipiant, (dum aiunt: es drücke ſie wie ein Stein im Leibe, als wenn alles darinn zerſpringen, oder der Leib ihnen aufplatzen wolte) ſed & ſæpius poſt mortem rigidiſſimas inteſtini coli ſtricturas diſtincte exhibeant. Maxime vero conſpicua eſt huius modi *ſtrictura ſpaſtica* in altioribus colicis doloribus, in ipſo *inteſtino recto*, vt ne cannulam quidem clyſticam, nedum altius ipſum clyſterem admittat.

6) *In pene priapiſmus* denotat grauiſſimam & anxio dolore ſtipatam membri virilis tenſionem, a *ſatyriaſi* differentem, quæ in procaci magis erectione conſiſtit.

7) In *veſica* & præcipue eius *ſphinctere* occurrunt etiam ſpaſticæ ſtricturæ, quæ in ſtranguria, item in calculi renum & veſicæ paroxyſmis vehementer ſæuiunt. Tandem etiam *teneſmus* ſpaſmis potius, quam conuulſionibus adnumerandus eſt.

4. Ad ſpaſmos *particulares* vlterius referendi ſunt

1) Adfectus *arthritici*, de quibus ſequente tabula ſpeciatim agetur.
2) *Incubus* ſeu *ephialtes*, thoracis ſpasmus; videatur *tabula de incubo*. Occurrunt autem alii adhuc *thoracis ſpasmi* ſatis vehementes, qui per plures horas, immo aliquot dies ægros anxie adfligunt, & ſumma ſui energia, *reſpirationem* intercipiendo dubiam reddunt *apoplexiæ* & *catarrhi ſuffocatiui* indolem: nec mirum, ſi a vehementi tali regurgitatione humorum verſus caput, partim *cruentæ*, partim *ſeroſæ* effuſiones circa ambitum cerebri, diuerſa phænomena exhibentes, nonnumquam eueniunt. *Conf. theor. med. Stahl. pag. 883 884.*
3) *Aſthma ſpaſticum* ſeu *conuulſiuum*: *vid. tabula de aſthmate conuulſiuo.*
4) *Spasmus fixus Paracelſi* hic etiam nominandus eſt; licet ipſi auctori nondum adeo *fixus* fuiſſe videatur: mox enim ad arthriticos & podagricos adfectus, mox ad contracturas &c. eumdem refert.
5) Sic etiam huc adnumerandus venit repentinus ille ſpaſmus, *flatulentus* alias dictus, qui muſculum celeriter contrahit, eumque per aliquot tempus in rigore detinet.
6) Ad ſpasmos denique referendus eſt rigidus ille adfectus membrorum, e. g. quando manus illud, quod comprehendere debent, non ſatis complecti valent, aut nimis vehementer complexæ ſunt.

5. Spasmus porro diuiditur in
1) *repentinum*, qui muſculum celeriter contrahit, & eumdem per aliquam moram rigidum ſeruat. Hæc ſpecies ſpasmi vulgo καθ' ἐξοχὴν der Krampf vocatur; &
2) *lentum*, qui iterum duplex eſt:
a) *Muſcularis* ſeu *tendinalis*, vbi totus muſculus adficitur cum doloribus tenſiuis & grauatiuis & in contracturas membrorum denique terminat.
b) *fibrillaris*, qui paucas & ſingulares tantum fibras in muſculo quodam corripit; qualis in omnibus arthriticis adfectibus agnoſcitur. Hic in totum tandem

dem muſculum ſe expandit, eoque ipſo dolorum impetum mitigat.

6. *Spaſmus* licet plerumque cum *conuulſione* confundatur & ambiguo ac confuſo ſenſu vocabulum hoc latine per *conuulſionem* vertatur, differt tamen ab hac duabus præcipue rationibus.

1) In ſpaſmis rigidum, ſtatarium & immanens quid reperitur, conuulſiones autem ſunt vagæ, reciprocæ, inſtabiles, latius vagantes, & gradu vehementiores.

2) ſpaſmi minoris, conuulſiones autem maioris ſunt periculi.

7. Quoniam autem vehementes illi ſpaſmi, e. g. ſpaſmus cynicus, riſus ſardonius, aſthma ſpaſticum &c. cum veris conuulſionibus facile conſpirant, & *interſcenia* quaſi illarum communiter obſeruantur, ex contrario in *arthriticis* adfectibus ſpaſmi multum mitiores & a conuulſionibus alieni ſunt; vocant hinc priores adfectus *ſpaſtico-conuulſiuos*, poſteriores autem *ſpaſtico-arthriticos*.

III. *SIGNA.*

Hæc ex iis, quæ ſub *definitione* & *differentia* dicta ſunt, elucent.

IV. *SVBIECTA.*

1. Spaſmis præ aliis obnoxii ſunt homines temperamenti ſanguinei, & habitus corporis poroſioris atque laxioris.

2. Illi, qui a parentibus, doloribus arthriticis adfectis, prognati ſunt & hæreditariam diſpoſitionem poſſident.

3. Adulti & ætatis prouectioris homines præ iunioribus.

4. Spaſmis etiam adfliguntur grauiter vulnerati, nec non, qui febribus acutis periculoſe decumbunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis generalior* eſt abundantia ſanguinis in corpore ſpongioſo & vaſis anguſtis.

2. Cauſſa *formalis* ſeu *efficiens* ſpaſmorum eſt intentio principii vitalis ad plethoram imminuendam: licet enim ſpaſmi motus ſint *erronei*, non tamen ſunt motus *irrationales*, ſed propter certum finem ſemper inſtituuntur: nempe vt per ſtricturam partibus ita inductam, atque ita poro-

poroſitate illarum, inſtar ſpongiæ compreſſa, humores in illis contenti ita exprimantur.

3. Cauſſæ *occaſionales* ſunt:

1) Diſpoſitio hæreditaria.

2) Animi pathemata, in primis iracundia & terror.

3) Immoderati nimisque vehementes corporis motus voluntarii.

4) Abuſus veneris, vini & aromatum, item intempeſtiva atque intemperans adſumtio medicaminum calidorum & volatilium, nec non improuidus vomitoriorum & purgantium draſticorum vſus.

5) Tempeſtas humido-frigida, quæ rheumatismos inducendo, ſpaſticos tales effectus cauſſatur.

6) Euacuationum ſanguinis conſuetarum neglectus, e. g. ſcarificationis, de qua re exemplum notatu digniſſimum *conf. Stahlii theor. med. pag.* 33-37.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Spasmi *vniuerſales* repentina tali congeſtione humorum, & ſtagnatione hinc ſubſequente, inflammationes internas vtplurimum inducere valent.

2. *Particulares* autem ſpasmi, in conuulſiones facile transmigrant, & hoc eo certius, quo partes, quas occupant, ſunt nobiliores. Dum nimis diuturnis & ſimul ad modum fortibus contentionibus inſiſtunt.

3. Omnes ſpasmi *particulares* teſtantur quidem de conatu aliquo naturæ, ſed incompleto, &, ad effectum obtinendum, irrito: vnde ad maiora tantum & grauiora mala inducenda capaces exiſtunt.

4. Iunioribus ſi ſpasmi, ſimplices etiam, frequentius obueniunt, & conſuetudine in illis obfirmantur, augeſcentente ætate adfectus ſpaſtico-arthritici exſpectandi ſunt.

5. Senioribus, minus adſuetis, ſpasmi, fortiter oborientes, apoplexiam, paralyſes, catarrhos ſuffocatiuos minantur.

6. Spasmi acutis morbis & vulneribus, præcipue cerebri, ſuper-

ſuperuenientes, ſunt omnes periculoſi, & propenſi ad lethales conuulſionum euentus.

7. Spasmi autem ſimplices, plethoricis ſanis rarius euenientes, plerumque ſunt innoxii.

8. *Spasmus cynicus* degenerat facile in conuulſiones, & lethales plerumque inducit euentus.

9. *Priapismus* veneris vſum tollit, & hoc etiam reſpectu a *ſatyriaſi* differt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Motibus ſpaſticis occurritur.

A. *Extra paroxysmum.*

1. Per ſinceras euacuationes ſanguinis, nempe

1) Venæ ſectiones, iuſto tempore & quantitate, iuſto etiam loco, tam parti adfectæ, quam ætati patientis reſpondente, inſtitutas.

2) Scarificationes.

3) Hirudines, quarum efficacia in ſpaſticis pathematibus, hypochondriacis & podagricis inſignis eſt.

2. Per euacuationes catharticas, ad ſordes primarum viarum & aliarum partium eliminandas. Hic conducunt e. g. helleborus niger, folia ſennæ, radix ialappæ, ſpecificum ialappinum, trochiſc. alhandal.

3. Per attenuationem ſanguinis ſpiſſioris; vbi conueniunt diuretica & incidentia mitiora rad. vincetox. valerian. pimpinell. alb. helen. dictamn. alb. eſſent. alexipharm. *Stahlii* tinct. antimon. tartari.

4. Cura itaque præſeruatiua ſequente modo inſtituatur.

1) Leniores laxationes per aliquot dies præmittantur.

2) Deinde venæ ſectio inſtituatur.

3) Poſt ea eſſentia quædam alexipharmaco-diuretica cum eſſentia ſuccini remixta, per octo circiter dies propinetur.

4) Coniuncto vbique placido & continuo corporis motu.

B. *In paroxysmo.*

Hic cura conſiſtit in ipſius *motus* medicatione, quæ obtinetur

1. per *remedia generaliora*, lenientia atque emollientia, vulgo *paregorica* dicta, e. g.
   1) Per ſuccinum, modeſte & ſine ſeparatione ſuæ ſubſtantiæ vſurpatum, ſal ſuccini volatile, liquorem C. C. ſuccinatum, a ſuperfluo ſale vrinoſo liberatum.
   2) Per vegetabilia acriuſcula, quæ anticatarrhalia, neruina & carminatiua cenſentur, ex quibus temperata ſunt ſeligenda.
   3) Per emulſiua, gelatinoſa, diluentia, nitroſa, cinnabarina.
2. Per *ſpecifica*, quorum multa quidem vulgo recenſentur, ſed pauca experientiæ reſpondent, e. g.
   1) *Annuli antiſpaſtici* ex vngula alcis, cornu rupicapræ, mercurio coagulato, qui re vera nullius vſus ſunt.
   2) Idem cenſendum de *annulis ferreis* ex catena patibuli ſumtis.
   3) *Dentis hippopotami* encomium, ex *Tabernæ - Montani hydrographia* excerptum, legatur in diſſertatione de *lapide manati*, qui ipſe etiam ſpecificum habetur.
   4) *Lumbrici* denique *terreſtres* maximam præ reliquis laudem merentur.
   5) Qualecunque autem ſpecificum commendetur, exhibendum eſt illud methodo conueniente, nempe generalioribus præmiſſis.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Cinnabaris* ad motus ſpecifice moderandos ſatis quidem famoſa eſt, præſtat enim effectum in ſenſibilioribus & infantibus non contemnendum; pro vero tamen ſpecifico non cenſenda, fungitur potius officio *cotis*, quæ, exſors ipſa ſecandi, ferrum reddit acutum.
2. Puluis antiſpasmodicus ex nitro, ſale medico & momento cinnabaris paratus, in ſedandis ſpasmis egregii quidem vſus ſæpius deprehenditur, interdum autem non ſufficit; quo caſu largior portio cinnabaris rite præparata, addatur, ita vt quælibet doſis huius pulueris 6 - 8 grana cinnabaris contineat.

3. *Eua-*

3. *Euacuatio ſanguinis* ſi non præmiſſa fuerit, parum efficient medicamenta iam laudata.

4. Hoc tanto magis valet de *ſalibus volatilibus vrinoſis*: hæc enim, licet præmiſſæ ſint ſanguinis ventilationes, non tamen niſi moderate adhibenda ſunt; melius autem operantur, ſi cum tinctura quadam alcalina, e. g. ſalis tartari vel antimonii, remixta exhibeantur.

5. Facilius eſt motus *conuulſiuos* ſpecificis compeſcere, quam *ſpaſticos*.

## TABVLA XLV.
## DE
# ADFECTIBVS SPASTICO-ARTHRITICIS.

I. D*EFINITIO.*

Arthritis eſt ſpaſticus quidam adfectus, articulos, in quacumque corporis regione, propter humores in hæmorrhagicum quidem finem congeſtos, hic autem & illic ſtagnantes aut impeditius procedentes, pertinacius adfligens, numquam vero ad ſalutarem illum finem, quem principium vitale intendit, perueniens. Deriuatur ab ἄρθρον, articulus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Arthritis interdum *generaliter*, & recte quidem, ſumitur, ac tum ſequentes præcipue ſpecies ſub ſeſe comprehendit:

1) *Hemicraniam*, quæ dimidiam capitis partem occupat.
2) *Pleuritidem ſpuriam*, vbi thorax adficitur.
3) *Malum iſchiadicum*, quod in coxis adfligit.
4) *Chiragram*, in qua manus occupantur.
5) *Gonagram*, vbi genua patiuntur.

6) *Podagram*, in qua pedes infeſtantur.
7) *Gloſſagram*, quæ linguam occupat.
Hæ ſpecies ſpecialibus tabulis explicitæ ſunt.

2. Interdum autem arthritis *ſpecialiter* ac *ſtrictiore* ſenſu accipitur, & ſic illos tantum ſpaſticos adfectus denotat, qui in *ſuperioribus* corporis partibus obueniunt; & tum cum podagra ſub vno genere *ſpaſmi* conſtituta eſt, atque ita ab hac ſequente ratione differt:
1) Arthritis, ſtricte ſumta, iuniores, podagra autem annoſiores occupat.
2) Arthritis ordine prior eſt, &, ætate accedente, in podagram facile tranſit.

3. Re ipſa autem omnes adfectus arthritici non differunt, niſi quod ad loca & tempora attinet; in reliquis autem eſſentialibus conditionibus & cauſſis generalibus prorſus conſpirant.

4. Arthritis diuiditur in *veram*, ſeu *fixam*, & *vagam*.
1) *Vera* in certis partibus hæret, & licet interdum alias quoque partes occupet, antea tamen adflictas non deſerit.
2) *Vaga*, *ſimplex* & *ſcorbutica* vulgo dicta, cito ab vno loco in alterum proſilit, e.g. ex thorace in coxas, & inde in pedes.

5. *Rheumatiſmus* & *arthritis* non ſunt res maxime diuerſæ, ſed ſubordinatæ, id quod *tabula de rheumatiſmo* vberius demonſtratum eſt.

6. Longius autem ab arthritide differunt *congeſtiones* & commotiones ſanguinis *ſimplices*.
1) Ratione *effectus*; nam congeſtiones non raro ad ſanguinis eruptionem perueniunt, arthritici autem adfectus numquam, licet eumdem finem reſpiciant.
2) Ratione *durationis*: congeſtiones enim breuiore communiter periodo, arthritici autem adfectus longiore circumſcribuntur.
3) Ratione *partium* adfectarum: congeſtiones partes magis interiores, arthritici autem adfectus non ſolum interiores, ſed potiſſimum etiam exteriores muſculoſas occupant:

cupant: illæ vaſa ſanguifera, hi vero fibras muſculares ſigillatim adfligunt.

4) Ratione *euentus:* congeſtiones ad inflammationes vel vlcerationes, arthritici vero adfectus ad rigores, contracturas vel tabidam membrorum extenuationem inclinant.

III. *SIGNA.*

1. Dolor interdum eſt tenſiuus, ſtrictorius & tractorius, qui motibus liberis illorum artuum, quos occupat, tantum infert impedimentum, quod ſub conatu demum mouendi euidentius emicat.

2. Interdum vero hic dolor magis eſt lancinans, vibratilis, nonnumquam etiam pulſatilis, compunctorius & fremebundus, ſub leui motitatione membri, velut rupturæ periculum adferens.

3. Non tamen iugiter æqualis eſt, ſed per vices remittit, immo quandoque intermittit.

4. In arthritide *vaga* dolor hic magis ſentitur vellicatorius & ſubtiliter reptilis, quaſi formicæ interiorem partem occuparent.

5. Pruritus & ardor coniunctus quidem eſt, ſed ſine rubore & tumore notabili, qui, ſi accedat, dolorum ſenſibilem mitigationem plerumque adfert.

6. Arthritis autem vaga non in vno loco hæret, ſed recurrit & euagatur, modo ad ſuperiora, modo ad inferiora, donec tumores in variis articulis poſt ſe relinquat.

7. Animus valde angitur ſub his cruciatibus, vires languent, adpetitus cadit & ſomnus deficit.

8. Nonnumquam æſtus volaticus interſtrepit.

9. Vrina rubra ſedimentum tartareum poſt refrigerationem in fundo deponit, & lateribus vaſis adfigit, hinc a ſabulo calculoſorum probe diſcernendum, quippe quod ſtatim cum vrina emittitur, mox in fundo colligitur, nec lateribus adhæreſcit.

IV. *SVBIECTA.*

Arthritidi familiariter obnoxii ſunt homines

1. Sanguinei, ſanguineo cholerici, immo etiam de phlegmatico

tico temperamento participantes, verbo: qui habitus corporis ſunt laxi & ſpongioſi.

2. Plethorici, actiui, diæta plena, non raro etiam ſpirituoſa gaudentes, otioſi.

3. Indolis animi immoderatæ, præcipitis, iracundæ, corpus cito & fortiter exagitantes.

4. Iuuenes æque ac viri ætatis conſiſtentis.

5. Euacuationibus ſanguinis naturalibus & artificialibus adſueti.

6. Macilenti raro his adfectibus laborant, niſi vel externa cauſſa, vel hæreditaria diſpoſitio, vel febres male curatæ occaſionem iis dederint.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* omnium adfectuum arthriticorum eſt plethora.

2. Cauſſa *formalis* ſeu *efficiens* dependet a motu ſanguinis plethorici, per principium vitale ad certas partes deſtinato, vt per illas euacuatio obtineatur.

3. Nempe hi motus, licet erronei ſint, reſpiciunt in hemicrania & gloſſagra narium hæmorrhagiam, in pleuritide ſpuria hæmoptyſin, in malo iſchiadico, gonagra & podagra hæmorrhoides externas.

4. Cauſſæ *externæ*, *occaſionales* & *procatarcticæ* in deſcriptione *ſubiectorum* potiſſimum indicatæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Species horum adfectuum leniores, ſi ſæpius recurrunt, non minus in conſuetudinem abeunt, quam grauiores, immo ſucceſſu temporis facile in grauiores & fixiores arthriticos dolores degenerant.

2. Arthritici autem adfectus, qui ſuperiores corporis partes in iunioribus ſubiectis occupant, non tam ſæpe & obſtinate eamdem pertinaciam ſeruant, neque tam diu ſingulis paroxyſmis patientes exagitant, quam podagra & malum iſchiadicum; quod ætatis genio maxime adſcribendum videtur.

3. Hemi-

3. Hemicrania enim & pleuritis ſpuria, augeſcente ætate, vel penitus iterum ceſſant, vel ad pedes deſcendunt.

4. Podagra autem ita communiter inſoleſcit, vt vix vnquam ab illa in ſolidum iterum liberentur: hinc inueterata mitigari tantum, radicitus rariſſime exſtirpari poteſt.

5. Quo magis ſpaſini ſunt particulares, & in exiguis partibus contingunt, eo minus vtilitatis habent, & ad ſcopum naturæ minime perueniunt.

6. Qui iunioribus annis frequentius & pertinacius ſpaſmos ſimplices experiuntur, augeſcente ætate variis arthriticis adfectibus expoſiti ſunt.

7. Si vero ſpaſtico-arthritici dolores inferiorum partium ſubiecta iuniora mature adfligunt, longe grauius iisdem exercentur, quam ſenes, immo raro ad ſenium perueniunt, ſed ante, quam illud attingant, a doloribus iſtis vel nimis ferocientibus & in conuulſiones degenerantibus, vel retrocedentibus iugulantur.

8. Arthritico-ſpaſtici enim adfectus ad modum procliues ſunt ad recurſus internos, immo ad internas inflammationes, in primis ſi imperite tractati repelluntur.

9. Fiunt autem hi recurſus fere ſecundum ætates ad caput, diaphragma, præcordia, venam portæ, & ibi vel inflammatorios febriles, vel ſuffocatiuo-apoplecticos vel ſpaſtico-conuulſiuos effectus exſerunt.

10. Ab arthritide *vaga* facile *fixa*, nimirum malum iſchiadicum vel podagra initium capit.

11. Arthritis *vaga*, *ſcorbutica*, quo crudelior & diuturnior, eo magis ruit ad narium efferas hæmorrhagias, hæmoptyſes, interdum vomitus cruentos, non raro mictus cruentos, & ſæpe numero hæmorrhoides; vbi quam diu fluit ſanguis, dolor ceſſat, ſimul atque vero fluxus ſiſtitur dolor recrudeſcit.

12. Quo citius medela adhibetur, & quo minus adfectus arthritici recrudeſcere adſueuerunt, eo facilius Medico auſcultant.

13. Quando autem tales ſpaſmi fixi iam ſunt, & longius a loco ex-

excretionis ſanguineæ, quam reſpiciunt, diſtant; pertinacius inſiſtunt & medicamenta adſpernantur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Cauſſa materialis, nempe plethora eſt remouenda,
   1) Per *venæ ſectiones*, conueniente loco & tempore inſtitutas.
   2) Per adplicationem *hirudinum*, ad hæmorrhoides promouendas.
   3) Per *ſcarificationes* in ſubiectis ſpongioſis.
2. Cruditates primarum viarum, præcipue bilioſæ, vtpote motus ſpaſticos inſigniter exaſperantes, ſunt abſtergendæ & leniter eliminandæ.
   1) *Abſtergunt* ſalia digeſtiua: arcanum duplicatum, nitrum antimoniatum, & tartarus vitriolatus, &c.
   2) *Eliminant* lenia laxantia, e. g. potiunculæ rhabarbarinæ, ſennatæ cum paſſulis, tartaro ſolubili, ſale Anglicano, liquore terræ foliatæ tartari maritatæ: item vina medicata ex incidentibus, abſtergentibus, alexipharmaco-diureticis & purgantibus parata.
3. Orgaſmus ſanguinis & craſis ſulphureo-ſalina ſunt contemperanda, & rigor ſolidarum partium eſt demulcendus; quod præſtant nitroſa, abſorbentia ſalina, emulſiva, in ſpongioſis & robuſtis acida fortiora.
4. Æqualis humorum diſpertitio eſt adiuuanda,
   1) In *cholericis* per ſalia media, potum ſufficientem tenuem ex decocto C. C. infuſa thée, coffée, item ex herbis diſcutientibus chamædrios, dulcamaræ, hyſſopi, verbenæ, veronicæ, chærefol. &c.
   2) In *aliis* temperamentis ſimul adhiberi poſſunt alexipharmaca temperata, e. g.
      a) Eſſent. alexipharm. *Stahlii* cum eſſent. ſuccini remixta.
      b) Item decocta lignorum & radicum reſoluentium, e. g. ligni ſaſſafras, radicum ſarſaparill. chinæ, pimpinell. alb. bardanæ &c.

5. Mo-

5. Motuum ſpaſtico-dolorificorum vehementia eſt mitiganda & diſſoluenda.

1) *Mitigant*: antiſpaſmodica cinnabarina, puluis lumbricorum terreſtrium, & anodyna per alexipharmaca correcta, e. g. theriaca, pilulæ *Wildeganſii* genuinæ, M. P. de cynogloſſa.

2) *Diſſoluunt*:

a) *Interne*: diapnoica & lenia alexipharmaca, modo commendata, in declinatione autem mixtura tonico-neruina *Stahlii*.

b) *Externe*:

α) Spiritus vini camphoratus crocatus.

β) Spiritus acidus formicarum.

γ) Spiritus lumbricorum terreſtrium, cum prioribus parce remixtus.

δ) Spiritus ſerpilli abſtracticius.

ε) Eſſentia caſtorei.

ζ) Sapo Venetus, ſpiritu vini ſolutus.

η) Ceratum de galbano matricale.

ϑ) Emplaſtrum ſaponat. *Barbette* largiter camphoratum.

ι) *Sacculi* odorati ex *herbis* coronariis chamæpyt. chamædr. origan. ſerpill. *floribus* verbaſci, calendulæ, *radicibus* pimpin. albæ, angelicæ, ſigilli Salomonis, *ſeminibus* dauci, aniſi, vel breuius: ex farina auenæ, flor. ſambuc. croco; adſpergendo vbique ſpiritum vini, vel ſacculos vino calido immergendo.

κ) Caſeus recens cum pelle leporina.

λ) *Suffitus* præcipue ex ſtœchade citrina, deinde etiam maſtiche, olibano, ligno Rhodio, ſantalo citrino, ſaſſafras.

μ) *Suffimigia vaporoſa* ex decoctis, herbis carminatiuo-neruinis.

ν) *Frictiones* cum excutia molli, vel potius pannis calentibus, moderato ſuffitu imbutis.

ξ) *Scarificationes* profundæ in parte adfecta.

 ο) Mo-

o) Motus exercitium intenſum, & quæcumque ſenſum in parte adfecta fortiter alterant, e. g. acupunctura Iaponenſium, moxa Chinenſium, veſicatoria.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. *In paroxyſmo.*

1) Ter vel quater per diem propinetur puluis quidam antiſpaſticus, e. g.

Recip. nitri depurati.
tartari vitriolati ana vnc. ſemis.
ocul. cancr. acido citri ſaturat. drachm. III.
cinnabar. opt. ſcrup. IV.
M. doſ. ſcrup. I.

2) Succedente madore ſubiungantur diapnoica & lenia alexipharmaca, e. g. aquæ ſcord. ſcorzoner. plantag. cum antimonio & conch. præparat. mixtæ; vel eſſentia alexipharm. temperata.

3) *Externa* ſimul in ſubſidium vocentur; vbi inter multa, ſuperius citata, primas tenet ſpiritus vini camphoratus crocatus, parti dolenti mediante linteo quadruplicato imponendus, & aliquoties per diem repetendus: deinde egregie etiam conducunt emplaſtrum ſaponat. *Barbette*, ſpiritus ſerpilli abſtracticius.

4) Aluus vt reſpondeat, clyſter emolliens cum momento nitri iniiciatur, & deinde in perpetua libertate conſeruetur per lenia & commoda cathartica, e. g. pilulas *Becherianas*, *Stahlianas*, ſal Anglicanum, aqua calida ſolutum, quod ſimul incidit & diſcutit.

5) Poſt quatuordecim circiter dies cum modo dictis coniungantur

a) Tinctura tonico-neruina *Stahlii.*

b) M. P. de cynogloſſa, cuius gr. I. verſus ſomnum pulveri antiſpaſtico remiſceatur.

c) Externe ſpiritus formicarum.

6) Tandem, ſuperato morbo, ad reſiduum membrorum rigorem emolliendum exhibeantur

a) *Interne*: eſſentia alexipharm. ſine regimine continuata.

b) *Externe*: pediluuia alcalina, ex cineribus, &c. parata.

2. *Ex-*

2. *Extra paroxyſmum.*

1) Ante omnia venæ ſectiones circa æquinoctia inſtituantur.

2) In ſubiectis ſpongioſis ſimul vſu veniant ſcarificationes menſtruæ profundæ circa nouilunium, & quidem in partibus adfectis vel confinibus.

3) Præcipue vero hirudines hæmorrhoidalibus locis adplicentur.

4) Quater per annum congruis laxantibus corpus expurgetur, e. g. per infuſa ſennata, rhabarbarina, & helleborata cum congruis ſanguinem depurantibus remixta.

5) Sufficiens motus corporis conſumtorius, tamquam apex totius negotii, vbique inculcetur, coniuncto potu diluto.

6) Quando vernali vel autumnali tempore paroxyſmus recurrit, exhibeatur verſus inſtans tempus decoctum lignorum, ſufficienter dilutum & inſtar thée vſurpandum; ſubiunctis temperantibus nitroſis & tinctura tonico neruina.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Omnes excretionum ſpecies, leniter promotæ, dolores minuunt, ſuppreſſæ vero, vel fortiter intenſæ, omnia exacerbant.

2. Hinc quouis modo improbantur

1) *Opiata:* hæc enim, ſiue particulis viſcidis, ſiue ſulphure volatili, valde actiuo, in humores agant, præter alia damna, contracturas facile relinquunt. In atrocia dolorum *correcta* tantum ſub prudente vſu conceduntur.

2) *Anodyna* hæc & quæcumq; alia interne adhibita in vigore paroxyſmi vel ſubitaneum mortem, vel febres lentas, hecticas, vel in ſanguinolentis dolores colicos poſt ſe ducunt, cum alvinis ſemper ataxiis, i. e. obſtipationibus.

3) Immo præſeruatiue, vel verſus paroxyſmos vſurpata, impetum quidem aduenientem longius forte dura-

turum comprimunt, ſed citiori recurſui anſam præbent, & tandem ad paralyſin diſponunt.

4) Et licet in refractiori doſi hunc in modum vſurpentur, varia tamen inordinata & pertinacia pathemata cauſſantur.

5) *Martialia*, *bolaria* & alia *adſtringentia*, quæ excretiones ſupprimunt, viſcera conſtringunt, & hydropem cauſſantur.

6) *Salia volatilia*, quæ intempeſtiue & largiter exhibita, viſcera conſtringunt, & ſimul humores concitant, ſtupidum rigorem partibus conciliant, & dolorem oſteocopon relinquunt.

7) Maxime *externa* adſtringentia, refrigerantia ſaturnina, ſtupefacientia, narcotica, ſulphurata: licet enim temporarium leuamen adferre ſoleant, nodos tamen, tophos, immo contracturam inducunt, ſæpiſſime adfectum verſus interiora retropellunt, & peſſima ac funeſta illa ſymptomata cauſſantur, quæ ſub *prognoſi* commemorata ſunt.

8) *Repellentia fortiora*: quæ ſimili ratione malum ab exterioribus ad interiora reprimunt, & grauiſſimas reſpirandi anguſtias, quin febres inflammatorias vtplurimum funeſtas inducunt.

9) *Acria*, *calida neruina*: olea deſtillata, balſami Indici, ſpiritus oleoſi, quæ omnia exaſperant, ardores intolerabiles, immo inflammationes cauſſantur: nulla enim hic partium debilitas, quæ per talia confortanda eſſet, ſed potius nimia ſtrictura & intenſio accuſanda eſt.

10) *Spiritus vrinoſi*, qui pariter ſtupidum rigorem parti laboranti adfricant.

11) *Fortiora purgantia* in ipſo paroxyſmo exhibita: per hæc enim motus ſpaſtici ad interiores partes, cum vitæ ſæpe diſcrimine, vocantur.

3. De *ſanguinis ventilationibus*, præcipue autem *venæ ſectione*, hic idem valet, quod ſub hæmorrhagiis prioribus tabulis ſæpius inculcatum eſt: nempe, vigente iam paroxy-

roxyſmo inſtitutæ, morbi pertinaciam non ſolum frequentius augent, ſed & recurſum paroxyſmorum tanto citius & obſtinacius accelerant, ac reliquam medicationem, niſi ſanguis de nouo ventilatus ſit, fruſtrantur.

4. Quando autem circa prima initia, aut in declinatione ventilationes adornantur, tum vſum aliquem ſubinde præſtant, præcipue *hirudines*, locis hæmorrhoidalibus numero 4-5. adpoſitæ, vel etiam largæ ac profundæ *ſcarificationes* in partibus adfectis: qua ratione mali iſchiadici impetus ſæpe in totum ſublatus eſt.

5. *Lumbrici terreſtres* conueniente vehiculo, e. g. aqua card. ben. ſerpill. fumar. in forma pulueris ad ſcrup. I. bis aut ter per diem ſumendi ſpecifice commendantur in arthritide vaga, ſcorbutica.

6. Decoctum inſpiſſatum *ſtrobulorum* ſeu *ſummitatum* abietis & pini viuæ etiam in hoc adfectu laudatur. Sumuntur huius liquoris inſpiſſati ter per diem cochlearia tria vna vice in vehiculo calido.

7. *Serpillum* itidem laudatur tam in decocto quam balneo; ſpiritus ſerpilli mixtus cum ſpiritu vini camphorato bono, i. e. multo ſale alcali fixo imbuto, externe conducit.

8. *Conſerua ſatyrionis* in eodem adfectu prodeſſe dicitur; duo autem vel tres pro doſi cuſpides cultri ter aut quater per diem ſumuntur.

9. Alii, tam in adfectibus ſpaſtico-arthriticis, & conuulſiuis, quam in febribus corruptis, ſcabie nodoſa, & vlceroſa, præcipue in gonorrhœa male tractata & inueterata *morſulos antimonii* conducere adſeuerant:

e. g. Recip. antimon. crud. Hung.
amygdal. dulc. excort. ana vnc. ſemis.
condit. cort. citr. drachm. II.
c. ſ. q. ſacch. in aqua ſolut. f. l. a. morſuli in 8. part. æq. diuid. & quotidie vnum tribus vicibus comedendi.

10. *Spiritus vini camphoratus* crocatus, & *ſacculi ſicci* omnibus conducunt temperamentis.

11. *Ceratum de galbano* camphoratum, præmiſſa ſtatim ſub initium venæ ſectione, in phlegmatico - ſanguineis præſentiſſimum communiter adfert ſolamen; niſi tamen intra 2 - 3. horas effectum præſtet, auferendum eſt.

12. *Emplaſtrum ſaponatum Barbette*, largiter camphoratum, & per vices impoſitum, in recentiore malo, in primis iſchiadico, ſatis efficax deprehenditur.

13. *Suffimigia*, maxime ex ſtœchade citrina, ſemper conferunt.

14. Sic etiam *frictiones calidæ* quam plurimis proſunt; qui autem a frigore ſolamen magis percipiunt, illis *embrocatio* commendatur.

15. *Spiritus acidus formicarum* ſub *methodo* non ſine ratione poſt principia locatus eſt; quando enim vigente paroxyſmo adplicatur, dolores potius auget, quam lenit, in declinatione autem adhibitus, rigores artuum emollit, & contracturam præoccupat.

16. *Acidularum* vſus, debito corporis motui coniunctus, robuſtis ſpongioſis conceditur, teneris autem & gracilioribus obſtructiones viſcerum, cachexiam, hecticam &c. inducit.

17. Alexipharmaca ad motus & dolores ſpaſticos quidem conducunt, ſed ſine regimine propinari debent, alias dolores in artus diffunduntur.

18. *Cauſſæ occaſionales*, nempe diæta lauta, calida, bacchus, ira, venus, motus concuſſorii, equitatorii diuturni &c. niſi remoueantur, obtenta mitigatio non diu perdurabit.

19. Vſus *ſaliuationis* in adfectibus arthritico - contractis fruſtra à quibusdam laudatur.

20. Fugiatur error communis, qui *adfectum dorſi ſpaſticum* pro *nephritico* declarat: eſt enim leuior arthritidis ſpecies, peculiari nomine nondum deſignata.

TAB.

# TABVLA XLVI.
## DE
# HEMICRANIA.

I. D*EFINITIO.*

Hemicrania eſt dolor capitis valde acerbus, dimidiam tantum illius partem occupans, ab *incompleta* ſanguinis congeſtione originem ducens, & hæmorrhagiam narium *eminus* reſpiciens. Deriuatur ab ἡμὴ, ſemis, & κράνιον, caluaria.

II. *DIFFERENTIA.*

Hemicrania differt

1. a *cephalalgia:*

1) In hemicrania enim congeſtio eſt *rheumatica* & *incompleta*, quæ *eminus* quaſi euacuationem ſanguinis per nares intendit, & eſt adfectus ſpaſtico-arthriticæ indolis, in cephalalgia autem congeſtio tantum *ſimplex* contingit, quæ directe hæmorrhagiæ narium deſtinata eſt.

2) Hemicrania occupat ſolum dimidiam capitis partem, plerumque ſiniſtram, & alteram immunem relinquit, cephalalgia vero modo per totum caput, modo per certas illius partes ſe diffundit.

3) In hemicrania ſæpius ſubeſt cauſſa conſenſualis, e. g. vitium primarum viarum, hæmorrhoidum, menſium; in cephalalgia autem ſimplex plethora magis peccat.

2. Hemicrania per ſe diuidi poteſt in

1) *Idiopathicam*, &

2) *Symptomaticam*, de qua modo dictum eſt. Item in

3) *Continuam*, *fixam*, perpetuo quaſi ægrum adffigentem, & in

4) *Periodicam*, ſeu per paroxyſmos recurrentem.

III. *SIGNA.*

1. Dolores vibratiui, interlancinantes, contumaces, ſpaſtico-arthritici, ordinarie adeo vehementes, vt ægri caput quaſi diſtrahi ſibi & diuelli autument.
2. Dimidiam quidem capitis partem, præcipue ſiniſtram hi dolores occupant.
3. In eodem autem latere modo ſurſum, modo deorſum ita vagantur; vt ex oſſe bregmatis ad os temporale, & ex oſſe temporali ad dentes atque oculum illius lateris, & ſic ex vno loco in alterum excurrere ſoleant.
4. Eo ipſo, quo inferiores lateris partes occupat, ſuperioribus paullulum parcit, mox autem ex illis in has recurſat, & ſic quaſi intercurſando adfligit.
5. Immo dolor interdum ad illius lateris collum & brachium vsque excurrit.
6. In quibusdam ſubiectis dolores exiguam quidem caluariæ regionem occupant, ſunt autem tam acuti & pungentes, quam ſi telum ibidem infixum membranas diſſecet.
7. In partibus corporis *remotis* manifeſtat ſeſe motus tonicus ſtrictior.
8. Præ dolorum atrocia, ſæpius neque leuiſſimum ſonitum, neque lucis radios perferre poſſunt.
9. In paroxyſmo vrina eſt cruda, & in declinatione colorem præbet ſaturatum, qui paullo poſt copioſum deponit ſedimentum.
10. Aluus communiter eſt ſicca.

IV. *SVBIECTA.*

1. Temperamentum cholerico-ſanguineum huic adfectui præ aliis ſuccumbit, quia particulis ſulphureis, orgaſmum ſanguinis promouentibus, abundat.
2. Feminis familiarior eſt, quam viris.
3. Cum primis illis, quæ vitæ otioſæ addictæ, & crebris animi commotionibus obnoxiæ ſunt.
4. Quibus legitimus menſium, vel, in viris, hæmorrhoidum ſucceſſus turbatus eſt.
5. Specialiſſime feminæ, quæ in coniugio ſterili viuunt.
6. Tam quidem iuniores, quam adultiores hunc adfectum experiun-

periuntur, hoc autem diſcrimine, vt in illis dextrum præcipue latus, in his autem ſiniſtrum ordinarie occupetur.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *antecedens* eſt plethora cum ſulphureo-bilioſa ſanguinis dyscraſia, eiusdemque nihilo minus aliqua ſpiſſitudine coniuncta.

2. Cauſſa *proxima* eſt congeſtio ſanguinis ad caput, ſeu molimen hæmorrhagicum, aliquam illius excretionem reſpiciens.

3. Cauſſa huius congeſtionis & dolorum inſtrumentalis eſt partium inferiorum maior conſtrictio per motum tonicum auctiorem, ſuperiorum autem poroſarum relaxatio, & tamen *contraria* ſpasmorum *obluctatio*.

4. Cauſſæ *externæ*, *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt

1) Suppreſſio euacuationum ſanguinis naturalium, præcipue menſium & hæmorrhoidum.

2) Artificialium adſuetarum neglectio, e. g. venæ ſectionis, ſcarificationis.

3) Vel contra venæ ſectio tumultuaria, aut ſtato tempore non repetita, vnde motuum excretoriorum ordo perturbatur.

4) Vitium primarum viarum.

5) Simplicis cephalalgiæ peruerſa tractatio per remedia calida & opiata minus ſecura.

6) Motus arthritici per repellentia imperite tractati.

7) Mutatio vitæ generis laborioſi in ſedentarium.

8) Nimiæ vigiliæ & lucubrationes.

9) Nimia corporis excaleſcentia.

10) Aut repentina illius refrigeratio, in primis pedum tempore humidiori & frigidiori.

11) Iracundia, in primis tacita & ſuppreſſa.

12) Diæta aromatica, lauta & ſpirituoſa.

13) Diſpoſitio hæreditaria.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Hemicrania licet dimidiam tantum capitis partem occupet, hunc tamen defectum vehementia dolorum largiter compenſat, & in locis confinibus facile decubitum ad oculos,

& illorum ſuffuſiones relinquit, maxime poſt peruerſam in paroxyſmo tractationem.

2. Quem ad modum hemicrania initium eſt adfectuum arthriticorum, ita progreſſione annorum libentius in plenariam arthritidem tranſit.

3. Præcipue hoc euenit, ſi arte incongrua ſanguis ad inferiores partes circa venam portæ reſtringitur, vnde facile podagra & malum iſchiadicum introducuntur.

4. Quod ſi vero retropulſio ſanguinis ad viſcera facta eſt, febres inflammatoriæ, præcipue in iunioribus, ſolent accedere.

5. Quo magis dolor ad illius lateris brachium vsque ſe extendit, & patiens de obdormitione illius conqueritur, eo magis hemiplexia ſeu paralyſis illius lateris metuenenda eſt.

6. Si nondum in habitum deducta eſt hemicrania, & in iunioribus ſe ſe manifeſtat, medicatio facilius ſuccedit; quando autem in annoſioribus, & præcipue feminis, quarum menſes iam ceſſarunt, contingit, vix vmquam plenarie tollitur.

7. Præcipue hemicrania *periodica* & *paroxyzans*, interdum adeo rebellis eſt, vt omnem fere medicationem reſpuat.

8. Suppreſſio menſium & hæmorrhoidum quando legitime tollitur, ſponte aliquando ſoluitur hemicrania.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *In paroxyſmo.*

1. Quoniam ſemper fere cruditates primarum viarum adſunt, illæ ante omnia euacuentur. Fieri hoc poteſt

1) Sub initium morbi commodiſſime per lene emeticocatharcticum v. g. per tartarum emeticum cum rhabarbaro combinatum.

2) Quando autem dolores iam ad ἀκμὴν peruenerunt, & adfectus diu durauit, tum negotium per clyſteres expediendum eſt. e. g.

Recip. Rad. alth.
malu. ana vnc. ſemis.
Herb. parietar.

ver-

verbaſc.
Summit. origan. ana manip. ſemis.
Semin. anis.
caru. ana drachm. ſemis.
coqu. in ſ. q. aquæ ſimpl. coletur.
Recipe huius colaturæ vnc. X.
electuar. lenitiu. vnc. I.
ſalis gemmæ.
olei chamomil.
aneth. ana drachm. III.
M. f. clyſter.

2. Deinde *orgaſmus* ſanguinis & acrimonia illius ſalino-ſulphurea contemperetur, per nitroſa, abſorbentia, cinnabarina, antimonialia fixa, item per acidula, e. g. clyſſ. antimon. potui inſtillandum.

3. Quando dolor admodum vrget, tum cinnabaris largiori doſi propinetur, adſcendendo a. gr. V. ad X-XX. immo vltra, *vid. cautel.* vel MP. de cynogl. gr. I. verſus ſomnum temperantibus immiſceatur, conducit etiam cortex caſcarillæ.

4. Ad ſpaſmos demulcendos conducunt etiam decocta mucilaginoſa, gelatinoſa, emulſiua.

5. In progreſſione medicationis, die circiter tertio vel quarto in ſubſidium trahantur

1) *Interne* tonica & diſcutientia, v. g. mixtura polychreſta tonico-neruina *Stahlii*, vel eſſ. alexipharmaca ad lenem tranſpirationem.

2) *Externe* adhibeantur

a) In loco adfecto diſcutientia e. g. ſpiritus vini camphorat. crocat. vnguent. alabaſtr. camphorat. epithemata ſicca, tabulis de *cephalalgia*, *clauo hyſterico* & *cephalæa* commendata, item ſpiritus maialis, ſerpilli, lilior. conuall. formic. lumbr. terreſtr.

b) In locis remotis reuellentia e. g. euacuationes ſanguinis in partibus inferioribus, laxantia, pediluuia, frictiones lateris oppoſiti, adplicatio cucurbitula-

rum cæcarum, & in malo refractario veſicatoria ſuris adplicata.

B. *Poſt paroxyſmum.*

1. Plethora, tamquam cauſſa primaria, remoueatur per venæ ſectionem, in talo inſtituendam, & circa æquinoctia repetendam.
2. In feminis ſufficientis menſium ſucceſſus ratio habeatur per pilulas *Stahlii* vel *Beccheri* legitimo tempore propinatas, *vid. tab. de fluxu menſium*, item per eſſent. ſuccin. verſus menſtruum tempus exhibendam.
3. In viris negotium hæmorrhoidum reſpiciatur, *conf. tab. de hæmorrhoidibus internis.*
4. Alui ſucceſſus ſemper promoueatur, vel laxationibus per epicraſin operantibus, vel liquore terræ foliatæ tartari ad 30 - 40. gutt. coniuncto ſufficiente potu, & moderato corporis motu.
5. Cauſſæ procatarcticæ & occaſionales reliquæ quouis modo euitentur.
6. Præcipue vita otioſa & ſedentaria.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Venæ ſectio* in ipſo paroxyſmo non inſtituatur, niſi ſequentes duæ circumſtantiæ vrgeant:
   1) Quando ſtatus eminenter plethoricus concurrit.
   2) Vel congeſtio ad caput ita copioſe facta eſt, vt maiora inde mala metuenda ſint.
2. *Arteriotomia* licet a *Sennerto* & aliis commendetur, plus tamen detrimenti, quam ſalutaris effectus ab illa exſpectandum eſt.
3. Adplicatio *hirudinum in ipſo paroxyſmo* minorem difficultatem inuoluit & conſiderationem, quam venæ ſectio: in viris nempe, quorum hemicrania originem duxit ab hæmorrhoidum ſuppreſſione.
4. Acta N. C. obſeruant, quod hirudines ad tempora adplicatæ, felices effectus præſtiterint, ſed longe ſalutarius hæmorrhoidalibus locis adplicantur.
5. Cautela opus eſt, *emetico-catharticum* propinare, immo in ſtatu inſigniter plethorico ab illo remedio plane eſt abſtra-

ſtrahendum; dantur autem nonnumquam caſus in quibus ſola temperantia non ſufficiunt, & dolores poſt vomitum ſtatim profligantur, qui antea temperantibus cedere recuſant.

6. *Emetica* autem *ſola*, ſine coniunctione alicuius cathartici in his circumſtantiis, vbi aluus plerumque adſtricta eſt, propinare non caret periculo: præter alias enim noxas, inde exſpectandas, viſus læſiones metuendæ ſunt.

7. Ad cruditates primarum viarum euacuandas, egregie etiam conducunt laxantia cum amaris vegetabilibus coniuncta e. g. infuſum ex rad. gent. rubr. herb. cent. min. rhabarb. helleb. nigr. tartar. tartariſat. liq. terr. foliat. tartari, ſal mirabile. Exſulent autem aloëtica, & formulæ pilularum, his abundantes.

8. *Epithemata ſicca* præferenda ſunt *humidis*, nam hæc partes magis relaxant, & ſic vlteriori humorum congeſtioni, & non raro etiam inflammationi anſam præbent.

9. *Tinctura tonico - neruina Stablii* ex ſpiritu C. C. & tinct. antimon. vel ſalis tartari parata, in augmento mali non propinanda eſt, ebullitionem enim ſanguinis auget, in declinatione autem exhibita, ſæpius lenem ſudorem excitat, & dolores egregie ſoluit.

10. De *martialibus* hic etiam valet, quod alibi paſſim de illis dictum eſt; verbo: perturbationem cauſſantur. In declinatione autem adfectus pro tonico ſcopo conducit crocus martis antimoniat. aperitiu. *Stahlii.*

11. *Opiata*, quamquam dolores interdum aliquo modo ſupprimere ſoleant, minime tamen tuto ob mala conſequentia adhiberi poſſunt.

12. Quod hemicrania *ſiniſtrum* plerumque latus adficiat, meditationem ſuppeditat de conſpiratione huius adfectus cum pathematibus hypochondriaco - hyſtericis, quæ etiam in ſiniſtro vtplurimum latere obſeruantur.

13. In diæta eligantur cibi eupepti, temperati: abſint nimium ſicci & aſſati: vitetur aër nimium calidus, fuliginoſus, ſuppreſſio tranſpirationis naturalis per aërem humido - frigidum, penetrans odor ſpirituoſorum.

14. Obſeruationes & cautelas tab. de cephalalgia commendatas cum his conferre, & dextre illas adplicare, ex vſu erit.

15. Præcipue autem conferri debet tab. præcedens de adfectibus arthritico-ſpaſticis, ad quorum indolem hemicrania accedit.

16. In ſubiectis, qui ſunt habitus ſpongioſi, conducit etiam prouidus & modeſtus vſus *thermarum* & *acidularum*.

17. Denique ſubiicimus, quod *pulueres antiſpaſtici largiter cinnabarati* vim ſuam anodynam in hemicrania longe efficacius oſtendant, quam illi, quorum doſis aliquot tantum grana continet. Primam huius effectus occaſionem ſuppeditauit Illuſtriſſimi cuiusdam hemicrania, quæ adeo effera & pertinax erat, vt omnem medicationem in plures dies non tantum reſpueret, ſed & ad conuulſiuos plane motus excederet. Quum vero in his anguſtiis vnica tantum doſis, quæ, præter reliqua ingredientia, octo grana cinnabaris continebat, propinaretur, confeſtim ceſſabant ſpaſmi, & ſomnus, qui toto morbi tempore deſiderabatur, placide ſequebatur atque per 12 horas cum ſalutari ſudore continuabat.

# TABVLA XLVII.
## DE
# PLEVRITIDE SPVRIA.

I. D*EFINITIO.*

Pleuritis ſpuria eſt ſpecies motuum rheumatico-arthritico-ſpaſticorum, pectoris partes externas muſculoſas adficiens, a congeſtione humorum verſus hæc loca, hæmoptyſin eminus reſpiciente, & hinc ſtagnationem inducente, originem ſumens.

II. *DIF-*

II. *DIFFERENTIA.*

1. Pleuritis *ſpuria* a *pleuritide vera* & *peripneumonia* differt:

1) Ratione *graduum.*

a) In pleuritide enim vera & peripneumonia omnia ſymptomata ſunt multo grauiora & acerbiora, quam in pleuritide ſpuria: nam illa indiuiduam ſemper habent comitem febrem acutam continuam, cum horrore inuadentem, & acri calore progredientem: hæc autem, quando omnino commotiones febriles habet coniunctas, ſunt illæ leuiores & nomine vix dignæ, inæquales & ſine typis, adeo, vt illi, qui ita ſenſibiles non ſunt, illas pro re volatica & tranſitoria iudicent.

b) Illæ comitem porro inſeparabilem habent tuſſim, hæc autem tam ſæpe hic *ſine* vlla tuſſi, quam illic *cum* eadem patientes vexat; præterea notabilem per ſputum excretionem non habet coniunctam.

2) Ratione *ſedis.*

a) Pleuritis & peripneumonia longe vſitatius circa, aut paullo infra mamillam, ſeſe exſerunt, pleuritis vero ſpuria familiariter altius circa ipſam claviculam incipit.

III. *SIGNA.*

1. Experiuntur patientes circa clauiculam ſub reſpiratione in alterutro thoracis latere ſenſum quemdam moleſtum, qui tenſorius magis, quam punctorius eſt, & reſpirationis negotium impedit.

2. Locum, quem ſemel occupat, conſtanter non ſeruat, ſed de die in diem magis deorſum tendit, donec tandem (niſi mature diſſipetur) pectoris regionem deſerens, infra coſtas nothas notabilem adhuc moleſtiam relinquat, vel ad ſcapulas excurrat.

3. Tranſit quidem hic adfectus paucioribus diebus, certa autem periodo non eſt circumſcriptus.

4. Puncturæ ſunt inæquales, non pulſui, ſed reſpirationi reſpondentes, interdum etiam remittentes.

5. Pa-

5. Patientes difficulter, & non niſi cum dolorum exacerbatione in latus adfectum decumbere poſſunt.
6. Sanguis venæ ſectione emiſſus, in ſuperficie cutem exhibet albam, tenacem.
7. Concurrit virium & adpetitus proſtratio;
8. Somnus eſt inquietus.
9. Vrina eſt rubicunda, tartareum deponens ſedimentum.
10 Aluus communiter eſt adſtricta.

IV. *SVBIECTA.*

1. Sanguineo-cholerici & ſanguineo-melancholici, ætatis præcipue iuuenilis & virilis homines.
2. Qui congeſtionibus rheumatico-arthriticis obnoxii ſunt.
3. Sexus virilis, præ ſequiori.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis remota* eſt plethora, & hinc orta congeſtio verſus hunc locum euacuationi ſanguinis deſtinata.
2. Cauſſa *proxima* eſt ſtagnatio humorum per copioſum & diuturnum ſanguinis adpulſum inducta.
3. Cauſſa *efficiens & formalis* eſt principium vitale, quod per hosce motus congeſtorios hæmoptyicam euacuationem eminus intendit.
4. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ:*
   1) Importuniores & repentini corporis motus ſub caloris & frigoris alternationibus.
   2) Scabiei, vel aliorum qualiumcumque exanthematum retroceſſiones.
   3) Repentinæ ſanguinis ebullitiones per abuſum potuum ſpirituoſorum, vel iracundiam inductæ.
   4) Transſpiratio auctior & diaphoreſis ſubito repreſſa.
   5) Euacuationes ſanguinis naturales ſuppreſſæ.
   6) Artificiales adſuetæ neglectæ.
   7) Violenta pectoris concuſſio per ictum, lapſum vel fortiorem niſum in oneribus geſtandis.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Hic adfectus, ſi legitime tractatur, intra aliquot dierum ſpatium ſine periculo decurrit.

2. Fu-

2. Futuro autem tempore alii communiter adfectus ſpaſtici, videlicet nephritis, malum iſchiadicum, & tandem podagra ſuccedunt.

3. Si incongrua adhibentur medicamenta, e. g. calida alexipharmaca, vel externa refrigerantia, tum externæ inflammationes, aſthmata ſpaſtica, ſcirrhi hepatis, vel lienis inducuntur.

4. Non minus per medicationem peruerſam in pleuritidem veram vel hepatitidem transmutatur.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cruditates primarum viarum ante omnia reſpiciantur, & per lenia laxantia euacuentur, e. g. per ſennata, rhabarbarina, mannata, it. correcta aloëtica & helleborina.

2. Quando hic adfectus ex iracundia ortum ſumſit, ad eliminandam ſaburram biloſam lene emeticum, & mox quidem, propinetur.

3. Concurrente, & valde vrgente plethora, venæſectio in pede inſtituatur, maxime in illis ſubiectis, quorum conſuetæ hæmorrhagiæ ſuppreſſæ, vel artificiales prætermiſſæ ſunt.

4. Ad ſtaſin, quæ ab humorum verſus hæc loca ſtagnatoria congeſtione, metuenda eſt, præoccupandam, præſcribantur reſoluentia, diſcutientia, & æqualem ſanguinis diſtributionem promouentia, e. g. eſſentia alexipharm. & mixtura tonico-neruina *Stahlii*, in ſubiectis floridis mixtura ſimplex.

5. Transſpiratio vbique conſeruetur per diaphoretica fixa, antimon. diaphoret. bezoard. minerale, coniuncto regimine modeſte calido, non autem coacto.

6. Motus ſpaſtici & ebullitiones ſanguinis demulceantur per nitroſa, abſorbentia & cinnabarina, it. per decocta lenientia, gelatinoſa, emulſiua ex ſem. card. mariæ, amygd. dulc. & herbis pectoralibus, veronic. tuſſilag. heder. terreſtr. ſcord. ſcabios. ſpermat. cet. & denique per potiones ex aquis temperantibus, additis nitro depurato, conchis citrat. corall. rubr.

7. *Vrgentibus* autem motibus ſpaſticis adhiberi poſſunt pulveres antiſpaſtici largiter cinnabarati, vel cum cortice caſcarillæ, & verſus ſomnum cum M. P. de cynogloſſa mixti.

8. Externe locum habent:

1) Spiritus vini cum ſpiritu formicarum mixtus, & regioni dolenti adplicatus.

2) Cataplasmata ex herbis lenientibus, diſcutientibus & neruinis.

3) Emplaſtr, e. g. emplaſtr. ſaponat. *Barbette* camphoratum, de tacamahaca.

4) Frictiones tam in loco adfecto, quam dorſo.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Si plethora non admodum vrget, venæ ſectio prætermittatur, nam præſeruatiue inſtituta, maioris eſt efficaciæ, quam curatiue.

2. Euitanda ſunt *externa* remedia *calida acria* & *valatilia*, ne adfectus a partibus externis ad interiora viſcera retrocedat.

3. Exſulent remedia *narcotica*, *emollientia* & *expectorantia*, nec non interna *adſtringentia*.

4. Eiusdem cenſus eſt vſus topicus remediorum *ſulphureorum*.

5. *Externa refrigerantia* cum animi pathematibus fugiantur.

## TABVLA XLVIII.

### DE

# MALO ISCHIADICO.

I. DEFINITIO.

Malum iſchiadicum eſt adfectus ſpaſtico-arthriticus admodum doloroſus; qui motibus contentioſis coxas & os ſacrum vehementer infeſtat, & ſanguinis ſuperflui per vaſa hæmorrhoidalia ventilationem intendit.

II. *DIF-*

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Malum iſchiadicum ab arthritide ſtricte dicta* non differt, niſi quod hæc iunioribus, illud autem ætate profectioribus obtingat & regionem coxæ atque oſſis ſacri pertinaciter occupet.

2. *Chiragra*, *gonagra* & *podagra* eumdem inuoluunt reſpectum, & ex ipſa denominatione dignoſcitur horum adfectuum differentia *localis*.

3. Quem ad modum omnes arthritici adfectus a *ſimplicibus* motibus congeſtoriis hæmorrhagicis ratione *effectus*, *durationis*, *partium adfectarum*, immo etiam *euentus* differunt, ita & malum iſchiadicum ab his congeſtionibus ſimplicibus eſt diſtinguendum. *Conf. tab. de adfectibus ſpaſtico-arthriticis.*

III. *SIGNA.*

1. Dolor coxendicum vehemens, & pertinacia ſingulari ſæviens; maxime in tendinibus circa iuncturas deſinentibus.

2. Hic ſpasmus muſculos totius lateris tam arcte ſtringit, vt patiens curuus incedere cogatur, neque corpus ſine intenſiſſimis doloribus erigere queat.

3. Pro diuerſa fibrillarum ſtrictura, modo inflatio omnium ferme vaſorum cruralium obſeruatur, modo dolor, qui interdum ad genu, interdum etiam ad pollicem vsque pedis ſe ſe extendit, ſentitur.

IV. *SVBIECTA.*

Iſchiadico malo familiariter obnoxii ſunt homines

1. Sanguinei, ſanguineo-cholerici, ſanguineo-melancholici, immo etiam de phlegmatico temperamento participantes, qui habitus corporis ſunt laxi & ſpongioſi.

2. Præcipue plethorici, floridæ diætæ, lautæ, aromaticæ, ſpirituoſæ, dediti, animi pathematibus, in primis iracundiæ nimis indulgentes, vitam otioſam degentes.

3. Diſpoſitione hæreditaria adfecti, vel etiam veneri addicti.

4. Præ ceteris facile in hoc malum incidunt hæmorrhoidarii, & illi, qui artificialem ſanguinis ventilationem neglexerunt, vel naturalem imprudenter ſuppreſſerunt.
5. Communiter autem illi, qui rheumaticis & arthriticis ſtricte dictis adfectibus ætate iuniore obnoxii fuerunt, progresſione annorum a malo iſchiadico infeſtantur.
6. Feminæ hyſtericæ, cælibes hæmorrhoidariæ poſt menſium ceſſationem nonnumquam fiunt iſchiadicæ.
7. Denique illi, qui vel percuſſiones violentas, vel ſuppreſſos ſudores in pedibus perpeſſi ſunt, vel diuturnis præter conſuetudinem equitationibus ſe ſe exercuerunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* mali iſchiadici eſt plethora.
2. *Formalis* ſeu *efficiens* eſt directio ſanguinis ſuperflui verſus coxas & vaſa hæmorrhoidalia, ſiue externa ſiue interna.
3. Cauſſæ *externæ* & *occaſionales* in *ſubiectis* recenſitæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Malum iſchiadicum patientes magis excruciare ſolet, quam adfectus arthritici illi, qui partes ſuperiores infeſtant.
2. Cholerico-ſanguineos hoc malum in ſpecie tam inſolenter interdum infeſtat, vt a strictura diuturna partium adfectarum extenuatio & coxendicis aridura metuenda ſit.
3. Dolor, qui iuncturam femoris occupat, diutius perſeuerat, ægriusque tollitur, quam ille, qui circa os ſacrum animaduertitur.
4. Malum iſchiadicum, hæmorrhoides & nephritis mutuum quidem, ſed non perpetuum, inter ſe habent commercium.
5. Hæmorrhoidum legitimus fluxus non ſolum paſſionem iſchiadicam mitigat, ſed & illius recurſum in multis præſcindit.
6. Quo inſolentius paſſio iſchiadica vrget, eo citius in podagram transmigrat, & quando hæc rite non tractatur, hectica ſcenam claudit.
7. Si dolores coxendicem deſerere, & ad inferiora tendere obſeruantur, optima omnino eſt nota ſolutionis ſpaſmorum.

8. Cor-

8. Corpus ſi inſolentius commouetur, malum exacerbatur.

9. *Hippocr. aphor. 59. Sect. VI.* dicit: quibus longo coxendicis dolore vexatis coxa excidit, & rurſus incidit, iis mucores inſunt.

10. Item *Hippocrat. aph. 60. Sect. VI.* quibus a diuturno coxendicis malo vexatis crus excidit, iis crus contabeſcit, & claudicant, ſi non vſti fuerint.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Methodus, qua malum iſchiadicum tractari debet, non differt a regulis illis, quas tabula generali de adfectibus ſpaſtico-arthriticis exhibuimus.

2. Hoc tantum monere reſtat, vt cura eo maiori patientia continuetur, quo magis malum hoc iſchiadicum ad pertinacem podagræ indolem accedere ſolet.

3. Quod ad *externa* remedia attinet, in malo recentiore non exiguum habent locum & effectum, præcipue *ſapo Venetus*, ſpiritu vini ſolutus, & *emplaſtrum ſaponatum Barbette camphoratum*; item *ceratum matricale. Conf. caut. 5.*

## VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Ventilationes ſanguinis artificiales*, ſi extra paroxyſmum & mature ſatis inſtituuntur, motus eius modi iſchiadicos multum præoccupare poſſunt.

2. *Hirudines* in ſpecie apud illos, qui hæmorrhoidum ſuppresſione laborant, inſignem edere effectum, immo totum interdum malum ſuperare ſolent.

3. *Purgantia*, *ſudorifera* eiusdemque commatis medicamenta ſanguinem commouentia, hic omnino exſulent, paroxyſmum enim exaſperant, infarctum, ſcirrhum, vlcus inducunt, & in hecticam tandem hoc malum facile deducunt.

4. Optimum remedium præſeruatorium huius mali eſt *motus voluntarius*, præcipue extra paroxyſmum, quantitate ſanguinis prius imminuta, inſtitutus. Notandum autem eſt, quod, niſi hic ipſe motus ad conſumtionem vsque ſanguinis per modum inſenſibilis transſpirationis diu ac continuo peragatur, magis noceat quam proſit. Ille enim

 mo-

motus, qui impetuoſus & abruptus eſt, orgaſmum ſangui-
nis, virium proſtrationem, & multa alia damna cauſſatur.

5. *Emplaſtra, ceratum matricale*, & *ſaponatum Barbette* in malo iſchiadico recentiore efficaciter adhibentur, in ſtatu autem inueterato ſine fructu dolenti regioni adplicantur.

6. Quoniam *balnea* ſanguinis quantitatem non imminuunt, ideam vero naturæ, ſanguinem commouendi, inprimere poſſunt, horum loco ſuffimigia potius vaporoſa partibus inferioribus admoueantur.

7. *Scarificationes* iam dum adſuetæ temere non prætermittantur. Licet enim neque hoc remedio quantitas ſanguinis ſufficienter imminui poſſit, docet tamen experientia practica, quantæ efficaciæ ſit conſuetudo.

# TABVLA XLIX.

## DE
# PODAGRA, GONAGRA
## ET
# CHIRAGRA.

I. DEFINITIO.

1. *Podagra* eſt ſpaſtico-dolorifica motitatio in pede, a congeſtione ſanguinis hæmorrhoidali externa initium ſumens, & nullo ibi exitu potita, conſuetudine ita inſoleſcens, vt ex leuiſſima deinde occaſione recurrat. Deriuatur a πȣ̃ς, pes, & ἀγρεύω, capio.

2. *Gonagra* eſt dolor arthritico-ſpaſticus ſenſibiliſſimus, *genua* tantum occupans, & a cauſſis ſupra indicatis ortum trahens. Deriuatur a γόνυ, genu, & ἀγρεύω, capio.

3. *Chiragra* eſt dolor arthritico ſpaſticus, articulationes manuvm & præcipue digitorum occupans, atque a cauſſis ſupra indi-

indicatis proueniens. Deriuatur a χεὶρ, manus, & ἀγρεύω, capio.

II. *DIFFERENTIA.*

Hi adfectus a reliquis arthriticis pathematibus non differunt, niſi quod ad loca & tempora ſeu ætatem attinet.

III. *SIGNA.*

1. *Podagræ*

1) Præludit ordinarie conſpicua inflatio & infarctus vaſorum per crura excurrentium, præcipue apud illos, qui amplioribus vaſis inſtructi ſunt.

2) Huic iungitur grauatiua aliqua totius corporis laſſitudo, & tenſio per ipſum femur deorſum, cum adſpectu pallido partium muſculoſarum.

3) Cum hoc languore concurſat ſubinde notabilis horripilatio, immo non raro manifeſtus febrilis horror; licet vana ſit ſpeculatio illa, quod podagricis abſolute omnibus aliquid febrilis eueniat, præcipue, quando incongrua artificia excluſa ſunt.

4) Huic ſuccedit, immo cum illo concurrit, æſtus modo volaticus, modo ardens, ad ſitim & impatientiam vsque varians pro temperamentorum diuerſitate.

5) Inchoat ordinarie leniter circa veſperam, & ſummum gradum adipiſcitur poſt mediam noctem, hora autem circiter nona ante meridiem communiter miteſcit. Deinde vsque ad veſpertinum vel nocturnum tempus dolor *remittit*, immo interdum plane *intermittit*.

6) Quando autem a manifeſtis irritationibus exoritur, e. g. ab ira, terrore, tum typum hunc non æque ſeruat, ſed eo momento imperuoſe irruit.

7) Incipit dolor in aliis, præcipue phlegmaticis, tantum tenſiuus, grauatiuus & preſſorius, liberum membri motum impediens, ſub conamine autem mouendi inſigniter pungens redditur.

8) In aliis vibratilis, lancinans, vellicans, palpitatorius, rigoroſus & vtplurimum pertinaciſſimus, ad eiulatum vsque ſe extendit, ita vt ſub exigua etiam membri moti-

tatio-

tatione, rupturam illud incurrere videatur. Hos dolores patientes ſequentibus circiter verbis exprimunt: es reiſſe, zerre, fahre hin und wieder, es fechte und tobe, es lebe alles drinnen; es lauffe wie Ameiſſen, es arbeite drinnen; es reiſſe das Glied noch gantz zu ſchanden, es ſey, als ob alles zerreiſſen und zerſpringen müſte: als ob Nadeln hin und wieder führen &c. Atque hic eſt *Galeni κόπος ἑλκώδης*, ſeu dolor contuſorius, quem vulgus circumſcribit, es thue ſo weh wie Blut-Schwären, daß ſie ſich fürchten, es anzurühren.

9) Sæpe enim numero micat, vibrat, ſalit, palpitat pars adfecta, ac ſi multæ acus intus vibrarentur, aut pectine ferreo locus carperetur.

10) Orditur hic dolor in aliis a ſuperioribus partibus deorſum, nempe a coxa ad pollicem pedis, in aliis inuerſo ordine, videlicet a pollice ad coxam, procedit.

11) Occupat hic dolor pedem, non ſolum ſtrictiſſime dictum, ſed ipſam etiam tibiam, genu & femur: nec ſolum articulationes harum partium, ſed etiam intermedia ſpatia. Atque ſub hac extenſione & excurſione gonagram, & malum iſchiadicum ſimul inuoluit.

12) Durat hæc adflictio, ſed cum temporaria remiſſione, per plures hebdomades: & quando dolor remittit, excipit eumdem rigor; cui ſi motus accedat, vniuerſus dolor cum ferocia recurrit.

13) Sub ipſo dolore nullus adeſt ſomnus; & licet ille tempore remiſſionis languide obrepat, cum frequentibus tamen pauoribus coniunctus eſt; præcipue quando patientes improuida quadam *adliſione* pedis, *dolores* reuocant.

14) Tumor aliquibus erumpit, interdum circa initium, interdum circa finem mali, ſed non ſingulis eidem indiuiduo paroxyſmis.

15) Primis horum dolorum temporibus vel numquam vel rariſſime ſudant, niſi præ anxietate. Impetus autem quando non nihil langueſcit, erumpit ad minimum

lenis

lenis mador, non raro etiam copioſus ſudor, præcipue ex adfecta parte.

16) Quibus autem ſub ipſis doloribus reliquum corpus ſudat, illis pars dolens communiter ſicca manet.

17) Adpetitus ſub vigore mali aliis iacet, & ad nauſeam vomituribundam inclinat, aliis ſatis conſtat.

18) Prioribus concurrunt ſyndromæ pathematum in abdomine, præcipue in ſiniſtro hypochondrio, colici dolores, alui ſiccitates.

19) Poſterioribus magis conſpirant dolores lumbares, renales ac nephritici, immo excretio ſabuli & calculorum.

20) Denique decreſcunt dolores, & ſuccedit ſtupor vel rigor circa partem adfectam, ſub quo ſtupore & rigore ſpaſmodica muſculorum ſtrictura adparet; cui ſtricturæ contractura & immobilitas membri illius, ad quod muſculi pertinent, indiuiduo nexu ordinarie iunguntur.

21) Seceſſio illa furfuracea, quæ in fine obſeruatur, non omnibus eſt familiaris, nec prouentus nodorum tophaceorum, niſi in malo ad modum inueterato, & habitu pituitoſo.

22) Vrina, quo magis dolores vigent, eo magis etiam eſt rubicunda, valde craſſa, rubedine pauliſper tenebricoſa: ſedimentum, crudiore adhuc malo, deponit pauciſſimum, idque pallidum; prouectiore autem morbo craſſum & ſubmucidum roſeum oſtendit: lateribus vitri adfigit & ad fundum etiam dimittit copioſa granula, inſtar tartari, aurantii ſaturatiſſimi coloris.

23) Recurrit hic adfectus ſtato fere tempore, maxime autumnali aut hiberno humidiore, vel vernali humido-frigido aëre.

2. *Gonagræ & Chiragræ.*

Gonagræ & chiragræ ſigna peculiari non indigent euolutione. Hi enim dolores ad indolem aliorum adfectuum arthriticorum adcedunt, idem cum iisdem ſchema

exhibent, cum podagra facile conſpirant, & non, niſi quod ad loca attinet, differunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. *Podagræ* familiariter obnoxii ſunt homines

1) Sanguinei, ſanguineo-cholerici, ſanguineo-melancholici, immo etiam de phlegmatico temperamento participantes, verbo: qui habitus corporis ſunt laxi & ſpongioſi.

2) Plethorici, floridi, otioſi, diætæ lautæ, aromaticæ, ſpirituoſæ dediti, venere abutentes, animi commotionibus, præcipue iracundia laborantes, & qui poſt conſuetum otioſum corpus vel equitando, vel vehendo vel laborando, fortiter exagitant.

3) Ordinarie viri conſiſtentis & prouectioris ætatis, prægreſſa florida & ſana iuuentute.

4) Graciles, & capacibus venis inſtructi, pauciſſimi hoc adfectu laborare inueniuntur, niſi antea ſpongioſi fuerint, vel hæreditaria ſubſit diſpoſitio.

5) Rarius etiam ætas iunior, niſi ex eadem hæreditaria labe, vel motibus hæmorrhoidalibus prægreſſis, cum vini, iræ, veneris abuſu.

6) Quidquid de *infantibus* podagricis circumfertur, ad rariſſimos caſus pertinet, & laborat incertitudinis ſuſpicione.

7) Quibus euacuationes ſanguinis naturales ſuppreſſæ, vel artificiales conſuetæ prætermiſſæ ſunt.

8) Diſpoſiti ad rheumatiſmum ex apoſtaſi febrili non ſatis diſcuſſa; qui quidem alius etiam habitus, quam ſpongioſi, eſſe poſſunt, & qui ex violenta partis læſione, fractura, contuſione, chronica ſpongioſa vlceratione, inſigni perfrigeratione, venereis gummatibus & viſcoſitatibus in podagram incidunt.

9) Feminæ rarius quidem hoc malo adficiuntur, quæ vero eidem obnoxiæ fiunt, ſunt plethoricæ, hæmorrhoidariæ, cælibes, & in his malum iſchiadicum fere ſemper præcedit.

10) Subiecta *capitis amplioris* podagræ præ aliis obnoxia eſſe, vul-

vulgo quidem dicitur; ſed quæ hic vera ſunt, cauſſa generaliore ſuffulciuntur, nempe illi, qui corporis ſpongioſi & diffuſi exſiſtunt, amplius etiam caput ordinarie habent.

2. *Gonagræ & Chiragræ.*

Hi adfectus eadem fere ſubiecta, quæ modo nominata ſunt, infeſtant.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* horum adfectuum eſt *plethora.*

2. Cauſſa *formalis* ſeu *efficiens* dependet a ſanguinis plethorici *motu*, certis partibus a principio vitali deſtinato, vt per illas euacuatio obtineatur.

3. Nempe hi motus, licet erronei ſint, reſpiciunt tamen in gonagra & podagra hæmorrhoides externas, in chiragra autem & pleuritide ſpuria hæmoptyſin.

4. Cauſſæ *externæ*, *occaſionales* & *procatarcticæ* in deſcriptione *ſubiectorum* potiſſimum indicatæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Hi ſpaſmodici dolores quo magis a loco excretionis ſanguineo-hæmorrhoidalis, ad quam collineant, remoti ſunt, eo pertinacius inſiſtunt, & medicationem reſpuvnt. Hinc podagra & gonagra longe difficilius, quam malum iſchiadicum eradicantur, & dolor iſchiadicus circa os ſacrum longe promptius mitigatur, quam qui iuncturam femoris occupat.

2. Podagra ita communiter inſoleſcit, vt patientes vix vmquam ab illa in ſolidum liberentur: hinc inueterata mitigari tantum, radicitus exſtirpari rariſſime poteſt.

3. Quando *iuniores* & *viri* a podagra corripiuntur, totus morbi ambitus vtplurimum intra 14 dies finitur, in *ſenibus* autem ſæpius ad aliquot menſes extenditur; quæ differentia cuiusuis ætatis genio adſcribenda eſt.

4. Podagra artificiis ſuppreſſa vel repulſa, grauiſſimos & pertinaces adfectus producit, qui lethales communiter euentus habent. Conf. num. 16.

5. *Vulgi traditio* non caret fundamento, quod nempe, qui ad modum iuniores podagra infeſtantur, non perueni-

ant ad inſignem ætatem, & hoc quidem ob familiarem paſſionum hypochondriacarum complicationem: Vnde facile receſſio ab artubus ad interiora contingit, quæ in ſanguineo-cholericis inflammationes viſcerum, in magis phegmaticis hypochondriacos adfectus producit.

6. Sic etiam vera deprehenditur *altera vulgi obſeruatio*, quod, qui tarde podagra tententur, ad ſeram vsque ſenectutem viuere ſoleant, & tandem maraſmode vel hydropico-hecticis, vel paralytico-apoplecticis, adfectibus vitam amittant. Ex contrario iuniores, vel febribus acutis inflammatoriis, vel æſtuoſis hecticis, vel apoplecticis euentibus moriuntur.

7. Quam diu *pauores* ſub ſomno adhuc vigent, finis paroxyſmi nondum adeſt.

8. Quo ſenſibilioribus doloribus podagra patientem exercet, eo breuius & perfectius periodum ſuam terminat, eo diutius etiam nouus inſultus emanet, ſed eo certius deſinit in ſpaſmum, partes rigide trahentem, & in contracturas facile abeuntem.

9. In chiragrico-podagrica paſſione, eaque inueterata, ſtabiles tandem contracturæ & rigores horum membrorum eueniunt, nodi etiam circa articulos digitorum. Sed hæ *contracturæ* rariores ſunt, niſi quidem grauibus animi pathematibus, diæta intemperante vinoſa, vel inconditis artificiis inducantur. Ad has autem contracturas referri non debet familiaris impotentia illa, partem flectendi ſub doloribus, neque rigor ille in declinatione paroxyſmi ſuccedens.

10. Quo magis autem a paroxyſmis remanet inſigne vitium ſiue tumoris, ſiue torporis, ſiue rigoris, ſiue nodoſæ duritiei, ſiue contractæ diſtorſionis, eo promtior, aut ad minimum eo certior, & in vniuerſum peruicacior, fit recurſus.

11. *Cholerico-ſanguinei* a tumoribus pedum liberi ſunt; ex contrario his ſtrictoria potius partium extenuatio ad coxendicem vsque obtingit, eaque tanta aliquando eſt, vt in ariduræ metum coniiciantur.

12. *San-*

12. *Sanguineis* hi tumores eueniunt duri, rubicundi, calidiores interdum, *phlegmaticis* vero molles, œdematoſi, vbique tamen cum ſenſu doloris.

13. Adſueſcunt facile & tandem pertinacius durant ac perennant, ſed ſine præcipiti periculo, niſi repellantur, vel incongruis remediis hydrops, qui per ſe non inſecutus eſſet, aduocetur.

14. Pauci podagrici dantur, qui non ſabulo & calculis, vel ad minimum lumbaribus doloribus cum vrinæ vitiis, aut motibus hæmorrhoidalibus adficiuntur; immo præludunt ſæpe pathemata fere nephritica: vbi autem nephritis calculoſa complicatur, ibi raro ſimul hæmorrhoides obſeruantur.

15. Hæmorrhoides autem, legitime & ſufficienter fluentes, podagram in ſolidum auferre ſolent.

16. Podagra quando ex artubus ad interiora cito repellitur, ſiue id fiat per adſtringentia, ſiue per ambulationem, ſiue per alia exercitia, ſolos artus mouentia, ſuccedunt ordinarie triſtia & periculoſa pathemata, vti num. quarto in genere iam diximus, & hic in ſpecie indicabimus, nempe

1) In iunioribus, inſigniter plethoricis, & cholerico-ſanguineis, diæta calida vtentibus, exoritur facile inflammatio vel hepatis, vel lienis vel ventriculi cum febre acuta.

2) In mediocriter annoſis, mucoſis, diæta non adeo calida vtentibus, ſequitur deiectio adpetitus cum vomitu adſumtorum. Huic proſtratio virium, agrypnia, ſplenica pathemata, colica tormina, multa flatulentia, febris lenta & hectica mox ſuccedunt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Podagra, chiragra* & *gonagra* eadem quidem methodo & iisdem medicamentis poſſunt tractari, quæ tabula generali de adfectibus ſpaſtico-arthriticis indicata ſunt; quoniam autem diuitum æraria & magnatum chartophylacia indubiis teſtimoniis confirmant, & per vulgus adeo notiſſimum eſt, quod podagra medicationibus & medicamen-

tis non cedat, *aliam viam*, eamque ſimpliciſſimam & fere certiſſimam, vtut delicatulis incommodam, monſtrabimus, qua hoc malum niſi ad modum ſit inueteratum, & hæreditarium, *funditus* exſtirpari poſſe certi ſumus.

2. Hanc viam ſequente conſilio manifeſtamus: Podagra eſt *morbus dominorum*, die Herren-Kranckheit: vnde qui hoc malo cupit liberari, *ſeruus fiat*, neceſſe eſt.

3. Durum hoc verbum! quis poteſt audire? Is autem audiet, qui vere cupit liberari, & vitam commodam ac otioſam in laborioſam commutabit. Hæc enim ſola cauſſam podagræ, nempe plethoram poteſt remouere.

4. Hoc adſertum ſine formidine oppoſiti audacter defendemus: non paucis enim exemplis illud habemus confirmatum, inter quæ hoc, quod ſequitur, eſt notabiliſſimum.

5. Vir quidam litteratus quinquaginta & quatuor annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici, habitus corporis ſpongioſi & craſſi, vita ſua ſedentaria non tantum varia mali hypochondriaci incommoda & motus hæmorrhagicos incompletos ſibi cumulauerat, ſed & inſultus podagricos per viginti & plures annos, tantos iam pertulerat, vt proſtratis demum viribus lectum ſemper fere cuſtodire deberet, & præ nimia animi ſenſibilitate atque impatientia illos, quos habebat intimos, ne videre quidem poſſet, atque pecuniam, quam in ſtatu ſano non dilapidabat, in terram proiiceret. Nulla ſalus erat in medicamentis, quæ a multis Medicis exhibebantur, & quo copioſius optimæ bonitatis nutrimenta atque iuſcula ſic dicta confortantia, die Krafft-Brühen, ſumebantur, eo magis vires cadebant, donec corpulentia ſeu pinguedo corporis poſt paroxyſmum aliquot menſium podagricum & febrem lentam remota eſſet. Conſumta hac ratione plethora & recuperatis paulisper viribus, quærebam ex Patiente hoc, num vere cuperet liberari a malo tam diuturno & pertinaci? quumque omnem lapidem ſe moturum eſſe cordate promitteret, non tam verbis, quam ipſa praxi via monſtrabatur, atque, præter corporis motum, venæ ſectiones æquinoctiales, quas nemo antea cordi habuerat,

rat, eidem imponebantur. Sub initium quidem tantas vires non habebat Patiens, vt extra domum ambulare poſſet, breui autem tempore in excurſionibus & reliquis corporis motibus habitum mirificum adquiſiuerat: factum enim eſt, vt tempeſtate commoda pluribus diei horis campos & ſyluas percurreret, tempore autem nubilo vel hyëmali domeſtica negotia, eaque ſatis laborioſa, omni adſiduitate & conſtantia per tres annos ſuſciperet. Omnia aderant ſanitatis requiſita, & podagra, quod per viginti annos frequentibus annuis paroxyſmis Patientem exercuerat, tribus hiſce laborioſis annis numquam redibat. Nihil, quod deſideraretur, reſtabat, quam hoc vnicum matronarum domeſticarum votum, videlicet vt priſtina corpulentia, quam adſiduus labor hactenus impediverat, rediret. Redibat quarto anno, quo ſenſim a labore remittebat, & diæta nihilo minus plena ac lauta vtebatur, venæ ſectionem etiam, quam magnopere aduerſabatur, omiſerat. Hac ratione ampla illa veſtimenta, quæ ſpe obtinendæ priſtinæ obeſitatis anguſta fieri matronæ recuſauerant, ad vota erant expleta. Prædicebam priſtinum morbum, qui quinto anno mitioribus quidem, ſexto autem acerbioribus paroxyſmis recurrebat, atque totam pinguedinis penum conſumebat. Nouam hanc calamitatem litteris ſuis mihi indicabat Patiens (diſceſſeram enim inter ea ex illo loco, quo vna habitabamus) & nouam obedientiam pollicebatur.

6. Plura eius modi exempla nota ſunt, quæ podagram, quoties deſiderant, vita otioſa poſſunt reuocare, & ex contrario per ſufficientem laborem conſtanter illam profligare.

## VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Omnes excretiones, leniter promotæ, dolores horum adfectuum mitigant, ſuppreſſæ vero, vel fortiter intenſæ, illos exacerbant.

2. Hinc quouis modo improbantur

1) *Opiata:* hæc enim ſiue particulis viſcidis, ſiue ſulphure volatili valde actiuo, in humores agant, præter alia damna, contracturas facile relinquunt. In atrocia autem

tem dolorum illa tantum, quæ correcta ſunt, ſub prudente vſu conceduntur.

2) *Martialia*, *bolaria* & alia *adſtringentia*, quæ excretiones ſupprimunt, viſcera conſtringunt, & hydropem cauſſantur.

3) Cautelæ illæ, quæ tabula generali de *ſpasmis* indicatæ ſunt, etiam hic valent.

3. *Pilulæ Stahlianæ*, præcipue illæ, quæ ad tumores ſpecialiter inſtructæ ſunt, in tumore podagrico extra paroxysmum laudantur.

4. *Hirudinum* adplicatio ad loca hæmorrhoidalia, vel largæ & profundæ *ſcarificationes* in partibus adfectis vſum præſtant.

5. Item *ſpiritus vini camphoratus crocatus* & *ſacculi ſicci* omnibus ſubiectis conducunt.

6. Quemlibet rheumatiſmum, ſiue a febribus male ſolutis, ſiue a ſcabie repulſa &c. productum, pro podagra interpretari, caueatur.

7. *Cauſſæ occaſionales*, nempe diæta lauta, calida, bacchus, ira, venus, motus concuſſorii, equitatorii diuturni &c. niſi remoueantur, obtenta mitigatio non diu durabit.

8. Excell. *Stahlius* adlegat exemplum ſerui alicuius, qui a domino ſuo podagrico ocreas dono acceperit, & breui ab hinc tempore podagricus factus ſit.

9. In doloribus podagricis egregie laudatur *emplaſtrum*, quod *tabul. chirurgica de contabeſcentia* deſcribitur.

10. Ceterum res eſt altioris conſiderationis, quod repulſio podagræ ex artubus ad interiora tam infauſta conſectaria, eaque ſatis velocia communiter habeat. Certe qui conſiderat paucas illas ſanguinis guttulas, quæ ſpaſticis illis contentionibus exagitatur, non facile credet, quod illæ ipſæ ad interiora repulſæ tale infortunium producere poſſint. Hinc non tam in *materiam*, quam *motus pertinaciam* culpam reiicimus. Natura enim, quæ intentione euacuandi ſanguinem occupata eſt, quando in externis partibus turbatur, ad interiores partes ſe conuertit, & in quocumque viſcere vitali eosdem pertinaces motus ſtrictorios & expreſſo-

preſſorios inſtituit. Vnde ſtaſes humorum inflammatoriæ oriuntur, & triſtia conſectaria introducuntur.

# TABVLA L.
## DE
# INCVBO.

I. **D**EFINITIO.

Incubus eſt ſpasmodica muſculorum thoracis contractio, nocturno tempore contingens, & anxiam valde ac laborioſam reſpirationem inducens; germanice, der Alp, græce ἐφιάλτης.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Incubus quo modo ab *aſthmate conuulſiuo* diſtinguendus ſit, ſequente tabula fuſius indicatum eſt.
2. Differentiam a *catarrho ſuffocatiuo* ſigna vtrorumque adfectuum, inter ſe collata, docent. *Conf. tabula de catarrho ſuffocatiuo.*

III. *SIGNA.*

1. Senſus ponderis alicuius, pectori incumbentis.
2. Reſpiratio anxia, & tam vehementer cohibita, vt neque mouere corpus, neque claram vocem emittere poſſint patientes.
3. Totius enim corporis motus paulliſper ſufflaminatus eſt, collecto motus vigore circa thoracem.
4. Oberrant ſenſibus varia phantaſmata, quæ vere ſe conſpicere & a quibus iniurias ſe pati autumant adflicti.
5. Soluitur hoc incommodum, quam primum vnicum tantum membrum ad motum denique concitatur.
6. Remanet autem aliquamdiu ingens laſſitudo per corpus vniuerſum, immo nonnumquam maculæ rubicundæ vel liuidæ, ſiue in artubus ſiue in pectore, conſpiciuntur.

7. Hæc omnia nocturno tempore contingunt, medio inter vigilantem & dormientem ſtatu.

IV. *SVBIECTA.*

1. Euenit incubus communiter plethoricis, non quidem ſimpliciter talibus, ſed notabili ſanguinis ſpiſſitudine laborantibus.

2. Speciatim; qui adfectibus hypochondriaco-ſplenicis obnoxii ſunt.

3. Qui nimia ciborum quantitate ventriculum circa veſperam onerare, & in tergo ſuccumbere ſolent.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* eſt plethora cum ſpiſſitudine ſanguinis, præcipue circa venam portæ ſtagnantis, coniuncta.

2. Cauſſa *formalis* conſiſtit in ſpaſticis illis motibus, a principio vitali rationaliter quidem, ſed erronee inſtitutis.

3. Cum cauſſa materiali interdum conſpirant cruditates primarum viarum.

4. Hac ratione exſulant fabulæ, quæ de hoc adfectu per vulgus circumferuntur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Incubus tranſitorius eſt adfectus & minoris periculi.

2. Contumaciter tamen interdum ſe gerit, nec prius auferetur, donec ſanguinis quantitas imminuta & eiusdem ſpiſſior qualitas correcta ſit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Præmittantur per aliquot dies blandiora *laxantia* cum digeſtiuis & reſoluentibus coniuncta.

2. Deinde, modo tempus ſit opportunum *venæ ſectio* in pede adminiſtretur, ſubiunctis pulueribus nitroſis, digeſtiuis, cinnabarinis.

3. De reliquo eadem methodus, quæ *tabula de malo hypochondriaco-hyſterico* commendata eſt, obſeruetur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quo magis primarum viarum cruditates peccant, eo magis poſt euacuantia tonus per ſtomachica amara reſtituendus eſt; in quem finem præcipue laudantur eſſentgen-

gentian. rubr. centaur. min. card. bened. abſinth. cort. aurant.

2. Vbi incubus *vnice* a prægrauatione ventriculi dependet, ibi euacuatio commode per blande aliquod *vomitorium* peragitur; caueatur modo, ne in diagnoſi error committatur, vomitus enim in adfectibus hypochondriaco-hyſtericis grauia mala inducturus eſſet.

3. Adſueſcant eiusmodi patientes lateribus, non autem tergo, incumbere.

TABVLA LI.

DE

# ASTHMATE SPASTICO SEV CONVVLSIVO.

I. D*EFINITIO.*

Aſthma conuulſiuum eſt vehemens ſpaſtica muſculorum thoracis compreſſio, hæmoptyicam euacuationem, ſed erronee, reſpiciens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Aſthma conuulſiuum ab *incubo* ſequentibus differt:

1) *Incubus* euenit dormientibus tantum, vel ad minimum ſemidormientibus, *aſthma* autem *conuulſiuum* vix aliis, quam vigilantibus, obtingit.

2) *Incubus* tranſitorius eſt adfectus, *aſthma* autem *ſpaſticum* longe pertinacius durat, & frequentiſſime ſtatis paroxysmis reuertitur.

3) *Incubus* reſpirationem tam vehementer cohibet, vt vocem claram ſupprimat, *aſthma* autem *conuulſiuum* liberam magis habet reſpirationem,

4) *Incubus* minoris, *aſthma* autem *ſpaſticum* maioris eſt periculi.

2. Aſthma *ſpaſticum* quo modo ab aſthmate *defectiuo*, nempe humido & ſicco, differat, videatur *tabula de aſthmate humido & ſicco.*

3. Differentiam a *catarrho ſuffocatiuo* docet *tabula de catarrho ſuffocatiuo.*

III. *SIGNA.*

1. Reſpiratio eſt quidem breuis, ſed non tam vehementer impedita; neque oppletiuum quid in pectore ſentitur: quibus circumſtantiis a *catarrho ſuffocatiuo* præcipue dignoſcendum eſt aſthma conuulſiuum.

2. Torpor inſuperabilis & extrema laſſitudo per reliquum corpus.

3. In thorace vero & circa ſcapulas ſumma compreſſio ſentitur, coniuncta cordis palpitatione.

4. Adſpectus faciei inæqualiter eſt rubicundus, & vaſa circa tempora turgent.

5. Aluus plerumque eſt adſtricta, vrina ordinarie eſt ſuppreſſa, in nonnullis autem maiori copia excernitur.

6. Concurrit ſæpe vertiginoſa oculorum & mentis tentatio.

7. Hæc omnia non ſolum ſtato plerumque tempore, in primis circa primam noctem, per vnam alteramue horam adfligunt, ſed etiam certas periodos formant.

IV. *SVBIECTA.*

1. Familiarius euenire ſolet hic adfectus plethoricis, quam aliis ſubiectis.

2. In puerili & adoleſcenti ætate non facile occurrit; niſi quidem aliis morbis accedat, quo vero caſu mali communiter ominis deprehenditur.

3. Magis familiaris eſt adultioribus, in quorum aliis mediocris tantum paroxyſmus, ſed eo ſæpius, occurrit, in aliis autem cum impetu inuadit & breui tempore ſcenam claudit.

4. Specialiter euenit hic adfectus iis hominibus, qui ventilatio-

lationes ſanguinis adſuetas, præcipue ſcarificationes circa hæc loca, neglexerunt.

5. Qui vitam laborioſam in otioſam mutarunt.
6. Quibus podagra vel rheumatismus incongruis remediis ad interiora retropelluntur.
7. Familiariter etiam euenit illis feminis, quæ ſuppreſſis vel imminutis menſibus laborant.
8. Item viris hypochondriacis, quibus hæmorrhoides ſuppreſſæ ſunt vel impedite ſuccedunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* eſt plethora.
2. Cauſſa *formalis* eſt irritata ad excuſſionem natura.
3. Cauſſæ *occaſionales* ſunt variæ, eſt enim magis ſymptomaticus quam idiopathicus adfectus: vnde vel febribus, præcipue malignis, vel arthritico-rheumaticis, vel pectoris violentis adfectionibus ſe ſe iungit. *Conf. ſubiecta.*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Aſthma ſpaſticum eſt ſonticum malum, & licet in præſenti non ſtatim ſit periculoſum, facile tamen recurrit, & communiter patientem iugulat.
2. Pueros & adoleſcentes quando hic adfectus corripit, peioris eſt præſagii.
3. Si ſubiecta valde corpulenta ab hoc morbo infeſtantur, in hydropem pectoris communiter incidunt.
4. In iunioribus enim hic adfectus vere ſpaſtico-conuulſiuus deprehenditur, in mediocri ætate acutos morbos vel peculiares ſanguinis eruptiones, præcipue hæmoptyicas, in ſenioribus autem catarrhos ſuffocatiuos, apoplexiam, paralyſin, poſt ſe trahere obſeruatur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *In paroxyſmo.*

1) Ante omnia aluus ſoluatur per clyſterem acriuſculum, ad quem, deficientibus aliis, vrina recenter emiſſa, ſumatur.

2) Deinde venæ ſectio ſiue inſtituatur, ſiue differatur, ſecundum indicationes ſub *cautelis* legendas.

3) Poſt ea ad ſanguinis commoti placationem ſæpius exhibeantur pulueres nitroſi, abſorbentes, cinnabarini.

4) Coniunctis, ad ſanguinem congeſtum diſcutiendum, temperatis alexipharmacis cum regimine leniter diapnoico; quod tanto magis neceſſarium erit, quando febris, vti fieri ſolet, concurrit.

5) In caſu valde vrgente cum pulueribus nitroſis verſus ſomnum miſceantur gran. II. M. P. de cynogloſſa, vel cinnabaris largiore doſi adhibeatur.

6) Externe locum habent, tanto magis ſi patiens ſcarificationibus adſuetus fuerit, ſequentia:

a) Spiritus vini camphoratus, circa ſcapulas, nucham, collum, adplicandus.

b) Dens hippopotami.

c) Frictiones cum panno calido, præſertim ſi ſenſus circa ſcapulas adeſt.

d) Suffimigia ex ſuccino, maſtiche, ſtorace &c. item ex ſtœchade citrina, prunis iniecta, & parti dolenti adplicata.

2\. *Extra paroxyſmum.*

1) Venæ ſectiones æquinoctiales in pede numquam prætermittantur, coniunctis pediluuiis, alternis hebdomadibus repetendis.

2) adſuetæ ſcarificationes readſumantur.

3) Hæmorrhoidum & menſium vitium legitima methodo corrigatur.

4) Lenia laxantia ſubinde exhibeantur.

5) Subiunctis, ad tonum roborandum, & æqualem ſanguinis diſtributionem promouendam, tonico-neruinis, e. g.

Recip. tinct. ſalis tartari.
eſſent. ſuccin. ana drachm. II.
ſpirit. C. C. drachm. I.
M. doſ. gutt. XXX.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1\. *Venæ ſectiones*, in paroxyſmo inſtitutæ, hoc habent commodi, vt adfectus in poſterum pertinacius rec-

& idem auxilii genus efflagitet. Natura enim per hoſce motus ſpaſticos e longinquo ſanguinem exprimere intendit, & quando per venæ ſectionem deſiderium illivs expletur, alia vice, quam primum moleſtam plethoram ſentit, ad antiqua molimina reuertitur, & prius non placatur, quam vena ſecta eſt.

2. Vnde, ſi patiens hunc adfectum numquam expertus eſt, venæ ſectionem abſolute neceſſariam non iudicamus. Quando autem illa omnino placet, inſtituatur ſatis copioſe, & quidem vel in vicinia, nempe in brachio, vel, ſi adfectus non ita vrget, in pede.

3. Quando vero æger ab hoc adfectu antea iam correptus, & venæ ſectio adminiſtrata fuit, tum illius repetitio ſumme neceſſaria eſt: ſine hac enim natura omnia reliqua ſubſidia ſpernit.

4. *Vomitoria*, promiſcue in hoc adfectu exhibita, magis nocent, quam proſunt, præcipue ratione plethoræ & latentis ſub ea timoris hæmoptyſeos. Si autem voracitas prægreſſa huic adfectui incrementum conferret, & nihil adeo contra indicaret, leue aliquod emeticum, præmiſſo clyſtere & pro re nata venæ ſectione, concederetur.

5. Sic etiam *purgantia fortiora* non ſine damno adhiberi poſſunt; lenia autem laxantia vſum ſuum præſtant.

6. A nimia tali ſanguinis preſſione & ſpaſmodica ipſius cutis contractione, ſæpius *ſudor* prouenit, quem nitroſa re vera magis promouent, quam ſiſtunt.

7. Quando pathemata *hypochondriaca* ſenſibiliter complicata ſunt, *mixtura ſimplex*, leniter camphorata, bene acidulata, & ſine regimine vſurpata, vtilis eſt; hæc enim flatulentis hypochondriacis ſubiectis egregie conducit.

8. *Salia volatilia*, præcipue in paroxyſmo, fugiantur.

9. *Anodyna*, ſi, aluo nondum aperta, exhibentur, certiſſime damnum inferunt.

10. Circumſpectus *hirudinum* vſus multis hypochondriaco-aſthmaticis ſalutaris fuit.

11. *Diaphoretica* in primis calida multum nocent, quia paroxy-

xyſimum fortiorem reddunt, lenia autem diapnoica vſum habent.

12. *Expectorantia* in ſpaſtico-aſthmaticis adfectibus, vbi nulla materia præſto eſt, adhibere velle, periculoſum eſt.

# TABVLA LII.

## DE

# SINGVLTV.

I. DEFINITIO.

*Singultus* eſt motus diaphragmatis, & meſenterii cum inteſtinis ſemi-conuulſiuus, mediante quo principium vitale aliquid circa hanc regionem moleſti diſcutere, propellere & eliminare intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Singultus* eſt vel *idiopathicus*, qui a vitio primarum viarum originem ducit, vel *ſymptomaticus*, qui per conſenſum neruorum in aliis morbis acutis contingit.
2. Qui morbis acutis ſuperuenit, iterum diſtinguendus eſt a ſingultuoſa illa reſpiratione, moribundis infantibus familiari.
3. Differt *gradu*, eſt enim vel vehementior, cum ſumma vi & niſu eueniens, vel mitior, per ſpontaneam oris clauſuram facile moderandus.
3. Qui *chronice* occurrit, vel mox iterum ceſſat, vel, quod tamen rarius contingit, febrem inflammatoriam comitem habet, & maiore exſpiratione ſonora ac fortiore impetu adfligere deprehenditur.

III. *SIGNA.*

1. Præcedit communiter dolor grauatiuus & preſſorius circa orificium ventriculi ſiniſtrum.
2. Sequitur ſub diaphragmatis concuſſione exſpiratio ſonora, plus minus acuta.

3. Sub

3. Sub ipſo hoc motu concuſſorio, in chronico adfectu, exſerit ſe ſe ſenſus quidam vlceroſus, als wenn alles rohe und wund an demſelbigen Orte wäre.
4. Poſt præterlapſam horæ quartam circiter partem ſponte communiter ceſſat.
5. Aliquando autem, vltra aliquot horas, immo dies durat.

IV. *SVBIECTA.*

1. Singultus chronicus euenit familiariter iis hominibus, qui nimis auide cibum, præcipue fructus horæos auſteros, ingurgitant, & frigidum potum magnis hauſtibus deglutiunt.
2. Singultus in acutis morbis facile illis ſubiectis accedit, quæ inflammatione quadam interna corripiuntur, ſpecialiter aliquando in puerperis febre acuta correptis obſervatur.
3. Dyſenteria, vel alia inflammatione inteſtinorum laborantibus.

V. *CAVSSAE.*

1. Singultus communis ſeu *chronici* cauſſæ ſunt:
   1) Prægrauatio ventriculi a cibis dyſpeptis, crudis, auſteris, præcipue feſtinato ingurgitatis, & hinc inductæ cruditates ac flatulentia.
   2) Potus frigidus, vel medicamenta refrigerantia.
   3) Exacerbationes motus periſtaltici, per emetica vel purgantia fortiora inductæ.
2. Singultus in *acutis* occurrit præcipue in inflammatione meſenterii, pylori, ſimæ partis in hepate, ilei in dyſenteria, item in febre cauſodea.
3. Cauſſæ *occaſionales* ſunt inflammationum externarum vomitus, diarrhææ, hæmorrhoidum nephriticorum, vel podagricorum adfectuum repentina ſuppreſſio & retropulſio.
4. Interdum per adſumtum lenteſcens venenum ſingultus inducitur.
5. Hac ratione ſingultus ab actu naturæ rationali, quo obſtaculum qualecumque remouere intendit, non autem materia neruos ſtimulante, irritante & vellicante dependet,

det, id quod confirmat experientia quotidiana, dum vehementes imaginationes aut memoria terrificæ, anxiæ rei alicuius &c. ſingultum ordinarie compeſcunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Singultus vulgaris, chronice occurrens, non eſt periculoſus. Licet enim exempla quædam proſtent, in quibus ſingultus ſine morbo acuto lethalis fuit, rariſſime tamen hoc euenire ſolet.

2. Quando autem hic ſingultus vulgaris ſæpius recurrit, maiorem inuoluit conſiderationem, quia facile in conſuetudinem tranſit, & multum moleſtiæ patientibus adfert.

3. Talis adfectus, penſitatis recte circumſtantiis, a vulgari ſingultu gradu & vehementia longe differt, & communiter a labore & motu quodam externo vehementiore mox cooritur.

4. Quando morbis *acutis*, præcipue verſus *dies criticos* ſingultus ſuperuenit, numquam caret periculo; facile enim motus hic ſemi-conuulſiuus in veras & vniuerſales convulſiones per vniuerſum corporis habitum tranſit, quibus breui tempore patientes exſpirant.

5. Sic etiam ille ſingultus periculo non caret, qui aliis morbis accedit. Teſtatur enim communiter de aliis ſonticis malis, e. g. internis inflammationibus diaphragmatis, ventriculi, hepatis & aliorum viſcerum; item de ſcirrhis, periculoſis infarctibus, præſentibus vel imminentibus corruptionibus. Interdum exanthemata difficulter erumpentia aut pene retropulſa comitatur.

6. Non minus ille ſingultus, qui colicæ præter conſuetudinem accedit, mali ominis eſt; *conf. tabula de colica.*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Singultus *communis* non indiget medicatione, breui enim tempore, immo paucis ſubinde momentis, iterum tranſit; ſubleuatur autem commode per externum calorem & potum qualemcumque calidum, e. g. thée, coffée; item per exſpirationem paulliſper cohibitam.

2. Quando autem hic ſingultus tempus ducere, &, quod ſubinde

inde contingit, ad vnam vel alteram hebdomadem ſe ſe extendere videtur, ſimulque ſaburram primarum viarum ſuſpectam reddit, tum ſequens methodus adhibeatur:

1) Ad cruditates primarum regionum eliminandas præſcribantur
   a) Interne lenia laxantia, præcipue rhabarbarina & helleborata, item ſalia cathartica amara.
   b) Externe clyſteres abſtergentes.
2) Deinde ad ventriculum roborandum exhibeantur
   a) Interne ſtomachica amara & neruina, e. g. eſſent. abſinth. galang. cort. aurant. centaur. minor. gentian. rubr. macis, mixtura tonico-neruina *Stahlii*, item martialia ſelectiora, præcipue tinct. martis aperitiva *Ludouici*, pulu. ſtomachicus *Birckmanni* ſeu *Quercetani*, cortex caſcarillæ, eiusque extractum.
   b) Externe camphorata, ſacculi aromatici calidi, adiectis radicibus odoratis, herbis coronariis, & ſeminibus carminatiuis, it. balſama & emplaſtra ſtomachica.
3) His ſubinde interponantur, quæ acrimoniam corrigunt, nempe abſorbentia cum antimoniato quodam fixo maritata.
4) Concurrente flatulentia, hæc legitime tractetur.
5) Ad præſeruandum purgans aliquod ſubinde præſcribatur, & ante vel poſt paſtum aliquot piperis grana, mediante vino aduſto, ſumantur.

3. Singultus, morbis *acutis* ſuperueniens expoſcit
   1) *Interne*
      a) Alexipharmaca cum ſpiritu nitri dulci mixta, coniuncto leni regimine diaphoretico.
      b) Pulueres nitroſo abſorbentes, magiſterium dentis apri.
      c) Emulſiua, gelatinoſa, &, ſedandi ſcopo, corticem caſcarillæ.
      d) Decocta ex rad. ſcorzon. ſigill. Salomonis, apii, cichor. caryophyllat. herb. veronic. ſcord. chærefol. flor. ſambuc. chamomill. ſemin. caru. fœnic. cort. citr.

 cin-

cinnamom. addito nitro & cryſtall. tartari; quæ autem decocta non copioſe ſumenda ſunt.

2) *Externe* ſacculos carminatiuos diſcutientes, in quem finem laudantur

a) Radices helen. pimpinell. alb. leuiſt. imperator. irid. Florentin. zedoar.

b) Herbæ hyſſop. meliſſ. origan. ſerpill. pul. montan. ſalu. rorismarin. thymi, ſpicæ, lauendulæ, menth. chamomill.

c) Aromatica.

d) Ligaturæ hypochondriorum.

## VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Vſus *internus caſtorei*, & aliorum neruinorum calidorum, neque in ſingultu, neque in aliis infimi ventris adfectibus commendatur; *externo* autem vſu effectum ſuvm præſtat.
2. *Caſſia fiſtuloſa* & alia flatulenta laxantia, e. g. fol. *ſennæ*, *agaricum* in hoc adfectu minus locum habent.
3. Acta N. C. anno quinto obſeru. 118. notarunt, quod quinque dierum ſingultus in febre maligna feliciter ſublatus ſit per vſum *nitri*, *abſorbentium*, *emulſiuorum* & *alexipharmacorum*.
4. Hæc obſeruatio confirmatur quotidiana experientia, nitroſa enim cum abſorbentibus & leniter diaphoreticis, quando in acutis adhibentur, rariſſime ſingultum admittunt: inflammationes enim, propter quam diſcutiendam ſingultus a natura excitatur, præcauent.
5. Quando autem nitroſa non adhibita fuerunt, & ſingultus morbis acutis acceſſit, tum in caſu adhuc recente & nondum præualido per dicta remedia frequenter profligatur, ad inſoleſcentem autem adfectum raro ſufficit, multo minus alia remedia famoſa.
6. Qui *chronico* ſingultu vexantur, *cingulo* quodam abdomen per diem muniant, potum frigidum euitent, & labore corpus exerceant.
7. Euitanda ſunt remedia *ſtomachica acria*, *calida*, *volatilia* & *opiata*.

8. *For-*

8. *Fortiora purgantia* & *emetica* in quouis ſingultu nocent.
9. Calor externus, pro mitigando ſingultu, egregie conducit.

# TABVLA LIII.
## DE CONVVLSIONIBVS IN GENERE.

I. D*EFINITIO.*

Conuulſiones ſunt repentinæ, reciprocæ ac extremæ motus tonici exacerbationes, in partibus præcipue muſculoſis, raptim tractis & remiſſis: quo ſummo, ſed erroneo, conamine natura aliquid in corpore moleſti, quod vel actu præſto eſt, vel ab illa fingitur, propellere & expellere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Quo modo conuulſiones a *ſpasmis* vere differant, videatur *tabula de ſpasmis:* Licet enim ſub vno genere motuum, vltra naturalem gradum auctorum reperiantur, & vna ſpecies facile in alteram transmigrat, nullo tamen modo confundendi ſunt. Diſtinguunt alias inter conuulſionem, ceu ſpasmum ſimplicem completum, & motus conuulſiuos; ſed & hanc differentiam hic prætermittimus, ne confuſioni anſam præbeamus.
2. Conuulſiones ſunt
   1) vel *idiopathicæ*, quæ ſine euidente complicatione cum aliis morbis corpus infeſtant, & tempore ſtato, præſertim circa inſigniores lunæ phaſes, ex nulla alia quam ideali cauſſa erronee recurrunt. Huc pertinent conuulſiones illæ, quæ ſtrictiore ſenſu *epilepſiæ* nomine veniunt.

2) Vel *ſymptomaticæ*, quæ ſonticæ corporis periclitationi ſuperueniunt, vti ſub *cauſſis* dicetur.

3. Hoc ſolo reſpectu cauſſarum & morborum complicatorum differt *epilepſia* a reliquis motibus conuulſiuis: illa enim nullam proportionem cum cauſſa phyſica vel morali præ ſe fert, ſed *idiopathice* absque aliis morbis corpus potiſſimum adfligit, propriaque ſui vehementia proſternit, licet a cauſſa materiali initium ſumſerit; illæ autem cauſſas plerumque ſonticas cum morbis coniunctis pro fundamento habent.

4. Conuulſiones *vterinæ* diſtinguendæ ſunt a *lipothymiis* & *ſuffocationibus vterinis*: in his enim oculi ſemper clauſi & membra flaccida ſunt.

III. *SIGNA.*

1. In hoc triſti adfectu adparent partis alicuius vel vniuerſi corporis agitationes reciprocæ, vehementes ac repentinæ, præter voluntatem, immo ſæpe citra recordationem, contingentes.

2. Infeſtant hi motus per breues quaſi paroxysmos, dum aliquando paullulum quidem remittunt, ſtatim vero enormi vi recurrunt.

3. Immo in conuulſionibus inualeſcentibus partes non ſolum motu, ſed & ſitu torquentur, adlituntur & proiiciuntur.

4. His oculorum hinc inde diſtorſio, præcipue verſus ſuperiora, & ſenſuum abolitio accedit.

5. Dentes ſæpius colliduntur, & pollices, præſertim in principio, in pugnum contrahuntur.

6. In caſu vehementiore artus adeo torquentur, vt diu in hoc diſtorto ſitu permaneant.

7. Spuma, vel ad minimum mucus ſaliualis ſub finem paroxysmi communiter ex ore profluit.

8. In nonnullis aliæ excretiones, e. g. vomitus, diarrhæa, hæmorrhagia narium, excretio vrinæ vel ſpermatis, contingunt.

9. Sub

9. Subſequuntur inſignis corporis laſſitudo, ſiticuloſitas, & vertiginoſa capitis perturbatio cum ſudore graueolente.

IV. *SVBIECTA.*

Conuulſionibus plerumque infeſtantur

1. Feminæ præ viris.
2. Ætas infantilis præ aliis ætatibus.
3. Habitus corporis ſucculentus præ ſicciore.
4. Plethorici, craſſo ad modum ſanguine laborantes, & iracundi præ minus talibus.
5. Cauſſis tandem ſequentibus occaſionalibus obnoxii.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *formalis* conuulſionum eſt nimia irritatio principii vitalis: hoc enim vrgentibus caſibus motum tonicum vitalem ad vltimam energiam intendit, ne quid intentatum maneat.
2. Cur autem paroxyſmi in conuulſionibus idiopathicis circa phaſes lunæ communiter occurrant, explicatu difficillimum eſt: quæ enim cauſſæ de dominio lunæ in humores, ſpeciatim in cerebrum, item de mechanicis configurationibus effluuiorum, elaſticis potentiis, proferuntur, laborant *principii petitione.*
3. Plus ſane moralis & finalis rationis, quam phyſici corporei impulſus, in hiſce motibus extremis ſubeſt: hinc multæ difficultates premunt craſſiores illos de vellicatione & ſtimulatione neruorum conceptus, variolarum teſtimonio, vbi vix milleſimus conuulſionibus corripitur, licet omnes eamdem ſuppoſitam ſtimulantem materiam in illo morbo experiantur.
4. Cauſſæ *occaſionales* & concitantes hoc magis illuſtrant, ſæpe enim nulla eſt proportio inter has & motus tales violentas. Sunt autem illæ concitantes cauſſæ

1) vel *materiales*, e. g.

a) Spiſſitudo ſanguinis.

b) Coagulatio lymphæ circa caput, per refrigerationem inducta; quod potiſſimum in infantibus contingit.

c) Re-

c) Retropulſio cruſtæ lacteæ, ſcabiei, achorum vel aliorum vlcerum manantium.
d) Interceptio reſpirationis a tuſſis vehementia & materia valde tenaci.
e) Contenta in abdomine, e. g. vermes, præcipue apud infantes.
f) Morbi acuti infeliciter decurrentes, præcipue exanthemata legitime non ſuccedentia, e. g. variolæ, morbilli.
g) Dentitio difficilis.
h) Res ſolidæ, e. g. feſtucæ, grumi, ſanies, ſub cranio latitantes, item potus ſpirituoſorum acriorum nimius.
i) Menſes ſuppreſſi, vel aliæ debitæ excretiones retentæ.
k) Contuſiones grauiores, præcipue vulnera tendinum aut neruorum.
l) Morſus animalium iratorum.
m) Quo magis autem conuulſiones in conſuetudinem iam degenerarunt, eo minus cum incitamentis hisce materialibus proportionem ſeruant.

2) Vel *immateriales* e. g.
a) Diſpoſitio hæreditaria.
b) Animi pathemata, quæ non ſolum promtiſſime conuulſiones prouocant, ſed etiam pertinaciter illas fouent, præcipue ira, terorr, amor veſanus ac deſiderium.
c) Impreſſiones ideales per veneficia & philtra, inprimis ſanguinem menſtruum orgaſticum.
d) Periodi temporum, præſertim phaſes lunæ.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Omnium conuulſionum nullus corpori in ſolidum vtilis eſt effectus.
2. Euentus quidem in *chronicis* cauſſis & ſcopis nihil ordinarie periculi portendit, niſi impetu conuulſiones excedant; inter ea facile adſueſcunt, & per leues pure morales cauſſas proteruius reuocantur.

3. Quæ

3. Quæ autem conuulſiones *acutis* cauſſis accedunt, ancipitem communiter euentum ſortiuntur: per initia quidem morbi ſymptomaticæ hæ conuulſiones minoris, ſub ſtatu maioris, in declinatione & tempore debiti exitus ſummi periculi ſunt, immo, niſi a nouis externis cauſſis prouocatæ ſint, morbum lethali euentu claudunt.

4. Illæ conuulſionum ſpecies præ aliis ſunt contumaces, quæ a patheticis occaſionibus, vitio hæreditario, veneficiis, philtris initium ſumſerunt, & conſuetudine in habitum iam ſunt deductæ.

5. Conuulſiones, quæ adoleſcentes & adultos corripiunt, periculoſiores ſunt, quam quæ iuniores.

6. Mulier ex abortu conuulſa, raro euadit, teſte *Aretæo* libr. I. c. VI.

7. Puer febricitans, variolas nondum perpeſſus, ſi motibus conuulſiuis, & ardore circa lumbos, corripitur, poſtero die variolarum eruptio exſpectanda eſt, obſeruante *Bagliuio* in praxi med. pag. 79. & confirmante experientia frequente.

8. Sic etiam conuulſiones, febrilibus adfectibus in infantili ætate ſuperuenientes, ordinarie lethales ſunt.

9. Conuulſiones *ſymptomaticæ* nulla re efficacius profligun-tur, quam promotione motuum ſe- & excretoriorum, morbo primario conueniente.

10. Epileſia *vterina*, ſub debita mali hyſterici tractatione, ſponte communiter euaneſcit.

11. Quando autem nulla aut leuiſſima mali hyſterici pathemata adparent, & ita conuulſiones nullam magis proportionem cum cauſſa hac materiali obſeruant, tunc prius non ſoluuntur, quam poſt ſpecifici remedii, epilepſiæ idiopathicæ conuenientis, adplicationem.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ante omnia conſideretur, num conuulſio ſit *ſymptomatica* vel *idiopathica*.

2. In *ſymptomatica* primarius morbus reſpiciatur: hoc enim feliciter ſublato, conuulſiones interdum ſponte remittunt.

3. Vbique autem reliquæ curæ, exceptis febribus acutis, præmittantur blandæ *primarum viarum* expurgationes. In hunc finem præcipue commendantur cholagoga & melanagoga.

4. Euacuationum *ſanguinis* debitarum ſuppreſſiones legitima methodo reuocentur; qua ratione ſpiſſitudini humorum ſimul conſulitur. Huc in ſpecie pertinet *epilepſia vterina.*

5. In cauſſa *vermium, ſcabiei*, vel *efflorеſcentiarum retropulſione*, mercurius dulcis vſu veniat, & expellentia, e. g. flores ſulphuris, anticatarrhalibus mixti, vſurpentur.

6. In *pectoris* vitiis, lymphæque viſciditate exhibeantur eadem anticatarrhalia, e. g. eſſent. ſuccini, alexipharmaca, pimpin. alb. cum tinctur antimon. remiſcenda, in phlegmaticis liquor C. C. ſuccinatus, eſſent. cortic. ſaſſafras.

7. Contra *ſpermatis* abundantiam & orgaſmum præſcribantur nitroſa & ſufficiens corporis labor.

8. In cauſſa recrementorum *bilioſorum*, infantibus familiarium, ordinentur rhabarbarina, e. g. ſirup. de cichorio cum rhabarb. aurum fulminans cum cryſtallo montana præparata, clyſteres emollientes, qui in flatibus concurrentibus præcipuum vſum præſtant.

9. *Dentitio difficilis* & interceptio *aſthmatica* tractentur, vt moris eſt.

10. Conuulſiones per *philtrum* inductæ, vomitorium expoſcunt ſatis maturum.

11. Hiſce præmiſſis, motus temperantia & ſiſtentia propinanda ſunt, e. g. cinnabarina, nitroſa, lumbrici terreſtres, vel ſpecifica adhibenda. Conf. *tabul. de epilepſia.*

12. Motus conuulſiui ſymptomatici, *febribus* ſuperuenientes, non ſtatim oppugnandi ſunt, in primis per opiata, ſed reliquus febris decurſus & ſucceſſus iuſto modo promouendus, cui ſcopo ſatisfaciunt aquæ diapnoic. emulſiones, cinnabarina.

13. Conuulſiones *idiopathicæ* ſequente methodo tractentur:
1) Lenia laxantia per tres circiter dies propinentur.

2) Re-

2) Reliquarum excretionum debitus ſucceſſus conſeruetur. Denique

3) Verſus paroxyſmum ſpecifica ſub moderato regimine exhibeantur. De quibus fuſius *tabul. de epilepſia* agetur

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Obſeruatio illa generalis, quod *generalia ſpecificis* ſint *præmittenda*, in conuulſionibus potiſſimum locum habet.

2. Remedia illa, quæ in hoc malo alias efficacia ſunt, quando in conuulſionibus, mortem præcedentibus, offeruntur, loco ſedationis, maiorem motuum inſolentiam excitant, donec ipſa mors ſequatur: vnde eo tempore nil niſi *prognoſis lethalis* locum habet.

3. Numquam ad motus tantum ſiſtendos dirigatur intentio: neque etiam materiam, fortioribus præſertim medicamentis expellere tentemus, vbi nulla talis præſto eſt.

4. *Adſtringentia*, ad motus generaliter ſiſtendos, in hoc adfectu exhibere, quouis modo improbatur.

5. Sic etiam *narcotica*, intentionem ad mouendum paulliſper obnubilantia, minus fideliter agunt, & ad ſpecialis huius motus ſedationem minime ſufficiunt.

6. *Cinnabarina* in *idiopathicis* conuulſionibus minimam habent efficaciam, in *ſymptomaticis* autem & ſpaſticis circa caput reſtrictionibus plus præſtant.

7. *Fortiora purgantia* in conuulſionibus *idiopathicis* non ſolum inutilia ſunt, verum etiam motus magis exacerbare obſeruantur: in nonnullis autem *ſymptomaticis* adfectibus, vbi materia craſſa manifeſta eſt, magis locum habent, præcipue in ſubiectis robuſtis, quibus etiam *vomitoria* aliquando ſalutariter propinantur; cauendo tamen vbique, ne nimis ſint draſtica, neque *ſub ipſis paroxyſmis* exhibeantur, reſtagnante virium imbecillitate.

8. Violentæ *pollicum eruptiones*, aliæque interpellationes paroxyſmorum per odoramenta penetrantiora, inſignem poſt paroxyſmum defatigationem aut citiorem & frequentiorem eiusdem recurſum procreare ſolent.

9. Caueant ſibi patientes ab *animi commotionibus*, præcipue

iracundis, ab otio, ſpeculationibus, potu ſpirituoſo, cibis acidis, refrigerationibus immodeſtis, rebus graueolentibus, proſpectu in profundum.

10. *Venæ ſectio*, ſi malum a plethora vel ſuppreſſione fluxuum ſanguinis conſuetorum prouenerit, inſtitui neceſſe eſt, quam nonnulli in pedum *digitis maioribus* ſpecifice celebrant.

11. *Liquor C. C. ſuccinatus* in quibusdam effectum edit optatum, vitandus autem eſt eius abuſus.

12. Vltimo loco mentionem facimus *olei* illius rectificatiſſimi, quod *Democritus* ſic dictus *Chriſtianus* tractatu, *morbus & medicina vitæ animalis*, in conuulſionibus commendat. Qui oleum hoc *legitime* præparare & *dextre* adplicare poterit, is in conuulſionibus non ſolum idiopathicis, verum etiam in quibusdam ſymptomaticis, præcipue vterinis, admirandos effectus obſeruabit. *Conf. diſſert. noſtra inauguralis de efficaci quodam remedio in motibus exacerbatis.* Effectus, quos in hac diſſertatione huic oleo rectificatiſſimo adſignauimus, in hunc vsque diem ſæpius ſe commendant.

# TABVLA LIV.

## DE EPILEPSIA.

I. DEFINITIO.

Epilepſia eſt motus conuulſiuus plus minus repentinus, ſumme exacerbatus, artus præcipue & pectus miſerrime adfligens, ſenſuumque priuationem per totum paroxyſmum inferens, cum aliis ſymptomatibus grauioribus, idiopathice magis absque alius morbi concurſu ab anxia natura erronee formatus. Deriuatur ab ἐπιλαμβάνω, inhæreo, manum iniicio.

II. DIF-

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differentiam *epilepſiæ* a *motibus conuulſiuis* in genere *tabula* præcedente docuimus.
2. Diſtinguunt quidem vulgo inter *epilepſiam idiopathicam* & *ſymptomaticam*, ſed minus commode: hac enim ratione, differentia illa, quæ eſt inter *conuulſiones idiopathicas* & *ſymptomaticas* facile confunditur & obſcuratur.
3. Hinc quamquam *epilepſia* ſub *initium* per quaſcumque cauſſas *materiales* interdum inuitetur & introducatur, *progreſſione* tamen temporis, quando motus vere epileptici in habitum obfirmantur, *motuum* magis quam *materiæ* vitia adcuſanda & conſideranda veniunt.
4. Atque hoc intuitu *epilepſiam* ſic dictam *ſymptomaticam* eiusque tractationem ad tabulam *præcedentem* generalem de *conuulſionibus in genere* relegamus, & *epilepſiæ* nomine hic tantum ſubaudimus adfectum conuulſionis *idiopathicum*.
5. Multo minus ſolliciti ſumus hoc loco de differentia illa vulgatiſſima, quæ *epilepſiam* infantum in *externam* ſeu *explicitam*, wenn das böſe Weſen ausbricht, & *internam* ſeu implicitam, wenn der innerliche Jammer im Leibe oder Köpfgen iſt, diſtinguit. Quem ad modum enim conuulſiones infantum tantum non omnes ſunt ſymptomaticæ, ita & harum tractationem ex hoc quidem loco excludimus.
6. Idiopathica hæc *epilepſia* eſt vel *recens*, vel *inueterata*.
7. Item vel *periodica*, mutationes lunæ inſigniores, præcipue nouilunia & plenilunia ſequens; vel *vaga* ſæpius recurrens.
8. Alia eſt *hæreditaria*, alia ab impreſſione per *faſcinum* aut nefarias artes magicas inducta, *conf. theoria Stahlii pag.* 1356. alia vero aliunde *adquiſita*.
9. Alia *vehementior*, quando nimirum manus in auxilium qualecumque admouentur; alia vero huius intuitu *lenior*.
10. Differt tandem epilepſia a *pauoribus* infantum ratione gradus & durationis, vtpote qui huius mali ſæpius eſſe ſolent prodromi.

11. Quo modo epilepſia differat a *lipothymicis* & *apoplecticis* adfectibus, ſigna teſtantur.

III. *SIGNA.*

1. In aliis præcedit ſenſus quidam frigidus, ex partibus remotis repente verſus caput adſcendens, & ſcintillæ oculis obuerſantur.
2. In aliis prodromi tales non ſentiuntur, ſed paroxyſmus improuiſe per *caſum repentinum* ſe ſe manifeſtat.
3. Sub initium paroxyſmi *pollices* in pugnum imprimuntur, & quando manus in auxilium vocantur, contentio adeſt contumaciſſima & vehementiſſima, quæ corpus rigidum & mobile, non vero flaccidum & tranquillum ſeruat; in aliis vero, vbi eius modi ſymptoma deeſt, adfectus mitiore plerumque modo decurrit.
4. In paroxyſmi auſpiciis mox priuantur ſenſuum vſu, vnde poſt ea, quid factum ſit, immemores ſunt.
5. Procidunt hinc, quam primum hoc malo infeſtantur, protinus in terram, oculis apertis & toruis.
6. Concurrunt communiter oculorum, linguæ & labiorum torſiones, ſtridor dentium & reſpiratio ſonora cum clamore ſæpius ingente.
7. Item violentæ artuum, immo totius ſæpe corporis, iactationes & concuſſiones. *Conf.* quæ *tab. de conuulſione in gere* dicta ſunt.
8. In nonnullis caput perpetuo agitatur, vt fortiſſime illud ad ſanguinis vsque profuſſionem terræ adlidanr; id quod iunioribus magis ſolemne eſt.
9. Deſinit tandem paroxyſmus cum largiore ſpuma, quæ ex glandulis ſaliualibus exprimitur, & ex ore profluit.
10. Epilepticorum quidam ſunt auidi, præcipue panis, & magis quidem ſecalini quam triticei. Atque hi ſunt, quorum paroxyſmus ordinarie terminatur cum vomitu, quo ſemi-coctum panem, ſeu fermenteſcentem magis pultem, ex ventriculo excutiunt.
11. Nonnulli inter dormiendum ſolum ab hoc adfectu corripiuntur, in quibus tanto difficilius eradicatur.

12. In

12. In epilepſia *habituali* paroxyſmi circa phaſes lunæ, immo ſecundum diei horas recurrere communiter obſervantur.

13. Finito tandem paroxyſmo haud vllius rei recordari valent, niſi quod a vehementi hac exagitatione remanentem laſſitudinem ſentiant, & de vertiginoſa capitis perturbatione conquerantur.

IV. *SVBIECTA.*

Ab epilepſia plerumque infeſtantur

1. *Infantili* ætate a *conuulſionibus* frequentibus correpti.
2. *Animi* adfectibus, præcipue terrori, iracundiæ & mœrori anxio dediti.
3. Plethorici, habitu corporis laxo ac ſponſio gaudentes, & ſpiſſitudine ſanguinis eximia laborantes.
4. Speculationibus amoris veſani, nimium indulgentes.
5. Omnium maxime *hæreditaria* diſpoſitione gaudentes.
6. Tandem iuniores & feminæ.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *generalis* eſt intentio quædam naturæ excuſſoria, motibus transpreſſoriis & congeſtoriis tentanda.
2. Cauſſa *ſpecialis* eſt *idea motus* per qualemcumque impresſionem iracundam, aut anxie trepidam intentionem excitata.
3. Hunc motum *idealem* concitare valent variæ mentis alterationes, e. g.
   1) Animi pathemata vehementiora.
   2) Auerſio naturæ nauſeoſa.
   3) Æſtimatio eiusdem falſa.
   4) Intentio mentis fortiſſima.
   5) Ex his quoque aliquo modo liquet, quo modo *faſcina* & *incantamenta* ad hunc adfectum ſua ſymbola addere poſſint atque conferre.
   6) Omnium vero diſpoſitio hæreditaria eſt maxima.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Epilepſia vti eſt actio natura contumaciſſima ac violentiſſima; ita & multa, eaque potiſſimum ſontica, incommoda adfert; de quibus ſequentia teſtantur.

2. Vio-

2. Violentior oculorum diſtorſio, quæ in hoc malo occurrit, durabilem ſæpius procreat ſtrabiſmum.
3. Quæ caput ſæpius adfligit epilepſia, id quod in iunioribus fieri ſolet; illa ſtupefacit tandem ſenſus & imminuit vſum rationis.
4. Sæpius etiam iisdem ſubiectis impotentiam adfert paralytodeam.
5. Epilepſia *nocturna*, quia ſpecificorum commodam exhibitionem non adeo admittit, maiores in cura, quam *diurna*, inuoluit difficultates.
6. Quæ *adultis* obtingit, & habitum adquirit, illa vix amplius eradicatur.
7. Qui chronicæ habituali epilepſiæ adſueti ſunt, illis, ſi etiam alio morbo correptis cooriatur, minus periculum denunciat.
8. Quid mutatio loci, temporis, vitæ generis, & præcipue ætatis ad epilepſiæ ſpontaneam ſolutionem conferat, ipſe iam *Hippocrates* paſſim obſeruauit.
9. Hinc epilepſia, *ante menſium eruptionem* puellis eueniens, ſæpe circa fluxus huius eruptionem, nempe finem ſecundi ſeptenarii, ſponte remittit.
10. Idem obſeruare contingit in *maribus*, in quibus circa pubertatis annos epilepſia, priore tempore exorta, non raro ſoluitur.
11. Epilepſia, quæ *circa menſium eruptionem* exoritur, facile, licet debite ceſſauerit, tempore geſtationis & præcipue partus, recrudeſcit.
12. Infantes epileptici, intra ſex hebdomades adhuc conſtituti, raro euadunt.
13. Epilepſia tandem *habitualis* cum hectica complicari & ſcenam claudere ſolet.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Ante, quam ad ipſa *ſpecifica* fiat progreſſus, *generaliora*, excretionibus ordinariis promouendis deſtinata, præmittantur. Qua de cauſſa

1. Cruditates *primarum viarum* eliminentur *laxantibus*, per tres

tres circiter dies propinatis: huc faciunt cholagoga & melanagoga, v. g. rhabarb. hellebor. nig. mercur. dulc. ſyrup. de cichor. cum rhabarb. vt & clyſteres emollientes & abſtergentes.

2. Deinde *reliquarum excretionum* debitus ſucceſſus reſpiciatur.

3. Denique *verſus paroxyſmum ſpecifica* ſub leni regimine exhibeantur. Horum ingens farrago apud auctores invenitur, ex quibus ſequentem facimus ſelectum.

1) Radix & ſemen pœoniæ maris.
2) Viſcus quernus & corylinus.
3) Carbo artemiſiæ.
4) Cranium humanum.
5) Secundinæ primiparæ humanæ.
6) Stercus pauonis & leonis.
7) Vngula alcis, de collo ſuſpenſa.
8) Cerebrum corui.
9) Hippomanes, id eſt glanduloſa illa maſſa, quæ in ore pulli recens nati reperitur. Hæc omnia antiquorum tempore iam erant celebrata: a recentioribus laudantur:
10) Spiritus ſanguinis humani, immo ſanguis ipſe ab homine, violenta morte peremto, deſumtus, præeunte *Helmontio*.
11) Os triquetrum cranii humani, vel porcini.
12) Os ſemi-lunare carpionum.
13) Excretio alba gallinæ, oua incubantis, ſub vmbra exſiccata, & verſus paroxyſmum ad ſcrup. I. propinata, ac aliquoties repetita.
14) Bilis recens canis atri, cum vnicornu foſſili ſubacta, vel aliquot guttæ ſeorſim propinatæ.
15) Malleus & incus ex cranio vitulino, habito ad ſexum reſpectu.
16) Spina lacertarum, in aceruo formicarum exeſarum.
17) Corda & hepata talparum, ranarum viridium, hirundinum, & aliorum animalium minorum.
18) Lingua ſiccata ex viuo tetraone ſumta, *Vid. caut.*

19) Raſura ſpinæ dorſi, violenta morte peremti.
20) Talus leporis.
21) Lumbrici terreſtres in coitu menſe Iunio ante ortum ſolis poſt prægreſſam pluuiam capti, ſpiritu vini vel ipſo vino abluti & pulueriſati.
22) Egregium tandem antepilepticum, quod paſſim a *Stahlio* commendatur, hoc eſt:

Recip. cord. talpar. exſiccat. num. V.
lumbric. terreſtr. drachm. I.
talor. leporis ſcrup. I.
vngul. alcis ſubtiliter pulueriſat.
cortic. viſci querni ana ſcrup. ſemis.
cinnabaris, ſi placet, drachm. ſemis.
Miſc. doſ. gr. XV.

23) Plura *ſpecifica* videantur in praxi *Barbettiana.*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Vera *ſpecifica*, legitime etiam adhibita, in omnibus neque pari ſucceſſu, neque vna eademque conſtantia, effectum edunt; quæ res in cauſſis magis moralibus, quam phyſicis quærenda eſt.
2. Obſeruatio *differentiarum* eximium in praxi habet vſum, quando autem ſpecifica ſine tali ſpecierum reſpectu promiſcue adplicantur, nullum effectum ſortiuntur.
3. *Barbette* purgandi ſcopo in epilepſia commendat ſequentem hauſtum, qui paroxyſmum miratu digno effectu gradatim imminuere dicitur:

Recip. ſapon. Venet. alb. vnc. ſemis.
lact. vaccin. vnc. VIII. coque & colaturæ vnc. III. exhibeantur.

4. Epilepſia quando *lenior* eſt, *excitantia* per odoramenta penetrantiora non adeo improbantur, præcipue in vterina; vbi autem grauior eſt adfectus, in paroxyſmo excitare non conuenit, minime omnium per excitantia impetuoſa, e. g. ſalia volatilia, ſternutatoria: cauſſantur enim dolores capitis vertiginoſos, febriles commotiones, inſignem poſt paroxyſmum laſſitudinem, & quo ſæpius turbantur, eo frequentius & promtius paroxyſmi

recur-

recurrunt. Id quod etiam de violenta *pollicum* implicatorum *eruptione* valet.

5. Poſt paroxyſmum lenes clyſteres ſeu lenia laxantia commendantur; ſubiunctis neruinis carminatiuis, præcipue tinct. cortic. aurantiorum, cauendo ab vſu *caſtorei.*

6. *Puluis cephalicus Michaëlis*, licet non omni plane effectu deſtitutus ſit, inſignis tamen vſus ab illo non exſpectandus eſt.

7. Antepileptica melius *ante paroxyſmum*, quam *poſt* eumdem, exhibentur: optati effectus infallibile ſignum eſt, ſi patientes in fronte fortiter ſudent.

8. Puluis antepilepticus, ex commendatione *Stahlii* ſub methodo deſcriptus, non confundendus eſt cum *altero ſpecifico* remedio, quod paucioribus granis propinatur, & ab auctore pro arcano habetur.

9. In *abundantia* & *ſpiſſitudine* ſanguinis conuenit *venæ ſectio*, vel iuxta *Williſium* hirudinum venæ iugulari vtrique in infantibus adplicatio.

10. Imminente paroxyſmo *ligaturæ* partium externarum ſuadentur.

11. *Camphora* gr. I. cum aqua cheiri poſt paroxyſmum propinare docuit *Ettmullerus*, ne cito recurrat.

12. *Amuletica*, vt ſemen poeon. corall. ſmaragd. &c. de collo ſuſpenſa, ſperatum haud præſtant effectum.

13. *Diæta* epilepticorum ſit moderata, cibi offerantur eupepti cum potu ſufficienti & motu. Vinum, vt merito ſuſpectum, vitetur cum animi pathematibus.

14. *Lumbrici terreſtres* non forti igne ſed leni calore debent exſiccari. Quoniam autem ſub leni hac exſiccatione facile putreſcunt, ſpiritu vini vel ipſo vino prius abluendi ſunt. Hac enim ratione mucus abſtergitur, pori aperiuntur, & principium inflammabile, quod putredinem cauſſatur, ſub leni calore exhalat.

15. Vltimo loco adiicimus arcanum illud antepilepticum, *Caſparis Franckii*, paſtoris quondam *Leopoldigrunenſis*, quod poſt ipſius obitum agnati, peculiari quodam incitamento commoti, anno 1711. per nouellas detexerunt.

Rec. Raſur. cran. human. recent.
vngulæ alcis.
alumin. plumos.
ſpin. dors. violent. mort. perempt.
Ling. ex viuo tetraone ſumt. & ſiccat.
Talp. menſ. mart. capt. & noua olla ſiccat.
Rad. pœon. die paraſcev. cum auro & argento foſſæ.
ana q. p.

M. f. puluis, cuius doſis pro adultis drachm. j, pro iunioribus & infantibus minus, cum aqua ceras. nigr. flor. tiliæ, vel ab infantibus cum lacte materno, ſumenda. Sudor & ſomnus quando ſuccedunt, pro bono omine habentur.

## TABVLA LV.

### DE

# FEBRIBVS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

Febris eſt principii vitalis ſalutare conamen, quo motibus ſecretoriis & excretoriis, vltra gradum naturalem quidem auctis, quantitati tamen & qualitati cauſſæ vtplurimum ſatis proportionatis, morbiferam aliquam materiam ſiue præoccupare, ſiue remouere intendit. Hoc ſenſu commode *febris* vocabulum deriuatur ab antiquo *februare*, id eſt, expurgare, ſpecialiſſime a ritibus illis ſolemnibus, *februa* adpellatis, quibus domicilia ab *vmbris erraticis* defunctorum repurgare, & cauſſas malorum tollere intendebant.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febres differunt ratione *periodi* ſeu menſuræ temporis, & ſecundum hanc differentiam ſunt

1) vel

1) vel *acutæ*, quæ breui tempore circumſcribuntur, e. g. febris ephemera, ſynocha, variolæ, pleuritis &c. Hæ acutæ iterum diſtinguuntur in
 a) *ſimplices* & *peracutas*, e. g. peſtilentiales. Item in
 b) *benignas* & *malignas*.
2) Vel *chronicæ*, quæ *longiore* periodo abſoluuntur, e. g. febres intermittentes, lentæ, hecticæ.

2. Febres ratione *ordinis* ſunt:
1) vel *typicæ*, quæ progreſſus ſuos & vniuerſam periodum conueniente ordine ſeruant;
2) vel *erraticæ*, quæ nullum conſtantem typum ſeruant:

3. Porro febres ſunt:
1) vel *continentes*, quæ eodem, quo inuadunt, tenore ad finem vsque perdurant, ſine intermiſſione & remisſione, e. g. ephemera ſimplex & plurium dierum, item febris ſynocha, ſeu *continens* κατ' ἐξοχὴν dicta.
2) Vel *continuæ*, quæ ſingulis diebus ab exacerbationibus ſuis paullulum quidem *remittunt*, ad plenariam tamen *intermiſſionem* non perueniunt, e. g. febris quotidiana continua, ſeu catarrhalis, quæ veſpertino tempore ordinarie paroxyſmos ſuos format, ante meridiem autem *mitius* adfligit.
3) vel *intermittentes*, quæ poſt interualla vnius vel plurium dierum nouo deinde impetu inſultant; e. g. intermittens quotidiana, tertiana, quartana.

4. Ratione *temporis* febris conſideratur, num ſit
1) vel in *principio* & ortu;
2) vel in *incremento*;
3) vel in *ſtatu*;
4) vel in *declinatione*.

5. Differunt porro febres ratione *cauſſarum*, & ſecundum hanc differentiam ſunt
1) vel *ſanguineæ*, in quibus natura plethoram imminuere intendit, e. g. in febribus continentibus.
2) Vel *biliosæ*, quæ poſt inſignem iracundiam & bilis largiorem effuſionem proueniunt, e. g. febris cholerica, cauſus.

3) Vel *mucoſæ*, per quas pituitoſa, mucida, ſeroſa materia ex corpore proſcribitur, quale quid contingit in febribus catarrhalibus.

4) Vel *inflammatoriæ*, quæ inflammationibus viſcerum & non raro etiam externarum partium *grauioribus* adcedunt. Huius cenſus ſunt: phrenitis, peripneumonia, pleuritis, hepatitis, ſplenitis, nephritis & febres vulnerariæ.

5) Vel *lochiales*, quæ puerperas poſt lochia ſiue imminuta, ſiue plane ſuppreſſa, ſiue aliam aduentitiam cauſſam, infeſtant.

6) Vel *lacteæ*, quæ lactis in mammas difficilem ingreſſum & prouentum comitantur.

6. Febres etiam diuiduntur in

1) *Eſſentiales, primarias, idiopathicas*, &

2) *Acceſſorias, ſecundarias, ſympathicas*, quæ adiunguntur inflammationibus, vlcerationibus, immo etiam impetuoſis congeſtionibus atque reſtagnationibus humorum. Huc pertinent febres inflammatoriæ, vulnerariæ, lentæ, hecticæ &c. item febres catarrhales, rheumaticæ. *Conf. tab. de febribus ſecundariis.*

7. Febres iterum diſtinguuntur in

1) *Simplices*, quæ ſibi quaſi ſolis conſtant, & cum nulla alia febre complicatæ ſunt; & in

2) *Compoſitas*, vbi febris continens & continua, vel continua & intermittentes complicantur, aut intermittens duplicatur, e. g. ſynochus putrida veterum, quotidiana continua, tertiana duplex.

8. Febres pro diuerſitate *originis, groſſationis, locorum* & *ſubiectorum* ſunt

1) Vel *epidemicæ*, quæ ex aëris vel aquæ communi vitio oriuntur, & communiter contagioſæ exſiſtunt, e. g. petechiales ſeu catarrhales malignæ, variolæ, morbilli &c.

2) *Endemiæ*, quæ certis populis & regionibus, præ aliis magis propriæ ſunt, e. g. febres tertianæ & quartanæ intermittentes *Belgis* quaſi propriæ exſiſtunt.

3) *Spo-*

3) *Sporadicæ*, quæ ex indiuiduali cauſſa hunc vel illum hominem, hoc vel alio loco infeſtant, e. g. febres *cholerico-cauſodeæ* poſt inſignem iracundiam: *intermittentes* ob vitium in primis viis, vel circa easdem: *inflammatoriæ* poſt inſignem corporis exagitationem & hauſtum frigidum.

9. Denique febres ratione *indolis* ſunt vel

1) *Legitimæ*, ſeu regulares, quæ conſueta anni & dierum tempora obſeruant, & ſolito tempore finiuntur; vel

2) *Anomalæ*, irregulares, nothæ, quæ nulla certa tempora, nullum typum, & nullam periodum conſtanter formant, & cum inſolitis ſymptomatibus complicatæ ſunt.

Item vel

1) *Benignæ*, quæ mitius ſe gerunt, e. g. febres intermittentes; ex febribus *acutis benignæ* dicuntur *reſolutoriæ* ſeu *continentes* & viſcerum *inflammatoriæ*. Bene autem notandum eſt, quod *inflammatoriæ*, ſi *exitum* ſpectemus, a malignitate febrium peſtilentium parum differant, & ita hoc intuitu minime *benignæ* dici mereantur. Quoniam autem *non contagioſæ* ſunt, vti *malignæ*, & non niſi vni, quem exercent, periculoſæ, *benignarum* nomine hoc quidem reſpectu venire poſſunt.

2) *Malignæ*, quæ grauioribus vtplurimum ſymptomatibus ſtipantur, & vel lethalem euentum adferunt; vel ſi omnino ſuperentur, labem tamen viſcerum facile poſt ſe relinquunt. Huius cenſus ſunt febres epidemicæ multæ. *Conf. cautel.* 33.

3) *Permalignæ*, ſeu plus minus *peſtilentes*, quæ præcipiti inſultu inuadunt, & plurimos paucis diebus ad tumulum comitantur. Huc pertinent *peſtis* & *ſudor Anglicanus*.

III. *SIGNA.*

1. *Motus* ſanguinis progreſſiuus *auctior*, a *pulſu* celere & frequente dignoſcendus.

2. Hunc

2. Hunc auctiorem motum preſſis veſtigiis ſequuntur *caloris* augmenta.
3. Motus *tonicus* modo relaxatur, modo conſtringitur.
4. Vnde adſpectus *faciei* modo eſt rubicundus & turgeſcens, modo pallidus & ſubſidens.
5. *Sitis* plus minus intenſa.
6. Abſtinentia a *cibis*.
7. *Somni* neglectus.
8. *Animi* moroſitas, ſollicitudo, ſenſibilitas, minor diſpoſitio ad negotia conſueta.
9. Notabilis *virium* iactura & impotentia ad voluntarium motum.
10. *Dolorum* qualiscumque ſenſatio.
11. *Reſpiratio* anxia & ſuſpirioſa.
12. *Sudoris* prouentus, a nulla facile febre excludendus.
13. *Vrinæ* conſpicua mutatio, non modo *coloris* naturalis in exaltatiorem, ſed etiam *conſiſtentiæ* ordinariæ in copioſiorem, & magis ſaturatam.

IV. *SVBIECTA.*

1. Febres ſine diſcrimine omnem quidem ſexum, ætatem & corporis habitum, infeſtant.
2. Sexus tamen virilis facilius illis obnoxius eſt, quam femininus.
3. Sic etiam ætas actiuior, iunior virilis, ſatis florida, præ alia minus tali.
4. Item ſanguineo-cholerici, vel cholerico-melancholici, in primis ad iram promti.
5. In ſpecie perſonæ, euacuationibus ſanguinis vel aliis excretionibus antea adſuetæ, & iam ab illis liberæ viuentes.
6. *Infantes* magis ab acutis, quam intermittentibus febribus corripiuntur.
7. *Bruta*, ſicut in genere non ita facile morbis obnoxia ſunt, vt homines, ita minime omnium *veras* febres incurrunt; quæ obſeruatio vſum pathologico-practicum ſuppeditat.

V. *CAVS-*

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa febrium *efficiens* eſt principium vitale, ſeu anima, conſeruationi corporis ſui organici intenta.
2. Cauſſa *materialis proxima*, *propter* & *contra* quam motus tales febriles ſuſcipiuntur, eſt materia aliqua, quæ mixtionem ſanguinis & reliqui corporis, intima corruptione fermentatiuo-putredinoſa euertere poteſt. *Conf. Stahlii diſſert. de febris rationali ratione.*
3. Cauſſa materialis *remotior* eſt plethora. Quoniam enim principium agens principiis obſtare ſolet, & non ſemper exſpectat, donec materia vires tales nocendi manifeſtas adquiſiuerit, non mirum eſt, quod ſimplex ſæpe plethora pro noxia materia reputetur, & naturæ ſufficiat, vt contra eamdem febrilibus motibus inſurgat: plethora enim facile ſtagnationem, ſtaſin & corruptionem inducere valet.
4. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt:
   1) Concalefactio ſanguinis nimia, & per hanc orgaſmus eius, ſeu expanſio.
   2) Vehementes refrigerationes.
   3) Cibi coctu difficiles.
   4) Potus ſpirituoſus.
   5) Vigiliæ nimiæ præter conſuetudinem.
   6) Excretiones adſuetæ ſuppreſſæ, ſiue *ſanguineæ*, ſiue quæcumque aliæ, præcipue hæmorrhagia *narium.*
   7) Conſuetudo non minimæ eſt efficaciæ ad febres reuocandas.
   8) Contagium.
   9) Animi pathemata, quæ præ omnibus facile primatum obtinent.
5. Exſulent itaque variæ cauſſæ illæ fictitiæ, e. g. adcenſionis *flammulæ cordis*, *ſcintillarum* per latifundium ſanguinis oberrantium, *exploſionis* corpuſculorum nitroſorum; item *nudæ* recentiorum *fermentationes*, quas antiquorum *putredini* ſubſtituerunt; porro *confuſiones* ſpaſmorum *adceleratæ* ſpirituum commotiones.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Natura humana, ad corporis ſui integritatem intenta & attenta, in febribus eosdem motus vitales, progreſſiuum nempe & tonicum, noxæ, periculum minanti, opponit, quibus alias corporis ſui integritatem & conſeruationem proſequitur; ſed quo gradu febrilis noxa periculum minatur, eodem gradu etiam motus illi intenduntur, augentur & continuantur.

2. Hinc quando cauſſa illa peccans celerem noxam corpori minatur, motus febriles ſine remiſſione inſtituuntur; ſi vero paullulum tardius damnum inferre videtur, tunc, quia non adeo vrget neceſſitas, per interualla motus febriles opponuntur. Inde fluit differentia inter febres acutas & intermittentes.

3. Febres *acutæ* exquiſitas habent periodos, quibus motus febriles exercent, & per ſeptenarios abſoluunt; dum prima periodus, qua febris quædam acuta excurrere poſſet, ſeptimo die abſoluitur, altera decimo quarto, tertia viceſimo primo; nonnumquam, ſed rarius, inter nos febris quædam acuta has periodos transgreditur, & ad viceſimum vsque primum vel octauum diem ſe ſe extendit, & tum in ſchema lentum transmutari videtur: intermittentes vero exquiſitos temporis ordines non ſeruant.

4. Ita febrium *effectus* ſemper ſalutaris eſt, *euentus* autem ſæpiſſime irregularis, vel plane lethalis, idque magis indiuiduali, quam eſſentiali febrili culpa; nempe impedito febris decurſu & morbis aliis accedentibus. Ita non *a febre*, ſed *cum febre* intereunt.

5. Longiſſime tamen *pauciores* febribus moriuntur, quam iisdem *infeſtantur*.

6. Febres frequentiſſime ſalutariter decurrunt ſola abſtinentia, quiete, & ſpontaneis euacuationibus, ſine vllis medicamentis; quæ ſi incongrue adhibeantur, ſtatas excretiones turbant, & felicem exitum interuertunt.

7. *Declinatio*, ſeu exitus febrium ſalutaris, fit vel *cito* & *vnica* excretionis actione, quæ *criſis* adpellatur, & maxime in acutis locum habet; vel contingit *ſucceſſiue*, quæ terminatio

natio *lyſis* vocatur, atque intermittentibus familiarior eſt.

8. *Criſis* quando contingit, eſt vel *exquiſita*, quæ fit per *eccriſin* ſeu excretionem ſubitam & copioſam; vel *minus exquiſita*, quæ ſuccedaneis debitis excretionibus, in primis tamen *die critico*, negotium abſoluit.

9. Criſis *exquiſita* nulli febri propria, ne dum perpetua, *minus exquiſita* numquam abeſt ſine anomalia.

10. Criticæ hæ euacuationes, ſufficiente quantitate prouenientes, adferunt momentaneam euphoriam, & animi, antea ſumme anxii, alacritatem.

11. Nulla febris vmquam reſtituitur ſine omni *ſudore*, aut mutatione *vrinæ. Vid. problemata febrium Stahlii.*

12. *Sudor* in nulla febre ſub *initium* prouenit, circa *ſtatum* autem vel ſeneſcente illo, ſudores ſpontanei, aut aliæ extruſiones ad peripheriam corporis erumpunt.

13. In nulla febre ſudor fluit ſub ἀκμῇ æſtus, ſed quando huius impetus remittit; ſin ſecus, ſymptomaticus, inutilis, immo noxius eſt *ibidem.*

14. Sudores iuſto tempore prouenientes, & iuſta moderatione fluentes, euphoria ſubſequitur.

15. Retardationes autem augent grauitatem, laſſitudinem artuvm, protrahunt morbum, & febres *typicas in lentas* transmutant.

16. *Vrinæ* mutatio, ſi nulla in febribus contingit, nec calor ordinarium gradum ſuperat, valet commune illud adſertum: *vrina ſana, pulſus ſanus, æger moritur.* Rarius autem hæc occurrunt.

17. Febres, quæ cum euidente aliquo *typo* non ſolum inuadunt, ſed etiam progrediuntur, benigniores & minus formidabiles ſunt.

18. Quo magis hunc typum *ordinate* & *tranquille* ſeruant, eo minoris ſunt periculi, ex contrario, ſi valde acuto typo ſimul ferociter & æſtuando inuadunt, & augendo vrgent, certiſſimi & eximii periculi ſunt.

19. Omnis febris, in corpus male diſpoſitum ingruens, viribus iam aliunde exhauſtis, facillime anomalizat.

20. Abiectio *animi* in febribus, eaque præter conſuetudinem patientis, optimi non eſt ominis.

21. Si cauſſa materialis in febribus *exiguæ* molis eſt, & præcipue corruptionem putredinoſam inducendam prona exſiſtit, malignitatis adcuſanda eſt.

22. Per febres diuturnas & lenteſcentes temperamentum ſanguineum facile mutatur in cholerico - melancholicum, cui animi indoles reſpondet.

23. Febres ſtata ſua ordinarie habent tempora, nempe
1) *Tertianæ* intermittentes tempore ientaculi, vel prandii, circa ſolſtitium præcipue vernale, inuadunt.
2) *Quartanæ* horis poſt meridiem, circa quartam & quintam circiter, & in primis autumno contingunt.
3) *Synochæ* febres ante crepuſculum oriuntur.
4) *Bilioſæ* circa ortum ſolis proueniunt, & poſt ſolſtitiales exſiſtunt.
5) *Catarrhales* circa veſperam inſultant, & circa æquinoctia prodeunt.

24 Quo magis autem febris aliqua a legitima ſua norma deflectit, eo deterior eſt prognoſis; ad minimum

25. Omnis febris in alterius tempora, habitus, ætatis opportunitates incidens, vel in illam degenerat, vel in eius mores anomalizat. Vid. *problemata Stahlii.*

26. Quando itaque natura debitum ordinem transgreditur, & vel exceſſiue, vel defectiue operatur, vel præmature, vel præpoſtere ſe - & excretiones ſuſcipit, aut ſecundarios quoſdam effectus proſequitur, fluunt exinde grauia & periculoſa ſymptomata, vt ſunt: ſpasmi vehementes, hæmorrhagiæ inopportunæ, vomitus intempeſtiui, conuulſiones, prodigæ diarrhœæ, adfectus phrenitici, ſoporoſi, deliria, ſingultus, extrema virium decrementa, exanthematum retroceſſiones, lipothymiæ, cardialgiæ extremæ, inuoluntariæ excretiones, &c.

27. Febres incongruis medicationibus, e. g. adſtringentibus, *nimiis* abſorbentibus, opiatis &c. corruptæ, turbatæ, aut ſuppreſſæ, poſt ea autem recidentes maiorem reſtitutionis inuoluunt difficultatem, quam febres ſibi relictæ.

28. Fe-

28. Febres ſi legitime & ſalutariter decurrunt, nouum vtplurimum ſanitatis vigorem habent ſucceſſorem.

29. Interdum vero accidit, vt, ſi natura in febrilibus functionibus impedita fuit, materia tamen aliquo modo ad eliminandum iam præparata eſt, particulares translationes congeſtoriæ ad certa loca fiant, quas *apoſtaſes* ſeu *metaſtaſes febriles* nominamus, quæ in iunioribus caput occupant, vt glanduloſi tumores inflammatorii ibi occurrant, in adultioribus vero phlegmonodei tumores oriuntur.

30. Hæ metaſtaſes quando temere repelluntur, prægreſſam febrem denuo & maiori impetu prouocant.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Si vmquam alibi, certe in febribus requiritur, vt Medicus ſit *miniſter* naturæ.

2. Hæc autem circa *initium* & *incrementum præparat*, *diſponit* & *ſecernit* materiam noxiam; in *ſtatu* vero & ſub *declinatione* præparatam materiam per conuenientia loca *excernere* & *eliminare* adlaborat.

3. In hoc duplici negotio, ſecretionis nempe & excretionis, naturæ ſuccurrere, *artis* eſt.

4. Sed quia de febribus tantum in *genere* hic agimus, *generalem* etiam tantum modo methodum & remedia *generaliora* adlegare, ſpecialia autem ſpecialibus tabulis ſubſequentibus exhibere, conuenit.

5. Remedia, quæ *præparationi* & *ſecretioni* inſeruiunt, ſunt:

1) *Humectantia:* huc pertinent

a) Sufficiens dilutus potus ordinarius.

b) Decocta ſatis nota ex hordeo, C. C. &c.

c) Infuſa thée, coffée, non tamen cum lacte, item herbarum & radicum alexipharmacarum, ſed temperatiorum.

2) *Lentam* humorum *craſſitiem* & *tenacitatem reſoluentia*, cuius cenſus ſunt:

a) Radices alexipharmacæ temperatæ, & leni ſimul diuretico effectu præditæ, e. g. rad. helen pimpinell. alb. vincetox. gentian. petaſit.

b) Herbæ eiusdem efficaciæ, vbi præ omnibus ſcordium laudatur.

c) Salia abſterſiua & digeſtiua, ex acido vitriolico & alcali fixo parata, e. g. tart. vitriolat. nitrum antimoniatum, arcanum duplicatum, item *tartarea*, e. g. arcanum tartari.

3) *Acrimoniam ſulphureo-ſalinam* & *tenuem obtundentia* & *incraſſantia*, qualia ſunt:

a) *Abſorbentia* oſtracodermata, e. g. conch. præparat. mater. perlarum præparat. item teſtæ ouorum, oculi cancri.

b) *Nitroſa*, e. g. nitrum cryſtalliſatum, nitrum tabulatum ſeu lapis prunellæ.

c) *Subacida*, e. g. ſuccus citri, berberum, ribium, tinct. florum bellidis: ex magis acidis, clyſſus antimonii, ſpiritus vitrioli & nitri.

d) Emulſiua, e. g. emulſio amygdal. ſem. card. Mariæ.

6. Remedia *excretioni* ſubuenientia ſunt:

1) *Diaphoretica*, antimonium diaphoret. tenerrimum, bezoard. mineral. aquæ diapnoicæ, e. g. aqua ſcord. card. bened. flor. ſambuc. galeg. &c.

2) *Alexipharmaco-diuretica*, e. g. eſſent. alexipharm. *Stahlii*, mixtura ſimplex, leniter camphorat.

3) *Aluum* leniter expedientia, e. g. clyſteres.

7. Hæc tria remedia euacuantia in *plurimis* febribus locum habent; ſequentia autem in quibusdam tantum febrium ſpeciebus tuto adhibentur:

1) *Vomitoria*, quæ *interdum* in intermittentibus conueniunt. *Vid. cautel.*

2) *Laxantia* & *purgantia*.

3) *Venæ ſectiones*, in caſibus & circumſtantiis admodum ſpecialioribus. *Vid. cautel.*

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Muſſitarunt quidem ab antiquiſſimis temporibus Medici, quod in febribus *pugna* quædam ſit naturæ cum morbo; agnouerunt, quod dies ad excretiones critici ſint pugnæ

pugnæ illius veluti exitus, & decernentium inter ſe partium, aut potius ex parte naturæ eueniens victoria; ſed dolendum, quod tam pulchram obſeruationem non melius excoluerint.

2. Immo perite animaduerterunt, quod non ſolum ſalubriores, firmiores atque certæ naturæ victoriæ ſeu criſes fiant per manifeſtas excretiones & præcedentes (vt illi adpellabant, coctiones) ſecretiones, materiam qualemcumque ad corrumpendum efficacem proportionatis temporibus & locis expellentes; ſed ex aduerſo etiam morbi victoria ſeu funeſtus febrium exitus nitatur huius modi excretionum infido ſucceſſu, immo potius defectu.

3. Hæc cum vtique ita ſe habeant, Medicus ſollers ad has conſiderationes omni ratione inſtituendas animum advertere debet: nam ab harum excretionum vera agnitione pendet febrium therapia generalis, vt Medicus, has excretiones *arte* debite proſequendi, conſilium convenienter capere & exſequi poſſit.

4. Contra, ſi natura, nullius determinatæ commotionis opportunitatem inueniens, nihil horum vel faciat vel perficiat, conſiderandum tanto prudentius Medico, quid in ſua arte poſitum ſit, ſiue ad tempeſtiuam huius materiæ ſubtractionem, ſiue ad eius præparationem, vt obedientior fiat etiam ipſius naturæ commotionibus.

5. *Methodus correctoria*, quæ cauſſam morbidam, ſeu corruptelam ab illa ſubnatam, alterare, ſubigere, & in craſin corporis tolerabilem redigere ſtudet, vniuerſæ naturæ methodo contrariatur; vtpote quæ totam vitam non correctionibus peiorum materiarum, ſed *excretionibus* mechanice abſoluit.

5. Simpliciſſimæ etiam rationi magis conuenit, vt materia aliqua vel corrumpens, vel corrupta potius abſolute ex vniuerſo corpore eiiciatur, quam difficilibus, longinquis, immo irritis & vanis correctoriis tentaminibus eam ſubiicere, & in ambiguo hærere, an optata alteratio corruptæ materiæ in melius euentura ſit.

7. Omnes

7. Omnes autem *vehementes* euacuationes & medicationes in febribus ad modum ſuſpectæ ſunt, quia principium vitale vtplurimum placide motus ſuos febriles adminiſtrat.

8. Hinc *vomitoria*, ab aliquot luſtris omnibus fere febribus deſtinata, rariſſime & adcurata circumſpectione vſurpanda ſunt.

9. Vomitoriæ enim commotiones non ſolum ventriculum & reliqua viſcera abdominis vehementer concutiunt, ſed ſtringunt etiam vaſa, ad caput pertinentia, arterioſa & venoſa circa œſophagum, fauces & collum; vnde variæ diſtenſiones vaſorum & meatuum in capite ingruunt.

10. Concurrit anguſtia præcordiorum, anxietas & inſignis virium iactura.

11. Et licet ſubiecta *euemeta* ſint, docet tamen experientia, quod etiam *talia* in febribus acutis ægerrime & laborioſiſſime ſæpius vomant; præcipue ſi nulla ſaburra craſſior in ventriculo præſto ſit.

12. Præterea in febribus acutis *legitimis* cauſſa numquam hæret in primis viis.

13. In febribus *bilioſis* inflammatoriis hæret quidem cauſſa in primis viis, ſed materia ita non eſt diſpoſita, vt ſecure ſemper per vomitum poſſit euacuari; *conf. tabula ſpecialis de febribus bilioſis*: neque ſtatus inflammatorius, ibi præſens, vehementem talem concuſſionem tolerat.

14. In intermittentibus vomitoria, non niſi tertianis, locum habent, nec ibi neceſſaria ſunt, nam cruditates & ſaburra ita præparari & diſponi per alia remedia poſſunt, vt ſine tali tumultu commodius eliminari queant.

15. *Acriora purgantia* ad modum etiam raro in febribus conveniunt.

16. *Venæ ſectiones* in febribus, ſiue acutis, ſiue intermittentibus, directe non conueniunt, modo vnica febris *ſynocha* excipiatur.

17. Secta etiam vena, niſi ſufficiens ſanguis emiſſus ſit, & regimen placide diaphoreticum ſubiungatur, facile verſus dies criticos congeſtiones ſanguinis ad caput contingunt

tingunt

contingunt, vnde deliria, aphthæ, & alia grauiora mala producuntur.

18. Sic etiam præmaturum *regimen diaphoreticum*, præcipue per calida alexipharmaca, verſus paroxyſmum, & vigente æſtu, inſtitutum, motus naturæ ordinatos facile perturbat. Conueniunt potius ante & verſus paroxyſmum temperantia, abſorbentia, diluentia, digeſtiua ſalia.

19. In omni febre *potulenta* congrua, ſufficienter conceſſa, reficiunt patientem, minuunt æſtum, promouent quietem, & facilitant debitos ſudores. *Vid. problemata febrium Stahlii.*

20. Continentia quieta circa opportunitates portior eſt omni medicamento. *ibidem.*

21. *Symptomata* febrium ne deterreant Medicum; multo minus a legitima methodo ad alienas medicationes, eſſentialibus febrium circumſtantiis præiudicium adferentes, illum deducant.

22. Hinc *adpetitus* deiectionem & *vigilias*, præcipue in acutis, nihili faciat: *ſitim*, quantum ſine immodeſtia fieri poteſt, largiter ſubleuet: *inquietudines*, ab impatientia morali vtplurimum multum dependentes, ſeriis dehortationibus, & peſſimorum effectuum denunciationibus, componat.

23. In omni febre *refrigeratio* corporis, & voluntaria, & accidentalis ad modum noxia eſt; *vid. problemata practica Stahlii.*

24. Materia numquam moueatur, niſi ſit mobilis. *ibidem.*

25. In *alterantibus* autem, vti iam ſupra monuimus, parum præſidii quærendum eſt, exceptis aliquo modo intermittentibus & quibusdam inflammatoriis acutis: ſperatus enim *alteratiuus* effectus quam nimium ſuperatur a manifeſta humorum *expanſiua* efficacia, quæ plus certe incommodi adfert, quam ille præſidii promittit.

26. Sufficiens potus in omnibus febribus iniungendus eſt, cauendo tamen a frigore illius nimio, præcipite ingurgitatione, conſiſtentia ſpiſſa & alibili, qualitate illius inebri-

ebriatiua, vertiginoſa, flatulenta. Loco ordinarii potus vſu eſſe poteſt decoctum e rad. ſcorzoner. fol. veronic. flor. tunicæ, aquileg. borragin. bugloſſ. meliſſ turcicæ, cort. citri, aurant. præſertim recent. cum modico cinnamomi, cardamom. & momento ſacchari.

27. *Emulſiones* dilutæ etiam conueniunt, ſed non ex ſeminibus frigidis dictis, verum ex amygdalis & mundis pineis, paratæ, ſufficienter ſaccharatæ, & aromatica quadam aqua, e. g. cinnamomi, gratiores redditæ,

28. *Alexipharmaca* exhibeantur ſub exitu paroxyſmi, & tempore, quo acutarum impetus paullulum remiſit, non tamen proxime verſus nouum inſultum.

29. *Salia volatilia*, e. g. ſal & ſpiritus C. C. in febribus acutis a multis quidem annis ſummis laudibus mactantur, ſed varia incommoda, immo pericula ſontica inducunt, præcipue tumores œdematoſos & tandem aſciticos.

30. *Acida* in febribus ita reformidanda non ſunt, vti quidam recentiorum putant, ſolatio potius veniunt, præcipue ſanguineis, in nimio æſtu & ſiti, nominatim ſpiritus vitrioli, ſulphuris, ſuccus citri, berberum, tuſſi autem præſente, quæ a vitriolicis exaſperatur, acidum tantum *citri* locum habet, præcipue cum ſaccharo ad gratiam edulcoratum.

31. *Acida* autem *dulcificata* iisdem effectibus deſtinare, experientia & ratio interdicunt. Craſis, ex hac imaginaria correctione emergens, nondum ſatis cognitæ eſt efficaciæ, & penetrantem fouet adſtrictionem.

32. Vſus *adſtringentium* vniuerſæ febrium intentioni aduerſatur, nam ſecretiones & excretiones, apertas poſcunt vias, quæ autem ab adſtringentibus coarctantur, & hinc ferocia non tantum ſymptomata, verum etiam in acutis plane funeſti euentus inducuntur.

33 In intermittentibus contumacioribus, vbi materia peccans iam eliminata eſt, & motus tantum a conſuetudine perennant, actiones interim vitales, adpetitus, con-

coctio,

coctio, ſomnus, aluus debite ſibi conſtant, vſus illorum prudens conceditur.

34. Poſt febrium, præcipue acutarum, decurſum vſus alexipharmacorum per tempus aliquod adhuc continuandus eſt, quia ſemper aliquid reſtat eliminandum.

35. *Specifica* antifebrilia magis optanda, quam ſperanda ſunt; & licet *Apinus* de cortice *caſcarillæ* in ſubſtantia aut extracto, in febribus nominatim epidemicis, tempeſtiue exhibito, adſeueret, quod medio morbi curſu cito in melius, & ſecundo vel tertio die in integrum reſtituti fuerint patientes, dolendum tamen eſt, quod hoc adſertum non ita vbique experientiæ reſpondeat.

36. Interea hic cortex egregium tonicum effectum præſtat, fouet enim adſtrictionem vix ſenſibilem, ſaporem aromaticum, & amarorem penetrantem.

37. *Nitrum* quibusuis temperamentis, præcipue autem cholericis, optime conuenit: in forma *liquida* diluta ſumtum, aluum lubricat, in *ſicca* autem exhibitum acrimoniam ſulphureo-ſalinam egregie obtundit.

38. *Saccharata*, modeſte exhibita, non ita reiicienda ſunt in febribus, vti quidam ex variis vanis ſuppoſitis concludunt.

39. Vt ordo ſequentium de febribus tabularum eo magis perſpiciatur, ſciendum eſt, quod primo loco illæ *acutæ* poſitæ ſint, quæ *benignæ* vocantur, nempe febres *reſolutoriæ*, *conſumtoriæ*, *inflammatoriæ*, *lentæ* & *hecticæ*. Has benignas ſequuntur acutæ *malignæ*, *contagioſæ*. Poſt ea ſuccedunt febres *intermittentes*. Tandem febres *compoſitæ* & *corruptæ* hanc ſcenam claudunt.

# TABVLA LVI.
## DE
# FEBRE EPHEMERA SIMPLICE
## ET
# PLVRIVM DIERVM.

I. D*EFINITIO.*

Febris ephemera eſt ſpecies febrium *continentium ſanguinearum* veterum, qua natura ſanguinem abundantem ſiue per ſinceram euacuationem, ſiue per reſolutionem in ſerum, conſumere & euacuare intendit, motibus ſecretoriis & excretoriis, vltra naturalem gradum auctis. Deriuatur ab ἐπὶ, ſupra & ἡμέρα dies.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febris ephemera, quæ etiam *diaria* vocatur, eſt vel *vnius* vel *plurium* dierum, quæ non differunt; niſi tempore durationis: nam ephemera *ſimplex* per 24. tantum horas, *plurium* autem *dierum* ephemera per quatuor circiter dies durat.
2. Ephemera hæc *benigna* quam maxime differt ab illa *maligna*, quæ *ſudor Anglicanus* dicitur; ſudor quidem, quia naturam per ſudorem largum ſibi proſpexiſſe, obſeruatum eſt; Anglicanus autem, quia in Anglia primo initium ſumſit, & ſpeciem peſtis exhibuit, qua patientes intra 24. horas ad mortem plurimum properarunt.
3. Differt ratione *gradus* & *temperamentorum*, in ſubiectis enim temperatioribus etiam adfectus eſt temperatior, & vice verſa.

III. *SIGNA.*

1. Inuadit hæc febris ordinarie *ſine* vllo *frigore* aut horrore, niſi inflammatio interna, vel variolæ aut morbilli ſubſint.
2. Statim cum æſtu, eoque continuo, & ad finem febris ſine remiſſione continuante.

3. Ca-

3. Calor autem ſatis eſt tolerabilis, & blandior, quam in febre *ſynocha*, ſtricte ſic dicta.
4. Capitis *dolores* in nonnullis ſunt pulſui reſpondentes & punctorii, in aliquibus autem grauatiui & obtuſi.
5. Qui ex hauſtu frigido in hanc febrem coniiciuntur, illi *ſenſum preſſionis* circa dextrum hypochondrium perſentiſcunt.
6. Facies eſt inflata & rubicunda.
7. Laſſitudo membrorum ad modum notabilis.
8. Pulſus eſt magnus, celer & frequens.
9. Vrina tincta, cum rubore ſaturato, aurantiorum æmulo, roſeum deponens ſedimentum.
10. In diaria *ſimplice* primo ſtatim die *coctio* in vrina adparet. *Vid. Foreſti obſeruationes.*
11. Soluitur hæc febris ordinarie placido ſudore, rarius autem narium hæmorrhagia.
12. Breuiſſimæ eſt periodi, nam vt modo dictum, ſimplex finitur ſpatio 24. horarum, ſi vero quarto demum, vel ad ſummum quinto die ceſſat, ephemera plurium dierum vocatur.
13. Somnus vel nullus adeſt, vel ſi patientes paullulum dormiant, dormire tamen ſibi non videntur.
14. Vomitus nonnumquam in ſubiectis voracibus oritur, præſertim ſi larga ingeſtio ciborum anteceſſit; & tunc natura rationali conſilio ad materiam crudam ex ventriculo eliminandam, ſuſcepit.

IV. *SVBIECTA.*

1. Euenit hæc febris communiter iunioribus, adoleſcentibus, ſanguineo-cholericis, ſucculentis, ingluuiei deditis, monachis. *Vid. Foreſtus.*
2. Qui euacuationibus ſanguinis antea adſuefacti, e. g. menſium, hæmorrhoidum vel narium, iam vero illarum ſuppreſſionem experiuntur.
3. Qui diuturno corporis exercitio, abuſu vini, vigiliis inſolitis, mora ad ignem diuturniore, & grauiore iracundia, ſanguinem in orgaſmum concitarunt, vel poſt ſudores repentinum frigus admiſerunt,

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa materialis *antecedens* eſt plethora.
2. Cauſſa *proxima* & *immediata* eſt exagitatio & commotio plethoræ.
3. Cauſſæ *occaſionales plethoræ* ſunt:
   1) Emanſio vel ſuppreſſio hæmorrhagiarum conſuetarum.
   2) Lauta diæta & otium.
4. Cauſſæ *occaſionales turgeſcentiæ* ſanguinis, ſeu exagitationis plethoræ ſunt
   1) Vehemens corporis exæſtuatio, ardor ſolis.
   2) Nimius potus vini vel aliorum ſpirituoſorum.
   3) Incandeſcentia animi.
   4) Nimiæ vigiliæ.
   5) Præpoſtera regiminum ſudoriferorum adminiſtratio.
   6) Incondita refrigeratio vel hauſtus frigidus, corpore calente.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febris ephemera, præcipue *ſimplex*, ſibi relicta, lenior eſt, & ſola continentia quieta, cum potu ſufficienter diluto, ſalutariter plerumque ſuccedit.
2. Sponte ſua, ſine auxilio Medici, largiore ſudore vtplurimum ſoluitur.
3. Si autem incongruis medicamentis tractatur, vel malo regimine turbatur, ſiue in lentam tranſire ſolet, ſiue in ſynocham ſtricte dictam, immo inflammatoriam febrem poteſt præcipitari.
4. Si nullus ſudor ſuperuenit, vel ſi poſt ſudorem febris non deſinit, ſed tempus conſuetum transgreditur, ſignum eſt, ephemeram in alium morbum declinare.
5. Corpus macilentum & ſiccum facile hecticam induit: ſigna vero inſtantis hecticæ ſunt; duratio vltra diem naturalem, calor intenſior poſt paſtum, pulſus durus, paruus, & æqualis. *Vid. Foreſt.*
6. In ſubiectis valde plethoricis ephemera facile mutatur in ſynocham, & in cacochymicis ſynocha *putrida* eſt metuenda. *Conf. Foreſt.*
7. Vrina & ſudor ſi bene ſuccedunt, ſpes eſt.

VII. *ME-*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Generalis.*

1. Sanguis in orgaſmo conſtitutus eſt temperandus.
   1) In *cholericis* per nitroſa, temperantia, & diluentia, item per antimonialia fixa, & hoc quidem in parca doſi adhibita.
   2) In *ſanguineis* per acida, v. g. ſuccum citri, clyſſum antimonii.
   3) Cuiuis temperamento conuenit potus ſufficiens tepidus, & per acidum citri acidulatus.
   4) Item huic ſcopo inſeruiunt iulapia, emulſiones, ſerum lactis, ptiſanæ coctæ, quæ etiam ſtaſes ſanguinis inflammatorias præoccupant.
2. Succeſſus ſudoris, quem natura intendit, iuſto tempore, & placide, eſt promouendus; quod obtinetur
   1) per potiones ex aquis deſtillatis diapnoicis paratas, e. g. aqua ſcabioſæ, ſcordii, card. ben. flor. ſambuc. vlmar. galeg. plantag. cum abſorbente & momento antimonii diaphoret. combinatas.
   2) Per aquæ calidæ potum, hodie vſitatum, theé vel coffé.

B. *Specialis.*

1. In febre ephemera *ſimplice* auxilium Medici non facile requiritur: ſufficit enim plerumque tranquilla continentia; quod ſi vero fiat, tum
2. Interdiu vſurpentur pulueres nitroſo-temperantes e.g. Rec. nitri depurati, ocul. caneri, acido citri ſaturat. ana drach. II. antimon. diaphoret. drach. I. M. doſ. ſcrup. I. ter per diem.
3. Verſus noctem vero, quo tempore plerumque ſudor ſubſequi ſolet, iungantur potiones diapnoicæ, iam modo deſcriptæ.
4. In ephemera *plurium dierum* eadem eſt methodus, per plures dies continuanda.
5. Sub exitu febris lenia laxantia adhibeantur, e. g. rhabarb. fol. ſennæ & paſſulis, nam, primis viis hoc modo depuratis, adpetitus & vires reſtaurantur.

VIII, *CAV-*

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In febre ephemera a medicamentis *ſudoriferis* & coactis regiminibus, item etiam a calidis alexipharmacis abſtinendum: ſummas enim anxietates, immo ſudores colliquatiuos, producunt.
2. Hinc quando omnino alexipharmaca adhibenda cenſentur, ſint illa temperatiſſima.
3. Prius autem in vſum non trahantur, quam ſi excretio halituoſo-ſudorifera legitimo tempore non ſuccedat.
4. *Venæ ſectio* in ephemera, præcipue ſimplici, ſuperuacanea eſt.
5. Febris ephemera quando in lentam vel hecticam degenerat, hi morbi conſequentes genuinæ methodo facilius cedunt, quam ſi ex ſcirrhis vel vlceribus viſcerum propullularunt. Conuenit autem in tali caſu, lenia laxantia antifebrilibus interponere.
6. *Abſorbentia* marina orgaſmum ſanguinis temperant, materiam ex diſſoluta illius compage ſecedentem incraſſant, & per vias vrinarias educunt.
7. Diæta, omnibus febribus communis, probe eſt obſeruanda, præcipue continentia quod ad corpus & animum attinet, quieta.
8. Abſtinendum eſt a nimia ingurgitatione *potus frigidi*, quia ſudorem perquam vtilem impedit, fluentem vero ſiſtit.
9. In obſtructione alui *clyſteres* in vſum trahantur, minime vero purgantia fortiora aluum commouentia.
10. Salia volatilia damnum inferunt, dum ſudores vel nimis excitant, vel plane impediunt, febribusque inflammatoriis anſam præbent.

TAB.

# TABVLA LVII.

## DE FEBRE SYNOCHA SEV CONTINENTE καθ' ἐξοχὴν DICTA.

I. DEFINITIO.

Febris ſynocha eſt ſpecies febrium *continentium ſanguinearum*, qua principium vitale plethoram imminuere intendit, ſiue per ſinceram narium hæmorrhagiam, ſiue facta ſanguinis in ſerum reſolutione per ſudorem, motibus ſecretoriis & excretoriis, vltra conſuetum gradum auctis. Deriuatur a συνέχω, contineo.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febris ſynocha eſt vel
   1) *Simplex*, quæ in noſtris regionibus ſatis raro occurit; vel
   2) *Compoſita*, vbi continens cum febre continua complicatur; quæ a veteribus ſynochus *putrida* adpellatur, & multo frequentior eſt, quam ſimplex. *Vid. tabula de febribus compoſitis, & cautelæ.*
2. Febres *continentes* differunt a febribus *continuis:* Hæ enim ſuas habent *remiſſiones*, illæ autem continenter & in eodem tenore ad criſeos tempus pergunt.

III. *SIGNA.*

1. Conuenit quidem febris *ſynocha* cum *ephemera*, præcedente tabula tradita, in omnibus fere ſignis, præcipue etiam in hoc, vt ſine frigore inuadat, æſtus autem, ſitis, languor & reliqua ſymptomata in ſynocha grauius vrgent.
2. Occurrunt enim anxiæ, oppletiuæ, ſuſpirioſæ, ſuffocatiuæ anguſtiæ.

3. Item *dolores* capitis lancinantes, rubor faciei & oculorum, tinnitus aurium, vertigines, iectigatoriæ inquietudines.
4. His omnibus *mentis* motiones intercurrunt.
5. *Vrina* eſt rubicunda, pellucida, & ante quartum diem mutationem vix ſubit; ſub ipſa autem mutatione ſedimentum offert incarnati coloris.
6. Alui ſiccitas eſt familiaris.
7. Coniunguntur tenſiones dorſi & artuum ſpasmodicæ, moleſtiſſimæ, tam in principio exacerbationum, quam in illarum mitigatione.
8. Septimo plerumque die terminum ſuum inuenit hæc febris, prodeuntibus in *iuniore* communiter ætate hæmorrhagiis narium, vel in *ſeniore* præcipue ſudoribus largis.

IV. *SVBIECTA.*

1. Febris ſynocha eadem ſubiecta, quæ ephemera, nempe plethorica & ſucculenta, occupat.
2. Temperamentum ſanguineum, vel ſanguineo - cholericum.
3. Ætatem mediam adoleſcentem.
4. Præcipue perſonas, euacuationibus ſanguinis adſuetas.
5. Tempore plerumque vernali & æſtiuo.

V. *CAVSSAE.*

Synocha febris conuenit etiam in eo, quod ad cauſſas attinet, cum febre ephemera, nempe

1. Cauſſa *antecedens* eſt plethora.
2. Cauſſa *proxima* immediata eſt orgaſmus ſanguinis abundantis.
3. Hunc *orgaſmum* inducunt cauſſæ occaſionales ſequentes:
   1) Vehementes corporis exagitationes.
   2) Abuſus potus ſpirituoſi, ad ebrietatem vsque ſumti.
   3) Nimiæ vigiliæ.
   4) Iracundia.
   5) Sudationes nimiæ coactæ & medicamenta calida.
   6) Immodica corporis refrigeratio, vel hauſtus frigidus, corpore calente, ſumtus.

4. Ple-

4. *Plethoram* autem ipſam cauſſari ſolent
 1) Hæmorrhagiarum naturalium ſuppreſſio, e. g. menſium, hæmorrhoidum, hæmorrhagiæ narium, vel artificialium neglectio, e. g. venæ ſectiones, ſcarificationes.
 1) Diæta ſuperflua & vita otioſa.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febris ſynocha *per ſe* adeo non eſt periculoſa.
2. Quando enim hæmorrhagia critica vel ſudor ſeptimo die legitime contingit, optimæ ſucceſſionis ſpes eſt.
3. Si vero excretio illa critica non ſuccedit, & tamen congeſtiones adſunt, *iunior* quidem ætas phrenitide & conuulſionibus facile corripitur; adultior autem adfectus ſoporoſos incurrit.
4. Sæpiſſime etiam increbeſcit plenitudo pectoris anxia, anheloſa, ſuffocatiua, cum ſuccedente in *principio* peripneumonia, in *incremento* autem anginoſa ſtagnatione & inflammatione.
5. Criſis hæmorrhagica quando in non nullis excedit, vires quidem notabiliter conſumuntur.
6. Suppreſſa autem hæmorrhagia multo grauiora damna infert, nempe hecticas, cacheticas, hydropicas, valetudinarias viſcerum obſtipationes.
7. *Hæmorrhagiam criticam* antecedunt:
 1) Narium ſtrictura aut pruritus.
 2) Dolor capitis intenſior.
 3) Rubor faciei & oculorum.
 4) Horum quoque ſiccitas, aut humiditas lacrimabunda.
 5) Aurium tinnitus, ſuſurrus.
 6) Immo ipſius mentis perturbatio, quæ etiam euenire ſolet ante eruptionem ſudoris critici, vbi ſimul
 7) Die *indicatorio* punctio & pruritus ſub cute, imminutio vrinæ, inquieta iectigatio, & abdominis inflatio præcurrunt.
8. Quarto die quando ſanguis ex naribus ſtillare incipit, die ſeptimo, niſi turbetur natura, hæmorrhagia certiſſime redibit.

9. Querelæ de ſumma anxietate præcordiorum omen præbent infauſtum.

10. Non minus etiam nimia inquietudo, excretio macularum nigrarum vel fuſcarum, inuoluntaria lacrimarum emiſſio, nulla a ſomno refectio. Hæc enim *ſtatum complicatum* deſignant.

11. In ſanguinis conſtitutione *craſſa* facilis eſt tranſitus in febrem lentam, hecticam aut in tumores.

12. Si intra primum ſeptenarium non terminetur ſynochus, nubeculæ autem in vrina cocta adpareant, & ſemper adparuerint, circa ſecundum ſeptenarium febris ſolutio adhuc eſt ſperanda.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cauſſa *continens* huius febris, nempe *plethora* remoueatur per venæ ſectionem, ſub initium morbi inſtituendam, nempe ante, quam vrinæ coctio adparet.

2. Deinde *orgaſmus* ſanguinis & motuum vehementia moderetur, atque æqualis ſanguinis diſtributio atque reſolutio promoueatur per temperantia, præcipitantia, & nitroſa, item per potum ſufficientem, acido citri vel clyſſo antimonii acidulatum, item per iulapia, emulſiones, per diaphoretica fixa, cum aquis diapnoicis ſub febre ephemera commendatis, combinanda, per febrifugum *Kergeri*, ex cryſtallis tartari & coralliis paratum, per regimen leniter diapnoicum, v. g.

3. Horis ante meridiem exhibeatur puluis ſequens: Rec. matr. perlar. præparat. nitri depurat. ana vnc. ſemis, bezoardic. mineral. drach. II. M. doſ ſcrup. I.

4. Horis vero poſt meridiem ſequens exhibeatur mixtura: aquæ ſcabioſ. card. bened. ſcorzoner. ſcord. ana vnc. II. antimon. diaph. ſcrup. I. conch. præparat. ſcrup. II. ſucc. citr. vnc. ſemis M. doſ. cochlear. II. poſt quatuor horas repetenda. De vſu alexipharmacarum eſſentiarum ſub *cautelis* dictum eſt.

5. Diæta tranquillæ continentiæ, ſufficientis tepidi potus, & caloris moderati ſimul iniungatur.

6. Al-

6. Aluus, ſi obſtructa, per clyſteres modeſte aperiatur.

7. Sub declinatione morbi primæ viæ leniter euacuentur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quod in *ephemera* ratione *alexipharmacorum calidorum* monuimus, id hic omnino repetendum eſt, ad inflammationes viſcerum præcauendas.

2. Immo temperata etiam alexipharmaca in febre ſynocha, ſi venæ ſectio præceſſerit, reponantur.

3. Quando autem venæ ſectio non inſtituta eſt, tum poſitiva alexipharmaca, temperata tamen, bis de die, nempe ingruente & media nocte, ſine regimine, adhiberi poſſunt, e. g. eſſent. alexipharmaca *Stahlii*, vel mixtura ſimplex gutt. XX - XXX. interpoſitis per reliquum tempus pulueribus nitroſo-temperantibus.

4. *Refrigerantia* & *adſtringentia vena non ſecta*, improuide adhibita, translationes ad fauces, & ſtaſes ſeroſo mucidas relinquunt, cum febre lenta, alexipharmacis & reſoluentibus colliquanda.

5. *Tincturæ bezoardicæ officinales*, vtpote calidæ & opio inſuper inquinatæ, quouis modo in hac febre reiiciuntur.

6. *Venæ ſectio* ſi poſt vrinam *coctam* inſtituitur, vbi natura iam ad motus ſecretorios & excretorios materiam diſpoſuit, grauiores hæmorrhagias inducit, vel, ſi hæ emanent, ſequuntur deliria, aut ſymptomata ſoporoſa.

7. Proſtant enim exempla, in quibus poſt coctam vrinam venæ ſectio, & deinde refrigerantia adhibita fuerunt, quod die *critico* mortui ſint patientes.

8. Quemadmodum venæ ſectio in ſynocha *ſimplice* ſatis commoda, eoque commodior eſt, quo magis cruda, limpida minusque rutila obſeruatur vrina, ita nullius ex contrario vſus eſt in ſynocha *putrida*, vel in ſimplice ad ſtatum iam progreſſa: ſæpe enim poſt ea recidiuam adfert, vel odioſam poſtulat ſui repetitionem.

9. *Aluum* irritare non conuenit, bene vero modeſte eam lenire. Exeunte autem febre depuratio primarum viarum per rhabarbarina, vt adpetitum & vires reſtaurentur, egregie conuenit.

10. *Salia volatilia* tumores cachecticos facile poſt ſe relinquunt.

11. *Opiata* pro capitis doloribus ſedandis adhibita, deliros furores, comata, paralyſes, inducunt.

12. *Anginæ* quando ſuperueniunt, ſuccurrendum eſt per gargariſmata, additis, pro maiore adſtrictione, radic. torment. terra catechu, alumine crudo, cum venæ ſectione primum in brachio, deinde ſub lingua inſtituenda. Reliqua *vid. tabula de angina.*

13. *Vinum* in hac febre improbatur. *Regimen* licet coactum eſſe non debeat, perpetua tamen tranſpiratio promouenda, & aëris acceſſus præcludendus eſt.

14. Hæmorrhagia critica, ſi nimia videtur, caute tractetur: duo enim circiter pondera medica ſine vitæ periculo, in hac excretione perferri poſſunt. *Vid. tab. de hæmorrhagia narium.*

15. Ceterum rariores eſſe, in noſtris clymatibus, febres *ſimpliciter* continentes, in praxi bene notandum eſt. Nam propter ſpiſſitudinem ſanguinis abundantis noſtrates longe proniores ſunt ad rheumatico - inflammatorias ſtaſes, & hinc ad typos febrium magis *continuos.*

16. Hæc eſt ratio, cur febres *continentes* cum *continuis* ſæpiſſime apud nos complicentur, & ita ordinarium ſchema in *mixtum* aliquod transmutent; quæ res ſumma attentione indiget, quia multi motus ſibi contrarii in hac complicatione reperiuntur.

17. Et quia *vrinæ* ſub his febribus compoſitis fœtido ſedimento conſpicuæ ſunt, veteres vel ex hoc ſigno præfigurarunt ſibi corruptionem putredinoſam, & hinc febres *putridas* illas vocarunt. Plura de his ſub febribus compoſitis infra dicemus.

TAB.

TABVLA LVIII.

DE

# FEBRE CONTINVA SIMPLICE.

I. D*EFINITIO.*

Febris continua ſimplex eſt ſpecies febrium acutarum, in qua principium vitale vitioſam humorum *qualitatem* corrigere, & præcipue orgaſticas illas ac ſubtiles materias, quæ putredinem producere poſſent, eliminare intendit, idque motibus, qui vltra gradum quidem naturalem aucti & continui ſunt, a vehementia autem ſua certis diei horis paullulum remittunt.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febris *continua ſimplex* differt a febre *continente ſimplice* ſequentibus:
   1) Continens *ſine*, continua autem *cum* horrore inuadit.
   2) Continens *nullas*, continua *aliquas* habet remiſſiones.
   3) Continens *quantitatis* imminutionem, continua *qualitatis* correctionem reſpicit.
   4) Ceterum *continua* cum *continente putrida* aliquam habet conuenientiam.
2. Differt ab *intermittentibus* & *chronicis*:
   1) *Remittit* quidem per aliquot horas a feruore & acerbitate ſua, prorſus autem non *intermittit*, ſed continuo curſu ita ad finem properat, vt in illis etiam horis, quibus patientes non adeo intenſe æſtuant, & calor, & ſitis & capitis dolores adſint.
   2) Præcipitem & acutam habet periodum, & vel ſeptimo, vel decimo quarto die ſtadium ſuum decurrit.
3. Continua *ſimplex* differt a continua *compoſita*, quæ vel cum alia continua, vel cum continente, vel cum intermittente complicata eſt. *Conf. tabul. de febribus compoſitis ex acuta periodo.*

III. SI-

III. *SIGNA.*

1. Inuadit communiter cum horrore, & hunc excipit æſtus, isque ad finem vsque morbi continuus.
2. Quando autem impuritates primarum viarum conſpirant, primis quidem diebus frigus *aliquoties* recurrit, & cum æſtu ad normam intermittentis alternat, deinde autem ordinarium continuæ typum exhibet.
3. Coniungitur capitis dolor inſignis, cum ſiti & oris ſiccitate.
4. Pulſus eſt celer & frequens.
5. Quem ad modum excretiones per diureſin & diaphoreſin huic febri quaſi eſſentiales ſunt, ita per has etiam ſalutarem exitum & euentum quærere obſeruatur.
6. Vrina enim, quæ primis diebus limpida & rubicunda eſt, quarto circiter die cocta adparet.
7. Non minus ſudor ab illo tempore quemlibet paroxyſmum, qui bene cedit, in declinatione ſui ſequitur.
8. Reliqua ſub *differentia* diximus.

IV. *SVBIECTA.*

1. Homines floridæ & mediæ ætatis
2. Qui lauta diæta non tantum plethoram, ſed & otio ac ſegnitie motus impediunt, quo minus debitæ excretiones materiarum noxiarum per tranſpirationem naturalem & vrinam ſuccedere poſſint.

V. *CAVSSAE.*

1. Adcuſamus quidem pro *cauſſa materiali* in hac febre vitium *qualitatis*, non alio autem ſenſu, quam vt plethoram illius matricem eſſe adſeueremus.
2. Quem ad modum enim plethora in otioſis ſpiſſitudinem ſanguinis cauſſatur, ita hæc debitum illius circulum retardat, & ordinarias ſecretiones atque excretiones impedit.
3. Hæ retentæ impuritates, quando commotionibus vehementibus vel animi vel corporis exagitantur, & in orgaſticam ac halituoſam quaſi ſubtilitatem reſoluuntur, anſam præbent noſtræ, de qua loquimur, continuæ.
4. Cauſſa *efficiens* autem eſt ipſa natura, quæ per motus hoſce

ce febriles materiam illam ſubtilem & orgaſticam ex humoribus ſeparare, & per conuenientia excretoria loca eliminare intendit; ne putridam corruptionem, quam celeri curſu alias producit, cauſſari poſſit.

5. Cauſſæ *occaſionales* ſunt

1) Immoderatæ corporis commotiones & exæſtuationes.
2) Repentinæ ſudorum prægreſſorum repreſſiones.
3) Abuſus ſpirituoſorum.
4) Iracundia.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quo magis plethora peccat, eo difficilius negotium ſuccedit; hac enim ratione duplex labor naturæ obiicitur, & *continens ſimplex* facile mutatur in *compoſitam*, qua primario quidem correctio qualitatis, ſecundario autem imminutio quantitatis reſpicitur.

2. Vnde non raro euenit, vt die quarto vel ſeptimo narium hæmorrhagia erumpat, vel, ſi hæc non ſuccedat, motus hi hæmorrhagici deliria cauſſentur.

3. Signa coctionis in vrina, & ſudor in cuiusuis paroxyſmi remiſſione placide ſuccedens optimam ſpem promittunt. Quarto enim die quando adparent, febris ſeptimo die ordinarie ſoluitur; ſin ſecus, ad vndecimum vel decimum quartum diem continuat.

4. Quando autem coctionis ſigna neque ſeptimo die adparent, & hac ratione prima periodus nihil vtilitatis & leuaminis attulit, tum natura laborem febrilem de nouo quidem adgredi ſolet, quoniam autem præcedentibus diebus & conflictionibus hoſti nihil detrahere potuit, ſub initium ſecundæ periodi animum facile abiicere ſolet. Vnde *nonus* dies periculoſus eſſe in acutis deprehenditur.

5. Vomitus, ſub initium morbi erumpens, non eſt reformidandus.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Primis diebus, quibus natura materiam peccantem præparat, & ex nexu, quem cum maſſa ſanguinea habet internum, liberat, reſoluit, inuoluit & facultatem nocendi

quodam modo infringit, Medicus, qui miniſter eſt naturæ, laborem hunc ſalutarem imitetur, & in eumdem finem remedia præparantia, nempe abſtergentia, inuolventia, & temperantia propinet, e. g.

Rec. Ocul. cancr. citrat.
Conchar. præparat.
Nitr. depurat. ana drachm. I.
Antim. diaphoret.
Arcan. duplicat. ana ſcrup. II.
M. d. in 12 partes, & harum quatuor per 24 horas, interpoſitis diluentibus, exhibeantur.

2. Correcta hac ratione materia, vti ab ipſa natura circa & poſt quartum circiter diem per diaphoreſin & diureſin ſolet expelli, ita Medicus hunc quoque ſcopum remediis ſuis reſpiciat, & placida diaphoretico-diuretica præſcribat, ita tamen, vt ſub ἀκμῇ paroxyſmorum pulueres modo præſcriptos, in remiſſionibus autem eſſentiam alexiph. temperatam, vel in ſenſibilibus decoctum aliquod diaphoret. aut potionem diapnoicam propinet. Materia enim licet *correcta* audiat, cum natura tamen in gratiam redire nequit, ſed eum in finem præparatur, vt commode & innoxie excerni poſſit.

3. Reliqua ſub *cautelis* dicentur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ordo, quem natura in his & aliis febribus obſeruat, manifeſto nos docet, quam innoxiæ ſint *heroicæ* illæ curæ quæ ſub initium febrium *purgando, vomendo, ſudando* &c. inſtituuntur.

2. Hic enim Medicus internus curam ſuam cum excretionibus minime inchoat, ſed prioribus diebus mediante efficaciore ſanguinis tranſitu per partes poroſas operam nauat, vt materia peccans ab intima illa cohæſione, quam cum maſſa ſanguinea habet, prius liberetur, abſtergatur & ad euacuationem apta reddatur. Deinde reliquis diebus hanc præparatam materiam per paroxyſmos ſucceſſiue eliminat.

3. Hu-

3. Huic abſterſioni & ſequeſtrationi egregie inſeruit reſtrictio humorum ad viſcera colatoria. Hæc enim vti exterioribus partibus ſtricturam & horripilationem, ita interioribus neceſſariam relaxationem & aperturam conciliat, vt, quidquid alieni in illis hæret, abſtergi poſſit.

4. Quando plethora inſignis naturam adgrauat, & neceſſarias ſecretiones atque excretiones impedit, tum *venæ ſectio*, primis morbi principiis inſtituta, non reiicitur; præcipue ſi conſuetudo huius euacuationis, tempus opportunum & orgaſmus ſanguinis adſint. *Conſ. tab. chirurg. de venæ ſectione.*

5. Caueatur, ne *vomitus* vel *alui fluxus*, qui ſub initium huius morbi ſæpius contingunt, incongrue ſupprimantur. Natura enim has primarum regionum impuritates eum in finem eliminat, ne ſucceſſum abſterſiuum & ſecretorium impediant. Conuenit itaque naturæ intentionem per digeſtiua & præparantia promouere.

6. Quando autem hi motus excretorii omnino *excedere* videntur, *cortex caſcarillæ* vſui eſſe poteſt.

7. Quæ prioribus tabulis de *calidis alexipharmacis*, item de *regimine ſudorifero coacto*, & de *opiatis* paſſim monuimus, illa & hic obſeruanda commendamus.

8. Tranquilla corporis continentia quam maxime commendatur: promouet enim placidam tranſpirationem & vniuerſo febris ſucceſſui adfert vtilitatem.

# TABVLA LIX.
## DE
# FEBRIBVS SECVNDARIIS,
## VVLGO
# SYMPTOMATICIS.

I. *DEFINITIO.*

Febres ſecundariæ ſunt febrium ſpecies, ad indolem modo *continuarum*, modo *chronicarum* accedentes; quæ aliis corporis adfectibus & ſonticis læſionibus eum in finem ſuperueniunt, vt materialis noxa ſuperetur, & imminens periculum auertatur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febres *ſecundariæ* a *primariis* ſeu *idiopathicis* ſequente ratione differunt:

1) *Primariæ* propriam ſuam habent conſiſtentiam & cauſſas directas; præter ea tam ordine, quam grauitate, primæ ſunt: *ſecundariæ* autem aliis morbis iunguntur, qui proprium ſuum *eſſe* habent & conſtituunt, & qui aliquando, præcipue ſub initium ſui, ſine febre exſiſtere ſolent, e. g. *inflammatio* contenta eſſe poteſt motibus ſuis *particularibus* ſine *vniuerſali febrili* ſanguinis commotione; item *vlcus pulmonum* ſine febre hectica diu eſſe poteſt. Immo manent morbi primarii id, quod ſunt, ſub ipſa etiam febre, e. g. vlcus manet vlcus, quidquid agat febris concurſans. Paucis: *ſecundariæ* cauſſas habent *indirectas*, & ordine re vera ſunt *ſecundæ*, illi autem, quibus accedunt, adfectus *ſine febre* eſſe & res ſuas *ſub febre* ſeorſim habere poſſunt & ſolent.

2) *Primariæ* ordinatis magis progreſſibus & ſucceſſibus innituntur, ambitum vniuerſum & typum longe conſtan-

ſtantius & exquiſitius ſeruant, quam *ſecundariæ*; quæ quidem interdum etiam typicæ videntur, hunc autem ordinem mox amittunt, & in varios, inordinatos atque inæquales ſucceſſus euagantur.

3) *Secundariæ* habent quidem reſpectum & efficaciam vtilitatis & quodam modo neceſſitatis, tam abſolutam autem neceſſitatem non inferunt, neque tam exquiſitam proportionem efficaciæ habent, quam *primariæ*. Materia enim peccans, propter quam hæ primariæ fiunt, *in humoribus adhuc ſimpliciter oberrat.* Hinc non ſuperueniunt *noxæ* non *ortæ* ſed *oriundæ*. Vnde materiam talem mobilem actiuitate ſua in ordinem facilius cogere, & per ordinatos typos ſuperare poteſt.

4) Morbi illi, quibus *ſecundariæ* febres accedunt, propriis interdum methodis & remediis infringuntur; ex contrario illæ materiæ peccantes, quæ febres *primarias* poſcunt & fouent, alio motu ex corpore non poſſunt præſcribi, quam vere febrili.

5) Per *primarias* febres excernuntur quidem etiam noxiæ materiæ, ſed hæ ita comparatæ ſunt, vt per, & ex ſe, proprium ſchema, aut peculiarem morbum nondum forment. *Conf. num.* 3.

2. *Secundariæ* febres vulgo etiam *ſymptomaticæ*, ſed minus commode, vocantur, ob ſequentes rationes:

1) *Symptomatis* nomen in ſchola medica vulgo deſignat rem, quæ alteri cuidam accedit ex *neceſſitate phyſica*, qua v. g. læſiones *actionum* ſequuntur læſam *partem*: ſed febres *ſecundariæ* ex phyſica neceſſitate, aut eſſentiali & propria ratione primariorum morborum non obtingunt. Poteſt enim & ſæpiſſime ſolet e. g. inflammatio ſine ſucceſſu febris ſalua eſſentia ſua propriam ſuam ſphæram abſoluere.

2) Porro ſymptomata ſunt accidentia quæcumque, licet cum adfectu primario directum nexum non habeant; febres autem *ſecundariæ* ab indole aliorum adfectuum, quibus accedunt, non ſunt alienæ, ſed rationalem cum illis habent connexionem.

 3) De-

3) Denique per ſymptomata ſpecialiſſime ſubaudiunt talia accidentia, quæ adfectui primario præiudicium potius & damnum, quam auxilium & leuamen adferunt; febres autem ſecundariæ contrario modo ſe habent: ſunt enim conſectarium moralis vtilitatis & neceſſitatis.

4) Ceterum ſi differentia illa, quæ eſt inter ſymptomata *actiua* & *paſſiua*, a ſchola medica magis recepta eſſet, nulla difficultas *ſymptomaticæ* febris denominationem premeret. *Conf. different. tab. I.*

III. *SIGNA.*

1. Hæc cum ſignis reliquarum febrium generalibus, per omnia quidem conueniunt, hoc autem ſpeciale habent ſignum diagnoſticum, vt typum exquiſitum, non forment, vel ſi omnino typice quaſi inuadant, accuratum tamen & ordinatum typum non ſeruent.

2. Quem ad modum enim materiæ *qualitas* non eſt in poteſtate ſimplicis commotionis, ita & hæ acceſſoriæ febres materiam male diſpoſitam qualibuscumque motibus ſuis ita non poſſunt diſponere, vt obſequium præſtet, & certa menſura atque typo ordinato circumſcribatur.

IV. *SVBIECTA.*

De his non habemus, quod ſpecialiter dicamus. Occupare enim poſſunt febres ſecundariæ omnes illos homines, qui primarios morbos, ſub *cauſſis* indicatos, incurrunt.

V. *CAVSSAE.*

Morbi primarii, qui febres ſecundarias adſciſcere ſolent, ſunt præcipue ſequentes.

1. *Inflammationes*, præſertim partium internarum. His enim febres inflammatoriæ accedunt, quæ pro partis inflammatæ diuerſitate nomina ſortiuntur diuerſa. Huc pertinent phrenitis, paraphrenitis, pleuritis, peripneumonia, hepatitis, & aliæ febres inflammatoriæ, inflammatis viſceribus accedentes. Huc etiam referenda ſunt grauia vulnera & contuſiones.

2) *Vl*

2. *Vlcerationes* & *ſcirrhi*, e. g. in pulmonibus, renibus &c. Vnde febres lentæ & hecticæ proueniunt.

3. *Impetuoſæ, copioſæ & reſtagnatoriæ humorum congeſtiones*, ad inflammationem aut vlcerationem tendentes. Huc pertinent rheumata arthritodea & veræ arthritides in plethoricis, iisque ſanguineis aut cholerico-ſanguineis.

4. *Cauſſa efficiens* febrium harum ſecundariarum eſt eadem, quæ primariarum: non enim dependent ab effectibus & læſionibus materialibus, quibus ſuperueniunt, ex phyſico-mechanica neceſſitate, ſed ab ipſa natura in ſalutarem finem ſuſcipiuntur, non vt morbum foueant & augeant, ſed potius eumdem auertant.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quando adfectus primarii conſtitutio nondum eſt inſeparabilis, neque viarum habilitas fallit, febres ſecundariæ effectu & euentu ſaluberrimo efficaciam ſuam præſtant.

2. Negandum autem non eſt, quod plus difficultatis & periculi inuoluant, quam quidem primariæ.

3. Quo magis ſecundariæ typum ordinatum & moderatum, quod autem rarum eſt, oſtendunt, eo maior ſpes eſt felicis ſucceſſus. Ex contrario quando typos quidem habere videntur, impetuoſe autem, præmature & inordinate agunt, ſiniſter euentus eſt metuendus.

4. Licet febres ſecundariæ præcipue inflammatoriæ malorum morum ex eo vulgo arguantur, quod nihil conſtantis, fidi & æqualiter vegeti exhibeant, longe tamen minor culpa in febres has, quam in adfectus ipſos rebelles & intractabiles, quibus ſuperueniunt, coniicienda eſt.

5. Multo minus ex dictis anomalicorum motuum circumſtantiis hæ febres argui poſſunt *malignitatis*.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Tractatio harum febrium non quidem recedit a methodo generali febrium reliquarum, notandum autem eſt, quod morbi primarii, quibus ſuperueniunt, ſimul ſint reſpiciendi & legitime tractandi: remoto enim antecedente, facile hic remouetur conſequens.

2. Ce-

2. Ceterum quoniam tabulis ſequentibus plurimas ſecundariarum febrium ſpecies ſpecialiter tractatæ ſunt, & ſpecialis earum methodus indicata eſt, neceſſarium non iudicamus hoc quidem loco fuſius hac de re dicere.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Secundariæ febres ex vtrolibet cenſu, acutarum nempe & chronicarum contingunt, motusque hi febriles egregie reſpondent conditioni illarum læſionum, quibus corrigendis & reſtaurandis ſuperueniunt.

2. Nam febres illæ ſecundariæ, quæ inflammationibus accedunt, ſunt ſchematis acuti, & quidem iuſtiſſima neceſſitatis ratione. Staſis enim inflammatoria, vti vix vmquam quartum diem præterit, quin corrumpi incipiat; ita neceſſe eſt, vt febris motibus acutis inſtruatur, quo brevi tempore deſideratum effectum abſoluere poſſit.

3. Ex contrario in illis febribus, quæ vlcerationibus accedunt, lentum ſchema ſufficit: nihil enim hic aliud, quam præcautio & præoccupatio intenditur, videlicet ne loco ſeroſæ corruptionis largior ſanguinea admixtio & inflammatoriæ indolis acceſſio, quæ repentinam ſuppurationem aut ſphacelum adferat, introducatur.

4. In illis febribus, quæ arthritico-podagricis adfectibus iunguntur, eadem harmonia & rationalis proportio obſeruanda eſt, quem ad modum enim in his pathematibus ſpaſticæ tantum adſunt ſtricturæ, quæ ſanguinem ad certas corporis regiones ita reſtringunt, vt ſtaſis forte inflammatoria ſequi poſſit: ita motus febriles leuiores tantum a natura inſtituuntur, vt ſtaſium euentus occupetur.

5. Quando autem repulſio fit ad interiora, *motuum* magis quam *materiarum* ratio habenda eſt. Quando enim hi motus ſpaſtici, in viſcere quodam vitali adminiſtrati, ſanguinis portionem, vtvt exiguam, in ſtaſin inflammatoriam ibi deducunt, mox lentum febris ſchema in acutum commutatur.

6. Genius materiæ peccantis quoniam ἄκριτος eſt, & ſucceſ-

ſiuis

ſuis potius excretionibus, quam vnica eliminandi actione excuti poteſt, non conuenit, *criticas tentare commotiones:* Criſis enim non ſequitur, ſed triſtia conſectaria, nempe languores repentini, deſperabunda actiuitatis omiſſio. Quo vehementior etiam fuit impetus, eo certior erit funeſtus euentus.

7. Non minus in hiſce febribus nocent reliquæ *heroicæ* curæ, videlicet *emetica*, *purgantia*, & quæ alia orgaſmum ſanguinis excitare poſſunt.

## TABVLA LX.

DE

# FEBRIBVS INFLAMMATORIIS IN GENERE.

I. D*EFINITIO.*

Febres inflammatoriæ ſunt ſpecies febrium continuarum ſecundariarum, quibus principium vitale ſtaſin quamdam, quæ motui inflammatorio *particulari* cedere recuſat, per motum *vniuerſalem* febrilem reſoluere & diſcutere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febres inflammatoriæ accedunt

1) modo inflammationibus *externis*; & hoc quidem rarius,

2) modo inflammationibus *internis*, idque frequentius.

2. Pro diuerſitate locorum & partium, in quibus ſtaſis inflammatoria contingit, febres inflammatoriæ diuerſa ſortiuntur nomina, e.g.

1) *Phrenitis* vocatur febris illa, quæ inflammatis meningibus accedit.

2) *Paraphrenitis* diaphragmati inflammato ſuperuenit.
3) *Pleuritis* ſtaſin in pleura,
4) *Peripneumonia* in pulmonibus diſcutere intendit.
5) *Hepatitis* hepatis,
6) *Splenitis* ſplenis ſtaſi opponitur.
7) *Nephritis* renibus inflammatis ſuccurrit.
8) *Lipyria* vel aſſodes vocari ſolet febris illa, quæ ventriculo aut lieni inflammato ſuperuenit, & internis partibus ardorem, externis autem frigus adfert. Vnde periculoſior potius ſtatus quam melior fit, & intra paucos dies exitum ſuum nanciſcitur lethalem. *Conf. different. tab. de febribus inflammatoriis.*
9) *Typhodes* dicitur, quando inflammatio eryſipelacea vel hepatis, vel ventriculi, vel vteri febrem prouocat, quæ anxiis, frigidis & inutilibus ſudoribus coniuncta eſt. Deriuatur a τύφυς, fumus, ſeu res inanis fumo ſimilis.
10) Quando autem febres *cholericæ* & *cauſodeæ*, quæ etiam ad inflammatorias pertinent, eius modi ſudores inutiles exhibent, *elodes* & *hydrodes* vocantur.
11) *Lyngodes* ſeu *ſingultuoſa* vocatur illa febris inflammatoria, quæ inflammationi vel diaphragmatis vel ventriculi vel inteſtinorum ſuperueniens, ſingultum habet complicatum, qui motus conuulſiuus funeſte vtplurimum cedit. Deriuatur a λύγξ, ſingultus.
12) *Phricodes* ſeu *horrida* adpellatur febris, quando ſtaſis inflammatoria ad ſuppurationem adpropinquans. inſignibus horroribus coniuncta eſt. Deriuatur a φρίκη, horror.

III. *SIGNA.*

1. Hæc cum ſignis febrium continuarum in genere conueniunt.
2. Nonnumquam autem parum frigoris præcedere obſeruatur, & æſtus, qui horripilationem excipit, mox ita increbeſcit, vt ſub initium neſcias, num ad continentium vel ad continuarum indolem eius modi febris inflammatoria referenda ſit.

3. Quan-

3. Quando membrum aliquod aëri leuiter tantum exponitur, horrore percelluntur patientes, quam primum autem illud obtegitur, æſtum vehementem iterum perſentiſcunt.

4. Typum vel plane nullum, vel inconſtantem hæ febres ſeruant; id quod ab inæquali ſucceſſu & euentu ipſius inflammationis dependet. *Conf. tab. de febribus ſecundariis.*

5. Vrina rutila & craſſa circa & poſt quartum diem dimittere ſolet ſedimentum roſeo-pallidum, quod de lympha quidem attenuata & intermixto principio ſulphureo-ſeroſo teſtatur, pro vero autem pure falſo a nonnullis habetur.

6. In iunioribus interdum narium hæmorrhagiæ concurrunt; vel ſi ſanguinis verſus caput congeſtio exitum hæmorrhagicum non nanciſcitur, deliria ſequuntur.

7. Quando febris ſuperficialiori inflammationi accedit, dolor pulſans & lancinans in loco adfecto ſentitur, ſi vero profundior eſt inflammatio, ſenſus quidem moleſtus, ſed obtuſus eſt.

8. Ceterum quo grauior ſtatus eſt, eo plures angores & inquietudines tacite quaſi conſpirant.

IV. *SVBIECTA.*

1. Quæ ſubiecta inflammationibus obnoxia ſint, legi poteſt *tabula de inflammationibus in genere.*

2. Quibus autem febres accedant, ex cauſſis ſubſequentibus eluceſcit.

V. *CAVSSAE.*

1. Quas cauſſas *tabula de inflammationibus* in genere poſuimus, illas hic repetendas commendamus.

2. Non minus illa conſideranda ſuademus, quæ præcedente tabula de *febribus ſecundariis* ſub *cauſſis* diximus.

3. Vnde liquet, quod febris inflammatoria intentionem ſalutarem habeat, & a natura *propter* inflammationem diſcutiendam inſtituatur.

4. Hinc directum effectum *materialem* hic excludimus, & non tantum *nænias antiquas* de accenſione caloris in corde

Qqq 2 per

per exhalationes, quæ ex parte aliqua, fomitem putredinis continente, ad cor tranſmittantur, prætermittimus, ſed & recentiorum mutatam denominationem, nempe particulas acres, ex membris inflammatis ad cor delatas, reiicimus.

5. Notum enim eſt, quod *externis* inflammationibus longe rarius febris accedat, quam *internis*, licet communio ſanguinis cum corde eadem ſit ex partibus externis quam internis.

6. Itaque *formalem* rationem & reſpectum hic agnoſcimus. Videlicet quem ad modum negotium inflammationis in partibus externis commodius & felicius ſuccedit, quia laxiore poroſitate, maioribus vaſis & vegetiore motu tonico inſtructæ ſunt, ita febris concurſus raro neceſſarius eſt. In partibus autem internis ſi pulmones exci piamus; contrario modo res ſe habet, hepar enim, inteſtina &c. paruis arteriis, adeoque debili impulſu inſtructa ſunt.

7. Ergo concludimus, quod febris inflammatoria ſit actio, quæ negotii inflammatorii diſcuſſorii, & apoſpaſmatum ſuppuraſcentium eliſorii maiorem adhuc intenſionem inuoluat, & æque ac ſimplex motus inflammatorius a moralibus & finalibus reſpectibus, non autem a phyſico-mechanica neceſſitate dependeat.

8. Conſtantes illæ horripilationes, quæ in non nullis occurrunt, dependent a continua ſanguinis ex ſuperficie ad interiora reſtrictione. Vnde a leuiſſima etiam aëris acceſſione ſenſibiliter adficiuntur.

9. Cauſſæ *occaſionales* tabula de inflammationibus exhibentur. Notandum autem eſt, quod *ſimplex ſpiſſitudo* ſanguinis ſtaſes inflammatorias prouocare non ſoleat, ſed immoderatæ hæmorrhagicæ congeſtiones & reſtrictiones humorum.

10. Huc in primis etiam pertinet repentina illa partium conſtrictio & ſanguinis incarceratio, quam immoderata refrigeratio corporis exæſtuantis cauſſatur.

VI. PRO-

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quem ad modum tam inflammationis, quam concurſantis febris primarius ſcopus eſt reſolutio & diſcuſſio ſtaſeos, ita, ſi hic obtinetur, vniuerſum negotium ſalutariter ſuccedit.
2. Quando autem reſolutio & diſcuſſio ſtaſeos fieri non poteſt, ſtatus eſt conclamatus. Interni enim abſceſſus non poſſunt mundificari, hinc vlcus ad minimum immedicabile cum febre hectica ſubnaſcitur.
3. Maxime deleteriæ indolis ſunt primarii illi morbi inflammatorii, quibus febres ſuperueniunt, & quo nobilius eſt viſcus, quod inflammatione obſeſſum, eo periculoſior ſtatus, & eo difficilius febris felicem ſortitur euentum.
4. Quo impetuoſius procedunt hæ febres, eo minus ſalutarem finem attingunt.
5. Dubii euentus eſt harum febrium ſtatus, quando materia peccans, putrilaginoſæ corruptelæ iam proxima, ex partibus interioribus ad exteriores proiicitur, ibique abſceſſum, latiore ſenſu ſumtum, format. Hæ enim abſceſſiones talis nonnumquam ſunt indolis, vt neque in totum ex interioribus ad exteriora loca transferantur, neque felicem maturationem admittant.
6. Si vero neque ſimplex & ſalutaris ſtaſeos diſcuſſio, neque translatio in partem quamdam ignobilem obtinetur, pars nobilis, quæ adfecta eſt, corrumpitur, & patiens a primario morbo interficitur. Vnde ſecundarius, qui febris eſt, ſalutem adferre nequit.
7. Difficilis autem ſucceſſus potior ratio in eo fundata eſt, quod inflammationes cum febribus exquiſite non quadrent, ſed indolem plane diuerſam habeant. Sunt enim particulares tantum commotiones: vnde manifeſtum eſt, quod vniuerſalis commotio, quæ febris eſt, locum & efficaciam *directe* hic minime tueri poſſit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Motus febriles, qui ſtaſeos inflammatoriæ diſcuſſionem reſpiciunt, prudente ratione ſubleuandi ſunt.
2. In hunc finem ante meridiem bis de eſſentia alexipharma-

ca *Stablii*, poſt meridiem autem aliquot pulueres febriles exhibeantur.

3. Aluus aperta ſeruetur.

4. Externa, quando loci adfecti conditio concedit, non negligantur.

5. Præter ea ante meridiem potionibus acidulatis, poſt autem meridiem emulſionibus dilutis patiens reficiatur.

6. Specialia ſpecialibus tabulis reſeruantur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Ad ſolemnem illam quæſtionem, num *venæ ſectio* in adfectibus inflammatoriis & febribus, iisdem accedentibus, neceſſaria vel vtilis ſit, in diuerſis iam locis, reſponſionem dedimus, præcipue *tab. medic.* de *inflammationibus* in genere, & *tab. chirurg.* de *venæ ſectione.*

2. Quo inſignior eſt plethora, eo certius congeſtiones hæmorrhagicæ verſus caput inſtituuntur, & quando ſanguinis excretio non ſubſequitur, vehementes oppletiui infarctus deliria producunt.

3. Euenit nonnumquam, vt ſtaſis inflammatoria circa ventriculum, vel in liene in putredinoſam corruptionem abeat, & putridis quidem per vomitum reiectionibus anſam præbeat, ſalutaris autem effectus, quem natura intendit, nullo modo obtineatur.

# TABVLA LXI.
## DE
# FEBRIBVS BILIOSIS,
## NEMPE
# FEBRE CHOLERICA ET CAVSO.

I. **D***EFINITIO.*

Febres biliofæ ſunt ſpecies febrium acutarum, continuarum, ſecundariarum, originem ducentes a commotione

ne biliſ, præcipue effuſoria, tempore quo cibi in ventriculo & inteſtinis fermenteſcentes reperiuntur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Cauſus* differt a febre *cholerica* duobus præcipue ſignis pathognomonicis.

1) *Gradu:* cauſus enim multo acerbior & periculoſior eſt, quam febris cholerica.

2) *Excretionibus:* in cholerica febre excretiones biliosæ, modo per vomitum, modo per diarrhæam, modo ἄνω & κάτω ſimul obueniunt, in cauſo autem materia illa noxia concluſa potius detinetur. Reliquæ differentiæ ex ſignis ſubſequentibus elucefcent. Tacemus, quod *ſymptomata* in cauſo ſint grauiora, quam in febre cholerica.

2. Antiqui ad febres bilioſas etiam tertianam intermittentem & continuam referebant; illam quidem ſine ratione, hanc autem non ſine omni fundamento: nam bilis, circa primas vias collecta, pro materiali, licet accidentali, eius cauſſa habenda eſt.

3. Differt tamen bilioſa noſtra a tertiana continua in eo, quod illa quotidie exacerbationes paroxyſmorum, hæc autem poſt vnius diei interuallum, & ſtatis magis horis, easdem habeat.

4. Ad differentiam magis nominalem quam realem pertinet, quod, ſi materia, in cauſo concluſa, ventriculo, duodeno, vel ſimæ hepatis parti inflammationem iam induxerit, febris *leipyria* a λείπομαι & πῦρ, vel *aſſodes*, ab ἀσάομαι, nauſeo, & εἶδος, forma vocetur.

5. Differt febris cholerica a *diarrhæa* cholera ſimplice, cholera humida dicta, vbi nulla febris adeſt, & bilioſa tantum ſaburra excernitur; quamquam negari nequeat, quod, ſi negotium huius excretionis impeditius ſuccedat, febris facile accedere poſſit. *Vid. tabul. de diarrhæa.*

III. *SI-*

III. *SIGNA.*

1. *Generalia.*

1) Anxietas notabilis, & plus minus diſtincta cardialgica pathemata, ſcilicet anguſtia & ardor circa præcordia.

2) Æſtus quam maximus, præcipue oris interni & faucium cum ſiti intolerabili.

3) Vertiginoſa capitis adflictio.

4) Agrypnia fere continua, aut ſub leui ſomno anxiæ phantaſiæ, motus artuum pauidi, & ſemi conuulſiui.

nimi impatientia, taciturnitas, faſtidium, indigna-
5) Atio, mentis aberrationes, & ad deliria furioſa procliuitas.

6) Accedunt ſæpius prunellodes faucium, & linguæ ardores, ſiccitas etiam harum partium ad fiſſuras vsque increbeſcens.

7) Icterodes oculorum, vel totius cutis decolorationes non raro ſuperueniunt.

8) Quo magis hæ febres inſoleſcunt, eo frequentius horripilationes poſt leuiſſimam refrigerationem oriuntur, madores etiam roridi, anxii, & quaſi perpetui, ſub exigua autem membrorum denudatione ſtatim frigidi obſeruantur.

2. *Specialia*

1) Febris *cholericæ*, ſtricte dictæ:

a) Languor vniuerſalis, ardor & anguſtia circa præcordia, cum ſiti immodica.

b) Hæc pathemata præcedit, vel communiter illa ſequitur vehemens, horrida refrigeratio corporis, quam excipit immediate æſtus grauiſſimus, & eximius capitis dolor.

c) Pathemata hæc circa præcordia, niſi intra vnum vel alterum diem diſſoluantur, quod tamen poſt inſigne frigus raro contingit, tum notabiliter augeſcunt, & erumpunt denique in conatus & actus vomendi.

d) Euomunt materiam cauſticam, bilioſam, fauces adrodentem, excoriantem, raucedinem inducentem,

dentes

dentes ſtupefacientem, & cum pauimento calcario aut nuda terra efferueſcentem.

e) Hæc excretio vehementes ſpasmos tam circa ventriculum, quam exquiſitos lancinatorios torminoſos dolores in abdomine habet coniunctos.

f) Vomitus hic niſi perquam mature ſuperueniat, & hanc materiam ſtatim eliminet, tum concurrit communiter diarrhæa bilioſa, & tenesmodes irritatiua, ad ani vsque eroſionem.

g) Cardialgica & ſyncoptica fit hæc febris, quando conatus, varie intenſi, parum aut ægre aliquid eliminant, magisque ad ſuperiora quam inferiora tendunt.

h) Perpetua inquietudo corporis, & virium proſtratio.

i) Pulſus eſt celer & frequens, ſæpius autem paruus.

k) In externis partibus, præcipue in fronte ſudores frigidi proueniunt.

2) Febris *ardentis* ſeu *cauſi*.

a) Prælibauimus generalia, videlicet anxietatem, ardorem præcordiorum, horrorem inſignem, cum inſequente æſtu vehemente, & capitis doloribus.

b) Sitis in cauſo longe maior & inexplebilis eſt, hinc *clamoſa* dicta; cui ſi patientes largis, & inſuper frigidis, hauſtibus ſubuenire velint, cardialgico - lipothymica mala ſuperueniunt.

c) Aluus ſicca & fere adſtricta eſt, nulla quoque ad vomitum propenſio obſeruatur.

d) Vrina ſubruffa, interdum plane flammea, pauca, craſſa, poſt moram turbida, roſea cum ſedimento eiusdem coloris, & non ita raro cum flauedine mixta.

e) Adeſt interdum verus circa præcordia dolor, immo vrens ardor, qui ita ſenſibilis eſt, vt ne attactum quidem huius regionis ægri perferre queant, & non numquam verſus dorſum, immo per totum corporis habitum extenditur.

f) Reſpiratio eſt ita difficilis & laborioſa, vt non numquam ore aperto fieri debeat, & halitus egrediens eſt ad modum calidus.

g) Aliquando anxius, vagus, inordinatus & frigidus ſudor prorumpit, nihil autem leuaminis adfert, ſed funeſti euentus indicium eſt.

h) Præualente morbi impetu, ſuccedunt communiter cardialgiæ graues ſyncopticæ, deliria, conuulſiones.

IV. *SVBIECTA.*

1. In genere ſunt homines calidioris genii, ante, ſub, vel poſt ciborum adſumtionem ira commoti, quando mox ingerunt potum frigidum, fæculentum, cereuiſiarium, ſpirituoſum, cibos dulces ad modum & fermenteſcentes, mellita, fructus horæos, vel etiam illo tempore repentinæ refrigerationi ſe exponunt.
2. In ſpecie febris *cholerica* inuadit magis cholericos, & cholerico-ſanguineos, diætæ acriori & calidæ deditos, vino abutentes, immediate ante vel poſt cibum adſumtum iraſcendi occaſionem nactos.
3. *Cauſus* autem communiter adfligit cholerico-melancholicos, aut ſanguineo-melancholicos, qui ad iram ſatis quidem procliues ſunt, ſed illam diſſimulare ſolent, & præter ea ad ſiccitatem alui inclinant.
4. Adulti præ iunioribus.
5. Feminæ magis quam viri.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *antecedens remota* eſt bilis excrementitiæ copia.
2. Cauſſa *antecedens propior* eſt effuſio bilis in inteſtinum duodenum copioſa & impetuoſa; præcipue illo tempore, quo cibi & potus fermenteſcentes in ventriculo & inteſtinis præſto ſunt.
3. Cauſſa *materialis proxima* & *immediata* eſt acrimonia penetrantiſſima, acido-corroſiua, ex eius modi copioſæ bilis cum cibis aceſcentibus fermentatione prognata, quæ, inteſtinum & ventriculum adrodendo, ac inflammando, humores lymphales circa hæc loca in tenacem ſpiſſi-

ſpiſſitudinem coagulando, prouocat reliquorum humorum directionem & adfuſionem ad loca periclitantia, vt materia illa rebellis & noxia reſoluatur & per viſcerum horum varias motitationes exprimatur.

4. Cauſſa *formalis* eſt motus humorum & partium auctior, ad reſoluendam & eliminandam talem materiam, a natura inſtitutus.

5. A motu humorum auctiore dependet pulſus celer, frequens, & caloris incrementum.

6. A partium autem motu, excuſſionem reſpiciente, naſcuntur preſſorii, palpitatorii, anguſtantes & ſpaſtici effectus, tum intus circa præcordia, ventriculum & inteſtina, tum extus circa peripheriam per conſenſum.

7. Cauſſa *procatarctica* eſt, quidquid *excuſſionem*, vel ſimplicem *adfuſionem* bilis, in inteſtinum duodenum concitare poteſt.

1) *Excuſſionis* cauſſa præcipua eſt iracundia.

2) *Adfuſionis* autem cauſſæ ſunt edulia fermenteſcentia, potus eiusdem indolis, & reliqua in ſubiectis iam nominata; quibus autem *ſaccharum* iniuria adcenſetur.

3) Huc etiam referri poſſunt venena, purgantia draſtica, corroſiua, propinata; item

4) Decubitus humorum vitioſorum ad ventriculum.

5) Denique refrigeratio corpori calenti admiſſa, in primis ſi pedes aquæ frigidæ immerguntur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febres bilioſæ, maxime *cauſus*, periculo non carent, in primis ſi iam per aliquot dies inualuerint. Hinc *Hippocrates libr. II. de morbis*, cauſum febrem *lethiferam* adpellat.

2. Niſi remedia, ad modum conuenientia, accedant, hæ febres difficulter bonum finem attingunt, & ſic ad paucos illos adfectus poſſunt referri, in quibus autocratia naturæ arti aliquo modo cedere cogitur.

3. Perturbata naturæ deliberatio, hæſitatio & fluctuatio primaria cauſſa eſt, quod febres hæ communiter tam pericu-

riculoſe decurrant, dum motus non tempeſtiue ſuſcipit, nec conſtanter proſequitur.

4. Optimæ terminationis ſunt, ſi materia mature & copioſe ſurſum eiiciatur. Quo magis autem ad inferiora tendit, eo manifeſtior & fortior concurrit motus febrilis.

5. Si vero materiæ bilioſæ ſub variis conatibus exigua tantum portio, & hæc ægre quidem excernitur, magisque ad ſuperiora tendit, facile cardialgiæ ſyncopticæ, & ſingultus ſuperueniunt.

6. Motus enim ancipites & titubantes, quando citra ſufficientem excretionem contingunt, tum materia, intus concluſa & agitata, internas inflammationes eryſipelaceo-vlceroſas, vel ſphaceloſas ſuperficiales, inteſtini duodeni, pancreatis, hepatis, meſenterii, diaphragmatis, peſſimi & plerumque funeſti euentus cauſſatur.

7. Et licet tandem verſus dies criticos materia in *cauſo* euacuetur, non facile tamen peſſimus *effectus*, qui ab illa inductus eſt, tollitur: Vnde iam *Hippocrates* obſeruauit, quod in hac valde acuta febre funeſtum eſſe ſoleat, ſi quinto vel ſextò die bilioſa varii tetri coloris materia reiiciatur.

8. Vbi autem vomitus multæ bilis, modo non male coloratæ, ſine diarrhæa, procedit, ibi minoris periculi adfectus cenſendus eſt.

9. Sic etiam aluus ſicca, præcipue in *ſtatu*, ſemper periculoſior eſt, quam nimia illius ſolutio.

10 Hæ febres, in primis cholerica mitior, ſi per præcipitantia, ſtomachica, acida, leuiter mitigatæ fuerint, transeunt facile in lentas, cum maiore virium & adpetitus proſtratione, ſomno pauco, ſiti multa, adſpectu inter audacem & meticuloſum fluctuante; quæ tandem in hecticam transmigrant. In his enim circumſtantiis *adroſio ventriculi*, inteſtini *duodeni* vel partis cuiusdam vicinæ facta eſt.

11. Hæc, quando pro phthiſi reputata, traumaticis tractatur, fit immedicabilis apud ſicciores, in tumidis autem ſubiectis

ctis ſequuntur aſcitici tumores, & œdemata inferne, ſuperne vero tabes exoritur.

12. Quo magis delirium in biliosis hiſce febribus adeſt, & continuat, eo periculoſior eſt morbus.

13. Dolores & ardores, ſi repente ceſſant, æſtuique frigus ſuccedat, inualeſcente virium deiectione, anguſtiis, anxietatibus lipothymicis, ſphaceli inſecuti haud obſcura indicia adſunt.

14. Febres ardentes ſumme ſenſibiles reddunt patientes, vt deinde poſt leniſſimas mentis commotiones, præſertim circa annuum recurſum, recidiuæ facile obnoxii fiant.

15. Cholericam febrem excipit nonnumquam vel cœliaca paſſio, vel pro temporis ratione dyſenteria.

16. Horror externus, ſudor frigidus, cum vnguium liuore & ſingultu, veram inflammationem & mortem mox ſecuturam indicant.

17. Cholera in principiis morborum malignorum eueniens, funeſti non raro eſt euentus.

18. Vrina nigra, tenuis & pauca, vt & alui ſiccitas in *cauſo* ſigna ſunt lethifera.

19. Quo magis anguſtiæ circa præcordia vrgent in cauſo, eo periculoſior eſt ſtatus.

## VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cura harum febrium in eo conſiſtit, vt cauſtica & corrodens materia ſiue *euacuetur*, ſiue *corrigatur*, & proxime illata *adroſio*, atque inde contractus *ardor*, *mitigetur* & *abſtergatur*.

2. Quas difficultates autem *materiæ euacuatio* inuoluat, ſub *cautelis* indicabitur. Et ſic *correctio* primarium momentum abſoluit.

3. Hinc, ad materiam acrem cauſticam alterandam & corrigendam, omnis neruus intendatur. In hunc finem conducunt:

1) *Temperantia nitroſa*, e. g. nitrum depuratum, & quod penetrantius operatur, regeneratum, cryſtall. mont. præparat. lap. prunellæ.

 2) *Aci-*

2) *Acida:* ſuccus citri, ſirup. acetoſit. citri, berber. ceras. acid. cydon.
3) *Abſorbentia oſtracea*, e. g. conch. præparat. mater perlarum præparata, oc. cancri.
4) *Mucilaginoſa*, e. g. C. C. citrat. iuſcula pullorum tenuia, iulapia acidulata, ptiſana, ſirupus roſarum ſolutiuus.
5) *Diluentia*, e. g. dicta iuſcula, emulſiones dilutæ, ex ſemine card. Mariæ paratæ, & exiguis hauſtibus tepide adſumtæ.

4. Aluus ſi ſicca & adſtricta manet, modeſte aperienda.
1) Vel per *clyſteres* oleoſos cum ſale.
2) Vel per leniſſima *laxantia* rhabarbarina.

5. Motuum febrilium, inflammationis *diſcuſſionem* reſpicientium, ratio habeatur.
1) *Interne* per excretionem diapnoico-diureticam. Huic ſcopo inſeruiunt
a) Mixtura ſimplex bene præparata, eſſent. alexipharmaca *Stahlii*, cum pauca portione eſſentiæ millefolii mixta, & refractis, ſed repetitis, doſibus propinata.
b) Subiunctis vbique pulueribus nitroſo-abſorbentibus.
2) *Externe* per ſpiritum vini camphoratum, regioni ſcrobiculi impoſitum.

6. Factæ *adroſionis reſtauratio* hic quidem naturæ potiſſimum incumbit, totum tamen negotium illi ſoli non eſt relinquendum, ſed potius per clyſteres ex lacte, vitello ouorum, ſeuo ceruino, ante omnia autem ex ſcordio paratos, ſuccurrendum.

7. Vltimo loco, tonica, coralliata & gemmata vſui ſunt, item analeptica ex aquis odoratis, nec non mixtura tonico-neruina *Stahlii*, tinctura martis *Ludouici*.

8. His ſcopis, præcipue *correctioni*, ſi ſatis factum eſt, non opus erit *refrenatione* vomitus vel diarhææ, cui triuialis praxis tantopere inhiat, impetus enim ſponte ſolet ceſſare.

9. Quod ſi vero, ſubacta materia, omnino neceſſarium videtur, impetuoſo vomendi & purgandi conatui aliquid opponere, fieri hoc poteſt per lenientia, e. g. theriacam, pul-

pulverem caſcarillæ gr. X. ad. Xij. exhibitum, vel per illius eſſentiam ad gutt. XX. aut eſſent. millefolii cum eſſent. alexipharm. ſociatam, propinandam.

10. Multo minus opus erit in *cauſo emetico-cathartica*, vt vulgo moris eſt, adhibere. Quæ damna inde proueniant, ſub *cautelis* indicabimus. Ceterum prudentiæ Medici relinquitur, num ſtatim ſub initium morbi, noxiam materiam per vomitum excernere, circumſtantiæ concedant.

11. Quando autem *draſtica* purgantia ab aliis iam fuerunt adhibita, tum *theriacalia*, nec non alia *opiata correcta* conducunt.

12. Ad motus nimios ſiſtendos nitrum omnibus aliis palmam præripit, dum neceſſariam excretionem promouet, excedentem vero mitigat. Conueniunt etiam ſpec. de hyacinth. corall. rubr. præparat. MP. de cynogl. theriac cœleſtis, cortex caſcarillæ.

13. Denique, morbo ſuperato, commendetur moderatus ciborum vſus, ne ventriculus de nouo oneretur, &, ad reliquias impuritatis bilioſæ abſtergendas, propinetur lene laxans, e. g. ex rhabarb. vel ſale Anglicano.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Hæ febres quum conſtantem typum non exhibeant (niſi quod circa meridiem in aliis exacerbationes oriantur, in aliis autem tertianarium quid referant, vt veteres per *hemitritæi* vocem monuerunt) cauendum maximopere eſt, ne medicationis ordo paroxyſmorum intentioni repugnet, neque calidiora circa horum initium offerantur.

2. *Calida* enim febres bilioſas mutant in inflammatorias; *adſtringentia*, *anodyna* & *cruda terrea*, in lentas, *frigida*, *mucida*, in intermittentes.

3. Hinc ab omni importuna humorum commotione abſtinendum, nempe

1) A *diaphoreticis* & regimine ſub initium: nam materia bilioſa longe lateque in ſanguinem diffunditur, & licet tenuis ſit, ſudori tamen non obedit. Hinc rheumatiſmos,

ſmos, & ictericas decolorationes ad minimum cauſſatur. Sufficit in declinatione vdor & regimen tantum diapnoicum, tranſpirationi non aduerſum, per potum tepidum conſeruandum, quod tanto magis locum habet, ſi criticus ſudor accedit.

2) A *venæ ſectione:* licet enim per initia inſtituatur, vſum tamen nullum, niſi in vehementer plethoricis, iisque huic euacuationi adſuetis, exhibet. Secta autem vena extra has circumſtantias, circa dies indicatorios & criticos, raptum humorum ad caput inducit, cum deliriis & faucium inflammatione.

4. Quod ad *euacuationem emeticam* & *catharticam* attinet, circumſpectio ſumma requiritur, vt cum vtilitate, & quidem ſub initium, adhibeatur: corruptio enim acetoſa in horas augmenta ſumit, & in ſtatu vigente nulla excretio, niſi placidiſſima per *clyſteres*, locum habet.

5. Si euacuatio illa ſuſcipitur, quam primum bilis in inteſtinum duodenum effuſa eſt, tum ſalutarem poteſt edere effectum.

6. Quando autem patientes artis ſubſidium ſero quærunt, nemo peritus ſuadebit, materiam, mora temporis corruptam, & acrem cauſticam factam, ad euacuationem commouere.

7. Materia enim hæc cauſtica, in primis ſi deorſum per inteſtina tenuia turbetur, vias longe lateque adgreditur, & per longitudinem illorum iisdem ſeſe illinit, & ſic excretionem fruſtratur. Præter ea ſtatus pylori, ventriculi & inteſtini duodeni iam talis eſt, vt importunioribus ſtricturis, emetico-colico-catharticis illa excretio minime tentari poſſit, ſine inflammationis & ardoris exacerbatione.

8. Antiqui Medici religioni ſibi ducebant, leuiſſimum ſtimulum in cholericis commotionibus incipientibus adhibere, memores, materiam iam commotam, & motibus excitandis aptiſſimam, freno potius egere, quam ſtimulo.

9. Hæc conſideratio tanto magis valet, ſi perpendimus, quod omnia

omnia vomitoria ventriculum lædendo, adrodendo, & ſubtili σήπσει adficiendo, vomitoriam euacuationem prorirent. Hinc circumſpectione opus eſt, num aliquid vlterius tum addendum ſit, quando acris materia cauſtica per ſe hoc viſcus iam obſidet.

10. Non opus etiam eſt, methodum hanc ambiguam, difficilem & periculoſam eligere, quia ars hic amplius quid poteſt, quam natura, nempe qualitatem materiæ peſſimam alterare, corrigere, eneruare citra partium exagitationem, immo partes ipſas conſolari, demulcere, ardorem contemperare, & acrimoniam abſtergere.

11. Experientia profecto docebit, quod nitroſa cum abſorbentibus combinata, materiam alterando & diſponendo, tantum emolumentum præſtent, vt ita mitigatam, & motui idoneam redditam, natura deinde abſque ſtimulo eamdem ſponte eiiciat.

12. Inter ea tamen aluus debet ſolui: ſi enim obſtructioni pertinaci mature non ſuccurritur, vel per incongrua medicamenta illa tractatur, facile corruptiones ſphaceloſæ in ſubiectis plethoricis oriuntur.

13. Scriptores medii æui & proximorum ſeculorum adſeuerant, *choleram morbum ſine febre* fieri, & tamen ægrum vnius vel alterius diei ſpatio interimere poſſe. Sed non obſeruarunt, quod talis cholera horridis frigoribus ægros exagitet, cum angoribus grauiſſimis, vt æſtui (a quo eminenter febrem ſolent nominare) non detur locus, & illa congeſtio ad interiora inter ea inflammationem inducat.

14. *Bilis flaua, vitellina, praſina, porracea, iſatodes* & *æruginoſa*, communem quidem habent malitiam, ſed proprium eiusdem malitiæ gradum.

15. *Refrigerantia*, in inflammationibus vulgo commendata, corruptionem materiæ inflammatoriæ certiſſime poſt ſe trahunt.

16. Abſint etiam *externæ refrigerationes*, potus frigidus, item fæculentus, fermenteſcens, nauſeoſus, quæ omnia anxietates flatulentas, ſingultuoſas, & motus ſpaſticos

inferunt. Sic etiam ab inquietudine, quæ familiaris harum febrium comes eſt, cauendum: nam facile lipothymiæ inde eueniunt.

17. *Eccriſis icterica* circa dies *criticos* non impediatur, ſed ſubiunctis leniſſimis laxantibus ſoluatur.

18. In *cholerica* febre ratione temporis, vſus *nitri* indifferens eſt, in *cauſo* parcior & repetitus ſit. Nam in tali ſtatu alternatione continua, & iugi temperatione opus eſt, quia materia tenuius expanſa, latius diffuſa, & altius poris partium adfectarum immerſa vno impetu ſimul & ſemel non inuerti, nec ardor vno ictu auferri poteſt.

19. *Inflammatio*, a *cauſo* inducta, cum longe periculoſior ſit illa *ſimpliciore*, quæ a *tenui ſanguine*, in vaſis ventriculi, duodeni ſtagnante, originem ducit, tanto circumſpectius tractanda, & ab imminente ſphacelo mature præmunienda eſt.

20. *Tranſitus in hecticam* colliquantibus & diſcutientibus prohibetur, vitando vbique ſemina frigida, quorum viſcoſa & lenta conſiſtentia nauſeam & ſpasmos anxios augere ſolet.

21. *Adſtringentium* antifebrilium & *opiatorum* vſum intempeſtiuum protheiformia ſequuntur ſchemata & pericula.

22. In *cholera ſimpliciore*, iam diutius perſiſtente, ad inflammationem præuertendam & diſcutiendam, nitroſis additur gr. ſemis *camphoræ* pro doſi; in febre *ardente* vero vſus illius internus ſuſpectus eſt.

23. *Præſeruatiue* iracundis, & in iram præcipitibus ſuadetur, vt mox poſt commotionem ſumant pulueris rhabarbari, quantum cultri cuſpis capit. Illi autem, qui magis ſanguinei ſunt, drachmas ij. oc. cancr. ſucceſſiue ſumant, e.g. intra duas horas. Hac enim ratione non numquam aliquot ſedes flaui coloris, & croco quaſi imbutæ ſequuntur.

24. *Crato cryſtallum montanam* pro bilioſis adfectibus atque diarrhæis infantum commendat, quod recentiores itidem faciunt. Sed obſeruatores non fallit, quod concrementa hæc cryſtallina, quæ ex ſtanni præſertim fodinis

dinis erui ſolent, (Druſen) non tam ſimplicem abſorbentem, quam revera ſtypticum effectum, ſcopo noſtro contrarium, exſerant.

26. *Celſus de* cholera, graui quidem morbo, per artem tamen ſuperando, magnifica elocutus eſt, ſed ex panoplia ſui temporis vix tale inſtrumentum producere poterit, cuius beneficio hoc promiſſum in effectum deducere liceat.

26. *Hippocrates* etiam cum mulſa ſua & oxymelite acrimoniam bilioſam non infringet: hæc enim per talia fermenteſcentia notabiliter potius augetur.

27. Non tacenda eſt *methodus ipſius naturæ*, per ingentem *ſitim* ſibi conſulturæ: nam liquida, in primis ſimplicia ad acido-acrium materiarum dilutionem & prolutionem eximie conducunt; ſed dolendum, quod nauſeoſa & vomibunda ventriculi ſubuerſio non diu ferat, nec altius dimittat copioſa (in quibus neruus) liquida, quare ſalutare hoc cœptum non ſemper ex voto ſuccedit.

28. *Bilem* pro *balſamo* ſanguinis habere, vel *alcalinam* ipſi indolem adſcribere, magnas turbas in praxi excitauit. Non ad ſpeculationes referenda, ſed practica eſt quæſtio, *num bilis ſit alcali vel acidum.* Si enim alcalicæ eſſet indolis, fruſtra ei abſorbentia & præcipitantia opponerentur. *Hippocrates* propius ferit ſcopum, & ὀξύτητα δριμέαν ſeu aciditatem acrem accuſat, & hæc in infantibus ſatis conſpicua eſt, quando poſt iracundiam nutricis excrementa bilioſa tam acria & cauſtica excernunt, vt poſteriora excorient, & lintea, aquæ fortis inſtar, diſcerpant.

29. Quod ſubſtantia ciborum acetoſa, cum tenui bilioſa & ſulphurea concurrens, tantam acrimoniam producere poſſit, ipſa *œconomica praxis* docet, e. g. ad *acetum* magis acidum obtinendum, *aromata* adiiciuntur, item, vt *braſſica muriatica* tanto penetrantiorem adquirat aciditatem, *ſemina pinguia oleoſa* immiſcentur.

30. Sic etiam *mel*, multa oleaginoſa ſubſtantia prægnans, aptum eſt, ad valde acres acetoſas fermentationes, & cum

bile confermentationes ſubeundas, & hinc colicas & inflammatorias καυσώδεις inducendas.

31. Plus rationis vulgus habet, dicens: Dem Patienten iſt die Galle in den Magen getreten, quam Medici quidam, qui cerebrinis obſtaculis potentiam & actum talis redundantiæ negant.

32. Febres *bilioſæ* nonnumquam cum febribus *petechizantibus*, & aliis acutis concurrunt. *Vid. tabula de febribus compoſitis.*

33. *Abſorbentium* vſus rationi quidem & experientiæ reſpondet, illud autem obſeruandum eſt, quod hæc remedia acrimoniam tantum temperent, viſciditatem autem & tenacitatem augeant, nec nocumento, partibus iam illato, moderamen adferant. Vnde illis ſolis non fidendum, ſed *nitrum* addendum eſt. Huic enim præcipua & certiſſima in hoc morbo efficacia adſcribitur, quoniam materiam acrem incraſſat & febrem inuertit.

34. *Corporis* & *animi inquietudines* ſummo ſtudio fugiantur.

35. Præter febres malignas peſtilentiales, nulla ferme datur febris, in qua cauſſa morbifica tam corroſiuæ indolis, quam in cauſo exſiſtit.

36. Hæc autem intercedit differentia, vt materia peccans in malignis communiter in maſſa ſanguinea hæreat, adeoque facilius per excretiones periphericas remoueri poſſit, in cauſo autem ſtatim ventriculum cum reliquis partibus vicinis, ad vitam maxime neceſſariis, adgrediatur, adrodat, & inflammet. Viſcerum autem læſiones, a quacumque cauſſa inductæ, maiorem conſiderationem inuoluunt, quam vitia humorum.

TAB.